

د گهل طه حابيين
پينغمبه روى سلاف لى بن

د گهل صه حابيين پيغه مبهري سلاف لى بن

ته حسين ابيراهيم دوسكى

چاپا نيكى ۱۴۳۱ ك ۲۰۱۱ ز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي
التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَزَجٍ أُخْرِجَ شَطَكُهُ فَنَازَرَهُ فَاسْتَعَاظَ فَاَسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوْقِهِ
يُعِجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً
وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾﴾

(الفتح: ٢٩)

پيشگوټن

هيشتا ژ زه مانې ئەفلاتوونى وهره و كتيبا وى يا ب ناڅى (جمهوريهت) هاتيه ناسين، و ههتا تو دگههيه ده مې ستر توماس موور و كتيبا وى (يوټوپيا)، و بهرى هنگى و پشتى هنگى ژى مرؤقينيبى خهون ب هه بوونا جيله كى نمونه يى څه دديت، جيله كى وهسا كو بته جهې چاڅليكرنې بو مرؤقينيبى ل هه مې ده م و هه مې جهان..

چل سالان مووساى -سلاف لى بن- ملله تى خو ل دهشتا سينائى په وهرده كره ب هيشيا هندى كو جيله كى نمونه ژ وان دورست بكهت، بهلى رۆژا مووسا ههوجهى وان بووى وان گوټى: هه ره تو و خودايى خو شهري بكهن، و ئەم ل قېرى دى درويشستى بين! مووسا مر.. و مرادا خو ب جه نهينا.

ل چينى (كونفوشيووس) هات، ل دريژيا ژيبى خو هه ميبى لى گه رپا جيله كى پهيدا بكهت خو ژ ره شه داڅين په رستنا كورئ عهسمانى (ئيمپراتورى) رزگار بكهت، ل گه له ك دهڅه رين چينى گه رپا و دويماهيبى زڅرى دهست ژ پينيان دريژتر، كونفوشيووس مر و چين هه ر چينا بهرى.

زه رادهشت ژى ب كتيبا خو څه چوو و جيله كى دلخواز پهيدا نه كر..

فهيله سووفين يونانى ژى ب هه مې فهلسه فا خو څه چو نه كر.

ل فلستينى و ل سه ر ريكامووساى، عيسا هات -سلاف ل هه ردووان بن- نارمانجا خو كره ئەو ملله تى ئيسرائيلى يى رى به رزه بينته سه ر ريكه كى و جيله كى نمونه ژى دورست بكهت، بهلى وان نه ب تنى گوهداريا وى نه كر بهلكى بهرگه رپان كر كو وى ب دهستين صه نه م په ريسان بهلاويسن!

و هيشى ما.. ئوميد بوو خهونه كا دو بردهست!

ل دهه کی مروځينيا حېبه تي ماي ل گازيبه کی هسيار بوو، ژ نشکه کی شه ديت خهون يا دېته راستي، و نهو نومېدا هنده ساله هيشي، يا ب جه دئيت.

ل کولانين مه که هي.. نهوا نيزيک بوو ديروک ناڅي وي ژ بير بکته نه گهر ژ بهر مالا خودي نه با، و ب دهستي مروځه کی نه خوانده فا، يي سيوي، يي چو کتبيبن فلهسه فی نه خواندين، و ل سهر دهستي چو سه يدايان فير نه بووي.. نوممه تهک په يدا بوو، د کيتمتر ژ پازده سالان دا جيلهک ژي زا، نهو بوو يي مروځينيا چاهه رتيي بو دکر.

کاره کی عده تي نينه مروځهک ژ ملله ته کی دوير ژ هه می رهنگين شارستانياي جيله کی چي بکته بته خودان شارستانياي کا نمونه يي د ديروکي هه ميبي دا.. به لي يا عه جيب نينه نه گهر نه م ل بيرا خو بينن کو نه ف جيله ل سهر دهستي خودي و ل بهر چاڅي وي دهاته ناماده کرن دا بهري خه لکی ژ تاريي بده ته رو ناهيبي:

﴿هُوَ الَّذِي آتَاكَ نَصْرَهُ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿٦٣﴾ ﴿بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِرَنَّهُمْ﴾ ﴿٦٢﴾ (الأنفال: ٦٢-٦٣).

ديسا يا عه جيب نينه -نه گهر چ يا عده تي نه بت ژي- نه گهر نه م ل بيرا خو بينن کو نه ف جيله نهو بوو يي ل سهر دهستي پيغهمبري خودي -سلاف لي بن- يي هاتيبه په روره ده کرن، نهو پيغهمبري ديروکي شاهديي بو داي کو ماموستايي هه می په روره ده کارانه.

ژ بهر څي چهندي، و چونکی مروځي هه رده م پي خوشه ب سه رها تي و سه ربورا مروځين مه زن و ناڅدار ناگه دار بيت دلي مه چويي نه م چهنده کی د گهل څي جيلي بزین و هنده کی ژ ديروکا وي څه گيرين؛ دا به لکی مفايي بو خو ژي وهر بگيرين.

و دئيت ژ بير نه که ين کو نفيسين و څه کولين ل دور جيلي صهحابيان، ريکی بو جيلين مه دورست دکته، و ته رازيبا ليزڅرين و (مه رجعيه تي) بو مه په يدا دکته؛ چونکی د وي جيلي دا بير وسا وهر و (مه بده) بو بوونه (به رنامه) بو ژيني، هه ر و ه سا تشتين (نه ظهري) بو بوونه (عه مه لي).. ده مي نه م به حسي وان دکه ين، و ل دور ژين و سه رها تيبا وان دنفيسين، نارمانج نهو نه م چاڅ ل وان بکه ين، نه د چارچو و شه يي زارڅه کرنه کا شه کلی يا هسک دا، کو نه م هزر بکه ين (مه زني) و (بلندي) تشته کی تايبه تي مروځين مه زين وه کی

وان ب تنييه، مه ماف ههيه پي (موعجب) ببين، بهلي نه وهبت هم هزر بکهين کو نهو تشسته که هم ژي دشپين بگههيني! نهخير.. دقيت مه باوهري ههبت کو (مهزني) و (قههره ماني) سالوخه ته که، هه که سه کي کاري بو بکهت، بهلکي بشيت بگههتي. و ده مي قورن سهرهاتيېن (قههره ماني) يي ژ دپروکي قه دگوهيژت، تشتي سهره نج راکيش نهوه گهلهک جارن نهو هند (ته رکيزي) ل سهر قههره مانان ناکهت، هندی ته کيزي ل سهر قههره مانيي ب خو دکهت، بهلکي گهلهک جارن هه ما هه ناقين قههره مانان بو مه ناپيژت، دا نهو مه ب قههره مانيي ب خو قه گري بدهت نه کو ب شه خصي قههره ماني قه.

زه لامه کي باش د قئ چهندي گههشتي، ژ جيلي تابعيان، ده مي خو د کرنا عبياده تي دا وه ستاندي، گوت: هم دي ئيکا وه سا کهين، صهحابيېن موحه ممه دي بزنان وان هندهک زه لام يين ل پاش خو هتلاين، مملاني بو چوونا بهحه شتي د گهل وان دکهن!

ده مي هم بهحسي جيلي صهحابيان دکهين، و وان سالوخه تان بهرچاښ دکهين يين چيتري وبلندي دايه وان، نهو گازيبه که بو مه کو هم ژي وان سالوخه تان ل نک خو پهيدا بکهين، و بو خو بکهينه بهرنامه يه کي پهروهرده يي و ره وشه نييري خو پي بگههينينه بهرهمه کي دلخواز.

ده مي هم ل سهر صهحابيان دنقيسين، ولي دگهريتين قيانا وان د دلان دا بچينين، ژ بهر هندييه چونکي صهحابي -ب باوهرييا مه- تمامکه رين کارواني پيغهمبهرينيې بوون، و نهو رتيک بوون يين دين پي گههشتييه مه، و هه (تেশوبهک) بو وان و دهوري وان، گومانه که دکهفته د ديني دا، ژ بهر قئ چهندي زانايين مه يين سهرراست هه ژ سهری وهره، قيان و (وه لانا) صهحابيان هژمارتييه ئيک ژ نيشانين باوهريي، و نهف چهنده د کتبيېن خو يين عهقيدي دا بنهجه- کرييه. و هه ژ بهر قئ چهندي ژي بوويه هه ئيکي کار بو دوژمنييا ئيسلامي کري، بهري هه تشسته کي کار بو شکاندنا صهحابيان کرييه، و قيايه پهيوهنديي د ناقهرا (باوهري) يي و (قيانا صهحابيان) دا بپرن؛ دا رتيکي بو نه قيانا وان خوش بکهن.

و ده مي هم دپروکا صهحابيان دنقيسين و دخوينين، دقيت باش ل بيرا مهبت کو:

- خو شاره زاکرنا د دیروکا صحابیيان دا مروثی ژ لادان و نحرافی دپاریزت؛ چونکی مروث ب سهر ئیسلاما راست و دورست هل دبت، ب رهنگی وی یی عمه ملی، دهمی دهاته ب کارئینان.

- ههر ولسا ئەف خو شاره زاکرنا مروثی بهر ب تیگه هشتنه کا دورست شه بو وهرگرتن و ب کارئینانا ئیسلامی دبهت، چونکی صحابی جیلی وهحیی بوون ب ههردو لایین وی شه: کیتابی و سونه تی.

- و خواندنا دیروکا صحابیيان، و ژینا د گڼل وان، مروثین نمونهی بو چاقلی کړنئ نیشا مه ددهت. . یین نمونهی د ههمی لایین ژینئ دا، ویی نه قیت بیتین: ئەو جیلی خودی بو هه قالینیا پیغمبره وی خو هلبزیرت، دقیت جیله کی نمونهی بت.

- و دهمی ئەم دپیتین: جیلی صحابیيان جیله کی نمونهی و (عادل) بوو، دقیت نه ئیته هزرکرن کو ئەم دپیتین: ئەو جیله کی بی گونه ه و (مه عصوم) بوو، و وان چو خه له تی ژی نه بوون، نه خیر! عداله تا صحابیيان مه عنا وی ئەو نینه ئەو د بی خه له تی و گونه ه بن، و ئعترافا مه ب هه بوونا هندهک خه له تیيان ل نک وان ژی مه عنا وی ئەو نینه ئەم رابین -وه کی هندهک نه زانین مه دکهن- وان خه له تیین ژ هندهک ئجتهادین صحابیيان پهیدا بووین، ب ته رازیا ئەفرۆ بکیشین، و ولسا وان نیشا خه لکی بدهین کو ئەو هندهک مروثین فیلباز ودره وین بوون، و وان دقیا ب پکا دینی دنیا یی بیخه دهستی خو.

و ل دویماهی هیقییا مه ئەوه ئەم شیابین ب شان دهلیقه یین کیم یین ئەم (د گڼل صحابیین پیغمبره وی سلاف لی بن) ژیاين، هندهک ژ راستیا مه زن ل بهر چاقان دانا بت، و خودی هاریکاری مه هه مییان بت.

ته حسین دۆسکی

دهوک ۱۹۹۸/۷/۲۷

صهحابيښ.. و چيټرينيا وان

بهري نهم دهست ب فهگيرينا سهراهاتيا هندهک صهحابيان بکهين، يا باش نهوه نهم
في جيلي نمونه ب ههوه بدهينه ناسين، و بهايي وان د ريبازا (أهل السنة والجماعة) دا
دهسنيشان بکهين.

صهحابي -وهکي زانا دبيټرت- ههه کهسهکه يي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- ديت بت،
وباوهري يي نينا بت، و ل سهه نيسلامي مر بت. ههچيبي ب في رهنکي بت ژ صهحابيان
دئيتته هژمارتن، و صهحابيان ژ بهر کو ههقالينيا پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- کرييه، نهوه
د بير و باوهري مه موسلمانان دا چيټريني مروڅانه -پستي پيغه مبهري- و ژ ههمي کهسان
هيټاترن مروڅ چاڅ لي بکهت و ههز ژي بکهت.

و ههه کهسهکي نهڅيانا صهحابيان د دلي دا ههبت، يان نهزماني خو د دهرحهقا
صهحابييهکي دا دريټ بکهت، ب ديتنا مه موسلمانان نهوه مروڅهکي زهنديقه.

خوداني (العقيدة الطحاوية) دبيټرت: ((نهم ههز ژ ههقالين پيغه مبهري -سلاڅ لي
بن- دکهين، و نهم د څيانا کهسهک ژ وان دا ژ توخييان دههراکهڅين، و نهم خو ژ کهس ژ وان
بهري ژي ناکهين، و نهڅيانا ټيک ژ وان ژي ل نک مه نينه، و مه نهوه نهڅيت يي ههز ژ وان
نهکهت، و ژ باشيبي پيغه تر نهم بهحسي وان ب تشتهکي ناکهين، و څيانا وان دين و باوهري
و چاکييه، و نهڅيانا وان کافري و دورويياتي و سههرداچوونه)).

نهڅه باوهرييا مهيه د دهرحهقا ههمي صهحابيان دا، و يي نهڅ باوهرييه ل نک نهبت
نهم وي ژ خو حسيب ناکهين.

و دهلیلین مه سهر فئی باوهرییی گهلهکن.

ژ قورئانی:

۱- گوتنا خودی: ﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرِيمٌ أَخْرَجَ شَطْرَهُمْ فَكَانَ زَهُ قَاسْتَقَلَطَ قَاسْتَوَى عَلَى سَوْقِهِ يُعْجِبُ الزَّرْعَ لِيَنْظُرَ بِهِمُ الْكُفَّارُ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾ (الفتح: ۲۹) یه عنی: موحه ممهه پیغهمبهری خودییه، و نهوین د گهل وی ل سهر دینی وی ل سهر کافران ددژوارن، و د ناچهرا خو دا ددلوئانن، تو وان دبینی نهو د نقیثی دا بو خودی دچنه رکوعی و سجوودی، نهو دخوازن خودایی وان قهنجیی د گهل وان بکهت، قیجا وان ببهته بهحهشتی، و ژ وان رازی بیت، نیشانا عهبدینییا وان بو خودی ل سهر و چاقین وان یا دیاره ژ بهر شوینا سجوودی و عیبادهتی، نهفه نهو سالوختهتی وانه یی د تهوراتی دا هاتی. و مهتهلا وان د ننجیلی دا وهکی مهتهلا وی چاندییی یی چهق و بستیکا خو دهرتخستی، پاشی تایی وی زبده بووین، و ب هیزکهفتی، و خو ل سهر بنا خو گرتی و جوان رابوی، ب رهنهگکی و هسا کو کهیفا و هرازان یی بیت؛ دا نهو ب مشهبوونا قان خودان باوهران و جوانییا وان کهربین کافران فهکته. خودی سوژا دایه وان یین باوهری ب خودی و پیغهمبهری وی نییای و نهو کری یا خودی فهرمان یی لی کری ژ وان، کو گونههین وان ژ بیته، و خیرهکا بی فهبرین، کو بهحهشته، بدهتی. و نهف نایهته مهزترین مهدهه بو صهحابیین ژ لای خودی فه هاتییه کرن. و نهو دهلیله ژ ل سهر کوفرا وان یین نهقیانا صهحابیین د دلی دا ههبت؛ چونکی ههچی خودی ب صهحابیین کهربین وی فهکته، نهو وی یی خو هیژای کوفری کری.

۲- و گوتنا وی: ﴿ وَالسَّمِیْعُونَ الْأُولَآءُ مِنَ الْمُهَاجِرِیْنَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِیْنَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ (التوبة: ۱۰۰) یه عنی: نهوین بو باوهری نییانی بهری مروئان راکرین، ژ وان مشهختان یین مللهت و ئوبجاختین خو هیلاین و قهستا واری نیسلامی کری، و وان پشتهفانین پشتهفانییا پیغهمبهری دژی کافران کری، و نهوین ب قهنجی دویکهفتنا وان کری، نهو نهون یین خودی ژ رازی بووی ژ بهر گوهدارییا وان بو خودی و پیغهمبهری وی، و نهو ژ وی

پرازي بوون ژ بهر خيټرا مهزن يا وي دايه وان، و وي بهحشستين رويبار د بن دا دچن بو وان ناماده كرينه ههروههر ټهو دځي تيډا بن، و ټهټهيه سهركهفتنا مهزن. و د قئئ ثايه تي ژي دا مه دح بو صهحابيبن ژ (موهاجر و ټهنصاربيبان) ههيه، و ټهو دهليله كو ټهو بين باوره ټنه.

۳- ههر وهسا ده مي خودځي ټه مر دكه ت: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾﴾ (الفتح: ١٨) يه عني: خودځي ژ خودان باوه ران پرازي بو، ده مي وان ل بن دارځي په يمان دايه ته (و ټهټه ټهو په يمان بوو يا ل حوده يبيبي هاتييه بهستن)، قئيجا خودځي زاني كاني چ باوه ري و پراستگوي و وه فاداري د دلين ټان خودان باوه ران دا ههيه، ټينا خودځي ته ناهي ب سه ر وان دا ټينا و دلين وان موكم كرن، و پيش وي ټه يا ژ بهر صولحا (حوده يبيبي) نه گه هشتيبي وي ټه كرنه كا نيټريك دا وان، كو ټه كرنه (خه يبه ري) بو. و ټهټه ده ليله كي ټاشكهرايه كو خودځي ژ صهحابيبن رازبوويه.

و ثايه ت د قئئ ده رباري دا گه له كن.

و ژ حه ديستين پيغهمبهري - سلاف لي بن -:

۱- بوخاري و موسلم ژ پيغهمبهري - سلاف لي بن - ټه دگو هيزن، دبيټرت: ﴿خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ﴾ يه عني: باشترين مروټ ټهو بين ل سه ر ده مي من ژيان، پاشي بين پشتي وان، پاشي بين پشتي وان. و ټهټه شاه ده يه كا ټاشكهرايه ژ پيغهمبهري - سلاف لي بن - بو جيلي صهحابيبن كو ټهو چيټريني مروټانه.

۲- نه سائي ژ پيغهمبهري - سلاف لي بن - ټه دگو هيزن، دبيټرت: ﴿لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَاعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾ يه عني: ههر ټيكي ل نهالا حوده يبيبي به يعه داي ناچته ټاگري.. و ټهټه شاه ده يه كه بو وان كو ټهو به حشستينه.

۳) بوخاري و موسلم ژ پيغهمبهري - سلاف لي بن - ټه دگو هيزن، دبيټرت: ﴿لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي، فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ﴾ يه عني: ټاخفتنين كريت نه بيټرنه صهحابيبن من؛ چونكي ټيكي ژ هه وه ټه گهر هندي چي ايئ ټو خودځي زيږي بكه ته خيټر،

نډو ناگهته مستا ئیک ژ وان یان نیفا وی. ژ قئی ژی دئیته زانین کو حهرامه مرؤف
ناخفتنه کا نه د ری دا بیژته صهحایبیه کی، و هندی نهم خیران بکهین نهم نه شین بگه هینه
ریزا وان.

و حه دیس ژی د قئی دهرباری دا گله کن.

هر وهسا دیروک ژی شاهده کو جیله ک وه کی یی صهحایبیاڼ نه هاتییه.

ژ بهر قئی چه ندی نهم -ل نک خودی- دبه رینه ژ وان رافضییاڼ نډوتن نهم زمان درتزییا
د دهرحقا صهحایبیاڼ دا دکهن، و درهوان ژ کیسی هندک ژ وان دکهن، و ب نه فیانا وان خو
نیزیکی خودی دکهن! هر وهسا نهم دبه رینه ژ هر دهسته که کی، یان مرؤقه کی ژ بهای
صهحایبیه کی بینته خواری، نه گهر نډو صهحایبیه کی بت.

بوچای نډو دچیترن ؟

ژ بناخه یین بوچوونا مه سونییانه کو صهحایبیه ههمی دباشن و پیغهمبه ری تی نهین کهس
ژ وان چیترن نینه، لهو پیثقییه ل سهر مه موسلمانان ههمییاڼ چاڅ ل وان بکهین و
تیگه هشتنا وان بو ئیسلامی ب پیش یا خو بیخین، و وان بو خو بکهینه نمونه یی بلند یی
چاڅلیکرنی د کارینانا دینی دا.. ل نک مه کوچوونا صهحایبیاڼ ل سهر بوچوونه کی
(حوججه ته) و هر که سی ژی لا دت نډو ژ ریکا درست دهرکه فت.

و نه گهر د پشت چیتریا صهحایبیاڼ را گله کن، ژ وان نه گهران:

۱- هه قالینییا وان بو پیغهمبه ری -سلاڅ لی بن- و رابوون و روینشتنا وان د گهل
وی، سالوخته کی دده ته وان کول نک که سی دی ژ بلی وان نینه.

۲- تیگه هشتنا وان بو قورئانی ژ یا خه لکی ههمییاڼ پتره چونکی وان هه قده مییا
هاتنه خوارا قورئانی کرییه، قورئان ب نهم زمانی وان یا هاتییه خواری و نډو دزانن کانن هر
نایه ته ک کهنگی و بوچی هاتبوو خواری.

۳- زانینا وان ب سوننه تا پیغهمبه ری -سلاڅ لی بن- ژ یا ههمی که سان پتره؛
چونکی نډو د گهل پیغهمبه ری بوون، و وان دین ئیکسهر ژ وی وهرگرتبوو.

۴- وان ژ ههمی کهسان پتر زهحهت ب ښی دینی شه دیتیبه ههتا بهلاڅ کری و گهاندیبه خه لکی وی سهردهمی، و خه لکی پشتی وان هاتی ژی.

۵- نهو ژ ههمی کهسان نه زمان راستر و پاقرتر بوون، و گههشتنا وان بو راستیې ژ گههشتنا ههر کهسه کی ژ بلی وان نژی بکتره، ژ بهر کو پیغه مبهري -سلاف لی بن- د ناڅ وان دا بوو.

۶- ژیدهری وان بو وهرگرنا زانینی سهره کانی ب خو بوو، وان دگوت: خودی دبیترت، پیغه مبهري دبیترت.. و نهڅ چهنده خیره کا مهزنه گههشتیبه وان.

۷- ښانا وان بو پیغه مبهري و چاقلیکرنا وان بو وی و بهره ښانیا وان ژ وی، تشته که دیروک ل سهر شاهده.

۸- پیغه مبهري -سلاف لی بن- د هه دیسه کی دا، نهوا ترمزی ژی شه دگوهیزت، ناشکه را دکهت کو صه جابی یی ل سهر ریکا راست یا ههر کهسی ل دویف بچت دی چته بهحهشتی، گوت: ﴿ تَفَرَّقُوا أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً ﴾ یه عنی: نوممه تا من دی ل سهر هفتی و سی دهسته کا ژیکه هبت، ههمی د ناگری دانه نیک تی نهبت، گوتن: نهی پیغه مبهري خودی، نهو کیبه؟ وی گوت: ﴿ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي ﴾ یه عنی: نهو ریکه یا نهز و صه جابیبن خو ل سهر.

ژ بهر ښان نه گهران و گهله کین دی نه دبیترین: صه جابه ژ ههمی مروڅان چیترن، و نهو ههژیترن مروڅ چاڅ ل وان بکهت و ل دویف ریکا وان بچت.

سالوخته تین جفاکا صه جابیبن:

گهلهک جاران دهمی نه دیروکا صه جابیبن دخوین، و ژ بهر کو نه پتر ب شه گپرنا سه رهاتیبتن کهسان شه مژویل دبین، نهو ژ بیر دکهین کو سالوخته تین جفاکی تیکدا دهسینشان بکهین، نهو سالوخته تین نیکا هند ژ ښی جفاکی چیکری کو بیهه واقعه کی بهرچاڅ بو ب کارینانا بیر و باوهر و شه ریه تی نیسلامی.

تشته کي گله کي پيټييه ده مې ئه م به حسې دېرؤکا جيلې صهحابيېان دکه يڼ، ئه م
 فه کوليني ل سهر جفاکا وان ب خو بکه يڼ، و سالوخته يڼ وان ب رهنکه کي ناشکه را بهرچاښ
 بکه يڼ، دا ديمه ن پتر ل بهر مه يې روھن بت.

څيچا ژ وان سالوخته تان يڼ جفاکا صهحابيېان پي هاتييه ناسيڼ:

۱- جفاکا وان ب رهنکه کي گشتي جفاکه ک بوو حسيب دکر دين ژين هه ميبه، يه عني:
 وان ژينا خو هه مې ب ديني فه گري ددا و هزر نه دکر دين ب تني تشته کي رووحيه جار جار
 بو بيته نقه دان مروښ قهست بکه تي!

دين ب ديتنا وان نه ب تني هنده ک رهنگيڼ عبياده تي بوو، ل هنده ک دهم و هنده ک
 جهان دئينه کرن، وان ژينا خو هه مې ب ديني فه گري دابوو، نه خلاق، رهفتار، ديتن و هزر و
 بهر ځودان، په يوه ندييېن جفاکي، يڼ خيتراني، کرين و فروتن... و هه تا دويماهيې نه فه
 هه مې وان ب ديني فه گري دابوون، لهو ئه و چو ده مان ب هندي نه دحه سيان کو ئه و دين
 د ژيک دوږن.

ژبه ر څي چه ندي مروښ دشيت بيژت: جفاکا صهحابيېان ب دورستي جفاکه کا موسلمان
 بوو ب هه مې رامانيېن په يقا موسلمان فه!

و ده مې ئه م څي گوتني ديژين، مه به سستا مه پي ئه و نينه ئه م بيژين: ئه ف جفاکه
 جفاکه کا بي گونه ه بوو، و ژ به راهيې هه تا دويماهيېي يا بي خه له تي بوو، نه خيتر! د څي
 جفاکي دا گونه هکار هه بوون، دوروي هه بوون، مروښين سست و کيم باوهر ژي هه بوون، به لي
 ئه و يڼ هه به رامبه ر خودان باوهر يڼ راست و درست هه ر نه ده اتنه هژمارتن.

د جفاکا صهحابيېان دا بهرئ هه ر ئيکي ل هندي بوو ژينا خو هه ميبې ب رهنکه کي
 وه سا به ته سهرې خودي ژ خو رازي بکه ت، لهو هه مې ده مان خودي ل بيړا وان بوو، و ئه وي
 چو جار ان خودي ژ بيړ نه که ت زوي ب زوي ناکه فته د خه له تي و گونه هې دا، بيړا مه
 هه ميبان ل سه رها تييا عومه ري دئيت د گهل وي ژنکي ئه و گوتيه کچا خو: هنده ک ئاڅي
 د ناښ شيري هلده دا ماستي مه پتر لي بيت بو فروتنې. کچي گوتې: ما ته نه زانيه کو
 عومه ري ئه ف تشته يې قه دهغه کري؟ ده يکي گوت: ئاڅي ل څي شه څي عومه ري هاي ژ مه

نينه و نهو مه نابينت! کچي گوت: ني تهگهر عومهر مه نهبينت ژي، خودايي عومهری مه دبينت! دهمی بهحسی خودايي عومهری هاتييه کرن، نيکسه باوهری د دلتي دهیکي ژي دا گهش بوو: ديسان ماني خودي يي مه دبينت و بهري عومهری قی کاری قهدهغه بکهت خودي نهو يي حهرام کری.

تهغه کچهکا عادی بوو د جفاکي دا هوئا ههست ب بهرپرسیي دکر.

(نسمانا کچا نهبووبهکری) شوی ب (زوبهيري کورپي عهوامی) کربوو، دهیکا وي ژنکهکا کافر بوو، پرژهکي دهیکا وي ژ مهکههي هاته مهدينی دا سهرا وي بدهت، ژي خهريب بووبوو ژ بهر کو نهو چند سالهک بوو وان نيک و دو نهديتوو. دهمی نسماني دهرگهه بو دهیکا خو فهکری، بهري بيژته دهیکا خو: کهرهه که وهره ژور. گوتی: کاني بيست خهبهران ل بهر دهری راوهسته! نسماني قهستا مالا پيغهمبهري -سلاف لي بن- کر، گوتی: نهی پيغهمبهري خودي! دهیکا من يا هاتييه مالا من، و من نهوا هيتلايه ل بهر دهری، نهري ریکي بدهمی بيته ژور يان نه؟!)

مهسهله گهلهک يا عادی بوو، بهلي وي دثيا حوکمی دينی تيدا بزانت، چونکي نهکو نهو پيگافهکي بهاقيت و نه نهو بت يا دين دييژت. ههتا پيغهمبهري -سلاف لي بن- نهگوتيه وي: ري بدی. وي ري نهدايي.

مهعنا: نهو جيلهک بوو ل ههمی دهمين ژيبي خو د گهل نيسلامي دژيا.

۲- جفاکا صهحابيبن جفاکهک بوو ب دورستی رامانين نوممهتي د ناف دا ئاکنجی بووبوون. نهو نوممهت، يا کو ب تنی بير و باوهر وان دگههينته نيک، دوير ژ پهيوهنديين قهومی و رهنگی و نشی.

د جفاکا صهحابيبن دا ملهت و ئويجاخ و نهزمان نهو تهرازي نهبوو يا کو چيترييا مروفي يي دهاته کيشان، بهلکی ب تنی تهقوا بوو نيک ژ يي دی چيتر لي دکر، و قورئان قی چندي ئاشکهرا و بنهجه- دکهت دهمی دييژت: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ (الحجرات: ۱۳) يهعنی: يي ژ ههميبن ب قهدرتر ژ ههوه ل نک خودي نهو يي ب تهقواتر بت.

ژ بهر ښې چهندي جفاکا صهحابييا برايښيا ئيسلامې ژ هه برايښيه کا دی هېژاتر دديت، ل رږژا شهري بهدري مرږقه کي نه نصاري برايې (موصعه بي کورې عومه يراي گرت، برايې موصعه بي هزر کر موصعه ب دي بهره ښايي ژي کهت؛ چونکي برايې وي يې دهيا بييه، بهلې نهو حېبه تي بوو ده مي گوھ موصعه بي بووي گوټيه زهلامې نه نصاري: دهستين ښې باش گریده! ئينا وي گوته موصعه بي: ما نهز نه برايې ته مه؟ گوټي: نهو! نهوي تو گرتي برايې منه!

د ښې جفاکي دا ئيکي وهکي عومهرې، يې عهره ب، يې قوره ښي، يې خهليفه، دگوته ئيکي وهکي بيلا لي، يې حه به شي، عه بدې نازاکري، يې فه قير: بيلا ل سه يدي مه يه!

ژ بلي جيلې صهحابييان هه وه نه ف حنيره ل نک کي ديتيه؟ تشتي ژ هه ميي پيرژتر د چاښي عه ره بان دا ل ده مي هاتنا ئيسلامې ته عه صصوبا ئويجاځي بوو، دبت مرږقي عه ره ب ده ست ژ هه مي تشتان بهردابا، بهلې تشتي ئيکانه يې وي نه دشيا ده ستې ژي بهر ده ت ته عه صصوبا ئويجاځي بوو، شاعري وان ب سه رلندي ښه و ب هه مي دهنگي خو دگوټ: نهز يې دگه ئويجاځا خو، بيته سه ر ري دي د گهل بم و د سه ردا بچت ژي دي د گهل بم!!

تشته کي ب سانه ي نه بوو پښغمبه ر -سلا ف لي بن- شيا ي برايښيا ديني د دلين وان دا ب پښ برايښيا ئويجاځي بيخت. رږزه کي صهحابيه کي گوته هه فاله کي خو: کورې ژنکا ره ش! پښغمبه ري -سلا ف لي بن- گوھ لي بوو، ئينا گوته وي: (تو مرږقه کي رهنگه کي جاهليه تي ل نک ته هه يه) گاڦا وي نه ښه زاني، راست رابوو، چوو گوته وي مرږقي ره ش: وه ره، ل پښ چاښين خه لکي پيبي خو بدانه سه ر سه ري من دا هه مي بزنان کو کورې ژنکا سپي ژ کورې ژنکا ره ش چيتر نينه.

نه ږو، ل وان وه لاتين ديترن: نه مين ديموقراتيه تي و مافين مرږقان نيشا خه لکي ددين ل سه ر ده رگه هين خوارنگه هين خو دنځيسن: چي نابت صه و مرږقي ره ش بيته ژور! و مه رحه با ديموقراتيه ت!!

۳- جفاکا صهحابيبن ل سهر بناخهکي نهخلاقى هاتبوو ئاڤاكرن، و دهمي هم ديپترين: (بناخهکي نهخلاقى) مهبهستا مه نه ب تنى نهو پهيوهندينه بين د ناقبهرا ژن و ميتران دا، نه! قاعيدى نهخلاقى گهلهک ژ هندى بهرفرههتره. سياسهتا وان ل سهر نهخلاقى هاتبوو ئاڤاكرن، لهو جوداهى د ناقبهرا مرؤقى بهرپرس و مرؤقى دى دا نهبوو. رؤژهکي عومهرى ل سهر مينبهري گوت: نهز خهليفه مه دقيت هوين گوهداريا من بکهن.. مرؤقهکي عامى رابووقه و گوت: قهت هم گوهي خو نادهينه ته.

- بوچى؟

وى گوت: چونكى نهو قوماشى خيږى يى ته ل سهر مه بهلاف كرى، پارچهيهكا پتر ژ يا مه ته يا بو خو هلگرتى.

گوتى: تو چاوا دزاني؟

وى گوت: چونكى پارچهبين مه ههميبن ب كوتهكى تيرا مه بين كرين، و پارچهيا ته باش تيرا ته يا كرى و تو ژ مه ههميبن ب كهلهخترى!

عومهرى گوته كورئ خو: هلؤ مهسهلى بو موسلمانان روهن بکه..

كورئ عومهرى گوت: نهو پارچهيا گهشتييه من، من يا دايه بابى خو؛ چونكى يا وى تيرا وى نهذكر، و وى ههر دو بو خو ب سهريک قه بين گريداين.

وى زهلامى گوت: نوکه باخفه هم دئ گوهداريا ته كهين!

ب ڤى نهخلاقى وان سهردهريى د گهل ئيک و دو دکر، لهو دلين وان د گهل ئيک و دو د پاقر بوون.

كرين و فروتنان وان ل سهر بناخهکي نهخلاقى هاتبوو ئاڤاكرن، لهو بازارا وان يا بي حيله بوو، ههر ئيکى باوهري ب يى دى ههبوو. كهسى نهزمانى خو بيان دهستى خو دريژ نهذکره مافى ههڤالى خو، لهو جفاکهكا تژى باوهري بوو، و تهناهى دوريشمى وان بوو.

گاڤا نهبووبهكر بوويه خهليفه، وى عومهر کره قازى، پشتى سالهکي عومهر چوو نک خهليفه گوتى: نهزى هاتيم دا تو من ژ ڤى کارى عهڤى كهى.

نهبوو بهكري گوتې: بوچې؟

عومهرې گوت: نهغه سالهكه قهزبهكا ب تنې ژې كهسې نهئينايه نك من! نهو مللهتې ب فې رهنگې بت چو منته ب ههبوونا قازې نابت.

۴- جفاكا صهحابيېان جفاكهكا مجد بوو د ههمې كار و كربارتېن خو دا، خو ب تشتېن بې بها فه مژوبيل نهذكر دا وهختې خو پېنقه بېورېن، ههر دهليشهكا ژبيې وان، وان هزار هزر بو دكرن، گاغا دهليشهك بې كارهكې ب وج د سهر ئيك ژ وان را بوريا وي هزر دكر نهغه زبانهكا مهزن ب وي كهفت.

نهو جفاكا سستې رپيا خو د ناف دا بيونت و مجدي ژ ناف دهركهفت دې جفاكهكا بې خير بت، نهو مللهتې (ملعب) و (چايخانه) د ناف دا مشه بوون دهستان ژې بشوو!

۵- جفاكا صهحابيېان جفاكهك بوو ههردم يا ناماده بوو بو كاري، وهكي وي لهشكهرې ههر گاف هسيار و ناماده بو خو هاقيتنا د ناف گهرا شهرې دا. جفاكهكا (عهمهلې) بوو، كاري گوتبا دكر، و فهرمانا ژې دهاته خواستن ب جه دئينا، وهكي مه ل هتجهتا نه دگهريان و جره نه دكيشان دا خو ژ بهرپسيې بدنه پاش.

صهحابيېهك دبيت: نهو ژ دهه نايهتان نه دچووينه دههين دي، ههتا مه نهو ب جه نهئينابان، مهعنا: زانينا بې كربار ل نك وان نهبوو..

عائيشا دبيت: روژا نايهتا حيجابې هاتيبه خوارې ژنكېن نه نصاريبان هند خو نهگرت ههتا بزفرنه مال پېچان بو خو چي كهن، ههما هيشتا ل مرگهفتې ههر ئيكې پارچهك ژ دههمنا خو فهكر و ب سهر سهرې خو دادا.. هنده نهو د (عهمهلې بوون)!

گاغا نايهت هاتيبه خوارې كو بهرې خو ژ قودسې وهرگيرنه مهكههې، صهحابيېهك چوو ديت هندهك زهلام ل جههكي بې نقبزا ب جماعت دكهن، بهرې وان بې ل قودسې، ئينا وي نايهتا گوهورينا قبيلې بو وان خواند.. د گاغي دا نهو ل سهر ملي خو زفرين و بهرې خو دانه مهكههې و نقبزا خو تمام كر.

نهگوتن: بوچې؟ و چاوا؟ و كهنگې؟

مادهم ئايه تي گوت، پيغهمبهري گوت، يا مه ب جه ئينانه.

موسلمانين مه في گاڤي بيڙي: خودي ديڙن، يان پيغهمبهري ديڙت.. دي ل سه د هيجه تا گهريښ دا خو ژ وي گوتني بدهنه پاش.

٦- جشاکا صهحابيان ب چاڤي عيباده تي بهري خو ددا هر تشته کي هي، خو نيک ژ وان دهسي دچوو نئينا خو، نيه تا هندي دکره دلي خو کو خودي زاروکه کي بده تي جيهادي د ريکا خودي دا بکته!

گاڤا دچوو بهر دکانا خو ب نيه تا عيباده تي دچوو، گاڤا قهستا بيستانکي خو دکر ب نيه تا عيباده تي دچوو، خو گاڤا پاربي ناني دکره د دهڤي خو دا ب نيه تا عيباده تي نهو چهنده دکر.

پشکا ئیکار

ژ ناقدارین بنه مالا
پیغمبره سلاف لار بن

دهيكا خودان باوهران خه ديچايا كچا خو هيلدي

ټيکه مين مرؤف بوو باوهری ب پيغهمبهري نيا پيغهمبهري ئينای -سلاف لي بن- لهو يا غهريب نينه هم ټيکه مين جار ژ وي دهست پي بکهين.

هو جه وئ بو خو د دلي پيغهمبهري دا -سلاف لي بن- کري کهسهک قهت و قهت نهگه هشت بووي، چو جار ان پيغهمبهري -سلاف لي بن- ژ مه دجين وي نه دوه ستيا، هتا جار هکي عائيشاي ب ترانه شه گوتي: هه وهکي ژ وي پيغه تر چو ژنکين دي د دنيايي دا نه بوينه؟!

ژ بهر قئ چهندي مه ثيا گه شتا خو د گهل صهحابيټن پيغهمبهري -سلاف لي بن- ژ قئ شيره ژنه دهست پي بکهين، دا بزاني کاني ده مي ژن خو دهاقپته گهرا قوربانيني چاوا ژ چيايي موکتر و سه ربلندر لي دټيت.

دهيكا موسلمانان خه ديچا، کابانبا پيغهمبهري و دهيكا زارؤکين وي، پيرا حسه ن و حوسه نني، دهيكا فاطمايي، ژ لايي دايي و بابي شه ژنه کا قوره شسي بوو، بابي وي خو هيلد کورئ نه سه دي کورئ عه بدل عوززايي کورئ قوصه يي کورئ کيلا بييه، و دهيكا وي فاطمايا کچا زانيدئ کورئ نه سه ممي قوره شسييه، هو و زه لامئ خو پيغهمبهري خودئ ل بابي چاري دگه هنه ټيک، به لي هو ژ بابکي نه سه ديپانه و پيغهمبهري ژ بابکي هاشمبيانه.

دهنگ و باسين وي -بهري شوي ب پيغهمبهري بکهت- ب فره ي نه هاتينه زانين، ل دور ده سني شانکرنا سالا بوونا وي پتر ژ گوتنه کي هه يه:

- گهلهک دیرۆکشان دبیتن: دهمی وئ شوی ب پیغهمبه ری کری ژییی وئ چل سال بوون، مهعنا بهری پیغهمبه ری ب پازده سالان ئه بووبوو.

- و هندهک پینج سالتین دی ل ژییی وئ زیده دکهن، و دبیتن: ئهو بیست سالان ژ زهلامی خو مهزنتر بوو.

- (ئبن عهباس) کو پسمامی پیغهمبه رییه و ئیک ژ زانایین صهحابیانه، دبیتن: دهمی خهدیجایی شوی ب پیغهمبه ری کری ژییی وئ بیست و ههشت سال بوون. مهعنا: ئهو ب تنی سی سالان ژ پیغهمبه ری مهزنتر بوو.

و ههر چهنده گۆتتهکا ئیکئی ژ ههمییان بهلاقتره ژی، بهلی ئه گۆتتا (ئبن عهباسی) راستتر دبیین؛ چونکی ئهو پسمامی پیغهمبه ری بوو، و مسۆگهر ئهو ب قی چهندهی دی یی زاناتر بت، د سهر وئ چهندهی را خهدیجایی شهش زارۆک ژ پیغهمبه ری -سلاش لی بن- ههسوون، و دهمی وئ شوی پی کری ژییی وئ ل دۆرین سیهه بت پتر یا بهرعهقله کو ل دۆرین چلی بت، و ئحتیمالا کو ژنکی پشتی چل سالیی شهش بچویک بن کیمتره نهخاسم ئهگهر ئهو ژن ل جهزیرا عهرهبی ژیا بت کو و دئیتته زانین کو مرۆف ل جهپین وهکی وئ یین د گهرم زویتر دگهن.

ل باژیرئ مهکههی، و د ناف مالهکا ههیی و خودیتی دا، خهدیجا هاته دنیاپی، ئهم چو ژ سهروبهری زارۆکینی و جحیلینیا وئ زانین، بهلی تشتی هاتییه زانین ئهوه: خهدیجا کچهکا خودان جوانی و عهقل و تیگههستن بوو، لهو هیشتا یا جحیل ئیک ژ مهزنترین ماقویلتین مهکههی کو دگۆتنی: (أبو هاله) دلی خو بری و بو خو ژ بابی وئ خواست.

ژبلی جوانی و عاقلداریی، ئهو ب پاقرییی ژی هاتبوو ناسین د ناف خهلکی مهکههی دا، لهو وان ناسناقی (الطاهره) دانابوو سهر وهکی کتیبین دیرۆکی قهدهگپرن.

بهری ئهو و پیغهمبه ری پیک بینه دهر، دو جاران خهدیجایی شوی کربوو، بهلی ههر دو شویین وئ دهمهکی درپژ قهنهکیشابوو؛ چونکی ههر دو زهلامین وئ زوی مرپوون:

- یی ئیکی (أبو هاله) بوو، و ئهفه مرۆقهکی ماقویل و زهنگین بوو، خهدیجایی کورهک ژئ ههبوو ناقی وی (هند) بوو، د مالا پیغهمبه ری دا هاتبوو ب خودانکرن.

- يې دووي عهتيقي مهخروومي بوو، و وي کچهک ژ في هه بوو دگوتني: دهیکا موحه ممه دي.

و هندهک دبيتزن: (ابو هاله) زه لامي وي يې دووي بوو، و هه چاوا بت خه ديچا ده مه کي درتيز د گهل وان نه ژيا بوو؛ چونکي هه ردو زوي مرن. پشتي مرنا زه لامي خه ديچايي يې دووي، نهوي هزرا شوپکرنې ژ سهري خو ئينا دهري، و خو ب سه خبيريا مالا خو شه مژويل دکر، و ژ لايه کي دي شه چونکي نهو ژنکهکا زهنگين بوو و ماله کي باش د دهستي دا هه بوو، هه ر سال ده مي قوره شي دچوونه کارواني، چ ل هاقيني بت بو شامي، يان ژي ل زقستاني بت بو يه مهنې، نهوي داخواز ژ هندهک زه لامين ئويجاخا خو دکر کو بو وي بچنه کارواني و کرين و فروتنې ب مالي وي بکن، و پشتي کاروان دزقري دا رابت حسيبا مالي خو کهت و کرييا وي مروقي ده تي نهوي بو چوويه کارواني.

ب في رهنګي خه ديچايي ژييې خو دبوراندا، و چونکي نهو ژنکهکا ژپهاتي و زهنگين بوو، گه لهک زهنگين و سه ر و مه زنين مه که هي شه دکر خه ديچا شوي ب وان بکهت، و گه لهک ژ وان تاشکه را داخواز ژي کربو کو شوي ب وان بکهت، به لي وي دل د في چهندي نه بوو. و هوسا وي ژيانا خو دبوراندا هه تا سالا نهو و جحيله کي هاشمي نهوي دگوتني: (موحه ممه د) ب سه ريک هلبووين.

سه رهاتييا ب سه ريک هلبوونا وان چاوا بوو؟

موحه ممه د - سلاف لي بن - جحيله کي بيست و پينج سالي بوو، يې بي مال و حال بوو، هيشتا نه بووي بابي وي مريو، ده مي ژييې وي شش سال دهيکا وي ژي ب ريکا بابي وي دا چو بوو، ما ئيتيم و سيوي، ژ دلؤفانييا دهيکي و بابي بي بار بوو، و ب تني نهو دزانت کاني چهندي يا ب زهحه ته مروث بي دهيک و باب بريت نهوي ژ په راغي ئيتيمي و سيوياتيبي شه خواري، پشتي دهيکا وي ژي مري مال نک باپيري خو، باپيري وي يې ب ناقسال شه چووي زيده چاقي خو ددايي، و ژ هه مي عيال و نه قيبيتن خو پتر شه ژ وي دکر، هه تا دبيتزن: چي جهي چووبايي د گهل خو دبري. به لي قه دهري دقيا جاره کا دي دلي وي نازک بکهت؛ چونکي نهو بو شقانييا ئومه ته کي دهاته ناماده کرن، ل هه شت ساليبي باپير ژي لي مر، هه ما دهاته بيرو وي ده مي يې بچوبک و باپيري وي که فتية بهر مرنې

هنارته ب دویف کورپی خو (ئه بوو طالبی) را و شیرته لی کر کو پشتی وی ئه و (موحه ممه دی) ببه ته نک خو و چاقدانا وی بکته، هه ر چه نده (ئه بوو طالب) مرؤقه کی عیال بوش و به رده ست ته نگ ژی بوو، به لی وی شیرته تا بابی خو ب جه ئینا و برازایی خو بی هه شت سالی بره مالا خو و پتر ژ کوره کی خو چافی خو دایی.

ژ بهر کو مامی وی مرؤقه کی به رده ست ته نگ بوو، و پشتی ئه و فاما بووی، وی داخواز ژ مامی خو کر ده ستوری بی بده تی کو بته شقان بو خه لکی مه که هی به رانه ر کر تی کی دا بشیت پیچه کی هاریکاریا وی مالی بکته یا ئه و د نا ف دا مه زن بووی.

هه ر رۆژ موحه ممه د ژ باژیری ده رده کته و ئیثاری د زقپی، قی چه ندی کار تی کر کو خو ژ جحیلین سه رده می خو دویر بکه قته و گه له ک تیکه لیا و ان نه که ت و وه کی و ان لی نه ئیت.. ب ده سپاکی و راستگویی هاته ناسین، هه تا خه لکی مه که هی هه مییان نا قی وی کره: (الصادق الامین).

گا فا ژیی وی بوویه بیست و پینج سال، رۆزه کی مامی وی گۆتی:

- برازا، ئه ز مرؤقه کم من چو مال د ده ست دا نینه، و زه مان ل سه ر مه بی دژوار بووی، و سالتین گران ب سه ر مه دا بین هاتین، و چو د ده ست مه دا نینه ئه م بازرگانیی پی بکه یین، و ئه قه کاروانی ئویجاخا ته نیزیکه ده رکه فته شامی، و هه ر جار خه دیجا هنده ک زه لامین ئویجاخا ته ده نیرت دا بازرگانیی ب مالی وی بکه ن و هنده ک فایده ی بگه هیننه خو ژی، قیجا ئه گه ر تو بچی داخوازی ژی بکه ی دی ته هلبزیرت چونکی نا ف و ده نگین پاقریا ته بین گه هشتینی.

پیغه مبه ر - سلاف لی بن - د قی چه ندی دا پیچه کی دودل ما، نه دویره ژ بهر هندی بت چونکی وی به ری هنگی چو جاران ئه ف کاره نه کربوو، به لکی چونکی وی ژ دل دقیا هاری مامی خو بکته ب گۆتتا مامی خو رازی بوو.. (ئه بوو طالب) رابوو چوو مالا خه دیجایی و داخوازا خو گه هاندی، خه دیجایی د گا قی دا رازیوونا خو دیار کر و گۆتی: ئه گه ر بو ئیکی بیانی ته ئه ف داخوازه کربا دا بو ته ب جه ئینین، قیجا پا چاوا بو مرؤقه کی نیزیکی ی خوشتی؟!

خهديجاښ هنارته ب دويش را، و پشتي ئهو پيټك هاتينهدهر خهديجاښ مالي خو كره د دهستان دا و خولامي خو (مهيسره) دا د گهل، و كارواني دا ري. پشتي چهند ههيشهكان كارواني زفرين، (موحه ممد) و ههفالي خو (مهيسره) ئي كسه ب نك مالا خهديجاښ شه چون، موحه ممدى -سلاف لي بن- سوجهتا كرين و فروتنى بو شه گيټرا، مالي وي ههمى دا قى و كرتيا خو زى وهرگرت و زفرى نك مامى خو (ئهبوو طالب)ى.

خهديجاښ بهري خو داښي فايدى وي يى ئهف ساله ژ يى ههمى سالتين دى پتره، ئينا پسيارا خولامى خو مهيسره دى كر كاني مهسهله چيه؟

مهيسره دى بو وي بهحسى جاميرى و پاقرى و دهسپاكييا موحه ممدى كر، و كاني ئهو چهند مروشه كى پيروز و راستگوښه، و بو وي ديار كر كو بهري وي ههردهم ل هندى بوو فايدى بگههينته وي، نه وهكى زهلامين سالتين بوږى ئهوين بهري ههر تشتهكى ل فايدى خو دگهريان.

موحه ممد كاني چهند د چاقتين خهديجاښ دا يى مهزن بوو، هندى دى مهزنتر لى هات، ئهو پى حسيما ههر وهكى دلنى وي يى ب لايى وي شه دچت، ما چاوايه ئهگه ر ئهو شوى ب وي بكهت؟ مادهم ئهو هنده زهلامه كى دلپاكه و بهري وي ل مالي وي نينه، ئهو دى ب كير وي ئيت. ئينا وي ئهف هزرا خو بو ههشاله كا خو يا نيزيك گوت و زى خواست ب رهنكه كى نه يى روى ب روى بگههينته موحه ممدى!

ههفالا خهديجاښ (نهفيسا) هاته نك پيغهمبهري -سلاف لي بن- و گوتى: بوچى تو زنى نائينى؟ وي گوت: ژ بهر نهبوونا مالي. وي گوت: و ئهگه ر تو بو مالي و جوانيى و ههفكوبفيسى هاتيبه خواستن؟ وي گوت: دى كى بت؟ نهفيسا يى گوت: خهديجاښه! ئينا پيغهمبهري -سلاف لي بن- گوتى: بلا بو من بيژى.

ب قى رهنكى ههر دو پيټك هاتنهدهر.

وهكى عدهت پيغهمبهري -سلاف لي بن- ژ مامى خو خواست كو ب رهنكه كى رسمى بچت خهديجاښ بو وي بخوازت، مامى وي كهيف ب قى چهندي هات، رابوو ئهو و براى خو (حه مزه) پيټكه چونه مالا بابى خهديجاښ، و هندهك ديتزن: بابى وي هنگى نه مابوو

لهو چوونه مالا مامی وی، ههر چاوا بت خه دیجا ژ مرؤقین وی هاته خواستن و نه بوو طالبی گوته مرؤقین وی:

- هندی موحه ممه ده، جحیله کی وه کی وی د ناٹ قوره شییان دا نینه بو شه رفی و مال مه زنیبی و عه قلداریبی، نه گهر وی نوکه چو ماله کی مه زن نه بت ژی مال سیبه ره که نامینت و ئیمانته که دی ئیته زفراندن..

مرؤقین خه دیجایی گوته: تو راست دبیتری.

ب فی رنگی ههردو گه هشتنه ئیک و نه ختی خه دیجایی - وه کی د هندهک ربوايه تان دا هاتی - بیست حیشر بوون.

خه دیجا ژنکا ئیکی بوو د ژيانا پیغه مبه ری دا - سلاف لی بن - بیست و پینج سالان مانه د گهل ئیک، پازده ژی به ری پیغه مبه ری بی بوون، و دهه ژی پشتی پیغه مبه ری بی بوون، د فان سالان دا خوشترین و ته ناترین ژیان ههردووان پیکه بوړاند، هتا خه دیجا مری ژی زه لامی وی چو ژن ل سهر نه ئینا بوون لهو د ناقبه را دهی کین موسلمانان هه مییان دا ب تنی وی دهر دی هه وییاتی بی نه دیت بوو!

خه دیجا ژنکه کا تیگه هشتی بوو، و وی باش دزانی سه رمالی ژنکی یی مه زتر نه وه مالا خو خوش بکه ت و دل زه لامی خو ب لایی خو فه بکیشت، لهو ههر ژ روژا ئیکی وی ئیکا هند کر مالا خو بکه ته نه و ارگه هی ته نا یی زه لامی وی تیدا ب تاما خوشی بی ب هه ست، نه وی پشتی شوی ب موحه ممه دی کری مالی خو هه می حسیب کر مالی وی، ده ست ژ کاری بازرگانی بی کیشا و ده می خو هه می بو مال و عه یالی خو ته رخان کر.

تشتی خوشییا فی مالی زیده کری نهو بوو خودی لی هاته ره حمی و هژماره کا زاروکان دایی: دو کوپ و چار کچ.

خه دیجا نه ژ وی رنگی ژنان بوو یین هزر دکه ن خوشییا دنیا یی پاره و زهنگینییه، لهو چو جار ان ل ده مین پیته فی نه وی خو ژ دانا خیری پاشقه نه دبر، و ههر جاره کا زه لامی وی یی خیرخواز به ری وی دابا خیره کی ده لیکه کا ب تنی ژی نهو دودل نه دبوو.. و زه لامی وی

هندي يې ساخ نهف قهنجييا وي ژ بير نهكربوو، روژهكي دهمي مهديجين خهديجايې بو عايشايې كرين، گوت: نهوي ل وي دهمي مالي خو دا من دهمي خهلكي نهز زربار كريم.

روژهكي حليما سهدي، دهيكما پيغهمبهري يا شيري، هاته مهكههي و قهستا مالا پيغهمبهري كر -نهفه بهري بته پيغهمبهري- گوتي: كوري من! نهف ساله هشكاتييه و حالي مه گهلهك يې نهخوشه.. پيغهمبهري گوته خهديجايې: نهگهر تو هاريكارييا وي بكهي. خهديجايې د گافي دا حيشترهك و چل پهز داني.

پيغهمبهري ثيا قهنجييا مامي خو نهبوو طالبي بو بزقرينت، نينا داخواز ژ خهديجايې كر كو قهبول بكهت نهو پسمامي خو (عهي) بينته مالا خو؛ دا نهو پيش مامي خو قه وي ب خودان بكهت، خهديجا د گافي دا ل بهر هات.

مهخسه، تتيگههشتنهكا تمام د ناقبهرا هردووان دا ههبوو، و چونكي خهديجا كچكهكا بچوبك و كيم سهربور نهبوو، وي دزاني ب عهقلي خو يې مهزن دي چاول پشت زهلامي خو راوهستت ل دهمي تنگافيي، و نهگهر راست بت نهو گوتنا هندك ديپژن: (د پشت ههر مهزنهكي ژنهك ههيه)، مروث دسيت ب پشت راستي قه بيژت: خهديجا نهو ژن بوو يا د پشت موحهمهدي را.

پازده سال -بهري پيغهمبهرييني- موحهمهدي و خهديجايې د گهل نيك بوړاندن، د قان سالان دا نهوان مالهكا وهسا ناقا كر، بووبو نموني مالا سهركهفتي و خوش و تهنا، تشتهك نهبوو عهورين رهش ل هندافي ثي مالي كوم بكن، يان خوشييا خهلكي وي نيك بدهت.. سالا پازدي هات، ژيبي موحهمهدي -سلا ل ل بن- گههسته چل ساليي، نهو دهمك بوو ل بهر وي هاتبوو شرين كرن كو ژ باژيري مهكههي دهركهفت و بچته شكهفتا (حرا) ئ نهوا دكهفته وي چيبي ب رهخ مهكههي قه، خهديجا -نموني كابانييا سهركهفتي- بهرانبهري ثي ثيانا وي رانهوستا، و چو پت پت د سهري دا نهكر، بهلكي هاريكارييا وي ل سهري قه چهندي كر، ميدهكا وي بو تزي خوارن دكر و ب سهروبهري وي رادبوو ل دهمي دهات و دچوو.. ژ لايهكي دي قه و دا كو نهو زهلامي خو يې خوشتقي ژ ههر نهخوشيهكي پياپرت گوتبوو خولامهكي خو: چافي ته ل موحهمهدي بت دهمي دچت؛ دا چو نهخوشي نهئيته سهري.

عائیشا دبیژت: ((ئیکه مین تشتی وه حییا بو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ژئی دهست پی کری خهونین چاک بوون، وی خهونهک نه ددیت نه گهر وهکی گه شاتییا سپیدی نه هاتبا، پاشی ل بهر وی هاته شرینکرن کو یی ب تنی بت، قیجا دا چت و ب تنی مینته ل شکه فتا حیرائی بو کرنا عیباده تی، چهند شه قین هژمارتی دمال ویری، پاشی دزقری مال ل نک خه دیجایی و خوارن بو خو دادگرت و دزقری فه، هتا حقی بو هاتی و نهو ل شکه فتی...)).

پاشی عائیشا ب بهر فرهی به حسی هاتنا جبریلی بو نک پیغه مبه ری -سلاف لی بن- دکهت، و کانن چاوا پیغه مبه ری ژئی چهندی ترسیا و هزرکر نه شه تشته که لی هاتی، عائیشا دبیژت: ((.. پیغه مبه ری زقری نک خه دیجایی و گوتی: من بپه چنن، من بپه چنن، وی نهو په چنی و هتا ترسا وی چووی، خه دیجایی پسار ژئی کر کانن چ لی قهومییه، وی سوجه تا خو بو قه گیرا و گوت: نه ز خو دترسم. خه دیجایی گوتی: نه ب خودی، خودی قهت ته شهر مزار ناکهت، هندی تویی تو یی ب مرو قانییی، و هاریکارییی دکهی، و دهستی هه ژاری دگری، و میه قانی دحهوینی، و پشته قانییا حقییی دکهی)).

ژئی گوتنا عائیشایی دیار دبت کانن خه دیجا چهند ژنکه کا پشته قان بوو بو زه لامی خو، وی ههمی ری ب کار دینان بین رحه تیبا زه لامی وی تیدا، بیهنا ل سه ری فره دکر، و گازنده ژئی عهده تی وی -کو چونا شکه فتی بوو ب تنی- نه دکر، و خوارن بو وی ناماده دکر، و ژ لایی خو قه وی سه روبه ری بچوبکیین خو ب ریشه دبر، هتا وی رۆژا مه زترین گوهورین د ژیانان وان دا چی بووی، نه د ژیانان وان ب تنی دا، به لکی د ژیانان مرو قانییی ههمییی دا.

وی سپیده یا زوی، یا موحه ممد تیدا زقرییه مال، یی گوهرشی و ب ترس و لهرز، خه دیجایی ب دله کی تهنا و رویه کی گهش پیشوازی لی کر، ل سه ری خو نه ترساند و پسار ژئی نه کر کانن وی چیه؟ داخوازا وی بو ب جه- ئینا و په چنی، پشتی دیتی رحهت بوو و ترسا وی چوو ژ نوی گوتی: پسمام بیژه ته خیره؟

پشتی وی سوجه تا خو بو قه گیرای، خه دیجایی دلی وی موکم کر، و نهو پشت راست کر کو خودی وی شهر مزار ناکهت؛ چونکی نهو مرو قه کی خیرخوازه، پاشی گوتی: من

پسمامه کي هه نافي وي (وهره قه) يه کتبيين جوهری و فله ليهان دخوبنت، هلو دا بچينه نک وي، و سوجه تا خو بو وي فه گيره کاني نهو دي چ بيژت؟

پشتي نهو و خه دي جا پيکفه چووينه نک وهره قه، وي پسيار ژ پيغهمبهري کر، کاني وي چ ديتييه؟ پيغهمبهري سوجه تا خو بو فه گيرا ئينا، وهره قه کوتي: نهفه نهوه يي خودي بو مووساي ژي دهنارت، خوزي نهزي جحيل بام، خوزي نهزي يي ساخ بام ده مي ملله تي ته تو دهر دئيخستي. پيغهمبهري گوت: ما نهو دي من دهر يخن؟ وي گوت: نهري، زه لامهک ب وي نه هاتييه يا تو پي هاتي نه گهر نه ياره تيبيا وي نه هاتبته کرن، و نه گهر نهز بگه همه روژا ته، نهز ب رهنکه کي موکم دي پشته فانييا ته کم.

پشتي ههردو زفرينه مال و جاره کا دي پيغهمبهري جبريل ديتي، و خه دي جايي گوتي: نه گهر جاره کا دي ته ديت بيژه من، روژه کي ل مال پيغهمبهري گوتي: نهفه يه هات، خه دي جايي گوتي: تو ديبني؟ گوت: نه! گوتي: کاني وهره رهخي من يي راستي، نهو هاته رهخي وي يي راستي، گوتي: نوکه تو ديبني؟ گوت: نه! گوتي کاني وهره د کوشا من دا روينه، پشتي وه کري، گوتي: نوکه تو ديبني؟ گوت: نه! خه دي جايي خو سه رکول کر و پيغهمبهري د کوشي دا، گوتي: نوکه تو ديبني؟ گوت: نه! ئينا خه دي جايي گوت: پسمام! نهفه شه يتان نينه، مه لائيکه ته، مزگينيا من ل ته، تو پيغهمبهري.. و هنگي خه دي جايي باوهری پي ئينا، و ب قي رهنګي خه دي جا دبتنه ئيکه مين کهس ل سهر روپيي عهردی باوهری ب پيغهمبهري ئيناي.

ژ بهر قي چهندي خودي - ب ريکا جبريلي - فرمان ل پيغهمبهري خو کر کو سلاقان لي بکته، و مزگينيا ب قه سره کا ژ لوئوئي د به حه شتي دا بده تي، نه دهنګ بلندي تيډا هه يه و نه وه ستيان.

پازده سالان خه دي جا ب ته ناهي د گهل زه لامی خو ژيا بهري بته پيغهمبهري، و دهه سالان پشتي بوويه پيغهمبهري، د فان دهه سالان دا کو سالتين دويماهيبي يين ژيبي خه دي جايي بوون، وي گه لهک نه خوشي و زه حمت سهر ا ئيسلامی ديت، نهو نه خوشيا دهاته سهری زه لامی وي هه ميبي نهو تيډا يا پشکدار بوو، به لي د گهل هندي ژي وي بيپنه کا زنده فراه هه بوو، هندي نه خوشي لي دژوار دبوو باوهريا وي موکتر لي دهات، و هه ردهم

وئ نه خوشی ل سهر زهلامی خو ژى سڅک دکر و پیپین وی پتر ل سهر حه قیپی موکم دکر..
 موحه ممد و خه دیجا و عه لیپی کورئ نه بوو طالبی ئیکه مین سی کس بوون هاتینه
 د ئیسلامی دا، پشتی وان و ب ریکا وان چهند مرؤقه کین دی هاتنه د ئیسلامی دا هتا
 هژمارا وان ژ چل زهلامان بوین، و د ناف وان دا هندک ژ زهنگین و ماقولین مه که هی
 هه بوون، وهکی: نه بوو به کری، عوثنانی، عومهری، حه مزه ی و چهنده کین دی.

دهمی گازییا ئیسلامی ب رهنگه کی به رفره ه به لاف بووی قوره بشی ژ فی گازیپی
 ترسیان و ب هه می ریکا هاتنی دا وئ بی دنگ بکن، هندک گرتن و عه زابدان، هندک بو
 خو مشه خت بوونه حه به شی، هندک دبن عه زابی شه هاتنه کوشتن، پیگا فا مه زن یا
 قوره یسیان هاقیتی نه بوو وان برپار دا: یان بنه مالا هاشمیان دئ موحه ممد دی دهنه وان
 دا نه وی بکوژن، یان نه دئ وان ژ خو قه دهر کهن و په یوه ندیپی د ناقبه را خو و وان دا
 قه برن، هاشمی - ژ بهر ته عه صصوبا عه شیره تیپی - ل بهر نه هاتن و گوئن نه م و موحه ممد یان
 دئ پیگفه ژین، یان پیگفه دئ مرین!

دویمه هیپی قوره یسیان په یمانه ک مور کر و ب دیواری که عبی شه هلاویست تیدا برپار
 دا کو بنه مالا هاشمیان دقبت ژ ناف باژیری بیته دهر یخستن، نه کس چو ژئ بکرت نه چو
 بفرؤشتی، نه ژنان ژئ بینن نه دهنی.. و ل ته نشت مه که هی هندک لات و گه لی هه بوون یین
 نه بوو طالبی بوون، بنه مالا هاشمیان هه می ل ویرئ کوم بوون، موسلمان و کافرین وان،
 سی سالان ل ویرئ مانه د بن حصاره کا دژوار دا، برس و ئیش د ناف دا به لاف بوو و
 تنگافی زنده مه زن بوو.

ل وی دهمی خه دیجایی ژى خو دابوو د گهل ئوبجاخا زهلامی خو، ههر چهنده نه
 ژ بنه مالا نه سه دییان بوو و وئ ماف هه بوو نه چت، به لی خه دیجا ل بهر نه هات زهلامی وئ و
 موسلمان و به نی هاشمی د بن برسی شه بن و نه ل مه که هی د خوشییان دا بت. خه دیجا
 نهوا هنگی بهر ب پیراتیپی قه دچوو، ژنکه ک بوو ژيانا خو ب خوشی بوړاندبوو، ژنکه کا
 زهنگین بوو، هندک سالان تجاره تا وئ ب تنی هندی یا خه لکی مه که هی هه میپی بوو،
 نه وی قوریانی ب فی هه میپی دا، د گهل زهلامی خو هاته گه لیپی نه بوو طالبی، مالی خو
 هه می دانا بهر دهستی زهلامی خو بی خوشتی دا ل سهر هه ژاران خه رج بکه ت.

ژ بهر قئ چهندي خهديجايي جههكي مهزن د دلئ پيغهمبهري دا -سلاف لي بن- هه بوو، چو ژن نه شيان بگههنه وي جهي، روزهكي عائيشايي گوته پيغهمبهري: خودئ نيكا ژ وي چيتر دا ته.. ئينا پيغهمبهري -سلاف لي بن- لي قهگيپرا و گوتئ: ب خودئ، خودئ نيكا ژ وي چيتر نه دا به من، ده مي مروقان كافي ب من كرى وي باوهري ب من ئينا، و ده مي مروقان نهز دره وين ده ريخسيم وي نهز راستگو ده ريخسم، و وي ب مالي خو هاريكارييا من كر ده مي مروقان نهز بي بار كريم، و خودئ عه يال ژ وي دا من..

ده مي عائيشايي نهف ناخفته بهيستي گوت: ب خودئ ئيدي قهت نهز به حسي وي ناكم.

ل گهليپين نه بوو طالبي، ل دورين مه كه هي، ل هه يفا ره مه زانئ ژ سالا ده هي پشتي هنارتنا پيغهمبهري، سي سالان بهري مشه ختبونئ، و پشتي سي سالان ژ مانا ل بن حصارا كافرئ قوره شيبان، ده يكا موسلمانان خهديجا چوو بهر دلوقانييا خودئ، ل دويف گوتنا بن عهباسي ژيبي وي هنگي پينجي و سي سال بوو، و ل دويف گوتنا دي ژيبي وي شيبست و پينج سال بوو.

ژ ده رقه ي مه كه هي قه بري خهديجايي هاته دورستكرن، و پيغهمبهري ب خو -سلاف لي بن- نهو قه شارت و د گهل چوو د قه بري دا هتا جهي وي دورستكري.

هه ر د وي سالي دا يا خهديجا تييدا مري، مامي پيغهمبهري نه بوو طالب ژي مر، نه بوو طالب نهو بوو بي بهر قاني ژئ دكر بهر انبهر سه ر و گرگريتن قوره شيبان، و خهديجا نهو بوو يا د مالي دا خه ما وي ل سه ر سقك دكر، و نهو پتر ل سه ر قئ ريكئ موكم دكر.. ژ بهر قئ چهندي دنيا ل پيغهمبهري هاته نيك و تهنگافي لي زيده بوو!

هتا نه بوو طالب نه مري قوره شيبيا دهستي خو دريژ نه كره پيغهمبهري -سلاف لي بن- و هتا خهديجا نه مري پيغهمبهري -سلاف لي بن- هزا ده ركه فتنا ژ مه كه هي نه كر.

خهديجا چوو مر، به لي نهو د دلئ زهلامي خو دا هه ر يا زيندي سوو، پيغهمبهري -سلاف لي بن- مه دحين تشته كي هند نه دكرن هندي مه دحين خهديجايي دكرن، هه ر كه سي ل دورين وي دژيا نهف چهنده دزاني.. عائيشا نهوا پشتي خهديجايي ب سي سالان هاتييه

د مالا پیغه مبهری دا، دبیترت: غیرهت بو من ل سهر ژنکه کا پیغه مبهری چی نه بوو هندی بو من ل سهر خه دیجایی چی بووی، هندی من گوهل ل پیغه مبهری دبوو بهحسی وی دکر.

عائیشا دبیترت: جاره کی (هاله یا کچا خووه یلدی) -خویشکا خه دیجایی- هات دا بیتته نک پیغه مبهری، ئەفه پشتی مرنا خه دیجایی ب چند ساله کان، دهنگی وی وه کی بی خه دیجایی بوو، ئینا بیرا پیغه مبهری ل خه دیجایی هات، که یفا وی گلهک هات و گوټ: یاره بی هاله بت. عائیشایی گوټ: ئینا غیرهت بو من چی بوو، لهو من گوټ: ئەفه چ بوو بیرا ته ل پیره ژنه کا قوره یسی ئینایه فه یا ددان د دهقی دا نه، ئەفه چند ساله مری و خودی ئیکا ژ وی چیتر دا ته!! ههر وه کی عائیشایی بهحسی خو دکر؛ چونکی نهو کچک بوو و یا جحیل بوو، بهلی پیغه مبهری لی فه گپرا و گوټ: ب خودی خودی ئیکا ژ وی چیتر نه دایه من.. و ب مه دحین وی را چوو.

د هه دیسه کا دی دا عائیشا دبیترت: هندهک جاران مه پهزهک سهر ژنی دکر، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دا هنده کی ژنی فه کهت و بیترت: ئەقی بو فلان ژنکا ههټالا خه دیجایی بهن! قیجا من جاره کی گوټی: ئەفه چیه؟ وی گوټ: من نهو دقتین بیتن وی دقبان.

وه فاداریا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو خه دیجایی نه ب تنی هنده سوو، بهلکی ژ قی چندی ژی مهزنتر بوو، و سه رهاتییا رستکا وی نهوا وی دایه کچا خو زهینه بی دی د گهل مه نیت ده می ئەم بهحسی زهینه بی دکهین، ئەگهر خودی ههز بکهت.

ل سالا ههشتی مشهختی، یازده سالان پشتی مرنا خه دیجایی ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب لهشکهری خو فه هاتی دا مه کههی ژ کوفری پاقر بکهت، بهری بیتته د مه کههی دا لهشکهری خو ل دۆرتن مه کههی دانا، هوبن دزانن پیغه مبهری خیفه تا خو ل کیری فه دا؟

ئیمامی (طه بهری) د تاریخا خو دا فه دگوهیترت، دبیترت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- خیفه تا خو ل جهه کی نیزیکی قهبری خه دیجایی فه دا!

سلاف ل خه دیجایی بن ل قی دنیا بی، و ل ده می ب بهحه شتا خودایی خو شاد دبت.

زارو کين خه ديجايا کچا خوويلدي

پشتي مه بهحسي دهیکا موسلمانان خه ديجايا کچا خوويلدي کري، يا د جهي خو دايه ب کورتي بهحسي زاروکين وي ژي بکهن، نهوين ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- بووين. وهکي مه گوتي: خه ديجايا شهش زاروک ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- هه بوون، دو کور و چار کچ: (القاسم) و (عبد الله) و (زينب) و (رقيه) و (أم کلثوم) و (فاطمه). و ب دورستي نه هاتييه زانين کاني زاروکي ژ هه ميان مه زنتر کي بوو، (القاسم) بوو يان (زينب) بوو، بهلي تشتي مسوگه نهو بوو کو (فاطمه) ژ هه ميان بچوبکتر بوو. نوکه ب کورتي دي بهحسي شان هه شهش زاروکان کهن.

نهلقاسم

ب نيشانان فه نهو کورپي خه ديجايا يي نه خري بوو، و نيکه مين زاروک بوو خودي دايه پيغهمبهري -سلاف لي بن- و ژ بهر هندي پيغهمبهري ب ناقني وي دهاته گازيکرن، دگوتني: (أبو القاسم).

خودي ژييه کي کورت دابوو (قاسم) ي، هند مابوو ساخ هه تا پييا چووي.. بهري پيغهمبهري نيبي نهو بوو بوو، و مر بوو.

عبداللہ

ئەقە ژى بهرى پیغه مبه رینییی بوو بوو و مریوو، دویر نینه پیغه مبه ری -سلاف لی بن-
ناقی بابی خو دانابته سهر!

(عبد الله) ههر ئەوه یی کو دگوتتی: (الطیب) و (الطاهر)، و هندهک دیرۆکفان
دبێژن: ئەقە دو کورن دی بوون، بهلی یا دورست ئەوه ههر سی ئیک بوون.
ئەقە ژى هیشتا یی ساقا مریوو.

و دەمی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- دەست ب به لاکرنا ئیسلامی کری، د ناف
قوره یشییان دا، کافران مهسه لا مرنا کورین وی بو خو ب دهلیشه زانی و گوتن: موحه ممه د
یی بی کوره دی مال میرات بت، و بهحسی وی نامینت، ئینا خودی صوره تا (الکوثر) ئینا
خواری و تیدا گوت: ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ۝ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝﴾
﴿۳﴾ یه عنی: هندی ئەمین مه خیره کا مهزن ل دنیا یی وئاخره تی دا ته -ئهی موحه ممه د-،
ورویاری کهوهری ژ وی خیرییه، کول ههر دو لیقان خیشه تین لولوی سمینیه، وئاخا
وی ژ مسکینیه. قیجا تو نفیژا خو هه مییی بو خودایی خو ب تنی بکه، و تو قوربانن خو بو
وی ب تنی قه کوژه. هندی نهحه زئ ته و نهحه زئ وی تشتییه یی تو پی هاتی ژ هیدایه تی
ورۆناهییی، ئەوه یی بی شوینوار دبت، و ژ هه می خیری دبت.

زهینه ب

ئەو کچا مهزن یا پیغه مبه ری بوو، و هندهک دبێژن: ئەو ژ هه می خویشک و براییین خو
مهزنتر بوو.

ل سالیین ده سپیکی یین شویکرنا خه دیجایی خودی ئەو دابووی، و د کوشا پاقتترین
ژنکی دا -کو خه دیجایه- هاتبوو ب خودانکرن و ل بهر دهستی مهزنترین زه لام -کو
پیغه مبه ره- هاتبوو په روه رده کرن.

زارو کينييه کا خوش و تهنا بربوو سهري، دهیک و بايین وئ ههردووان گهلهک چه زئ
دکر، و دهیکا وئ خهديجاين نهو پتر بو خو وهک ههثال دزانی.

بهري پينغمبهريني بو باين وئ بيت نهوئ شوي کربوو، و نهگهه نه م ل بير ا خو بينين
کو پازده سالان بهري پينغمبهريني پينغمبهري خهديجا ماره کربوو، دثيت بيتين: ژيبي
زهينهبي دهمي شوي کري گهلهک دئ چارده سال بت، نهغه نهگهه هات و نهو ژ ههمي
خویشک و برايین خو مهزنتر بت.

ل قيري من دثيت مهسهلهکي روهن بکهه: مهسهلا ژنينان و شوپکري، و ژيبي
(موناسب) ل دهقرا جهزيرا عههههههه:

ناشکهرايه کو ژيبي شوپکرن و ژنينان ژ جههکي بو جههکي يي جودايه، نهغه ل سهه
عهدهت و مهسهلا ژينگههه رادوهستت، ل جههکي وهکي مهکههه تشتهکي گهلهکي عهدهتي
بوو کو کچ ل دهه ساليي هتا پازده ساليي شوي بکهه يان کوپ ژني بينت، و هندهک
جاران باب يان دهیک ب تنئ يازده سالان ژ عهالي خو مهزنتر بوو، و نهف تشته نهگهه
ل نک هندهک ژ مه يي عهجيبت بت، ل جههکي وهکي مهکههه ل وي دهمي تشتهکي گهلهکي
عهدهتي بوو.

دهمي نهه سهههاتي و ژينهنيگارا صهحايين دخوين دثيت في تشتي باش ل بير ا خو
بينين و ل دويف عهدهتین خو بين نهقرؤ حوکمي ل سهه وان نهکههين.

ل دوازده سيزده ساليي زهينهبي شوي کر، و شوپکري وئ بهري هاتنا پينغمبهريني
بوو، دهیکا وئ خهديجاين خوارزايي خو (أبو العاص بن الربيع) هلبثارت؛ دا کچا خو
زهينهبي بدهتي و پشتي رازبوونا خویشکا خو هالههه وهرگرتي داخواز ژ زهلامئ خو کر -کو
پينغمبههه بوو- دا دهستويريبي بدهت کو کچا خو زهينهبي بدهتهه کوخالهتي وئ (أبو
العاص)ی.

پينغمبههري -سلاف لي بن- نهوئ چو جاران دلئ خهديجاين نهدهههلا ب في چهندي
رازي بوو. . دهمي زهينهب هاتيهه ههگوههستن، دهیکا وئ خهديجاين رستکا خو يا زيري وهک
دياري داين.

زهينه بي ژيانه كا خوش د گهل زهلامى خو (أبو العاص)ى بره سهري، و (أبو العاص) ب خو مرؤقه كى رحمت و دهسپاك بوو، كارى بازرگانىيى دكر و گهلهك جاران د گهل كاروانى دچوو شامى.

گاځا پيغهمبهرينى بو پيغهمبهري هاتى، زهينه بي ههر زوى باوهري پى ئينا، و زهلامى وى (أبو العاص)ى باوهري نه ئينا، بهلى د گهل هندى زى وى گهلهك قه درى زهينه بي دگرت و تشته كى سهقهت د دهر حه قا پيغهمبهري دا نه دگوت، هندهك كافرين قوره شيسان زى خواست ژنا خو بهر دت دا بو بابى وى نه خوش بت، و گوتنى: ههچى ژنكا ته بقيت دى دهينه ته. وى گوهداريا وان نه كر و گوت: ئيكا ژ وى چيتر نه ز د ناف قوره شيسان دا ناييم.

خودى چند زاروك ژ زهينه بي دانه (أبو العاص)ى بهلى ههمى مرن و كهس ژ وان مهزن نه بوو.

دهمى پيغهمبهري -سلاف لى بن- ژ مهكه هى مشهخت بووى چويوه مهدينى، زهينه ب ما ل مهكه هى ل نك زهلامى خو، حه تا نايهت هاتيبه خواري كو چى نابت ژنا موسلمان ل نك ميړى كافر بت، ئينا پيغهمبهري -سلاف لى بن- ژ زهلامى وى خواست كو پى بده تى دا نهو ژ مهكه هى مشهخت بت، ئينا زهلامى وى (أبو العاص)ى پى دايى كو نهو فهرمانا بابى خو ب جه- بينت و د رىكا وى دا نه بوو ناستهنگ، دهمى زهينه ب د گهل هندهك مرؤقين خو ژ مهكه هى دهر كهفتى و بهر ب مهدينى فه چووى، كافران ب دهر كهفتنا وى زانى، ئينا دو ژ وان دهر كهفتنه د رىكا وى دا پيخه مهت ترساندنا وى، زهينه بي هنگى بچويكهك د زكى دا بوو، ئيك ژ وان رمى خو كه د ناف چاقان را، و پى دى چيستر وى فه هژ هژاند. دپروكفان دبىژن: زهينه بي ژ ترسان دا بچويكى خو هافيت، و پشتى گه هشتيبه مهدينى زى دهمه كى دريژ نساخ بوو.

مشه ختبونا زهينه بي بو مهدينى پشتى شهري به درى بوو ب هيامه كى؛ چونكى ل دهمى شهري به درى قه ومى هيشتا نهو ل نك زهلامى خو (أبو العاص)ى بوو، و ل قيرى دپروكفان سهرهاتيبه كا تير مهعنا فه دگو هيزن.. دبىژن: (أبو العاص) ژ وان مرؤقان بوو بيتن د شهري به درى دا ئيخسير بووين و كهفتينه دهستى موسلمانان، وئاشكهرايه كو موسلمانان بربار دابوو كو ههر ئيخسیره كى قوره شيسان نه گهر بقيت بزقريته مالا خو دقيت هندهك مالى

بدهت و خو بکرت، يان ژي نه گهر يي خوانده شان بت نهو دهه زاروکتين موسلمانان فيري خواندنې بکته.

(أبو العاص) نهوي د شهري دا ئيخسير بووي، هنارته مه کههي ل نک ژنکا خو زهينه بي دا هندهک مالي فري کت هتا خو نهو پي بکرت، زهينه بي چو مال د دهستان دا نه بوو، رابوو رستکا خو يا زپري، نهوا دهیکا وي خه دي جايي ل رۇژا داو هتا وي دا يي هنارته مه ديني دا زهلامي خو پي بکرت، گاڤا رستک گه هشتي، و پيغهمبهري -سلاف لي بن- نهو رستک ديتي، وي نهو نياسي، و زاني نهفه رستکا خه دي جايييه، ئينا سهر خاترا خودانا رستکي گوته موسلمانان: نه گهر هوين ههز بکهن ئيخسيروي وي به ردهن، و رستکا وي بو بزقربن، گوتن: بلا، ئينا پيغهمبهري ژي خواست نه گهر زقري مه کههي نهو زهينه بي فريکته مه ديني.

پشتي (أبو العاص) زقربيه مه کههي، وي سوزا خو ب جه ئينا و ري دا زهينه بي بچته مه ديني، لهو پيغهمبهري -سلاف لي بن- د گوتنه کا خو دا مه دحيتن وي کرن و گوت: وي سوزا خو د گهل من ب جه ئينا.

وهکي مه گوتي: (أبو العاص) مرؤقه کي بازگان بوو، پترين سالا د گهل کارواني قوره يشيان دهر دکهفت، ساله کي ده مي نهو د گهل هندهک ژ هه فالتين خو ژ شامي دزقري کهفته دهستي هندهک موسلمانان، وان نهو گرت و ئينا مه ديني، ل مه ديني وي خو گه هانده نک زهينه بي و گوتي: بهختي خو بده من دا چول من نه کهن، زهينه بي گوتي: بلا. ل ده مي نقيژا سپي دي، پشتي صهحابيان نقيژ ب دويماهي ئيناي، زهينه ب رابووقه و ب دهنگه کي بلند گوت: گهلي زهلامان هوين هه مي بزائن من بهختي خو دا (أبو العاص) ي.

پيغهمبهري -سلاف لي بن- ل صهحابيان زقري و گوت: من ژي وهکي هه وه ژ نوي گوه لي بوو، و پيغهمبهري -سلاف لي بن- به ختدانا وي قه بويل کر.

ب قي رهنگي زهينه بي قهري زهلامي خو بو زقراند و قهنجيا وي ژ سهر خو راکر، پيغهمبهري -سلاف لي بن- گوته زهينه بي: کچا من بلا نهو ل نک ته بت، بهلي وهنه بت نيژيکي ته بت؛ چونکي نهو يي حهلال نينه بو ته.

دهمی (أبو العاص) ی ئەف سهره ده ریه ژ وان دیتی دلئی وی چوویی موسلمان بیت، به لئی چونکی هنده ک دهین و ئیمان هتین خه لکی مه که هی ل نک بوون، وی دیار کرنا موسلمان هتیا خو گیرۆکه هتا زقریه مه که هی، گاڤا زقری دهینین خو هه می دان و ئیمان هت ل خودانان زقراندن، و د ناف قوره شییان دا گازی کر: گه لئی قوره شییان کی ژ هه وه تشته ک ل نک من مایه؟

وان گۆت: که سی نه.

(أبو العاص) ی گۆت: پا دی بزنان ئەز بی موسلمان بوویم، و ئەفه ئەز دی چمه مهین، و ژ بهر هندی من موسلمان هتیا خو ل مه دینی ئاشکه را نه کر دا هوین نه بیژن: (أبو العاص) ژ بهر دهین و ئیمان هتان بی رهقی.

ب قی رهنگی (أبو العاص) موسلمان بوو و هاته مه دینی، و هنگی سالا شه شی مشه ختی بوو.

گاڤا (أبو العاص) هاتییه مه دینی، پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ژنکا وی زهینه ب بو زقرانده فه بی جار ه کا دی لی ماره بکه ت.

زهینه ب و زهلامی خو مانه د گهل ئیک هتا سالا هه شتی مشه ختی، وی سالا مه که ه تیدا هاتییه فه کرن، ل وی سالی زهینه ب چوو بهر دلۆفانییا خودی ل مه دینی.

ل وی هه یاما زهینه ب تیدا مری، خویشکا وی (فاطمه) بی کچه ک بوو، پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ناقی وی کره زهینه ب، و ئەف زهینه به (زهینه با کچا ئیمام عه لی) ئەوه یا دبیزنی: قه ره مانا رۆژا که ره لائی، خویشکا حوسینی شه هید.

روقه بیه

روقه بیه، کچا خه دیجایی یا دووی بوو، بهری پیغه مبه رینی بو بابی وی بیت، بابی وی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ئەو دابوو پسما می خو عوتبی کورئ ئەبوو له هه بی، به لئی هیشتا نه فه گوه است بوو، پشتی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- هاتییه هنارتن و ئەبوو له هه بی

دوژمناتييا وي كړي و سوړه تا (تبت يدا ابي لهب) هاتييه خواري، نه بوو لهههبي ژ كورې خو عوتبه ي خواست روقيه يايي بهر دهت، بهري كو څه گوهيژت.

پشتي روقيه ييا و عوتبه ژيڅ خلاس بووين، بابي وي نهو دا عوثماني كورې عهفاني، كو ئيڅ ژ وان كهسان بوو يين ههر زوي باوهري ب پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- ئينا، و ئيڅ ژ ماقوليتن (بنى اميه) بوو، كو ئيڅ ژ بابكتن قوره شيبانه، نيزيكي پازده سالان نهو د گهل ئيڅ مان هتا روقيه ييا مري.

عوثمان و كابانييا وي روقيه ييه ئيڅه مين دو كهس بوون د ريكا خودي دا مشهخت بووين و قهستا ولاتي ههشه كرين، و د هديسه كي دا هاتييه پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- دببژت: هندي عوثمانه ئيڅه مين كهسه پشتي ليووطي -سلاڅ لي بن- ب بچويك څه مشهخت بووي.

روقيه ييا چند ساله كا ژ دهيباين خو دوير كهفت و د گهل زهلامي خو مال هههشي، پاشي نهو د گهل موسلمانان زڅرينه مه كههي، و پشتي هنگي جاره كا دي پيڅفه مشهخت بوون و قهستا مه ديني كرن.

دهمي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- د گهل صهحابيبن خو دهركهفتييه بهدرې ل سالا دووي مشهختي، كچا وي روقيه ييا يا نساخ بوو، لهو وي دهستوري دا عوثماني كو نهو بمينته ل مال؛ دا چاڅديريي ل كابانييا خو بكهت.

خودي ودهسا هز كره بهري پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- و صهحابيبن وي سهرفهراز بزڅنه څه مه ديني پشتي وي سهركهفتنا مهزن يا ل بهدرې ديتي، خودي ئيمانته سي خو ژ روقيه يايي ستاند، دهمي عوثمان و هندهك زهلام ل سهر زياره تان، وان گوه لي بوو ئيكي ب دهنگه كي بلند گزي كړ: (الله اكبر)، عوثماني گوته ئوسامه ي: سهح كي مهسه له چيه؟ ئوسامه چوو و هات گوټ: نه څه بابي منه يي هاتي مزگينيي دده ته موسلمانان كو نهو ل بهدرې يين ب سهركهفتين.

روقيه ييا ل سالا دووي مشهختي، نيزيكي پينج سالان پشتي مرنا دهيكا خو، چو بوو بهر دلوثانييا خودي و ژيبي وي هيشتا نه بوو سيم سال.

أم کولثوم

ئه فقی ژی - وه کی خویشکا خو روقه ییای - شوی ب پسمامی بابی خو عوته یییه یی کوری
ئه بوو له هه بی کربوو، به لی وه کی عوتبه ی عوته یییه ی ژی ژنکا خو (أم کلثوم) به ری
قه گوه استنی و ل دویف داخوازا بابی خو به ردا، مه خسه دا بابی وی ئه و بوو دلای پیغه مبه ری
- سلاف لی بن - ب قی چندی پیشینت.

(أم کلثوم) به ری قه گوه استنی هاته به ردا، له و ئه و ما د مالا بابی خو دا، هه تا
پشتی مشه ختبونئی، ده می پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ژ مه که هی مشه خت بووی (أم کلثوم)
و چند مرؤقه کین دی ژ بنه مالا وی مابوونه ل مه که هی، له و پشتی ئه و گه هشتییه مه دینی
هنده ک مرؤف هنارتنه ب دویف مرؤقین خو یین مایی کو ئیک ژ وان (أم کلثوم) بوو.

ل مه دینی (أم کلثوم) ما ل نک بابی خو، پشتی خویشکا وی روقه یی مری، ئه وی
شوی ب عثمانی کوری عه فانی کر، و نیزیکی شهش سالان ئه و و عثمان مانه د گهل
ئیک.

ل سالا نه هی مشه ختی، ل مه دینی، (أم کلثوم) چوو به ر دلؤقانییا خودی، و ژیی وی
ژی هیشتا نه بوو سیه - سال، پیغه مبه ری - سلاف لی بن - نفیژ ل سه ر کر و عه لییی کوری
ئه بوو طالبی و فه ضلی کوری عه بیاسی و ئوسامه یی کوری زهیدی جه نازی وی داهتلا بوو
د قه بری دا.

فاطمه

سه روه را ژنکین جیهانی، خوشتقییا ل به ر دلای بابی خو، دهیکا ئیمامان، فاطما،
کچا خه دیجایی یا ژ هه مییان بچوبکتر بوو.

گه له ک تشت هه بوون فاطما ژ هه ر سی خویشکین خو یین دی جودا کرین، و تشتی
ژ هه مییان مه زنتر ئه و بوو: خودی دوونده ها پیغه مبه ری خو د عه یالی وی دا کوم کربوو،
فاطمه دهیکا هه سن و حوسه یینی بوو، و خودی ب وان دوونده ها پیغه مبه ری خو - سلاف لی
بن - پاراست.

پشتي خه ديجايي شوي ب پيغهمبهري كړي ب دهه سالان، ده مي ژبيي پيغهمبهري -سلاډ لي بن- سيمه و پينج سال، پينج سالان بهري پيغهمبهريني بو بيت، و ب دورستي ل وي سالي يا قوره شيبان كه عبه تيدا سهر ژ نوي ئاڅاكري، پشتي ئاڅاهيبي وي بي سهر و بهر بووي، ل سالا ههژدي بهري مشه ختبونني، خودي كچهك دا خه ديجايي و نهو كچ زاروكي وي بي دويماهيبي بوو. ده يابان ناڅي څي كچا خو كره (فاطمه) و دوير نينه خه ديجايي ناڅي دهيكه خو راکرت؛ چونكي ناڅي دهيكه وي: فاطما بوو.

فاطمه ژ بهر كو بچويكا مالي بوو گهلهك يا نازداركړي بوو، و ده يابين وي زبده حهز ژي دكر، زاروكينييه كا رحهت و تهنا بوړاندبوو، و وهكي مه زنان هاتبوو ب خودانكرن، نهو و خو يشكا خو (ام كلشوم) و براماكې خو (هند) ب تني د مالي دا دژيان، د گهل دهيك و بابان، و چونكي خو يشك و براماكې وي ژ وي مه زنتر بوون وي ههست ب هندي نه كر كو يا د گهل دو زاروكان دژيت، لهو ژينا وي هه ژ زاروكينييا وي ژينه كا ب مجدهاي بوو، و نه وهكي زاروكين دي ده مي خو ب مژويلاهي و ياريبان څه دبوړاند.

ژ بلي فاطمايي زاروكه كي دي ژي د مالا پيغهمبهري دا -سلاډ لي بن- دژيا، وي زاروكي ژي جهه كي مه زن د دلي پيغهمبهري دا -سلاډ لي بن- هه بوو، نهو ژي عه لي بوو، كورې نه بوو طالبي. عه لي سي سالان ژ فاطمايي مه زنتر بوو، پيغهمبهري -سلاډ لي بن- نهو ئينا بوو مالا خو ب خودان دكر ژ لايه كي څه دا قهرې مامي خو نه بوو طالبي ژ سهر خو راکهت كو نهو ب خودانكړي، و ژ لايه كي دي ژي څه دا بارې مامي خو ل سهر سفك بكهت. عه لي ژي وهكي دژتاما خو فاطمايي هه ژ زاروكينييا خو ژينه كا ب مجدهاي دبوړاند.

ده مي بابي فاطمايي بوويه پيغهمبهري، ژبيي فاطمايي ل دوړين پينج ساليبي بوو، هنگي ژ نوي نهو د دنيايي دگه هشت و تشت فام دكرن، ههست ب څي گوهورينا مه زن كر نهوا د مالا وان دا چي بووي، به لي مه ژبيي وي بي هنگي بچويك، هه مي تشت شروڅه نه دكرن، گوهد لي دبوو بابي وي و دهيكه وي و عه لي پيڅقه بي دچنه كه عبې و تشته كي بي دكهن ديژني: نڅيژ! به لي نهو نه دشيا ب دورستي د مه سه لي بگه هت.

رؤژ بؤ رؤژئی ئه و مهزن دبوو، و مهژیی وئ ژئ مهزن دبوو، و تیگه هشتنا وئ پتر لی دهات، زانی کو ئهف بارئ کهفتیه سهر ملی بابئ وئ بارهکی سفق نینه، لهو لی نهگرت کو چهندهکی ژئ دویر کهفتی و ب کاري گازیکرنا بوؤقی دینئ نوی شه مژویل بووی. فاطمائی گهلهک ب چاقهکی بلند بهرئ خوؤ ددا بابئ خوؤ ئهوی شیای خوؤ ل بهر ههمی نهخوؤشی و گهفتین کافران بگرت، و قهت ل دویف وان بهرنهدهت، فاطمائی ههر ژ رؤژا ئیکئی یا تیدا فام کری باوهری ب پیغه مبه رینیا بابئ خوؤ ئینا و ل سهر دهنگی ئایهتان مهزن بوو. فاطمائی ههر وهسا ب چاقهکی بلند بهرئ خوؤ ددا دهیکا خوؤ ژئ، ئهوا ب ههمی هیز و شیانا خوؤ ل پشت زهلامئ خوؤ راهوستای و هاریکارییا وی کری ههتا بشیت گازییا خوؤ بهلاش بکهت.. و ژ بلی فئ چهنده ژئ فاطما ژ دهیکا خوؤ فیتری ریشه برنا مالئ بوو، فیتری هندئ بوو دئ چاوا مالا خوؤ کته هیلینهکا خوؤش و تهنا کو زهلامئ وئ تیدا ههست ب خوؤشی و رحه تییبئ بکهت.

فاطما ههر ژ سهری دهمی د دنیا یئ گههشتی خوؤ دیت د مالهکی دا قهت سستی و خاچیئ نانیاست، لهو ههر ژ رؤژا ئیکئی ئه و ژئ فیتری مجدیی بوو، فیتری هندئ بوو کو رحه تییا مهزن ئه وه دلئ مرؤقی بی رحهت بت، و دل هنگی دئ رحهت بت گاغا مرؤقی ب دورستی ئه و کار کر بی مرؤف بوؤ هاتییه دان.

فاطما ژئ وهکی ههر ئه ندامهکی دی ژ ئه ندامین مالا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- پشکداری د خوؤشی و نهخوؤشیی فئ مالئ دا کر، ههتا پینج شهش سالیی چو ژ دنیا یئ نه دزانی، پشتی پینج سالیی خوؤ دیت کچا زهلامهکی دقیت بهرئ خه لکی ژ دینهکی خه لهت بدهته دینهکی دورست، و کارهکی ب فئ رهنگی بت -وهکی ئه م ههمی دزانی- بی بی زهحهت و قوربانی نابت!

فاطمائی ژئ وهکی گهلهک کچین دی بی ل ژیی خوؤ ل مهکه هئ هاریکارییا دهیکا خوؤ خه دیجایی دکر د ریشه برنا سهرو بهرئ مالئ دا، ههر چهنده هه بوونا خویشکه کا ژ وئ مهزنتر د مالئ دا کو (أم کلثوم) بوو دبت ئهف کاري چهندهکی ل سهر سفق ژئ کریت. د هیلینا باوهریی دا، و ل سهر دهستی فیرکه ری باوهریی، و دهیکا خودان باوهران، ئه و هاته

ب خودانکرن، لهو عه جيبگرتي نه مينن نه گهر هوين نه وي ل پاشه پوژي بيسن چيايهک ژ چيايين باوه ريبي!

پشتي نيزيکي حفت سالان ژ گازيا ئيسلام، ده مي ژيبي فاطمائي دوواژه سال، کافرين مه که هي بريار دا بنه مالا هاشميين دورپيچ بکن، ئينا نهو بوو هاشمي هه مي ده رکه فتنه گه ليپين نه بوو طالبي ل دورين مه که هي، و سي سالان ل ژير حصاره کا دژوار و نه خوش و ب زحمهت مان، فاطمائي ژي د گهل ده يک و باب و ئويجاخا خو پشکداري د قي خوړاگرتي دا کر. . هه تا هه سي سالي حصارې ب دويماهي هاتين، د قان هه سي سالان دا مسوگه فاطمائي ژي وهکي هه مي زاروک و جحيلين دي گه لهک نه خوشي ديتن، به لي تشتي نهف نه خوشييه هه مي ل بهر شک کرين نهو بوو وي خو دديت د ناقبه را ده يک و بابه کان دا قهت نيشانين تهنگا قبيبي و نه خوشيبي ل سه ر ديمي ديار نابن، ب تايه تي نه گهر نهو نه خوشي د ريکا خودي دا هاتبنه سه ري.

ده مي هه سي سالي حصارې ب دويماهي هاتين زنده که يفا هاشميين هات به لي تشتي دلي فاطمائي و دلي بابي وي ژي به ري بي وي نه خوش کري نهو بوو ل وان پوژين حصارا زردار ب دويماهي هاتي ژيبي خه دي جايي ژي -د گهل بي نه بوو طالبي ژي- ب دويماهي هات.

ده مي ده يکا فاطمائي خه دي جا مري، ژيبي فاطمائي ل دورين پاژه ساليبي بوو، لهو وي ب دورستي هه ست ب بهرسياريبي دکر، و باش دزاني نهو باري که فتييه سه ر ملين وي و بين بابي وي زنده گرانتر لي هات، هه تا قي گاقني وان هه قالهک هه بوو هاري وان خه م هل دگرت، نوکه نهو هه قال ژي نه ما، لهو فاطمائي زه ند و باسکين خو هلدان و کاني چاوا ده يکا وي مال ب ريشه دبر، وي ژي وه سا مال ب ريشه دبر، ب ده سته کي وي د گهل خو يشکا خو يا دي کارې مالي دکر، و ب ده ستي دي برينين بابي خو هاو يش دکر؛ چونکي پشتي مرنا نه بوو طالبي کافرين مه که هي ل سه ر پيغهمبه ري -سلاڅ لي بن- بسته بوون، وان ژ نوي د خو را ديت کو نه خوشيبي بگه هينني و بهر ان تي وهر بکن و ناخي ب سه ري دا که ن... و هتد، ژ ده ست دريژيبي وان.

گهلهک جاران پیغمبه ری -سلاڤ لی بن- دا زقریته مال جلکین وی د تۆزه وی دهست و پیین وی د سهلخی ژ بهر وی ناخ و وان بهر و دارین دین و بی عاقل و زاروکین کافران تی وهرکین، فاطما ب دو چاقین تری رۆندک قه ل شوبنا دهیکا خو دا رابت تۆزی ژ سهر و جلکین بابی خو داقوت.. (بوخاری) و (موسلم) ژ عهبدللاهی کورئ مهسعودی -خودئ ژئ رازی بت- قه دگوهیزن، دبیرت: من نه دیت جارهکی پیغمبه ری -سلاڤ لی بن- نفرینهک ل قورهیشییان کریت رۆژهکی تی نهبت، وی رۆژی ئه و رابوبوو نقیژ دکر کۆمهکا قورهیشییان ژ وی وئقه تر د روینشتی بوون، ئینا وان گوت: کی دئ فی عوبرگیشی بهت هاقتیه سهر پشتا موحه ممه دی؟ (عقبه بن ابی معیط) رابووقه گوت: ئه ز. رابوو ئه و عوبرگیش هلگرت و چوو نک پیغمبه ری -سلاڤ لی بن- گاڤا پیغمبه ری چوویه سوجدئ وی ئه و پیساتی هاقتیه سهر پشتی، پیغمبه ری ما د سوجدئ دا و سهرئ خو رانه کر هتا فاطما -سلاڤ لی بن- هاتی و ژ سهر پشتی راکری.. پشتی پیغمبه ری سهرئ خو راکری، نفرینهک ل وان کر.

(ابن مسعود) دبیرت: ئه وین پیغمبه ری ناقتین وان ئیناین هه می ل رۆژا بهدرئ من دیتن دکوشتی.

ژ قئ گوتنا (ابن مسعود)ی دئیه زانین کو فاطمایئ نه ب تنئ د مال دا های ژ بابی خو هه بوو، بهلکی گوهئ وی ل سهر بسو ده می دهر دکهفت ژئ دا ل ده می پیتقی د هه واری بچت.

ل ههر سئ سالتین پشتی مرنا خه دیجایی، کو ژ سالا ده هی هتا سیزدیه پشتی هاتنا ئیسلامی، باره کی گران کهفته سهر ملین فاطمایئ، ژیبی وی ل وی ده می ژ پازده سالیبی بۆری بوو، خه مین دهیکا وی ژئ بو وی مابوون، ژ لایه کی قه بهرئ وی ل سهر و بهرئ مالی بوو، و ژ لایه کی دی قه گوهئ وی ل بابی وی بو ئه وی ل وی ده می ژ خه لکی مه که هی بی هیفی بووی، ئینا قه ستا ژ دهر قه ی مه که هی کری و چوویه طائفئ؛ دا خو بو وان پیشکیش بکهت، نیزیکی هه یفه کی یان پتر ما ل ویرئ به لی ژ گوتنن زقر و قه سین سه قهت پیقه تر وی چو ژ ده ستئ خه لکی طائفئ نه دیت، ئینا نه چار بسو ب وان سهر و دلان قه زقری مه که هی.

پشتي زقري و ههر سال ل ده مي عه رهب بو حه جځ دهاتنه كه عبي، نه وي عه شيرهت عه شيرهت خو خو بو پيشكيش دكر دا ئيك ناماده بوونا خو بو وي ديار بكت كو دي بهر دثانيي ژ وي كه نه گهر نه وي قه ستا وان كر، نه بوو نه و خه لكي يه ثري ب سهر ئيك و دو هلبوون و وان سوز ب پشته ثانيي داي.

ل سالا سيزدي ژ هاتنا ئيسلامي، پيغهمبهري -سلاف لي بن- خو ژ مه كه هي قه دزي و بهر ب مه ديني قه مشه خت بوو، ل مه ديني تاكنجي بوو و مالا خو دانا ب ره خ مزگه فتا خو قه. و پشتي نهو گه هشتيه مه ديني، وي هنارته ب دويش مروقين خو را نه وين مابنه ل مه كه هي دا بين و ب وي را بگهن، كچا وي فاطما ئيك ژ وان بوو. و فاطما ده مي ژ مه كه هي مشه خت بووي ژيي وي هه ژده سال بوون.

ل مه ديني فاطما د مالا پيغهمبهري دا بوو -سلاف لي بن- و ژيه كي خوش و ته نا د گهل بابي خو و خو يشكا خو يا مه زنتر بوړاند، به لي تشتي دلي وي گفاشتي نهو بوو ديت هنده ك ژن -ل جهي ده بكا وي- هاتنه د قئ مالي دا، راسته صه حابي خودان ره وشته كي پاك و بلند بوون و ب دله كي ساخ سهره دهر د گهل ئيك و دو دكر به لي دقيت ژ بير نه كه ين كو نهو ژي وه كي مه مروث بوون، و ب وي دئيشان يا مروث پي دئيشت، و ب وي بين تنگ دبوون يا مروث پي بين تنگ دبت.

ل مه ديني پشتي موسلمانان جفاكا خو داناي، پتر ژ صه حابيه كي خواست فاطمايي بو خو بخوازت، و هنده ك ژ وان ئاشكه را نهو ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- خواست به لي پيغهمبهري به رسقا وان نه ددا؛ چونكي وي كروي دلي خو كو كچا خو فاطمايي بده ته پسمايي خو عه ليبي كوري نه بوو طالبي.

علهي مروقه كي فقير بوو، يي بهر ده ست تنگ بوو، به لي زه لامه كي زانا و كارينه جه و نه رم و حه ليم بوو، جهرگي شيران هه بوو، ترسي قهت ريكه خو ل نك نه دديت، ديروكشان دببزن: علهي حيشتره ك و هنده ك هوير و مار هه بوون رابوو نهو هه مي فروتن ب چار سه د دهره مان، و نهف دهره مه ل ژنينا نا خو خه رج كرن، فاطما چوو د مالا علهي دا، و وي مالي ب تني نهف ناقماليه لي هه بوو: ته خته ك، دوشه ك، ته سته كا سهر شويشتي،

کونه کي نافي، موخلهک، خاولييهک، پيرداغهک، دو دستار و دو جه رکين نافي.. و دقيت ژ بير نه کهين مالا عهلي و فاطمايي مه زله کهکا ب تني بوو!

ژ کوپ و کوچين پيغهمبهري -سلاښ لي بن- فاطما ژ همييان پتر ب وي څه چو بوو، دهیکا موسلمانان عايشا کچا نه بوو به کري دپيژت: من نه ديتييه مروڅهک هندي فاطمايي ب پيغهمبهري څه چو بوت، خو رنځه چوونا وي ژي وده کي رنځه چوونا وي بوو.

د سهر هندي را پيغهمبهري -سلاښ لي بن- ژ همي مروڅين خو پتر حهز ژ فاطمايي دکر، و هندي هند وي حهز ژي دکر صه برا وي نه هات فاطما پشتي شوبکرنن ژي دوير کفت، مه زله کا عهلي يا دوير بوو ژ مه زله کا پيغهمبهري.. يان ژي بلا بيژين: مالا وي يا دوير بوو ژ مالا پيغهمبهري. حارثي کوپي نوعماني مه زله کهک هه بوو دکه فته ب ره خ مه زله کا پيغهمبهري و عايشايي څه، گاڅا وي زاني پيغهمبهري -سلاښ لي بن- پي نه خوڅه فاطما ژي دوير کفتي، نهو رابوو گوته پيغهمبهري: نه ز دئ مه زله کا خو دمه عهلي بلا نهو بيته جهي من و نه ز دئ چمه جهه کي دي.

پيغهمبهري -سلاښ لي بن- کهيف ب څي چهندي هات و فاطما -د گهل زه لامسي خو- زڅري ب ره خ پيغهمبهري څه -سلاښ لي بن- و د ناڅه را مه زه لا عايشايي و فاطمايي دا کوله کهک هه بوو، دهمي پيغهمبهري -سلاښ لي بن- رادبوو نڅيژا سپيډي، سهرې خو دبره بهر کوله کي و گازی عهلي و فاطمايي دکر دا رابنه نڅيژي.

هه جار هه کا پيغهمبهري -سلاښ لي بن- ژ مه ديني دهر که فته بو شهره کي يان هه ر کاره کي هه بيت، پاشي زڅريبا مه ديني ژ مالا فاطمايي ده ست پي دکر، نيکه مين جار ده اته نک وي پاشي دچوو مالا خو، جار هه کي دهمي زڅري ديت فاطمايي دو باز نکين زبقي د گهل رسته که کي و دو گوهارکان بين کرينه بهر خو و پاته ک يي ب ديوازي څه هلاويستي، گاڅا پيغهمبهري نهو ب څي رهنگي ديتي ل سهر پي خو زڅري، فاطمايي تي ئينا دهر کو نهو ژ بهر څي سه روبهري يي عيجه، ئينا رابوو نهو چه کي خو يي زبقي ژ بهر خو څه کر و پاته ژي ژ ديوازي څه کر، و همي پيڅه هه نارتنه نک پيغهمبهري و گوته قاصدي: بيژي کچا ته سلاښان ل ته دکهت و دپيژته ته: څان تشستان بلا د ريکا خودي دا خه رج بکهت، گاڅا پيغهمبهري نهو کارې وي ديتي کهيف پي هات و گوته: دنيا نه يا موحه ممدې و بنه مالا وييه!

فاطمه د گهل زهلامی خو ب فهقیری دژیا، هندهک روژ ب سهردا دهاتن ژ دانهکی خوارنی پيغه تر ب دهست نه دکهفت، و نهو دان ژي هندهک قهسپ بوون، يان پرتهکا نانې رهق د گهل هندهک زهيتي.. و نهف حاله پتر جارن حالې پيغهمبهري ب خو ژي بوو!

جارهکي عهلي هاته مال ديت فاطمه ب دهستهکي يا دستاري دهيرت و ب دهستهکي يا بچوبکين خو ب رېغه دبهت، ل وان روژا مالهکي مهزن يې خيري د دهستي پيغهمبهري دا هه بوو، ئينا عهلي گوته فاطمائي: نهگهر تو بيژيه بابي خو بلا هندهک پارا بدهته ته دا خدامهکي بو خو پې بگري پيچهکي هاري ته بکهت. فاطمائي ب يا وي کر، گوته بابي خو، بهلي بابي وي، مهزني دهولهتا ئيسلامي، گوتي: نهی فاطما! ب خودي نهز نادهمه ته هندي خه لکي (الصفه) زکي وان يې برسي بت.

خه لکي (الصفه) فهقير و ژارين مهديني بوون نهوين بي مال و حال ټيچا دهاتنه بهرسفا مرگهفتي، ل ويري دنقستن!

پشتي شوبکرنا فاطمائي ب سالهکي خودي کهرم د گهل کر کورهک دايې، گاڅا کوپک بووي بابي وي عهلي ناقې وي کره (حهرب) پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- زنده کهيف ب قې زاړوکی هات لهو زوي گوټ: کاني کوپي من نيشا من بدن، ههوه ناقې وي کره چ؟ گوټن: (حهرب). وي گوټ: نه نهو (حسهن)ه.

ل ههيقا ره مهزاني ژ سالا سيبي مشهختي، يهعني ههيقهکي بهري شهري (نوحودي) حهسن هاتبوو سهر دنيايي، و ل سالا د دويث دا ل ههيقا شهعبايي، فاطمائي کورهک دي بوو، پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- ناقې وي کره حوسهين. ژ بلي (حسهن) و (حوسهين) ي فاطمائي کورهکي دي ژي بوو بوو پيغهمبهري ناقې وي کر بوو (موسهن) بهلي نهف کوره هيشتا يې ساقا مريو. و فاطمائي دو کچ ژي هه بوون: (زهينه ب) و (ام کلثوم) و دياره وي ناقين ههردو خوبسکين خو راکر بوون.

حسهن و حوسهين ژ ههمي مروټين خو پتر ب پيغهمبهري فه جوو بوون، نه نهس -خودي ژي رازي بت- دبيژت: کهس هندي حسهن و حوسهيني ب پيغهمبهري فه نهچو بوو.. پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- گهلهک هز ژ وان ههردووان دکر لهو گهلهک جارن دچوو مالا

فاطمای و وی ب دهستی خو یی پیروز خوارن ددا حسه نی، و ل سهر سنگی خو دهلاقییت و ده می حسه ن ب سهر پیمان کفتی هندهک جاران دچوو مزگهفتی ددیت پیغه مبهری -سلاف لی بن- یی چوویه سوجدی قیجا دچوو ل پشتا پیغه مبهری سوپار دبوو و پیغه مبهری دل نه ددا وی ژ سهر پشتا خو بدانت لهو سوجدا خو درپژ دکر.

نه گهر جاره کی دهنگی گریبا وی هاتبا پیغه مبهری، دا بیژتی: نهف بچویکه بوچی دگریت؟ ما تو نرانی گریبا وی من دئیشینیت.

هندهک جاران ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل سهر مینه بری خوتبه دخواند، دا بینت ههردو نه قیبتن وی ب ژور کفتن و دهلنگفتن، ئینا دا ژ سهر مینه بری ئیتته خوار و ههردوو ان هلگرت و بهته نک خو دانته سهر مینه بری، و دگوت: خودی راست دبیژت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا آمَوَلِكُمْ وَأَوْلَدَكُمْ فَتَنَةٌ﴾ (الأنفال: ۲۸).

ژیانه کا خوش بوو، راسته یا تژی فهقیری بوو، بهلی دقیت ژ بیر نه کهین کو چو جاران زهنگینی نه شیت دلخوشی بی بو خودانی چی کت، ماله کا رحمت و تهنا بوو، راسته مهزله کا ب تنی بوو، نه گهر مرؤقی پیچه کی خو بلند کربا سهری مرؤقی دا ب بانی کفت، یان گلهک خو ژیک ئینا با دهر دا پیبتن وی ب دیواری کفن، بهلی د چاقین خودانان دا نهو هند یا بهر فره بوو ژ دنیا یی هه میبی فره تر بوو؛ چونکی دله کی فره ل هنداف بوو... وهکی هه ماله کی هندهک جاران نه خوشی بی سهری خو لی هل ددا، بهلی چی گاغا سوجهت گهشتبا پیغه مبهری -سلاف لی بن- د گاشی دا مهسه له ب دویماهی دهات! نه ری هوبن چ دبیژن بو ماله کی مالخوی وی عهلی بت و کابانی فاطما بت و مهزن پیغه مبهری خودی بت؟!

سال هاتن و سال چوون... نیزیک بوو دهه سال د سهر شوپکرنا فاطمای را بیژن، ژیبی وی بهر ب سیه -سالیبی فه دچوو، ب دورستی هه یقا (ربیع الأول) ی ژ سالایازدی مشهختی هات، خه مه کا مهزن ب سهر خه لکی مه دینی دا هات، سوجهتا نساخیبا پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ناخ خه لکی دا بهلاف بوو، مهسه له گهشته هندی پیغه مبهری کفت، نه شیا خو ل سهر پیمان بگرت، ل مهزله عائیشای هاته دانان، گاغا پیغه مبهری -سلاف لی بن- کفتی هنارته ب دویش کچا خو را، عائیشا دبیژت: هه جاره کا فاطما

هاتبا مالا مه پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- ب بهرقه دچوو و كهيفا خو پي دئينا، بهلي قئ جارئ وهكي ههر جار نهبوو، ئيشا گران نهو ئيخست بوو، لهو وي ب دهقي كهيفا خو ب فاطمايي ئينا، و ژئ خواست كو بچت ل بهر سهري وي پروينت، دياره ب فاطمايي بيرو وي ل خودانا دلي فراه و رويي گهش خهديجاي مهزن دهاتهفه.

پيغهمبهري دهقي خو بره بهر گوهي فاطمايي تشتهك بو گوت، وي كره گري، پاشي تشتهكي دي بو گوت، وي كره كهني، عايشايي پسيار ژئ كر: نهري بابي ته چ گوته ته؟

وي گوت: سپرا پيغهمبهري نهز ناشكهرا ناكهم، عايشا ديترت: پشتي مرنا پيغهمبهري من داخواز ژ فاطمايي كر كو وي گوتنا بابي خو بو من بيترت، وي گوت: نوكه دي بيترم.. جارا ئيكي گوته من: مرنا من يا نيزيك بووي، ئينا نهز گريم، جارا دووي گوته من: بهري ههمي مروقين من تو دي گههيبه من، ئينا نهز كهنيم.

و وهسا چي بوو، پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- ل دوواذهي مهها (ربيع الأول) وي مرو فاطما ل مهها رهمهزاني مرو، شهش مهها پشتي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- و د ناقههرا ههردووان دا كهس ژ مروقين پيغهمبهري نهمربوو.

پينج سالا بهري هاتنا ئيسلامي فاطما بووبوو و ل سالا يازدي مشهختي مريوو، يهعني ژيبي وي بيست و نهه ههتا سيمه ساليبي بوو.

د هديسهكي دا هاتييه كو چيترين ژنكي دنيايي فاطمايه، ميريها كچا عيمراني تي نهبت، و ئيك ژ مهزنترين خيترين وي بين كو چو خويشك و برايي وي پشكداريا وي تيدا نهكري نهو بوو، وي موصييهتا مرنا بابي خو ديت بوو، ب راستي موصييهتهكا هندا مهزن بوو ب ساناھي نائيته وهصفكرن.. ب قئ موصييهتي فاطمايي هژمارهكا شعران گوتبوون، نهو شعر هندي دگههينن كو فاطما زيده زيده ل سهر مرنا بابي خو يا كوفاندار بوو، و ههقي وي بوو! و ژ لايهكي دي فه هندي دگههينت كو نهو ژنكهكا رههوان و ب دهف و نهزمان بوو، و نهفه ژي نه يا غهريبه چونكي نهو كچا رهوانترين مروقي بوو. و فاطما ژنكهكا شاعر بوو، ههر چهنده نهو شعرين وي بين كو گههشتينه مه گلهك د كيم ژي و ههمي -يان بارا پتر- ل دور مرنا بابي ويته، بهلي ههر چاوا بيت نهو ژنكهكا شاعر بوو.

ژ بلی هندئ ژی فاطما ژنکه کا زیده ب جهرگ ژی بوو، د گهل هژماره کا دی ژ ژنکین صهحابییان پشکداری د شهران دا دکر بو به لاکرنا ئافئ و دهرمانکرنا برینداران، و ل رۆژا (ئوحدئ) فاطمایئ د گهل زهلامئ خو عهلی برینین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهرمان دکرن.

و ژ سالوخه تین فاطما پی هاتییه ناسین: راستگویی بوو، ئهو ژنکه کا راست بوو، عائیشا دبیرت: مروّقهک ژ فاطمایئ راستگوتر من نه دبیتییه بابئ وئ تی نهبت!

فاطمه -وهکی ئهو که سین دیتی دبیرن- ژنکه کا زراف بوو، یا زه عیف بوو، و رهنگئ وئ پی ئه سمه بوو، پیچه کئ ب سه زه راتییی قه دچوو لهو دگوتئ: (فاطمه الزهراء).. (زهراء) یان (زهرا) رهنگئ هه یقییه.

دبیرن: جاره کئ پیغه مبهری -سلاف لی بن- سه را دا، یا نساخ بوو، گوتئ: کچا من تو یا چهوانی؟ وئ گوت: ئه ز یا دبیرشم.. پاشی ب شهرم قه گوت: و ئیشا من پتر لی دبیرت؛ چونکی ئه ز یا برسیمه و من چو نینه ئه ز بخوم.. چافین پیغه مبهری تژی رۆندک بوون و گوت: کچا من ما ته نه قیت تو سه ییدا ژنکین جیهانی بی؟!

به لی.. ئه قه دهرسه که ژ موحه مبه دی، سه ییدا تیا جیهانی ب ساناهی ب دهست مروّقی ناکهفت!

جاره کا دی پیغه مبه چوو نک فاطمایئ دیت کراسهک ژ هریا حیشتی پی زفر پی دبه و یا دستاری دهیرت، ب ده کئ که سیره قه گوتئ: ئه ی فاطما تام بکه نه خوشییا دنیایی دا ل ئاخره تی تام بکه یه خوشییی.

ئه قه فاطما بوو، و ئه قه بابئ وئ بوو ئه وئ هه ردهم دوعا ژ خودئ دکر کو رزقی بنه مالا وی هند بت تیرا ئه فرۆ ب تنئ بکهت!

پشتی پیغه مبه -سلاف لی بن- مری فاطما هتا مری جاره کا ب تنئ تی نهبت خو نه گرنژی بوو، ئهو جار ژی هنگی بوو ده می که فیتییه بهر مرنئ، هه قالا وئ ئه سماا کچا عومه سیی دبیرت: فاطمایئ سه ری خو شویشت و گوته من: جلکین من یین نوی بو من بییه، ئینا وئ جلکین خو یین نوی کرنه بهر خو و پشتی هنگی که فته بهر سه که راتی، و گوته

من: من باش بپهچنن، گوت: دهمي وي ديتي مه نهو باش پهچني گرنزي و گوت: ههوه نهز
ستاره کرم خودي ههوه ستاره کهت.. و مر.

مرنا وي ل شهفا سي شهني بوو سيبي ههيفه ره مهزاني ژ سالا يازدي مشهختي، و
هر وي شهفي ل (بهقيعي) هاته شهشارتن.

دهسه نه كورنۍ عملې

سهروره پښ جحيلين خهلكي به حه شتي، ئيمامين نوممه تي و بايين ئيمامان، هيئي نيي نيكې يي (آل البيت)، ههر دو رحانين باپيري خو: دهسه ن و حوسه ين، كورنۍ فاطمائي و عه لي، سهر كيشين نيكه مين كاروانې خوگوري كرنې د ديروكا بنه مالا پاك دا، دي بنه بابته تي په يقا مه يا قي جاري.

بهري نوكه -دهمي مه به حسي دهيكه ئيمامان فاطمائي كړي- مه ب كورتي ئيشاره ت دا وي مالا پيروزي يا كو دهسه ن و حوسه ين تيدا مه زن بووين و هاتينه په روه رده كرن، و مه دا خوباكرن كانې چاوا نهو ماله ك بسو ل سهر بناخي باوه ريبي هاتبوو ئاكاكرن و ل سهر (مه بده ئي) خوگوري كرنې هاتبوو راكرتن.. ده رسين نيكې بين قوربانيدانا د ريكا ديني خودي دا فان ههر دو تيشكه شيران ژ باپيري خو، پيغهمبه ري خودي -سلاف لي بن- وهرگرت بوون، پاشي ژ دهيكه خو فاطمائي و بابي خو ئيمامي شه هيد عه ليبي كورنې نه بوو طالبي.. و نه وي ل سهر دهستي فان توخمه مرو فان مه زن بيت و ب دهستي وان فير بيت ته دقيت يي چاوا بت؟

نوكه هتا ري پتر ل بهر مه يا روغن و ئاشكه را بت، كه رهم كه ن دا پيكفه قهستا باژيري مه ديني بكه ين، و ب دورستي ل مالا فاطمائي ئاماده بين، دا د گهل خهلكي قي مالي د وان ده ليقان دا بزبن بين كه يف تيدا ب سهر وان دا هاتي، ده مي خودي لي هاتيبه كه رهمي و مال ب شوينواره كي پيروزي ئاكا كړي.

جـ: وهكي مه گوټي باژيري مه ديني، ل مه زه لكا فاطمائي، نهوا دكه فته ته نشتا مزگه فتا پيغهمبه ري، ب ره خ مه زه لكا عائشايي فه، جهي نوكه پيروزي زياره تي پيغهمبه ري -سلاف لي بن- دكه فتي.

دهم: سالا سيبي مشهختييه، هه يفا ره مهراني، دوست ساله كي پستي شهري به دري، و هه يفه كي بهري شهري نوحودي.

ل رورزا پاردي ژ هه يفا ره مهراني، مزگيني گه ريا كو فاطمايي كوره ك يي بووي، ههر كه سه كي گوه ل قئ مزگينييي بووي كه يفا وي گه له ك هات، به لي يي ژ هه مييان پتر كه يف ب قئ مزگينييي هاتي پښغه مبهري خودي بوو -سلاف لي بن- نهوي هنگي ژيبي وي بهر ب پښجي و شهس سالييي فه دچوو.

پښغه مبهري -سلاف لي بن- داخواز كر نه ثيبي وي بينه نك دا بهري خو بده تي، ئي كه مين جار پښغه مبهري -سلاف لي بن- پسيارا ناقئ وي كر، هنده كا گوتئ: عه لي ناقئ وي يي كربيه (حرب) ئينا گوت: نه، ناقئ وي دي (حسه ن) بت.

پاشي پښغه مبهري -سلاف لي بن- د گوهي وي دا بانگ دا.

ههر ژ سهري ديار بوو كو حسه ن دي ب پښغه مبهري و ده يكا خو فاطمايي فه چت، نه كو ب بابي خو عه لي فه، لهو ده مي هپژ نهو يي ساقا ده يكا وي فاطمايي نهو ده لاقيت و شعره ك پي دگوت، تيدا دگوت: كورئ من يي ب پښغه مبهري فه چووي و ب عه لي فه نه چويه.

وده كي بهري نو كه ژي مه گوتئ: پښغه مبهري -سلاف لي بن- گه له ك هز ژ حسه ني دكر لهوا گه له ك جارن وي ب خو ب ده ستئ خو خوارن دد ايي، و ددانا ب ره خ خو فه ل سهر مين بهري ده مي خوتبه دخواند، و هنده ك جارن گاڤا دچوو سوجدئ حسه ن دچوو سهر پستي، قبيجا نهوي زوي سهري خو رانه دكر دا دلي حسه ني نه مينت.

يا زده هه يفا پستي بوونا حسه ني، يه عني ل هه يفا شه عباني ژ سالا چاري مشه ختي، خودي كوره كي دي دا فاطمايي، پښغه مبهري -سلاف لي بن- ناقئ وي كر حوسه ين.

وده كي حسه ني، پښغه مبهري -سلاف لي بن- گه له ك هز ژ حوسه يني ژي دكر، و هنده ك جارن نهو دا هه ردووان ده ته بهر سنگي خو و بيژت: نهف هه ردووه كورين منن، هه چيبي هز ژ وان ب كه ت نهو وي هز ژ من كر.

حوسهین ژی گلهک ب پیغه مبه ری شه -سلاڅ لی بن- چووبوو، بهلی حوسهین ب بهژنی شه و حهسن ب سهر و چاقان شه.

دهمی پیغه مبه ر و فاطما -سلاڅ لی بن- چووبه بهر دلوثانییا خودی، حهسن و حوسهین د فاما بوون، حهسن یی ههشت سالی بوو و حوسهین یی هفت سالی بوو، لهو هردو ژ صهحابیین بچوبک دئینه هژمارتن، ژ تهخهیا پینجی، وهکی (ابن عباس) و (ابن الزبیر)ی و گلهکین دی.

حسهنی هندهک حه دیس ژ باپیرو خو -سلاڅ لی بن- ب رهنگهکی ئیکسه ر شه گوهاسستینه، و وی د گهل برایی خو حوسهینی هژمارهکا دی یا حه دیسان ژ صهحابیین ژ خو مهزتر شه گوهاسستینه.

دهمی پیغه مبه ر -سلاڅ لی بن- چووبه بهر دلوثانییا خودای خو، و موسلمان هه می ل سهر خیلافه تا نه بوو به کری کوم بووین، حهسن و حوسهین هردو د بچوبک بوون، عوقبه یی کورپی حارثی دبیرت: پشتی مرنا پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن- ب چند روزهکان نهز د گهل نه بوو به کری ژ نقیڑا ئیقاری ده رکه فتم، عهلی ژی د گهل مه بوو، مه حهسن دیت د گهل بچوبکان یاری دکرن، ئینا نه بوو به کر ب نک شه چوو و نهو هلگرت دانا سهر ملین خو و گوت: وهکی پیغه مبه ریبه وهکی عهلی نینه، و عهلی دکه نی.

پشتی مرنا فاطمای عهلی چند ژنه کین دی ئینا بوون و هژمارهکا کور و کچان هه بوون، بهلی سهری که سی ژ وان ب سهر عه یالین فاطمای نه دکه فت.

ل سهر دهمی نه بوو به کری و عومه ری، حهسن و حوسهین و بابی وان عهلی ل مه دینی دژیان، و عهلی ئیک ژ زاناترین مروثان بوو یین گلهک جارن هردو خهلیفان پسیرین خو پی دکرن.

پیغه مبه ر -سلاڅ لی بن- بهری ژ دنیا یی وه غه ر بکه ت وه صیه ت نه کربوو ئیک ل جهی وی بیته خهلیفه، لهو دهمی نهو مری موسلمان د ناقبه را خو دا ب خیلاف چوون ل سهر سی بوچوونان:

۱- هندی خه لکی مه دینی بوون گوتن: نه منصارینه دقیت مه زنی د دهستی مه دا بت.

۲- و مشهختان گوټ: ئەم موهاجرينه، ئەم فەرتريڼ خەليفه ژ مه بت.

۳- و ئيمام عەلى گوټ: يا باشتەر ئەوه خەليفه ژ بنه مالا پيغهمبهري بت -سلاڤ لى بن- دا خەلک هەمى خو بېخنه بن دەستى.

پاشى هەمى ل سەر هندى کۆم بوون کو چيترينى ئوممەتى پشتى پيغهمبهري، ئەبوو بەکره، بېته خەليفه، هەمى پيکفه ل سەر قى چەندى رازى بوون، بەرى ئەبوو بەکر بمرت وەصيهت کر عومەر پشتى وى بېته خەليفه، و ب قى چەندى ئەبوو بەکرى دا زانين کو دورسته خەليفه مرؤفهكى پشتى خو بو خيلافهتى هلبژارت، بەلى ب شەرتهكى ئەو مرؤفهكى ب کيتر هاتى بت.

خەلک هەمى ب عومەرى رازى بوون، عومەرى ژى دەمى خو بوړاند، و گاڤا هاتيبه بريندار کرن و بەرى بمرت عومەرى گوټ: ئەگەر ئەز کەسى نەدانمە شوينا خو، ئيکى ژ من چيتر يى وە کرى، و مەخسەدا وى پيغهمبهري بوو -سلاڤ لى بن-، و ئەگەر ئەز ئيکى بدانمە شوينا خو ئيکى ژ من چيتر يى وە کرى، و مەخسەدا وى ئەبوو بەکر بوو، بەلى ئەز دى تشتهكى دى کەم.. پاشى عومەرى شەش مرؤڤ هلبژارتن، ئەو هەر شەش ژ وان دەه کەسان بوون يين مزگينى ب بەحهشتى بو هاتيبه دان (العشرة المبشرة): (عوثمان، سەعدى کورئى ئەبوو وەققاصى، عەليى کورئى ئەبوو طالبي، طەلحە، زوبەير، عەبدەررەحمانى کورئى عەوفى).

و گوټ: ژ فان هەر شەشان ئەز کەسى چيتر نابينم، قيچا گەلى موسلمانان ئيکى بو خو هلبژيرن.. و ئەو بوو وان (عەبدەررەحمانى کورئى عەوفى) هلبژارت، و عەبدەررەحمانى گوټ: ئەز نه يى قى کاريمه، بلا (عوثمان) ل شوينا من بت، موسلمان ب گوټنا وى رازى بوون.. و عومەر ژى چوو نک خودايى خو.. و بەرى ئەم خو قەگوهيزينه خەليفى سيبى، سەر هاتيبه کا هەى ب تنى بو عيبرەت من دقيت بو ههوه قەگوهيزم:

عوثمان بوو خەليفه، و وى دوازده سالان حوکم کر، شەش ساليڼ ئيکى ئوممەت يا رحەت بوو، پشتى شەش سالان، و ژ بەر گەلەک ئەگەر ان -پاشى پشتى دهليقهيه کا دى دى بهحس ژى کەين- هندەک کەس دژى عوثمانى رابوون، و مەسەله گەهشته هندى وان خو دانه

ئیک و کرنه دلّی خو بچن ب سهر مه دینے دا بگرن، و عثمانی ب کوته کی بیخن، ده من موعاویه ی نهف چهنده زانی، و هنگی نهو والیبی شامی بوو، عومهری نهو کربوو والی، له شکرهک لیکدا و هاته مه دینے، و گوته عثمانی تشته کی هوسا من یی گوھ لئ بووی، نهز یی هاتیم دا بهر هفانیبی ژ ته بکه م، عثمانی گوته: له شکره ی ته بیهنا خه لکی مه دینا پیغه مبهری یی ته نگ کری، بزقره جهی خو.

موعاویه نه چار بوو زقری، و نهو چیبوو یا موعاویه ژئ دترسیا؛ فتنه چی ب له شکره ی خو فه هاتنه د مه دینے دا و عثمان د مالا وی فه موحاصره کر، و گه فین کوشتنے لئ کرن نه گهر دهستی ژ خیلافه تی نه کیشته، عثمانی ب یا وان نه کر و گوته: پیغه مبهری - سلاف لئ بن- گوته بوو من: خودی کراسه کی دئ که ته بهر ته هندهک دئ ئین دا ژ بهر ته بکه ن تو گوھی خو نه ده وان.

د وان روژان دا مه دینه د حاله کی زیده نه خوش دا دژیا، عثمان نه د شیا ژ مالا خو دهرکهفت، بابی حه سه نی عه لیبی کوری نه بوو طالبی، ههر دو کورین خو حه سه ن و حوسه یین هنارتنه بهر دهرگه ی عثمانی دا حهره سیبی لئ بکه ن، و نه هیلن که س نه خوشی بی بگه هینته عثمانی.. هنگی ژیبی حه سه نی نیزیکی سیه- و دو سالان بوو، جاره کی عثمان هاته بهر دهری حه سه ن و حوسه یین دیتن، گوته: هوین ل قیتر چ دکهن؟ وان گوته: نه م یین هاتین حهره سیبی ل ته بگرین.. وی نه رازیبونا خو دیار کر و گوته: بزقره مالا خو، سویاهی نهز دئ چ بیژمه باپیرو هه وه نه گهر گوته: ته ههر دو نه قیبتین من بو خو کربوونه حهره س؟

ههر دو زقرین و گوته بابی خو: حال و مه سه لین عثمانی نه فه نه.. عه لی گوته: ههرن حهره سیبی لئ بگرن بیی نهو پی بحه سیبت.

مه خسه دا عه لی نهو بوو گوته: نه گهر هندهکان قیا بچنه عثمانی ژئ ژ بهر نه قیبتین پیغه مبهری بسته ناکهن بچن.

هندهک صهحابیین دی ژئ وه کی: (طه لحه) و (زوبهیری) کورین خو هنارتنه بهر دهرگه ی مالا عثمانی، گاڤا فتنه چییان نهف چهنده دیتی ترسیان مه سه له ژ دهستی وان دهرکهفت رابوون هندهک تیر د دهرگه ی وهرکن حه سه ن بریندار بوو، و خوین ما ب سهر و

چاقان ښه، وان گوت: خه لک هسه نې هوسا بيښن دې دژې مه رابن، ئينا نهو چوون ل پشتا مالا عوثماني ديوار سمت و چوونه ژور عوثمان كوشت، ژنكا عوثماني چوو سهر باني و كره ههوار، خه لک د ههوارې هاتن، عه لي هات وهكي دينان، كولمهك ل ناڅ چاقين هسه نې دا و مستهك دانا سنگي حوسه يني و ناخفتنين زفر گوتنه يين دي، و گوت: مه بوچ هوبن دانا بوونه څيري؟

عه لي -ب زانينا خو يا بهر فراه- تيگه هشت كو كوشتنا عوثماني ب څي رهنگي دې دهرگه څي فتنه كا مهزن د ناڅ نوممه تي دا څه كهت لهو هنده قه هري.

نهو صهحابيښ ل مه ديني هه مي چوونه نك عه لي و گوتني: كهس ژ ته پيځه تر ب كيتر خه ليفاتيبي نائي، عه لي ل بهر نه هات، به لي نهو گه لهك مانه پيځه و گوتني: چي نابت خه لک بمينته بي نه مير، و كهس ژ ته پيځه تر ب كيتر څي كاري نائي، ئينا عه لي قانع بوو! ل هه يفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) څي مشه ختي، موسلمانان به يعه دا ئيمام عه لي، و عه لي ئي كه مين خه ليفه بوو ژ بنه مالا هاشميين حوكم وهرگرتي.

نيزيكي پينج سالان عه لي حوكم كړ، د قان ههر پينج سالان دا وي رحه تي نه ديت ژ بهر وي دويه ركه ييا د ناڅه را وي و هه څر كين وي دا چي بووي سهره كوشتنا عوثماني، هه تا دويماهيي نهو ب خو ژي ب دهستي خهوارجان هاته كوشتن، ل هه څدهي ره مه زانا سالا (۴۰) څي مشه ختي.

عه لي ل باژيري كووفه هاته شه هيد كرن، هسه ن و حوسه يني و پسمامي وان (عبدالله) څي كورې جه عفه ري نهو شويشت و هسه نې نڅيژ ل سهر كړ، و ب شه څي ل جهه كي بهرزه هاته څه شارتن ژ تر سين خهوارجان دا، دا قه بري وي نه هلكولن!

دبيژن: بهري عه لي شه هيد بيت دو عايهك كړبو و گوتبوو: (اللهم ابدلني بهم خيراً لي منهم، وأبدلهم بي شراً لهم مني) هندي هند وان بيته نا وي تهنگ كړبو، وي گوت: يا ربي هنده كين ژ وان چيتر بو من ب وان بگوهوره، و ئيكي ژ من خرابتر بو وان ب من بگوهوره!

و وهسا چي بوو!

سوحبه تا مه ل دؤر حهسه نییه، مه دثیت بیژین: هندی بابج حهسه نی یئ ساخ، حهسه ن ل بن ئه مرئ وی بوو، ب گوتنا وی دکر و فه رمانا وی ب جه- دئینا، و هندی عه لی یئ ساخ، حهسه ن و حوسه یین ل ریتزا دووی بوون، گاڤا عه لی چووی، و هنگی ژییئ حهسه نی سیه- و حهفت سال بوون، حهسه ن هاته پیش.. خه لکی کووفه گوتنه حهسه نی: تول شوینا بابج خو ببه خه لیفه. و دئیتنه زانین کو عه لی وه صیهت ب که سی نه کر بوو کو پشتی وی بته خه لیفه.

ل هه یفا ره مه زانی ژ سالا (۴۰) مشه ختی حهسه ن بوو خه لیفه، و ب نه صا وی حه دیسا دورست ئهوا دبیت: ﴿الْخِلَافَةُ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً﴾ یه عنی: خیلافهت پشتی من سیه- سالن. حهسه ن ژئ دئیتنه هژمارتن خه لیفه، و حهسه ن خه لیفی راشدی یئ پینجییه.

شهش هه یقان حهسه نی حوکم کر، ژ ره مه زانا سالا (۴۰) حهتا (ربیع الأول) ی ژ سالا (۴۱) ی، ل قئ هه یقی و ب دورستی سیه- سالن پشتی مرنا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- وی ته نازول بو موعاویه ی کر، و وی ل سه ر موعاویه ی کره شه رت خه لکی هه مییی عه فی کهت، و پشتی وی موسلمان ب که یفا خو خه لیفه کی بو خو هلبیژین.. موعاویه ل بهر هات. خه لکی کووفه ئه وین خو ب تاگیریا عه لی دئینا ده ری ئه و ئینا سه ری عه لی یا ئینایه سه ری، و پشتی ئه و شه هید بووی وان ئیکا مه زنتر ئینا سه ری حهسه نی، حهتا دویماهییی ئه و گلدکا ل بن ژئ دزی!

حهسه نی زانی کو ئه ف مرؤقه نه یین هندینه مرؤف پشتا خو یئ گهرم بکهت، ئه و بوو وی هنارته ب دویف موعاویه ی را ل شامی و خیلافهت دایی، و خه لکی کووفه ژئ موپایه عا موعاویه ی کر، و ب دهستی حهسه نی فتنه ژ ناف ئوممه تی رابوو لهو ناڤی وی سالی -سالا ۴۱ ی - کرنه: سالا کومبوونی (عام الجماعة).

پشتی موسلمانان هه مییان موپایه عا موعاویه ی کری، و حهسه ن و حوسه یین ژئ وان بوون، موعاویه چوو شامی و حهسه ن د گهل بنه مالا خو زقری مه یینی.

و حهسه نی ب قئ کاری خو راستییا گوتنا باپییری خو -سلاف لی بن- ب جه- ئینا ده می به حسی حهسه نی کری و گوتی: ﴿إِنَّ ابْنَ هَذَا سَيْدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُصَلِّحَ بِهِ بَنَ فَتَنَيْنِ مِنْ

المُسْلِمِينَ ﴿ يهعنى: كورپى من ئهقه سهبيده -سهروهه- و بهلكى خودى ب وى دو كومين قى ئوممه تى پيك بينت.

ژ لايهكى ديشه وى دا زانين كو دورسته بو خهليفه ي تهنازولى بكهت نه گهر ديت مه صلحه ته كا مهزن يا د قى چهندي دا هه ي.

دهمى حهسهنى تهنازول كرى لهشكهري وى چل هزار زهلام بوون، ب سهركيشييا (قهيسى كورپى سهعدى كورپى عوباده ي)، و نه گهر حهسهنى قيا با دشيا ب قى لهشكهري بهرهنگارييا موعاويه ي بكهت، بهلى حهسه ن ب تبعه تى خو مرؤقه كى ئاشتيخواز بوو، نه دقيا بينت خوينا موسلمانان بيته ريتن، تهنازول ژ حهقى خو كر ب تنى دا ريتزا موسلمانان جاره كا دى بيته ئيك؛ دا لهشكهري موسلمانان ل شوينا ب ئيك و دو قه مژويل بين جاره كا دى دهست ب به لافكرنا رو ناهييا ئيسلامى بكهن.

گه لهك كهس -ژ هه قالىن حهسهنى- هه بوون ب قى كارى وى درازى نه بوون، وان هزر دكر نهقه بو وان كيماسييه، و ئيك ژ وان حوسهين ب خو بوو، حوسهينى گوتتى: خوزى من تو د خانبييه كى قه گر دابا ي و ده رگه ه حشكى ل ته گر تبا و من نه هيتلا با تو ده ركه قى حه تا من نهو كر با يا من دقيت!

بهلى حهسهنى گو هت خو نه دا وان و (صولح) ل سه ر وان (فرض) كر. . پشتى پيكهاتنى، حهسه ن هاته باژيرى با پيرى خو و ل و و يرى ئاكنجى بوو، حه تا مرنا وى ل هه يفا (ربيع الاول) ئى ژ سالا (۵۰) مشهختى.

نه ه دهه ساله كان پشتى (عام الجماعه) حهسه ن ما زيندى، و د قان سالان دا نهوى ژيبيى خو ب تهناهى بو راند، وى و برا يى خو حوسهينى حه لهقه كا علمى ل مزگه فتا پيغهمبهري -سلاف لى بن- هه بوو، ب سه دان و بهلكى ب هزاران خه لك لى كوم دبوون، و زانين بو خو ژئ و هردگرت، و گه لهك جاران صهحابيبن ژ حهسهنى مهزنتر ژئ دچونه نك دا حهديسان ژئ ربوايهت بكهن، وهكى عائيشايى. . و ژ تابعيان: كورپى وى حهسه ن، و ئبن سيرين ، و ئيمامى شهعبى، و گه لهك ين دى.

هه ر سال موعاویه ی باره کی مه زن ژ دیار بیان د گهل هژماره کا مه زن ژ پاران بو حه سه ن و حوسه ی نی و (آل البیت) دهنارته مه دینی، رۆژه کی ده می موعاویه ی کاروانی دیار بیان بو صهحابیین دورست کری دا به نیرته مه دینی، گوته هه ثالین خو:

ئه گهر هه وه بقیت نه ز دئی بو هه وه بیژم کانئ هه ر ئیک دئی چ ل فی مالی که ت، هندی حه سه نه هنده کی دئی بو ژنکین خو هیتل پاشی یی مای هه مییی دئی ل سه ر خه لکی ده ور و به ری خو به لاف که ت، هندی حوسه ی نه دئی ژ وان ئیمان ده ست پی که ت یین بابین وان ل رۆژا (صفینی) هاتینه کوشتن، د گهل بابی وی، و ئه گهر تشته ک ما دئی حه یوانان پی سه ر ژئی که ت و شیر ی پی کرت و ده ته خه لکی.

ئه ف شاهدیه مه ز نترین شاه ده ییه ژ لایی موعاویه ی فه -خودئ ژئی رازی بت- بو حه سه ن و حوسه ی نی -سلاف لی بن- کو به ری وان ل مالی دنیا یی نه بو و ده ستی وان بو دانا خیری یی فه کری و دریز بو، و ئه فه یا عه جیب نینه ما نه کورین فاطمای و عه لینه؟ ما نه به ره می دارا پیغه مبه ری نیینه؟

و مه ردینیا حه سه نی گه هشتبوو پیکه کی وی بی پسیار مالی خو پیشکیش دکر، جاره کی حه سه ن د بهر مرۆقه کی را چوو دوعا دکر و دگوت: یا ره بی تو ده ه هزاران بده یه من، ئینا حه سه ن چوو مال ده ه هزار د گهل مرۆقه کی خو بو وی هنارتن.

و گه له ک جاران مه سه له دگه هشته هندی حه سه نی مالی خو هه می دنیا و ب نیقی دکر، نیفه ک دکره خیر و نیفه ک بو عه یالی خو ده یلا، حه تا ئه گهر وی دو نه عال هه بان ئیک دکره خیر، و هنده ک جاران ژئی مالی خو هه می دکره خیر و چو بو خو نه ده یلا، و بابی وی عه لی ژئی یی و هسا بوو.

باوه رییا حه سه نی ب خودئ، و رازیبونا وی ب وی قه ده را خودئ بو دانای گه له ک ژ هندی مه ز نتر بوو ئیکه وه کی مه به حس ژئی بکه ت.. کیم که س هه نه باوه رییا وان بگه هته پیکه کی و هسا ب قه ده را خودئ رازی بیت کو حه ز نه که ت ب ره نگه کی دی بیته گوهارتن.. جاره کی مرۆقه کی گوته حه سه نی: (ئه بوو زهر) دبیرت: ل نک من فه قیری ژ زهنگینییی خوشتره، و نساخی ژ ساخییی خوشتره. حه سه نی گوته: خودئ ره می ب (ئه بوو زهری)

ببهت، هندي نهزم نهز ديبترم: ههچيبي خو بهپلته ب هيښيا هلبژارتنا خودي څه خوزيبي رانهيلت كو د حاله كي دي دا بت ژ بلي وي حالي يي خودي نهو كريبه تيدا، و نهڅهيه حهدهي رازييونو ب قهدهري.

تشته كي دي يي حهسهن پي هاتييه ناسين نهو بوو: وي گهلهك ژن دښنان ههيامه كي دمانه ل نك و وي نهو بهرددان.. (جهغهري كورپ موحه مبهدي) ژ بابي خو څه دگوهيژت، ديبترت: عهلي گوت ههلهكي كووفه: گهلي ههلهكي كووفه ژنا نهدهنه حهسهني، هندي حهسهنه زهلامهكه ژنان بهردهت، ئينا زهلامهكي هه مبهدي گوت: ب خودي دي هه ژنان دهيني يا وي څيا بلا بگرت و يا وي څيا بلا بهردهت!

ل ههيشا (ربيع الاول) ئي ژ سالا (۵۰) مشهختي ل باژيري مهديني حهسهن چوو بهر دلوقانيا خودي پشته هاتييه زهردان.

ديترن: بهر هنگي حهسهني خهونهك ديت بوو، ديت هه وهكي ل سهه نهنييا وي (قل هو الله احد) يا نفيسييه، كهيفا مرؤقين وي ب قي خهوني هات، هندهكان نهو خهون بو (سعيد بن المسيب) ي گوت: ئينا سهعدي گوت: نهگهه خهونا وي يا راست بت عهري وي گهلهك نهمايه.

نهو بوو پشته هنگي ب چهند روزهكان هندهكان زههر بو كره د ناف خوارنا وي دا، گاڅا حهسهن كهفتييه بهر مرنې، برايي وي حوسهين هاته نك، گهلهك ما پيشه دا ديترتي كاني نهو شكې ژ كي دبهت كو نهو زههر دابت، حهسهني گوتي: بوچييه؟ دا پيش من څه وي بكوژي؟ گوتي: نه! حهسهني گوت: نهگهه نهو بت يي نهز هزر دكم خودي تيرا ههيه، و نهگهه نه، من نهڅيت چو بي گونهه پيش من څه بيته كوشتن.

ژ قي گوتنا حهسهني دښته زانين كو نهوي ب خو ژي ب دورستي نهذزاني كاني كي نهو زههر دايه.. و ل څيري راوهستيانهكا كورت مه د گهل بي بهختييه كي ههيه:

هندهك كهسپن نهڅيانا صهحابييان بو خو كريبه دين، و نهزمان دريژيا د دهرحهقا صهحابييان دا بو خو كريبه تبعهت، وهكي هه جار ل رپكا درهوي دبهزن و ديترن: موعاويه د پشت زهردانا حهسهني رايه.

ئهف گوتنا وان يا كهچ ژ دلین وان یین ئیشهوی و تری کین دهر دکهفت.. جارئ یا ناشکراهیه کو چو ربوایهت ب رپکین دورست نه هاتینه وی کهسی دهس نیشان بکهت یی ب تاوانا زهردانا حهسه نی رابووی، و ل نک مه موسلمانان تاریخ ب ریکا ربوایهتین دورست دئیتته وهرگرتن نه کو ب ریکا شروقه کرنین شه خصی، یان هزر و بوچوونین فی و وی هه.

یا دووی: حوسه نی ب خو نه دزانی کی برایی وی زهر دایه، و هتا حوسه نی مری ژی کهسی ژئ گوھ لی نه بوو ئهوی ئیک ب فی تاوانی گونه بار کربت، فیتجا نزا چاوا حوسه نی نه دزانی ئهوان پشتی هنگی ب سهدان سالا زانی.

یا سییی: موعاویه صهحابی بوو، و ئیک ژ نفیسه رین وه حییی بوو، و یا بهر عاقل نینه ئهف کاره ژ وی چی ببت ب تایه تی پشتی حهسن چووی ل مالا خو روینشتی و وی و بنه مالا خو موبایه عا وی کری.

یا چارئ: هه می زانا و دیرؤکنفیسین موسلمان یین (معتبر) وه کی: ئیمام ئه حمه دی و (ابن تیمیه) و (ابن کثیر) و گه له کین دی، ئهف بی بهختییه دره و دهرتخستییه و موعاویه و کورئ وی یهزید ژ فی گونه هی دویر کرینه.

دبیرن: گاڤا حهسن کهفتییه بهر مرنئ، حوسه نی گوتئ: ما تو ژ چ دترسی؟ تو دئ چییه نک پیغمبه ری خودئ، و عهلی و ئه و ههردو باین ته نه، و نک خه دیجایی و فاطمایی و ئه و ههردو دهیکین ته نه، و نک حمزه وی و جه عفه ری و ئه و ههردو مامین ته نه. ئینا حهسه نی گوت: ئه ی برا، ئه ز دئ چمه د ناف ئه مره کی ژ ئه مرین خودئ دا چو جارن ئه ز نه چوویمه د ناف ئه مره کی وه کی وی دا، و هندهک چیکریین خودئ دئ بینم من چو جارن یین وه کی وان نه دیتینه.

پاشی گوت: برایی من هندی بابئ ته بوو بهر ل فی کاری بوو -یه عنی خیلافه تی- به لی خودئ ئه و دا ئه بوو به کری، و وی پشتی خو دا عومه ری، و رؤژا مه سه له بوویه (شوورا) وی باوهر نه دکر دئ بو ئیکئ دی بت ژ بلی وی، به لی ئه و گه هشته عثمانی، گاڤا عثمان هاتییه کوشتن موبایه عا عهلی هاته کرن، پاشی هه قریبا وی هاته کرن، و بو وی

ب تنې نه ما، قيجا نه ز د پيترم خودې پيغهمبه راتيبي و خيلافه تي ل نک مه کوډم ناکه ت،
 ئيدى وه نه بت بي عه قلين کو فنه ته دهر بيخن. . و من ژ عائيشايي خواست بوو کو
 ده ستوريبي بده ت نه ز ل نک پيغهمبه ري -سلاڅ لي بن- بي مه فه شارتن و وي گوتبوو بلا،
 قيجا نه گهر نه ز مرم جاره کا دي ژي بخوازه، و نه ز هزر دکه م نه و -يه عني مه روان و زه لامين
 وي- ناهيلن، قيجا نه گهر وان نه هيلال دويډ دريژ نه که.

پشتي حه سهن مري، حوسه ين چوو نک عائيشايي، عائيشايي گوت: بلا سه ر چاقان!
 به لي مه رواني نه هيلال، ئينا حوسه يني و هه قالين خو ده ست دا شيرين خو به لي (ابو هره ره)
 چوو به راهيبي و نه و زقران دن دا چو فتنه چي نه ين.

ئينا حوسه ين هاته برن بو به قيعي، و ب ره خ ده يکا وي فاطمايي فه هاته فه شارتن، و
 روژا مرنا وي ل پينجي هه يفا (ربيع الأول) اي بوو ژ سالا پينجيبي و ژيبي وي ده مي مري
 چل و هه فت سال بوون.

هه قاله كي حه سهن ديترت: ده مي حه سهن كه فتيبه به ر مرنې گوت: جهې من دهر بيخنه
 حه وشي، پشتي جهې وي دهر يخستي وي گوت:

(اللهم اني احتسب نفسي عندك فاني لم أصب بمثلها غير رسول الله صلى الله عليه وسلم).

پشتي مرنا حه سهنې، حوسه ين بوو مه زني (آل البيت).

حوسهینا کورای عهلی

ئیمامی شهید، قهره مانئ رۆژا عاشورائئ ل کهر به لائئ، بابئ عبداللهی، حوسهینئ کورئ عهلی، نهقیبئ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- کورئ فاطمایئ یئ دووی بوو.

پشتی براین خۆ حسهنی ب ساله کئ، وب دورستی ل شعبانا سالا چارئ مشهختی ل باژئ مدهینئ هاتبوو سهر دنیا یئ.. و ئەو ژئ پشکدارئ براین خۆیه د وان هه می (مهناقبان) دا یئ د دهره قئ دا هاتینه ریوایهت کرن، و ده می باپیرئ وی پیغه مبه ری خودئ -سلاف لی بن- و دهیکا وی فاطما چووینه بهر دلۆقانییا خودئ ژیبئ حوسهینی هفت سال بوون.

حوسهین ل بهر دهستی باپیرئ خۆ و دهیکا خۆ، پاشی ل بهر دهستی بابئ خۆ، هاته پهروه ده کرن، و ژ وان فیری زانیئ و زیره کیبئ و مهردینیبئ بوو بوو.

د حه دیسین دورست دا ژ پیغه مبه ری -سلاف لی بن- یا هاتییه فهگواستن کو: ﴿ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ﴾ یه عنی: حه سهن و حوسهین، سهیدین گهنجین به حه شتینه، هه و هه هاتییه فهگواستن کو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گوتیه: ﴿ مَنْ أَحَبَّهُمَا فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا فَقَدْ أَبْغَضَنِي ﴾ یه عنی: هه چیبئ هه ز ژ وان بکهت ئەو وی حه ز ژ من کر، و هه چیبئ کهر ژ وان فه بیت، ئەو وی کهر ژ من فه بوو.

هه ز ژ رۆژا حوسهینی فام کری و هه تا مرنا براین وی حسهنی ل سالا (۵۰) یئ مشهختی، حوسهین ل سهر (ده پی شانویئ!) -وه کی دبیزن- ل ریزا ئیکئ نه بوو، هندی بابئ وی یئ زیندی، ره ئیا وی و یا براین وی حسهنی ره ئیا بابئ وان عهلی بوو.. تشتی بابئ وان گوتبا ئەو بوو.

د جيتلينيا خو دا حوسهيني ژي وهكي برايي خو حوسهيني داخوازا زانيني كر، و قورنان و حهديس ژ گلهك صهحابيښ ژ خو مهزتر وهرگرت، و ب تايهت بابي خو بهحرا علمي نيمامي شههيد عهليبي كورې ئه بوو طالبي. لهو پشتي هنگي ب چند سالان حوسهين بوو نيك ژ زانايين مهديني يين ب ناف و دهنك، و ل دهمهكي وي دهرسهكا علمي ل مزگهفتا پيغهمبهري -سلاف لي بن- هه بوو ب سهدان و هزاران خهلك لي ناماده دبوون، و گوهداريا دهرستين وي دكر، و گلهك جارن ژي صهحابيښ ژ وي ب عهمرتر دهاتنه نك زانين ژي وهردگرت.

دهمي ژيبي حوسهيني سيه و نيك سال، ل سالا (۳۵) مشهختي دهمي فتنهچيان دوزل نيمام عوثماني گرتي، و گهف و گوړ ب كوشتني لي كرين، حوسهين د گهل برايي خو حوسهني -ب فرمانا بابي خو- چوون حهرهسي ل عوثماني گرت؛ دا كهس چو دهست دريژيان ل سهر نهكته، بهلي فتنهچيان ژ پشتا خاني فه هاتني، و عوثمان د مالا وي دا كوشت. و پشتي شههيدبوونا عوثماني، صهحابيښ نيمام عهلي هبزارت بو خيلافهتي، و پينج سالان ژ سالا (۳۵) حهتا (۴۰) عهلي خيلافهت ب رتقهبر.

ژ تشتين ناشكراهه كو خهلكي شامي، ب سهر كيشيا موعاويه، بهيعه نه دابوو عهلي، ب هيجهتا هندې كو دقيت ئه تو لا عوثماني فهكته، دا پاشي ئه خو بيخنه بن دهستي و بهيعي بدهني. خودي و هسا تهقدير كر پشتي شههيدبوونا عوثماني فتنهكا مهزن د ناف نوممهتي دا پهيدا بوو، فتنهكا و هسا شوينوار و سهر په شكين وي حهتا ئه قرو ژي د ناف نوممهتي دا د ناشكراهه!

د نهجامي قې فتنې دا دو شهرين ناقدار د ديروكا نوممهتي دا قومين ل سهر دهمي خيلافهتا نيمام عهلي، شهرې نيكې: (معركه الجمل) بوو ل ههيقا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۶)، و شهرې دووي: (معركه صفين) بوو ل ههيقا (صفر) ژ سالا (۳۷).

د نهجامي شهرې دووي دا كومك ژ ههفاليين عهلي ژيقه بوون، و ئه و ئه بوون يين د ديروكي دا ب ناقې (خهوارجان) هاتينه ناقرن، ئهقان خهوارجان لادان ژ ريكا راست كر و عهلي ب ههمي ريكا هاتي كو وان ل راستيا نيسلامي بزقپنت بهلي چو فايده نهكر، ل دويماهيبي ئه بوو شهرهك د ناقهرا وي و وان دا پهيدا بوو ل سالا (۳۸)، ئه و شهرې

ب ناڅی (معركة النهروان) هاتییه ناڅکرن. د څی شهري دا ئیمام عهلی کوشتنه کا مهزن ئیخسته ناڅ پرتین خهوارجان، لهو خهوارج ناربان و هنگی راوهستیان هتا ئیمام عهلی ل ره مهزانا سالا (۴۰) کوشتی.

ل څی ده می هه میی عهلی ل باژتړی کووفه بوو ل ژتیریا عیراڅی، و خه لکی کووفه نهوین خو ب تاگیریا عهلی دئینا ده ری و دگوتی: ئەم شیعین تهینه! ب سهر رهقی و مهژی هسکییا خو دلئ وی تژی کول و کهسه کر، ههر چهنده عهلی ل سهر حهقیی ژی بوو، بهلئ هه قالین وی پترین جارن گوهدارییا وی نه دکر و زوی ب زوی خو ب دهست وی څه بهر نه ددا، لهو ده می کورئ وی حهسن پشتی وی بوویه خهلیفه، وی پشتا خو ب څان مرؤشان گهرم نه کر، و هنارته ب دویف موعاویه ی را و تهنازول بو وی کر، و بهری مرئ ژی شیرهت ل برایی خو حوسهینی کر کو یی ل خو هشیار بت، و ب فهند و فیلتین خه لکی کووفه نه ئیته خاپاندن.

ل ده می خیلافه تا ئیمام عهلی هه میی حوسهین ژی وهکی برایی خو حهسنی، د گهل بابی خو بوو، و وهکی ههر لهشکه رهکی دی د بن نه مرئ وی څه بوو، و ده می عهلی ژ مهیدانئ ده رکهفتی و خه لکی برایی وی حهسن بو خیلافه تی هلپژارتی نهوی خو دا د گهل حهسنی، شهش هه یشان حهسن خهلیفه بوو، و گاڅا حهسنی (تهنازول) کری، حوسهین ئیک ژ وان کهسان بوو بیتن نه رازیبوونا خو ل سهر څی چهندي دیار کری، و وی ناشکه را گوته برایی خو: خوزی من تو د خانییه کی څه گرید ابای و ده رکه ه حشکی ل ته گرتبا، و من نه هیلا با تو ده رکه څی هتا من نهو کر یا یا من دڅیت!

ل څیرئ پیتڅییه مهسه له کی بهرچاڅ بکهین:

جوداهیا مهزن د ناڅبهرا حهسن و حوسهینی دا نهو بوو: هندي حهسن بوو مرؤڅه کی رحهت و ناشتیخواز بوو، ژ شهري و کوشتنی دره څی، گه لهک جارن قوربانی ب حهقی خو ب خو ددا پیخه مهت کو ئوممه تی ببینت ئیک ریز، یی بیهن فرهه بوو، ل نک وی ژیکڅه کرنا ریزا موسلمانان گه لهک کاره کی کریتتر بوو ژ هه بوونا زورداریا مهزنه کی، لهو وی دگوت: بو پراستنا یا ئیکی بلا مرؤڅ چاڅی ژ یا دووی بنقینت!

حوسهين يي وهسا نه بوو، وي ب تبيعه تي خو حهز ژ زورداريي نه دكر، و نه دشيا ته عدايي و زنده گايي بيبيت و خو بي دهنگ بكت، وي دگوت: خو بي دهنگ كرنا ل سهر زورداريا مهزني زالم ريكي بو وان فرهه دكت كو نهو ژ پيي خو دهركهفن و بهري نوممه تي بدنه هيلاي، هنگي فتنه دي گلهك مهزتر لي نيت.

حسهن ل سالا (٤١) اي ژ كووفه زفري مهديني، مروقين خو ژي ههمي د گهل خو نينان، و حوسهين نيك ژ وان بوو، هتا سالا (٥٠) حسهن مهزني (اهل البيت) بوو، و گوتنا وي ل سهر وان ب رتفه دچوو، پشتي حسهن ژي ژ مهيداني دهركهفتي ژ نوي حوسهين هاته رتزا نيك!

ل سهر دهمي خيلافهتا موعاويهى -خودى ژي رازى بت-، و ل سالا (٥٠) يي حسهن ل مهديني مر، و ل بهقيعي ب رهخ دهيكاي وي فاطمائي فه هاته فهشارتن، حوسهيني جهي وي گرت و بوو مهزني بنه مالي.

پشتي مرنا حسهني ب شمش سالان، ل سالا (٥٦) مشهختي، موعاويهى پريار دا بهيعي بو كورچي خو يهزیدی وهرگرت؛ دا پشتي مرنا وي نهو بته خليفه، و وي دو هيجهت بو خو گرتن ل سهر في كاري خو:

نيك: (ولايه العهد) تشتهكي دورسته؛ چونكي نهو بو بهكر و عومهرى ههردوان نهف چهنده كروو.

دو: وي هزر كرهزید ژ ههمي كهسان پتر ب كير في كاري دئيت؛ چونكي نهو دي شيت دهوله تي راگرت، و جارهكا دي فتنه د ناف نوممه تي دا پهيدا نابت.

ژ بهر في چهندي موعاويهى پشتي بهيعة بو يهزیدی ستاندي، چوو سهر مينبهري و گوت: نهى خودي! نهگهر تو بزاني من نهو كره (ولى العهد) چونكي نهز دبينم نهو ب كير دئيت تو مهسلي بو پيك بينه، و نهگهر تو بزاني من نهو كير چونكي نهو كورچي منه و نهز حهز ژي دكهم تو وي نهگههيني.

بهلي ههر چاوا بت دشيا موعاويهى نهف چهنده نهكريا، ژ بهر:

ئیک: حهسه نی -دهمی تهنازول بو کری- ل سهر وی کریو شهرت پشتی وی مهسه له جارها دی بته شوورا.

دو: نهبوو به کری و عومه ری دهمی د ژینا خو دا ئیک دانایه شوینا خو، نهو ئیک کورئ وان نهبوو، بهلکی ههر ژ بنه مالا وان ژی نهبوو.. لهو دهمی موعاویه ی -ل مه دینی- نهف هیجته ته بو خو گرتی و گوئی: نهفه ریکا نهبوو به کری و عومه ریبه، هندهک صهحابیان گوئی: نهخیر نهو ریکا کیسرای و قه یصه ریبه!

سی: نهگه خو بیژین یهزید مرؤفه کی ب کیهاتی ژی سوو، گهلهک صهجابی مابوون ژ یهزیدی د چیترو و باشتر و ب کیهاتیتر، بوچی ئیک ژ وان نه دبووی؟ و دقتیت ژ بیر نهکهن کو یهزید صهجابی نهبوو، ل سهر دهمی خیلافهتا عوثنانی ل سالا (۲۵) بوو بوو!

ههر چهنده موعاویه صهحابیه ژی، و قهت چی نابت مرؤف هزرا خراب ژی بکهت، بهلی وی ب قی کارئ خو ده رگههی شوورایی د هلبژارتنا خهلیفه ی دا گرت، و ده رگههی مهلکاتییی فهکر -خودئ ل مه و وی ببورت-.

ل سالا (۵۶) موعاویه ی بهیعه بو کورئ خو ژ خهلکی شامی وهرگرت، و کاغهز بو والیبین خو هنارتن دا ههر ئیک ل جهی خو بهیعی بو یهزیدی وهرگرت، و جهی وی هزرهک بو کری و ترسیای ل بهر ناسی ببت مه دینه بوو؛ چونکی گهلهک صهحابیین مهزن ل مه دینی مابوون، لهو موعاویه ب خو هاته مه دینی، و داخواز ژ خهلکی وی کر بهیعی بدنه یهزیدی.. پینج کس ل بهر نههاتن: حوسهینی کورئ عهلی، عهبدللاهی کورئ عومه ری، عهبدرره حمانئ کورئ نهبوو به کری، عهبدللاهی کورئ زویه ری، و عهبدللاهی کورئ عهباسی. هندهک ژ شان گوئ: یهزید ب کیر نائیت، و هندهکان گوئ: نه م بهیعی نادهینه دو کهسان پیکه.

پشتی قی سه رهاتییی ب چار سالان، یهعنی ل سالا (۶۰) مشهختی موعاویه چوو بهر دلؤقانییا خودئ، و ل دیمه شقی هاته فهشارتن، و کورئ وی یهزید ل شوینا وی بوو خهلیفه. و دهمی یهزید بوویه خهلیفه، بهیعه بو وی هاته نوبکر، قی جارئ ب ناقی خیلافهتی، ژ دل بت یان ژ دل نهبت ههمیبیان بهیعه دایئ و خهلکی گوئ: خهلیفه کی ب کیر نههاتی چیتره

ژ هلكرنا تاگرئ فتنئ جاره كا دى د ناڤ نوممه تي دا.. قئ جاري دو كهسان ب تنئ موبايه عا يه زىدى نه كر، نهو ههردو: حوسهين، و عهبدللايئ كورئ زوبه پيرى بوون.

يه زىدى كاغه زهك بو واليبيئ خو ل مهدينئ هنارت و گوټئ: بهيعئ بو من ژ خهلكي بستينه و ههچيبي ل بهر نه هات كوته كيبي لئ بكه.

نهو رابوو هنارته ب دويڤ حوسهيني و عهبدللاهي را، هندي عهبدللاهي بوو نه چوو نك، خو گرت ههتا بوويه شهف رابوو ب دزي قه ژ مهدينئ دهركهفت و قهستا مهكههي كر.. حوسهيني هندهك زهلامين بنه مالا خو دانه د گهل خو و چوو نك والي، گوټه زهلامان: هوين ل بهر دهركههي بن گاڤا ههوه ديت تشتهك چئ بوو د ههوارا من وهرن.

حوسهين ب ژور كهت، والي گوټئ: (أمير المؤمنين) موعاويه يئ مري و كورئ وي يه زىدى ل شوينا وي يئ بوويه خهليفه، و وي يئ ژ من خواستي نه ز بهيعئ بو وي ژ ته وهرگرم. حوسهيني گوټ: بين وهكي من بهيعئ ب دزي قه نادهن، خهلكي كوم بكه بلا بهيعئ بدهن و نه ز ژي دئ سهكه مي!

و حوسهين ژ نك زقري، هندهكان گوټه والي: حوسهيني بگره و بكوژه نهو ژ خو وه دببئرت بهيعئ نادهت.. والي گوټ: ب خودئ نهوي ل رورژا قيامه تي بيت حسبيا خوينا حوسهيني د گهل بيتته كرن نهو مرورقه كه ته رازيبا وي دئ ل نك خودئ يا سڤك بت.

حوسهين ژ نك وي زقري و كاري دهركهفتنا ژ مهدينئ كر، هه سئ برايبن خو: (أبو بكر، و العباس، و جعفر) د گهل ههردو خويشكيئن خو (زينب، و أم كلثوم) و د گهل عه يالي برايبن خو (حسه ني) د گهل خو برن و قهستا مهكههي كر، برايبن وي (محمد بن الحنفيه) د گهل دهركهفت، چونكي دهركهفتن ب دلئ وي نه بوو، و وي شيرهدت ل حوسهيني ژي كر كو دهركهفت، بهلئ حوسهيني ب يا وي نه كر.

حوسهين ب بنه مالا خو قه گهشته مهكههي، و مهكهه باشتيرين جه بوو حوسهين و (ابن الزبير) بهرهنگارييا يه زىدى لئ بكه، بهلئ خهلكئ كووفه نهوين ههردم ل فتنان دگهريان، بهلا خو ژ حوسهيني قه نه كر، كاغه زل دويڤ كاغه زي بو هنارتن، و قاصد ل دويڤ قاصدي فربكرن: وهره كووفه دئ هاري ته كهين، شيرين مه دئ د گهل ته بن دژي يه زىدى،

بهس تو بیی کهسی ژ ته پیغه تر ئەم ناهلبژترین. و حوسهینی قیا خو پشت راست بکهت کو ئەو راست دبیتن، رابوو پسمامی خو (مسلم بن عقیل) هنارته کووفه دا بزانت کانی مهسهله ب دورستی یا چاوايه.

موسلم گههشته کووفه، و هنگی والیبی کووفه (النعمان بن بشیر) بوو -خودی ژئی رازی بت- کو ئیک ژ صهحابین ناقداره، موسلم گاڤا گههستی، خه لکی کووفه ل دوران کوم بوون و بهیعه دا حوسهینی، هتا دبیتن: پتر ژ ههژده هزار کهسان بهیعه بو حوسهینی دا موسلمی.

ل وی ده می یهزیدی بریار دا (النعمان بن بشیر) ی ژ والیاتیبی بیخت، و ل شوینا وی (عبیدالله بن زیاد) ی والیبی بهصرا فهگوهیتزه کووفه، (عبیدالله) مرؤقهکی خوین رتژ و دل رهق بوو، گاڤا هاتیبه کووفه و ب سهروبهری هسیای ل (مسلم بن عقیل) ی گهپا و هنگی راوهستیا هتا گرتی و کوشتی.

موسلمی بهری هنگی هنارتبوو ب دویش حوسهینی را ل مهکههی کو: وهره هه می تشتت د دورستن!

حوسهینی بریار دا ده رکهقت، ئەف ده رکهفتنا وی، بوو جهی نه رازیبوونا گهلهک ژ هه قال و نیاسین وی، بهری هه مییان برایی وی (محمد بن الحنفیه) ب قی چهندی یی رازی نه بوو، پسمامی بابی وی عبدهللاهی کوری عباسی چوو نک، گۆتی: پسمام من یی ژ خه لکی گوه لی بووی تو دی چیه عیراقی، ئەری راسته؟

گۆت: بهلی، ئەقرۆ هتا سوياهی دی چم.

عبدهللاهی گۆتی: نهچه، خه کی کووفه د بی سۆزن، بمینه ل مهکههی و ئەگه ته بقیت ده رکهقی ژی هه ره یه مه نی.

حوسهینی گۆت: ئەز دزانم دلێ ته یی ب من فه، بهلی من چوون یا کریبه دلێ خو و

هه ر دی چم.

عبداللاه گهلهک بيټهن تنگ بوو و گوټ: نه گهر که يفا خه لکی ب مه نه هاتبا نه ز دا سهري ته کيشم و من نه دهيتلا تو بچی.. به لي نه گهر هر دي چي ژنک و بچوبکين خو نه به، نه ز دترسم تو ژي وه کی عوضمانی ل بهر چاڅين وان بيټه کوشتن.

(جابر بن عبدالله) و (أبو سعيد الخدري) ژي گوټي: نه چه، خو (فرزدق) شاعر ژي گوټي: دلين خه لکی يټن د گهل ته، به لي شيرين وان يټن د گهل نه يارين ته.

حوسه يني گوهي خو نه دا وان و ده رکه فت، پشتي ده رکه فتنا وي ب دو سي رڅزان (عبدللاه کورئ عومهری) پي حوسيا رابو ل ده وارا خو سويار بوو و ب دويش دا چوو هه تا گه هشتيبي، گوټي: دي کيڅه چي؟

حوسه يني گوټ: دي چمه کووفه و نه فته کاغه زين خه لکی وټنه به يعه يا دايه من و نه ز دي چمه نک وان.

کورئ عومهری گوټي: نه ز دي هه ديسه کن بو ته بيټم، جبريل هاته نک پيغهمبهري -سلاف لي بن- و گوټي: ته دنيا يان ناخرهت؟ نه وي ناخرهت هلبزارت و دنيا نه ثيا، و تو پارچه کی ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- ب خودي نيک ژ هه وه ناگه هيتي -يه عني: ويلايه تي- و بو باشيبا هه وه خودي نه و ژ هه وه دوير کر.

حوسه يني گوټ: ژ نوي نه ز نازڅرم.

نيئا عبدالله لاه کورئ عومهری حوسه يني دا بهر سنگي خو، پيڅه ماچي کر، و ب گري څه گوټي: نه ي کوشي! نه ز ته هل دپسيترمه ب هيڅيا خودي څه.

د گهل څي هه ميبی حوسه يني ژ چوونئ ليڅه نه بوو، ل ده هکين (ذو الحجه) هه يفا دوازدئ ژ سالا (۶۰) مشه ختي حوسه يني ژ مه که هي ده رکه فت، و هه څالين وي ب ژن و بچوبک څه هه مي دبوونه هفتي و دو کهس.

و بهري نه م هه څالينيا بابئ عبدالله لاهي و سه روه ري شه هيدان د څي وه غه را وي يا دويماهي دا بکه يني، مه راوه ستانه ک د گهل مه سه له کی هه يه:

دویر نینه هندهک کهس ههبن بیژن: ئه ری حوسهین بۆچی چوو کووفه و گوهدارییا وان هه می صهحابیین نه کر ئه وین گۆتینی نه چه؟

ل قییری دقیت ئاشکهرا بکهین کو ده رکهفتنا وی مهسه له کا شه خصی نه بوو، به ری وی ل هندئ نه بوو بته خهلیفه یان نه، چونکی حوسهین ژ وان کهسان نه بوو یین بهر ل دنیایی، مهسه له بهر قانییا ژ پاشه پوژا ئیسلامی بوو، حوسهین ئیما مه کی (مجتهد) بوو و ئجتهپادا وی ئه و گه هانده وی باوه ری کو یه زید مرۆقه کی زۆرداره و ب کیر خیلافه تی نائیت و ئه گه ر ئه و ژ ل سه ر پیکا بابی خو بچت، (شورایا ئیسلامی) دئ بن ئاخ کهت و خیلافه تی دئ که ته مه لکاتی و ده وله تا ئیسلامی دئ که ته ملکی بنه مالا خو. مهعنا پاشه پوژا ئیسلامی و موسلمانان دئ بهر ب کو ره ری که کی فه چت، قیجا ماده م مهسه له یا هۆبه دقیت کهسه ک هه بت دهنگی خو بلند کهت و بیژته زۆرداری: نه!

ئه ف چهنده ب کیتفه دئیت؟

ب وی ب تنی فه، چونکی ئه و نه قییب پیغه مبه رییه و کو ری عه لییه، و ئه فه ب هزاران خه لکی کووفه به یعه دایی وه کی پسمامی وی موسلمی بۆ نثیسی، و وان ئاماده بوونا خو ئاشکهرا کر کو د گهل هی بهرهنگارییا زۆرداری بکهن، مهعنا: ئه گه ر وی خو بی دهنگ کر، و ل مه که هئ روینشت، ئه و هنگی وی خیانهت ل ئوممه تی کر و (فرض عین) هک ب جه نه ئینا.

ئه فه ئجتهپادا حوسهینی بوو، و (مجتهد) چ بی دورست بت چ بی خه لهت -ب نه صا حه دیسی- مرۆقه کی خودان خیره، و چونکی ئجتهپادا موجه هدی بۆ هه می موجه هدان یا مولزه م نینه وه کی ئصولی دبیژن، صهحابیین دی د قی بۆچوونی دا د گهل حوسهینی نه بوون و گۆتن: ده رکهفتنا ل سه ر ئیما می ئه گه ر خو بی زۆردار ژ بی خرابییا وی ژ باشییب پتره، له و پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ئه م یین ژئ داینه پاش.

حوسهین ژ مه که هئ ده رکهفت، و ل وان پوژین ئه و ده رکهفتی پسمامی وی (موسلمی کو ری عه قیلی) ب ده ستین (ابن زیاد) ی هاته کوشتن، حوسهینی ب قی چه ندئ نه زانی هه تا نیزیکی کووفه بووی، هنگی وی مرۆقه ک دیت ژ لایی کووفه فه بی دئیت، ئینا پسپارا

حالي كووفه ژي كړ، وي زهلامی گوټي: موسلم يي هاتييه كوشتن، و خهلكي كووفه مويابهعا (ابن زياد) ي كړييه.

چو د دهست حوسهيني دا نهما وي زاني نهوا پسمامي وي (موسلم) ي كړي (ابن زياد) ي ههمي يا پويچ كړي، لهو گوټ: (انا لله وانا اليه راجعون) پشتي وي چو خيږ د زيني دا نينه.

حوسهيني پټكا خو ژ كووفه فهگوهاست و ب ژورييا روظناتايي دا چوو، هتا نيزيكي دهستا كهريه لائي بووي ب رهخ رويياري فوراتي فه، دم دهسپيكا ههيشا موحه رهمي بوو ژ سالا (٦١) مشهختي، (ابن زياد) ي لهشكهركي بوش ب قوماندارييا (عومهرئ كورئ سهعد) ي ب دويش حوسهيني دا هنارت، گاڅا نهو لهشكهركه هشتييه ئيمامي، عومهرئ كورئ سهعد ي گوټي: بچي تو دهركهفتي؟

حوسهيني گوټ: ل دويش داخوازا خهلكي شي باژيري نهز يي هاتيم، ب ريشه ژ نوي من زاني نهو يين ليټفه بووين، بهلي وه ري نهدا من نهز بزقروم.

كورئ سهعد ي كاغهزهك بو مهزني خو (ابن زياد) ي هنارت تيدا داخوازا فهرمانا وي كړ، ل سهري (ابن زياد) ي گوټي: داخوازي ژي بكه بهيعي بدهته يهزدي و نهگه وه نهكر لي بشدينه و نافي ژي بيره، كاني چاوا وان ناث ژ ئيمام عوثماني بريبوو!

و ژ بييرا (ابن زياد) ي نهحمهق چووبوو كاني روظنات ناث ژ عوثماني هاتييه پرين حوسهين و براي خو و بابي خو ل كيشه بوون، ما نه ههر حوسهين و براي خو بوون شيرين خو هلگرتين و چووين بهرقاني ژ عوثماني كړي؟ ما نه ههر عهلي بوو ناث بوو عوثماني داگرتي و كومه كا جحيلين بنه مالا هاشميين هنارتين و گوټي: يان نهزقن يان شي نافي بگههيننه عوثماني!

بهلي نهگه مروف ژ ري دهركهفت يا عهجيټ نينه تاريخي ژي قاضي بخوبنت!

حوسهيني گوټ: نهوا (ابن زياد) دخوازت نهز قهت ناكهم، نهگه مرنه بلا ب خيږ بيت.

(ابن زياد) ي بهرسف دا: نهگه نهو وي نهكته يا مه ژي دفتيت، و خو ب دهست ههوه

فه بهرنه دا هيرشي ببهنه سهه هتا هوين وي دكوژن.

ل دهی هه یفا موحه ره می، ل رۆژا عاشورائی، دیرۆکی مه زنتربن روی ره شی بو (ابن زیاد)ی و دهسته کا وی تۆمار کر، ل قئی رۆژی رۆژا که ره لائی قه هره مانین (آل البیت) خو گۆریکرنه کا دی یا مه زن تۆمار کر.

ل عاشورائی شه ری ده ست پی کر، ئه وین حوسه یین داخواز کری کو بیت دا موبایه عا وی بکه ن، ئه قرو ب شیرین خولی پاره ستیان، و پشتی حوسه یینی و هه تا ئه قرو ژی هه ر سال جاره کی ئه و روبیتن خو ره ش دکهن، کانی چاوا جلکین خو ره ش دکهن، وه ک کو قانداری ل سه ر وئ قبحه تا وان ب خو ب ده ستین خو کری!

رۆژا عاشورائی ل هنداقی که ره لائی ئا فا نه بوو هه تا پیرۆزه تهرمین هه قده شه هیدین به خته وهر نه که فتینه سه ر ئا خا که ره لائی.. و ئیمامی وان بابی عبداللهاهی حوسه یینی کو پی عه لی بوو، سلاقین خودی ل وی و بابی وی و بنه مالا وی بن.

ل دویماهی بی ب تنی من دقیت ئیک مه سه لی رو هن بکه م: ئه ری هه لوبستی یه زیدی ژ قئی تاوانا مه زن چ بوو؟ و دیتنا مه موسلمانان بو وی دقیت یا چاوا بت؟

ل سه ری دئ بیژین: دقیت باش ل بیره خو بینین کو رافزیبتن شه رمزار گه له ک دره و بی به ختیان ژ نک خو ب دویت یه زیدی و بنه مالا وی قه دنن، به لکی ب دویت هه ر که سه کی قه دنن یی نه د گهل وان بت، ئه گهر وه کی میا که تان ژی بت! چونکی دینی وان ل سه ر بی به ختی بی ئا فا کریه، ئه قی دقیت ل به ر چا ف بدانین.. به لی د گهل هندی ژی ئه م یه زیدی ئیکجار بی گونه ه ناکه یین ژ قئی تاوانی، راسته وی فه رمان ب کوشتنی نه دا بوو، و ده می وی ب کوشتنا حوسه یینی زانی تیکچوو و پی نه خوش بوو، و ده نگی گریبی ژ مالا وی هاته به یستن، به لی وی تولا حوسه یینی ژ وان تاوانباران نه ستاند، هه تا نه گۆت دا (ابن زیاد)ی ژ ویلا یه تی بیخم ژی!

پشتی قئی چه ندی، باوهرییا مه (أهل السنه والجماعه) د دهرحه قا یه زیدی دا ئه وه: یه زید مه لکه ک بوو ژ مه لکین موسلمانان، ژ خه لیفتین راشد نه بوو، و وی چاکی ژی هه بوون و خرابی ژی هه بوون، و حسیتا وی ل سه ر خودی یه.

ئه قه و دهسته کین موسلمانان د دهرحه قا وی دا یین بوینه چار پشک:

۱- هندی رافزبنه دبیژن: نهو مرۆڤه کئی کافر بوو و له عهنتی لی دباربن، و څی گوتنی وهکی خودائین وی چو بهایی خو د تهرازییا حهقیبی دا نینه.

۲- بهرانهر بوچوونا بووی و وهک (رد فعل) هندهکان ژ پشکا سوننیان گوت: یهزید ئیک ژ چاک و خاسین خودی بوو، و مرۆڤه کئی موجهاد بوو و یی بهرییه ژ گونهها کوشتنا حوسهینی، و ئیکه مین کس بو څی بوچوونی چووی شیخ (عدی بن مسافر الاموی) بوو، و پستی وی دویکهفتیبین وی نهوین ل سهری ب ناڅی (ئادییان) هاتینه ناڅکرن زیده (غلو) د دهر حهقا یهزیدی دا کر حهتا دویماهییبی گوتن: یهزید -یان سلطان ئیزد وهکی نهو دبیژن- خودییه.. و نهو کوردین ئیزدی بین نوکه نهو دینین بهرمایین وانه!

۳- هندهکان ژ ی گوت: یهزید کافر نینه به لی مرۆڤه کئی فاسق و فاجره، دورسته مرۆڤ له عهنتا لی بکهت چونکی گهلهک تاوانین مهزن ل سهر دهمی وی هاتبوونه کرن.

۴- و بوچوونا ژ هه مییان دورستتر نهوه: چی نابت له عهنت لی بینه کرن؛ چونکی نهو مرۆڤه کئی موسلمان، و نهگهر وی چهند گونههین مهزن ههین ژ ی، نهف گونههه وی کافر ناکهن و هیتزای هندی ناکهن له عهنت لی بینه باراندن، و دهمی نهو د دوعایین خو دا داخوازا ژبیرنا گونههان بو موسلمانان دکهین نهو ژ ی دکهفته د بن دا، و د گهل هندی ژ ی زانایین ئیسلامی حه دیس ژ ی ربوایهت نه کرینه و د علمی (الجرح والتعدیل) دا یهزید مرۆڤه کئی باوهری نینه!

زقرین بو بابه تی سه ره کئی دی بیژن: دهمی ئیمام حوسهین هاتییه شهید کرن ژیبی وی ئیزیکی پینجی و هفت سالان بوو، ل شهعبانا سالا (۴) ل مه دینی بووبوو، و ل موحه رره ما سالا (۶۱) ل که ره لائی شهید بووبوو.

سلاف لی بن.

سهروه ری شهیدان
 ده مزه ری کور ری عه بدلموططه لب ری

بابی عوماره ی، شیر ری رۆژا به در ری و ئوحد ری، سهروه ری شهیدان، حه مزه بی کور ری عه بدلموططه لب ری قوره یشی، شیر ری خود ری و پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بابه تی په یقا مه یا قی جار تیبه.

ل ده سپکی: پیتقیبه نم وی مالی بدینه ناسین یا کو ئه ف شیر لی مه زن بووی؛ دا دیمهن ل بهر چاقین مه پتر بی روهن و ناشکرا بت.

حه مزه کور ری عه بدلموططه لب ری.. و عه بدلموططه لب - و نا قی وی بی دورست شیهه- کور ری هاشمییه - و نا قی هاشمی بی دورست عه مر بوو- و هاشم کور ری عه بد مه نافییه، و عه بد مه ناف کور ری قوصه یه.

ئه ف بنه ماله د ناف قه بیلا قوره یشیان دا ئیک ژ بنه مالین شه ریف و ما قویل بوو، وقوره یشی ئیک ژ مه زنتین و ناقدارترین قه بیلین عه ره بان بوو، و ل نیقا جزیرا عه ره بان ل با ژیری مه که هی د ژیا.

هاشم، ئه وی بنه مالا هاشمیان ب وی دئیتنه نا فکرن، هه ر چه نده بچوبکی چار برایان بوو، به لی ل سه ر ده می خو ئیک ژ پیشکیشترین زه لامین قوره یشیان بوو، ژنکا وی (سه لما) ژ با ژیری یه ثری بوو، ل ده مه کی بو بازرگانییی ده رکه فته شامی، ژنکا خو ئه وا هنگی ب بچوبکی خو بی نه خری یا گران، د گهل خو بره مالبا با وی ل یه ثری و ئه و چوو شامی، چوو.. به لی نه زفری! ل شامی مر، ژنکا وی ل یه ثری، ل مالبا بی، بچوبکی خو بی نه خری دانا، وی نا قی کور ری خو کره (شیهه).

دهه سالان شيبه يي كورئ هاشمي، ل نك خالين خو ما، و ده مي ژيبي وي بوويه دهه سال، مامئ وي موططه لبي كورئ عهبد مه نافي هاتي و د گهل خو زقرانده مه كه هي، رژژا ههردو گه هشتينه مه كه هي موططه لبي برازيي خو يي دهه سالي ل پشت خو سويار كربوو، خهلكي پسيار ژئ كر: نه شه چ زاروكه د گهل ته؟ وي گوټ: عهبدئ منه، ئينا خهلكي مه كه هي گوته شيبه ي: (عبد المطلب).

موططه لب ئيك ژ مهزنين قوره شيبان بوو، و تشتي نهو ب سهر هه مي مهزنين دي دئخست نهو بوو: (السقاية) و (الرفادة) ههردو د دهستي وي دا بوون، و نهف ههردو مه نصبه -و مه بهست يي دانا ئاخي و خوارنييه بو حجيبان- د چاڅين عه ره بان دا گه لهك د مه زن بوون.. پشتي موططه لب مري برازيي وي شيبه (عهبدلموططه لب) ي جهي وي گرت و چونكي نهو مرژقه كي عاقدار و زيرهك و خيبرخواز بوو، نهو زوي هاته پيش و ناف و دهنگين وي نه د ناف قوره شيبان ب تني بهلكي د ناف هه مي عه ره بان دا به لاف بوون.

تشتي ژ هه ميبان مهزنتر چي بووي ل سهر زه مانئ عهبدلموططه لبي يي كو نهو پتر د چاڅين خهلكي مه كه هي دا مه زن كرى كولانا بيرا زه مزه م بوو.. زه مزه م نهو بيرا ئاخي بوو يا خودئ بو ئيسماعيل پيغهمبهري -سلاف لي بن- په قاندي، بهري زه مانئ عهبدلموططه لبي ب چند سهد ساله كان نهف بيره بن ئاخ بووبوو و كهس ب جهي وي نه دكهفت، جاره كي عهبدلموططه لبي د خهونئ دا ديت هنده كان دگوټي: هه ره فلان جهي بكوله دي بير لي دهر كهفت.. و وه سا چي بوو، و ده مي وي بير دهرتخستي و كولاى ئاف ژئ زا، و وي ب ئاڅا ئي بيرئ جهي ئاف ددان. ئي تشتي عهبدلموططه لب د چاڅين خهلكي مه كه هي دا گه لهك مه زن كر و ئينا پيش.

عهبدلموططه لبي پتر ژ ژنه كي ئينا بوون و عه ياله كي بوش هه بوو، دوازه كور د گهل شهش كچان.. كورئ وي يي ژ هه ميبان مهزنتر (الحارث) بوو، لهو دگوټني: (أبو الحارث) و كورئ وي يي ژ هه ميبان بچويكتر (العباس) بوو. يين ديتر نه شه نه: الزبير، ضرار، أبو طالب - عبد مناف-، أبو لهب -عبدالعزي-، المقوم، عبد الكعبه، حجل، الغيداق، عبدالله، حمزة.

و كچين وي نه شه بوون: أروى، بره، أميمه، صفيه، عاتكه، البيضاء.

ئه شه ههژده و ژ فان ههژدان ب تنی سییان باوهری ب پیغه مبه ری -سلاڤ لی بن-
ئینابوو و ژ صهحابیان دئینه هژمارتن، ئهو ژی ئه شه نه: همزه، و عهباس، و صه فیه.

و ژ مامین پیغه مبه ری -سلاڤ لی بن- ب تنی چار گه شستبونه زه مانئ
پیغه مبه رینی، دووان باوهری پی ئینابوو: همزه و عهباس، و دووان باوهری پی نه ئینابوو
و ل سهر کوفری مربوون: (أبو طالب) و (أبو لهب) ی.

نوکه دئ پتر خو نیزیکی همزه ی کهین.

همزه مه گوټ کورئ عهبدلموطه لبی کورئ هاشمییه، دهیکا وی ناڤی وی (هاله) یه
کچا ئوه بیی کورئ عهبدمه نافئ کورئ زوهره یه، دهیکا وی دؤتاما (تامینا) کچا وهه بی
کورئ عهبدمه نافیییه، یه عنی: دهیکا همزه ی و دهیکا پیغه مبه ری -سلاڤ لی بن- دؤتامین
ئیکین ژ راستا بوون.

همزه ل مه کههئ بووبوو چار سالان بهری پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- و ئوه یایا جاریا
(أبو لهب) ی شیرئ خو دابووی، و چونکی ئوه یایئ پشتی هنگی شیر دابوو پیغه مبه ری
ژی -سلاڤ لی بن- پیغه مبه ر و همزه هه ر دو دبه برایتین ئیکین شیری!

همزه د مالا بابئ خو عهبدلموطه لبی دا مه زن بوو، و ژ وی فیری زبره کی و
عاقلداریی بوو، سهر و بهری ب خودانکرنا وی ب به رفره هی مه نه زانییه، به لی تشته کی
ئاشکه رایه کو ئهو ژی وه کی هه می زارؤکین سهرده می خو هه ر ژ بچوبکاتییی فیری دل
موکمی و فیرسییی بووبوو، چونکی جهه ک و ده مه کی وه کی وی جهی و وی ده می بی همزه
لی ژبای زه لام ژ هه می تشتان پتر یئ هه وجهی عه گیدی بی بوو دا خو و که سین ل ده ور
وبه رین خو بیارزت.

ژبلی زیره کییی، همزه فیری مه ردینییی و ئه زمان ره هوانییی ژی بووبوو، و ئه ف
چه نده یا عه جیب نینه ئه گه ر ئه م ل بیرا خو بینین کو همزه کورئ سه ییدی قوره شییان بوو و
د مالا وی یا خانه دان دا مه زن بووبوو.

گاڤا عهبدلموطه لب مری، کورئ وی همزه یئ دووازه سالی بوو، و هه ر چه نده
کورین عهبدلموطه لبی و ب تایبه تی ئه بوو طالبی بهایه کی مه زن د ناف قوره شییان دا

هه بوو ژي بهلني كه سهك ژ وان نه شيا ب دورستي جهني بابي خو بگرت و مهزنييا قوره يشييان چندهكي ژ دست وان دهركهفت.

همزه و برايي وي عهbias و برازيي وان موهممه د -سلاڅ لي بن- د نيك عمر دا بوون، هه نيك دو سالان ژ بي دي مهزتر بوو، لهو پيڅقه هاتبوونه ب خودانكرن، و دقيت ژ بير نهكهن چونكي موهممه د -سلاڅ لي بن- نيتيمهكي پاش باب بوو، باپيري وي عهبدلموطه لبي لهو بربوو نك خو ب خودان دكر، و ژ كورين خو پتر چاڅي خو ددائي.

هتا ژبيي همزه ي ژ چل و چار ساليي بوړي ژي چو زانينين بهرفرهه مه ژ زين و سهرهاتيبيا وي نهزانييه، تشتي هاتييه زانين ب تني لهو بوويه: همزه مروڅهكي زيده زيرك و سهگقان بوو، بو سوباري وعهگيديي كهسي د ناڅ قوره يشييان دا دستي وي نه دگرت، پتر دهمي خو وي ل دهشتي و چول و بهياران دبوړاند، دچوو نيچيري، و ل نيقارا درهنگ دهمي دزقري نيكه مين جار دهاته كه عبي تهوفا خو دكر پاشي دچوو مالا خو، و ل روژا دي سهري سحاري رادبوو دچوو نيچيري، لهو همزه د ناڅ خهلكي مه كههي دا ب نيچيرفانيبي هاتبوو ناسين.. و هتا هدهدهكي ژي لهو ژ خهلكي يي دوير بوو، و پشتي همميان ژ نوي وي تشت دزانين.

نيكه مين جار ديروكي دهركهه بو همزه ي ل تاق كړي، و ناڅي وي ل سهه بهرپهري خو ناشكهرا نه خشاندي، ل سالا شهي بوو پشتي هنارتنا پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- هنگي ژبيي همزه ي چل و شش سال بوون، روژ روژهكا ديروكي بوو، نه ب تني بو باژيري مه كههي، بهلكي بو گشت دنيايي!

لهو شش سال بوون پيغهمبهريني بو موهممه دي -سلاڅ لي بن- هاتي، د وان سالان دا نيزيكي سيه- و هشت مروڅان ژ زن و مييران، بچويك و مهزنان باوهري ب ديني نوي نينا، پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- و هه قالين خو ل مالا (الأرقم ابن أبي الأرقم) ي ب دزي څه كوم دبوون، روژهكي پيغهمبهري و هندك صهحابي دهركهفتنه كه عبي، لهو بهكر د ناڅ خهلكي دا رابوڅه ب دهنگهكي بلند ناخفت و ژ خهلكي خواست بينه د نيسلامي دا، و نهڅ خوتبا لهو بهكري دنيته هژمارتن نيكه مين خوتبه ب رهنگهكي ناشكهرا د ديروكا نيسلامي دا دنيته خواندن.

کافرین قوره یشییان دین بوون! چاوا مروقه ک بسته بکهت و ل نک وان داخواری بکهت کو خه لک دینی باب و باپیرا بهیلن! نهغه نابت.. رابوون ب موسلمانان وهر هاتن و ههر ئیکی ژ لایع خو فه درب وه شانندی و ناخفتنین کریت و سهقهت گوتنی!

یئ ژ ههمییان پتر تویشی نهخوشییی بووی نهبوو بهکر بوو، پتر ژ وان ب نهبوو بهکری وهرهاتن و هند ب نهبوو بهکری دادان هتا درپژ کریبه عهردی و (عتبه بن ربیعه) چوو سهه زکی وی و ههر ل سهه و چاقان دا، هتا وهلیهاتی کهسی دفنا وی ژ روییی وی جودا نهدر.. گاغا ئوبجاخا نهبوو بهکری -کو بابکی تهیمیان بوو ژ قوره یشییان- ب قی چهندی زانی د ههوارا نهبوو بهکری هاتن و نهو ژ بن دهست و پیین خه لکی ئینا ده ری و بره مال، هنگی نهبوو بهکر یئ دلگرتی بوو و نه زمان لی شکهست بوو، تهیمی چونه کهعبی و گوتن: ههما تشتهک ل نهبوو بهکری هات نهم دی عوتبهی پیش وی فه کوژین.

ههر ل وی رۆژی نهبوو جههلی گهلهک گوتنین پیس و کریت گوتنه پیغمبه ری ژی -سلاف لی بن-، موسلمان ب برینین خو فه زقرینه مالین خو، سهه ربه کا نهخوش و گران بوو بهلی یا بی فایده نهبوو، دو فایدین مهزن تیدا هه بوون:

ئیک: خه لکی مهکههی ههمییان زانی کو موسلمان یین وهلیهاتین بشین بیژن: نهم ژی یین ههین، و ههر جاره کا هقی شیا بیتته مهیدانی بلا ل بهرچاچ بشکیت ژی، دی یا سهه رکهفتی بت.

دو: عه گیدی بنه مالا هاشمییان کو همزه بوو هاته ریژا موسلمانان.

چاوا؟

ل ئیثارا وی رۆژی یا کو موسلمان بو جارا ئیکی ده رکهفتینه کهعبی و ب دهستین کافران هاتینه قوتان، همزه ژ نیچیرا خو زقری، وهکی عهدهتی وی ههر رۆژ بهری شیرئ خو بدانت و تیروکفانی خو ژ ملی خو فه کهت، هات قهستا کهعبی کر، نهو جهی بهری هنگی بوویه مهیدانا خو لیکدانی، همزه ل دۆر کهعبی زقری و چوو قهستا مالا خو کر، ب ری فه مروقه کی خو قی را گه هاند:

- نهبوو عوماره دی کیفه چی؟

حه مزه دى گوت: دى چمه مال.

گوتى: ته زانييه نه قرؤ چى يى چى بووى؟

گوت: نه، چ چى بوويه؟

گوتى: نه بولحه كه مې گلهك گوتن و ناخفتنين سهقهت و كريت يين گوتينه برازايى ته

موحه مبه دى.

- نهو چاوا؟

گوت: بهلى، حال و مهسه لين وان نهفه بوون!

حه مزه دى ريكا خو گوهارت، زقري فه كه عې، چونكى وى نه بوو جههل بهرى هنگى ل ويړى ديت بوو، حه مزه ب ژور كهفت ديت نه بوو جههل و هژماره كا دى يا سهر و گرگرتن مه كه هلى ل (دار الندوه) د روينشتينه، حه مزه راست ب نك نه بوو جهلى فه چوو، خهلكى ديوانى حيبه تى مان ده مې وان ديتى حه مزه دى كنانى خو ژ ملې خو فه كر و راكره فه و ل سهرى نه بوو جهلى دا هه تا خو بى تى هافيتى!

نه بوو جهلى خو ته عل و ترش كر، حه مزه دى گوتى: وه ليهات تو خه بهران بيژيه برازايى من، نه گهر تو زه لامى رابه ل من بزقپنه.

هندهك مرؤقين نه بوو جهلى رابوون دا بينه حه مزه دى نه بوو جهلى گوته وان: نه بوو عوماره دى به پلن، ب راستى من ناخفتنين كريت گوتبوونه برازايى وى.

هندهكان گوته حه مزه دى: دياره تو ژى يى خرياي؟ يه عنى: يى چوييه سهر دينى موحه مبه دى!

حه مزه دى هند ديت ژ دهقى دهركهفت و گوت: بهلى، كى دى من مه نه كهت؟!

و زقري مال.

وى شهنى هميى حه مزه يى دودل بوو، نهفه من چ گوت؟ تاخري نهز نه چوييمه سهر دينى موحه مبه دى، چاوا من وه گوت؟ چاوا دينى باب و باپيرين خو بهيم و بچمه د دينه كى

نوی دا؟ نه ئەز دینی خو ناهیلیم، بەلێ پا.. من د ناڤ مهزین قوردهشییان دا گۆت: ئەزێ موسلمان بوویم، و نوکه ئەف سوخته ته ل باژیری هه میی به لاف بوویه، شهرمه بو من ئەز ل گۆتتا خو لیقه بم.

ب قی رهنگی هه مزه د گهل خو كهفته دان و ستانندی، سپیدی پریار دا نه چته نیچیری، رابوو کاری خو کر و قهستا وی جهی کر یی برازی وی لی، هنده کان گۆتی: یی ل مالا ئەرقه می.

هه مزه هاته نک و گۆتی: برازا، ئەز یی كهفتمه د کاره کی دا نزا دئ چاوا خو ژێ دهریخم، ئەز همز دکهم تو پیچه کی بو من باخقی به لکی ئەز ریکه کی بو خو ببینم.

پیغه مبهری -سلاف لی بن- به رسقا وی دا و پیچه کی بو ئاخفت، ئینا دلێ وی فرهه بوو و شاهده دا، که یفا پیغه مبهری -سلاف لی بن- و یا موسلمانان گه له ک پئ هات، و ب موسلمان بوونا وی خودی ئیسلام و موسلمان سه رفه راز کرن.

ئەفه وه کی مه گۆتی ل سالا شه شی ژ هنارتنا پیغه مبهری بوو، ل هه یفا (ذو الحجه) یی، ده می ژیبی هه مزه ی چل و شه ش سال.

پشتی هه مزه هاتیه د ئیسلامی دا، ل رۆژا چار شه نی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دو عایه ک کر کو خودی ئیک ژ دو عومهران بینته د ئیسلامی دا: عه مرئ کورئ هشامی (ئهبوو جهلی) یان عومهرئ کورئ خه ططابی، چونکی هه ردو گه له ک د زیره ک بوون. ل رۆژا د دویف دا، ل پینج شه می، ده می موسلمان د مالا ئەرقه می شه، وان هند دیت مرۆفه کی حیل ده رگه ه قوتا و هه ژه ژاند، ئیکی د کونا ده رگه هی را به ری خو دای، دیت عومهره شیرئ وی یی د ده ستان دا.. ئەو نهو پریا ده رگه هی فه که ت زوی زقری و گۆت: عومهره!

هه مزه ی شیرئ خو راکر و گۆت: ده رگه هی فه که، ئەگه ر وی حه قی بقیت ب خیر بیت، ئەگه ر نه کوشتنا وی ل بهر مه یا ب ساناهیه!

ئەو بوو عومهر ب ژۆر كهفت و شاهده دا.. گاڤا عومهری شاهده دای پیغه مبهری -سلاف لی بن- د گهل موسلمانان گۆت: (الله أكبر) هه تا دبیتن: ده نگج وان ب سه ر خانی كهفت.

گاڅا عومهر ژ مالا نهرقه مي دهرکهفتي، ل مهکههي ههميبي گهريا و جهي چوبايي دگوت: نهزي يي موسلمان بوويم! ل سهري چوو نک خالي خو نهبوو جههلي گوتي: نهزي يي موسلمان بوويم و کا توچ دکهي بکه.. پاشي هاته کهعبي تهواف کر و چوو نک مهزني قورهيشيان و ب دهنگهکي بلند شاهده دا هندهک پي وهرهاتن، نيک ژ وان عوتبه بوو، نهوي چويه سه زکي نهبوو بهکري، عومهری دست دايي عوتبه دانا بن دست و پيپن خو و چوو سه زکي و تبلين خو کرنه د چاقان را و عوتبهی دکره هاوار، ئينا خه لک ههمي رهقين و عوتبه هتلا د دهستان دا، و ههتا عومهری تير پي داداين بهردا و زقري نک پيغهمبهري -سلاف لي بن- و سهههتا خو بو قهگيرا.

ل وي نيشرويي پيغهمبهري -سلاف لي بن- ژ مالا نهرقه مي دهرکهفته کهعبي، ههمزه و عومهر ههرده ل بهراهيبي بوون، چوو د کهعبي قه ل پيش چاقين کافران نقير کر و ههمزه و عومهری هرهسي لي دگرت ئينا کهسي نهويريا خو نيزيک بکهت.

ب قي رهنگي خودي ئيسلام ب ههمزه و عومهری زال کر و موسلمان ب وان سهرفهراز کرن.. و ل روژا پيغهمبهري -سلاف لي بن- دهستوري دايه سهحابيبن خو کو دهرکهفن، موسلمانان خو کره دو ريز، ريزا نيکي ههمزه ل بهراهيبي بوو، و ريزا دووي عومهر ل بهراهيبي بوو.. عومهر د گوتنهکا خو دا دبترت: گاڅا قورهيشيان نهزي و ههمزه ديتين، چ روژان وهکي وي روژي نيک نهچوون!

پشتي ههمزه موسلمان بووي يازده سالان ل مهکههي مابوو، د قان يازده سالان دا چ تشتي بهرچاڅ د ژينا وي دا نينه مروڅ بهس ژي بکهت، ب تني پيتقيه بيژين: ههمزه ژ وان موسلمانين ب هيز بوو لهو کافران نهديشا چو نهخوشيان بگههينني، و ههمزه ژ وان سهحابيان نهبوو يين مشهخت بوينه هههشه، و دهمي قورهيشيان بنه مالا هاشميين ل گهليي نهبوو طالبي دورپچکرين ههمزه زي نيک ژ وان بوو يين هاتينه موحاصره کرن.

ل سالا سيژدي پشتي هاتنا ئيسلامي پيغهمبهري -سلاف لي بن- دهستوري دا سهحابيبن خو کو بهر ب مهديني قه مشهخت بين. و ههمزه نيک ژ وان سهحابيان بوو يين زوي -بهري پيغهمبهري- مشهخت بووين، و ديپته زانين کو پيرا ههمزه ي سهلما دهکا

عبدالموططه لیبی ژ خه لکی مه دینی بوو، کچا عمری کوری زهیدی خه زرجی بوو سهیدی (بنی النجار).. همزه ده می مشهخت بووی ژیبی وی پینجی و هفت سال بوون.

همزه د گهل هندک هه قالین خو ژ مه که هی دهرکهفت و بهر ب مه دینی شه چوو هتا گه هشتیه (قوبائی)، نهو و زهیدی کوری حارشی، و نه بوو مهرته دی غنهوی، و هنده کین دی.. ل قوبائی ئاکنجی بوون، بوونه میثانین (کلثوم بن الهمدم) ی و هندک دبیرن: همزه ل مالا (أسعد بن الزراره) ی بوو هتا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- مشهخت بووی و هاتیه مه دینی.

پشتی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- (سیسته می براینی) ل مه دینی د ناقه را (موهاجر) و (موهاجران) دا دانای همزه و مه ولایی خو زهید کره براین ئیک، لهو ل روژا نوچه دی همزه ی و هصیهت بو زهیدی کر.

پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ل هه یفا (ربیع الأول) ی گه هشته مه دینی، پشتی نیزیکی یازده هه یفا، و ب دورستی ل هه یفا صه فیری ژ سالا دووی مشهختی، پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بو ئیکه مین غزایی ژ مه دینی دهرکهفت، نهوا دبیرن: (غزوه الأبواء)، د قی غزایی دا ئالایی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- یی سپی بوو، د دهستی همزه ی دا بوو.

پشتی له شکر زقریه مه دینی بی چو شه چی بت و ل هه یفا (ربیع الأول) ی ژ سالا دووی مشهختی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- سه ریبهک ژ سپه زه لامین موهاجر پیک ئینا و همزه کره سه روکی و ب لایی به حری شه هنارت.. و دیرو کقان دبیرن: همزه ئیکه مین کهس بوو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ئالا کریبه د دهستی دا و کریبه مه زنی سه ریبه کی.

غزایا دووی یا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- پی رابووی نهو بوو یا دبیرن: (غزوه بواط) د قی غزایی دا ئالا د دهستی سه عدی کوری نه بوو وه قاصی دا بوو.

د غزایا سیی دا (غزوه العشیره) نهوا ل هه یفا (جمادی الاولی) ژ سالا دووی چی بووی، ئالایی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- جاره کا دی د دهستی همزه ی دا بوو.

روژ و هه یف چوون.. هتا بوویه ره مه زان ژ سالا دووی، چند روژهک ژ ره مه زانی بوزین نهو بوو پیغه مبه ری و سی سه د و تشتهک ژ هه قالین خو دهرکهفتنه به دری، ئالایی

پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- يي مهزن و سپي بوو و د دهستي (مصعب بن عمير) دا بوو، و دو ئالايين دي يين بچويکتر ژي هه بوون ئيک د دهستي ئيمام عهلي دا بوو و يي دي د دهستي (سعد بن معاذ) ي دا بوو.

شيري خودي و پيغهمبهري وي همزه ئيک ژ وان فيرسان بوو يين دهرکه فتيه به دري. ب ري فه همزه و زهيد و دو مرؤقين دي پيکفه چي شترهک د گهل بوو هه ر بيته کي ئيک ژ وان لي سويار دبوو.

ل هه فدهي ره مه زانتي له شکهري موسلمانان و له شکهري کافران ل نيزيکي کانيين به دري گه هشتنه ئيک، بهري رؤژ ئاڅا بيت مه سه له ب دويماهي هات ره ف که فته ناڅ ريزين کافران، هه فتي کوشي و هه فتي ئيخسير مانه ل مه يداني، و هژماره کا نه يا کيم ژ کوشييان سه ر و گرگين وان بوو، وه کي: عوتبه و کوري وي وه ليد و براي وي شيبه و نه بوو جهل و نوميه ... گه له کين دي.

گه له ک ژ څان کوشييان ب دهستي همزه ي هاتبوونه کوشتن، چونکي ل وي رؤژي ب دورستي همزه ي دا زانين کو نه و شيري خوديه يي قهت ترس ريکا خو بو دلتي وي نه بينت.. ژ وان يين کو همزه ي ل رؤژا به دري کوشتين: مامي جويه يري کوري مو طعه مي بوو نه وي دگوتني: طوعه يمه. جويه يري به نييه ک هه بوو زنده يي سه گڅان بوو بو هاڅيتنا رمان، دگوتني: وه حشي. جويه يري گوتي: هه ما تو مامي موحه ممه دي پيش مامي من فه بکوري نه ز دي ته ئازا کم.

وه حشي ل بهر هات، ل سالا سيبي ده مي کافرين مه که هي بو ئو خودي دهرکه فتيين، وه حشي نه ف دهرکه فتنه بو خو ب ده ليڅه زاني، د گهل کافران دهرکه فت نه کو دا شه ري بو وان بکه ت، نه فه تشته ک بوو وي شول يي نه بوو، به لي دا همزه ي بکوژت و خو ژ عه بدينيبي ئازا که ت.

هه ردو له شکه ر ل ئو خودي گه هشتنه ئيک، کافر سي هزار بوون و موسلمان هه فت سه د بوون، ل ده سپيکا شه ري له شکهري کافران شکه ست، ره ف که فته ناڅ ريزين وان و موسلمانان دا ب دويڅ فه، پاشي مه سه له دهرنشيڅ بوو پشتي هنده ک ريمبارزين موسلمانان

پشتا لهشکهری بهردای و سویارین کافران ل پشت لهشکهری زفرین، هفتی صهحابی ل وی
رؤژی هاتنه شهیدکرن، ئیک ژ وان همزه بوو، وهحشی سوژا خو ب جه ئینا!

شهر هیدی هیدی بهر ب دویماییی قه چوو، مهسه له ل بهر ههردو لایان بهرزه بوو..
کی یی ب سهرکفتی بوو و کی یی شکهستی بوو؟ ئهغه مهسه لهکا ئالوز بوو! کی هاتییه
کوشتن و کی مایه ساخ؟ ئهغه ژی ب ساناهی نهدهاته زانین ژ بهر وان ههردو شلقین مهزن
یین ب ههردو لایان کفتین.. لهشکهری موسلمانان ل دهمه کی خو ژ مهیدانا شهری قه کیشا
و ب لایی چیا یی ئوحدی قه چوون، کافران هزر کر ئهغه رهقینه، ههمی کومبوونه سهرک و
ب دلئ خو یاری ب لهشین شهیدان کرن، گوهرین وان برین، دفنین وان ژئشه کرن، و زکین
وان دراندن.. و ئهغه کارهک بوو عه ره بان ب چاقه کی کیم بهری خو ددایی و ب فهیتی
دزانی، لهو بهری لهشکهری کافران خو ژ مهیدانا شهری قه کیشت مهزنی وان نه بوو سوفیان
هاته راستا موسلمانان و گازی کر:

- هندهک تشت یین هاتینه کرن ب دلئ من نه بوینه، بهلئ ژنکان نهو یین کرین.

و ئهف ژنکه ههمی نهو بوون یین ل رۆژا بهدری مروقین وان هاتینه کوشتن، لهو
ل رۆژا ئوحدی دلین وان ب کوشتنی ب تنی هوین نه بوون، رابوون یاری ژی ب لهشین
کوشتیان کرن.

پشتی لهشکهری کافران خو ژ مهیدانا شهری قه کیشای پیغه مبه ری -سلاف لی بن-
د گهل صهحابیین خو ژ چیا ی هاتنه خواری دا شهیدین خو بناسن، و قه شیرن، و بزنان کانئ
کافران هندهک ئیخسیر کرینه یان نه، پشتی ب سهر جهنازی گه لهک شهیدان هلبوون،
پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گوټ: بو من ل همزه ی بگهریین، پشتی جهنازی همزه ی ژ
هاتییه دین پیغه مبه ری هاته هنداث، دیمه نه کی زیده دلئیش بوو، چاقین وی تری رۆندک
بوون، و ب دله کی پر کوخان قه گوټ: نه گهر ژ بهر هندئ نه با کو صه فییا دئ عیجز بت، و
خه لک دئ چاف ل من کهت من نهو نه دقه شارت.. پاشی وی سویند خواری چی گاڤا نهو
جاره کی شیا قوره شییان دئ که له خین سیه- ژ وان وه کی همزه ی لی کهت، ئینا نایهت هاته
خواری:

﴿وَلَانَ عَاقِبَتُهُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ﴾ (النحل: ۱۲۶) يهعني: نهگهر ههوه قيا تولي ژ وي بستينن يي تهعدايي ل ههوه کري، هوبن ژ وي زبنده تر نهکهن يا وي د گهل ههوه کري، ونهگهر هوبن صهبري بکيشن نهو بو سه رکهفتنا د دنيايي دا وبو خيرا مهزنا ل ناخه تي بو ههوه چيتره.

ل وي ده مي پيغهمبهري و هندهک صهحابي ل هنداش جهنازي حمزه ي، زويهري دبيترت: مه ديت صهفيا -دهيکا من- ژ دوير قه يا ب نک مهغه دئيت، پيغهمبهري گوته من: ههري بهراهيبي نههيله بيت. ههري وهکي پيغهمبهري پيغهمبهري نههيله نهو بيت و برايي خو ب قئ رهنگي ببينت. گوت: نهز چوومه بهراهيبي دا نههيلم بيت، ئينا وي پالهک ب من رادا نهز پاشقه برم، من گوتي: پيغهمبهري يي گوتيه من نههيله بيت. ئينا نهو د جه د راوهستيا و گوت: من يا زاني وان يي چ ل برايي من کري، نهو ب سهري برايي من هاتي تشتهکي گهلهکي کيمه د ريکا خودي دا بيته سهري مروقي.

پيغهمبهري گوهد ل دهنگي وي بو، زاني نهغه وهکي هه مي ژنکان نينه ئينا گوت: ريکي بدني!

حمزه د گهل شهيدين دي ل مهيدانا ئو خودي هاته قهشارتن، و ده مي حمزه شهيد بووي ژيبي وي پينجي و نهه سال بوون، و سي عهيال هه بوون، دو کور: (يهعلا) و (عامر) و کچکهک: (ئومامه)، و هندهک دبيترن ناقي وي (عوماره) بوو.

عهيالي حمزه ي ههري سي بي دووندهه مربوط.

جابري کوري عهبدلاهي نه نصاري -و بايي وي ئيک ژ شهيدين ئو خودي بوو- دبيترت: ل سهري زهماني موعاويه ي -يهعني: نيزيکي چل سالان پشتي شهري ئو خودي- ريکا ناقي د سهري قهبرين شهيدين ئو خودي را هاته برن، ئينا مه کهلهخين وان ژ وي جهي قهگوهاستنه جههکي دي مه ديت کهلهخين وان د درست بوون تو دا بيژي دنقسستينه، دبيترت: مهريکا ئيک ژ مه ب پيهکي حمزه ي کهفت خوين ژي هات!

د حهديسهکا درست دا هاتيهه کو حمزه سهروهري (سهبيد) ي هه مي شهيدانه.

پیغه مبه ری - سلاڅ لی بن - مامی خو همزه د گهل خوارزایی وی عه بدلاهی کوری
نومه یما کچا عه بدموطه لیبی، کو د بته کوری مه تا پیغه مبه ری د نیک قه بری دا قه شارتن.
سلاڅ ل همزه ی بن روژا وی به ره فانی ژ دینی خودی کری، و روژا وی رها خو گوری
کری، و روژا نهو سهر فه راز د چته به حه شتا خودایی خو.

بايري خهليفه يان
عهبباس كوري عططه لب

بابي فضلي، عهبباس كوري عهبدلموططه لب كوري هاشميه، وئهو بچوبكترين كورتن عهبدلموططه لب بوو، ناقي دهيكو وي نوته يلا كچا خه ببابي بوو.

دو سالان يان سي سالان بهري پيغهمبهري -سلاف لي بن- بوو بوو ل مه كه هي، و نيزيكي هشتي هشت سالو عه مر بر بوو، چونكي ل سالو سيه و دووي مشه ختي مر بوو.

دهمي بابي وي عهبدلموططه لب مري ئهو يي دهه سالي بوو، به لي د گڼل هندي ژي ناقدانا هجيبان و پي رابوونا ب كاري كه عبي (السقاية والعمارة) عه بباسي ژ بابي خو ودرگرت و د دهستي وي دا بوو د جاهليه تي و ئيسلامي ژي دا، و پشتي وي ژي ئه ف ههردو كاره مانه د دهستين عه يالي وي دا، و ئه ف كاره د چاقتين عه ره بان دا بهري ئيسلامي و پشتي ئيسلامي ژي ژ كارتن زيده ب قه در بوون و ب دهست كه سي نه دكه فتن.

عه بباس ل مه كه هي مه زن بوو، و ژ بلي كاري ناقدانا هجيبان و پي رابوونا ب سه ر و بهري كه عبي، ئه وي دهست ب كاري بازرگان يي ژي كروو و بوو بوو ئيك ژ مالدار و زهنگينين مه كه هي.

حه تا هاتنا ئيسلامي ژي دهنگ و باسين وي نينن، و پشتي برازيي وي بو پيغهمبهري بي هاتيه هلبژارتن و خودي فه رمان لي كرى كو گازيبا خو بگه هينته مروقتين خو بين نيزيك، ئهو رابوو مام و پسمامين خو هه مي داخواز كرنه خوارنه كي ل مال و گازيبا خو گه هاندي، وي گاقچي چار مامين وي مابوون: ئه بوو طالب و ئه بوو له هب و هه مزه و عه بباس، د قي سه ره هاتيبي دا به حسي عه بباسي بو ئيكه مين جار دئيته كرن.

ژ شان ههر چار مامین وی ب تنی همزه بوو یی هیشتا زوی باوهری پی ئینای، نه بوو له هب گلهک کریت و زفر ناخفت، نه بوو طالبی گوتی: نهز دینی باب و باپیرتن خو ناهیلیم به لی هندی ژ من بیت دی بهر دثانیی ژ ته که م. . عه بیاسی ژی باوهری - هنگی - پی نه ئینا، به لی یی دیار بوو کو نهو د دهر حقا پیغه مبه ری دا - سلاف لی بن - یی نهرم بوو لهو گوتنن زفر نه گوتنی، به لکی بهر دثانی ژی هندهک جاران ژ وی و هه قالین وی دکر ده می کافران نه خوشی دگهان دی.

ل سالا هفتی پشتی هنارتنا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ده می کافرین مه که هی بریار دای بنه مالا هاشمیان بیخه بن حیصاری، عه بیاس ژی - ههر چهنده هنگی یی کافر ژی بوو - بریار دا خو بدته د گهل پیغه مبه ری و بنه مالا هاشمیان و نه هیلت چو نه خوشی بگه هنه پیغه مبه ری، و کورپی وی (عه بدللاه) صهحابیین ب ناف و دنگ نهو ب لهقه بی (ابن عباس، حبر الامه) دئیته ناسین ل وی ده می ل گه لی پی نه بوو طالبی بوو بوو.

سی سالان عه بیاس و مالا خو، د گهل بنه مالا هاشمیان، مانه ل بن حیصاری، و هنگی عه بیاس زفری هتا هاشمی هه می زفرینه مه که هی.

پشتی مرنا نه بوو طالبی ل سالا ده هی ژ (بعثة) و هتا سالا سیزدی ده می پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ژ مه که هی دهر که فتی و مشهخت بووی، عه بیاسی مامی وی ل دویف شیان خو چاقی خو ددایی، و ههر چهنده نهو یی کافر ژی بوو به لی باوهری پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گلهک پی دهات، و د هندهک مه سه لین گرنه دا گوتنا وی وهر دگرت و دچوو مالا وی دا کافر به لا خو ژی فه که ن.

و سه رهاتییا ژ هه میان مه زنتریا کو پشته فانییا عه بیاسی بو پیغه مبه ری - سلاف لی بن - تیدا ناشکه را بووی، سه رهاتییا (بیعة العقبه) بوو.

دیروکشان دبیزن: ل سالا (۱۱) پشتی هنارتنا پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ده می هندهک موسلمانین خه لکی یه ثری هاتینه مه که هی دا ژ پیغه مبه ری بخوازن کو دهر که فیه نک وان، هندهک ژ وان ب دزی فه خو گه هانده پیغه مبه ری - سلاف لی بن -، و ژنی خواست ژفانه کی بدته وان دا نهو و نهو پیکفه کوم بین و ل دور دهر که فتنا پیغه مبه ری باخن، هنگی

پيغهمبهري ل مالا مامى خو عهبياسى ئينا ل سهر هندى پيک هاتن کول شهقهکى ژ وان ل وى جهى دبيژنى: (العقبه) کوم بين.

ئهو شهف هات، زهلامين نهوس و خهزرجى ژ بين موسلمان ل درهنگى شهف خو ژ ههفالىن خو فهدى و هاتنه جهى ژقان پى هاتييه دان، هژمارا وان ههفتى و سى زهلام و دو ژن بوون. پيغهمبهري -سلاف لى بن- ل ژقانى هات، مامى وى عهبياس د گهل بوو، عهبياس هنگى زهلامهکى کافر ژى بوو بهلى د گهل هندى پيغهمبهري -سلاف لى بن- باوهري پى ههبوو لهو د گهل خو بربوو.

بهري ههميان عهبياسى دهست ب ناخفتنى کر و گوت: گهلى خهزرجيان، هوين دزانن جهى موحه ممدى د ناث مه دا چهنده، و ب راستى مه نهو ژ مللهتى خو پين کول سهر رهيا مه پاراستييه، مهعنا نهو ل باژيرى خو و د ناث مللهتى خو دا يى پاراستى و بى منهته، بهلى وى ژ ناقههرا خهلكى ههميى هوين بين ههلبژارتين دا بيته نک ههوه، قيجا نهگهر هوين د خو را نهينن وى بپاريزن و هوين هزر بکهن کو دى وى شهرمزار کهن پشتى دهردهقپته نک ههوه، ههماههه ژ قى گاقى بهيلن؛ چونكى نهو ل باژيرى خو و د ناث مللهتى خو دا يى بى منهته.

عهبياسى ب قى گوتنا خو دقيا نهوس و خهزرجيان تى بگههينت کو برازيى وى يى بى خودان نينه، و هندهک بين ههين وى بپاريزن نهگهر لى بوو تنگاقى. نهو د عهبياسى گههستن، لهو گوتن: مه گوهد لى بوو يا ته گوتى، نهى پيغهمبهري خودى قيجا تو باخفه. ئينا پيغهمبهري -سلاف لى بن- ژ نوى ناخفت و شهرتين خو گوتن، و پشتى قى کومبونى پيغهمبهري -سلاف لى بن- دهستورى دا صهحابيان کو بهر ب يه تريبى فه مشهخت بين.

نامادهبوونا عهبياسى ل قى کومبونى ب دزى فه نيشانا هندييه کو نهو دهمى هپى يى کافر پشتهقانى موسلمانان بوو.

ل سالا دووى پشتى مشهختى، ل ههيقا رههزانى، شهري بهدرى چى بوو، دهمى خهلكى مهکههى زانى موسلمان بين هاتينه د ريکا کاروانى وان دا رابوون خو ليک دان، و ب لهز د ههوارى دهرکهفتن، د ناث لهشکهري کافران دا هندهک کهس ههبوون نهف دهرکهفتن

ب دلخ وان نه بسو، بهلی وان نه قیا د مالا خو دا روینن؛ دا دلخ ملله تی وان ژئ نه مینت ژ لایه کی شه، و ژ لایه کی دی شه دا کس نه بیژت: دیاره نه شه دترسن و نه ویرن دهرکه فن..
 ټیک ژ فان پرنه گه مرؤ فان عه بیاسی مامی پیغه مبه ری بوو.

دو گوئن د دهره قا عه بیاسی دا هه نه ل وی ده می:

یا ټیک: (ابن اسحق) ژ (أبو رافع) ی شه دگو هیزت، دیژت: نه ز خولامی (عه بدی) عه بیاسی کورپی عه بدل موططه لبی بووم، و نیسلام هاتبوو د ناڅ مالا مه دا، عه بیاس و دهیکا فه ضلی و نه ز، نه م موسلمان بوو بووین.

پاشی پیدا دچت و نه گهری دهرکه فتنا عه بیاسی بو شه ری به دری دیار دکه ت و دیژت: عه بیاس ژ ملله تی خو دترسیا و نه دقیا خو ژ وان جودا بکته لهو موسلمانه تییا خو شه دشارت.

ژ قی گوئن دیار دبت کو عه بیاسی هیشتا به ری شه ری به دری باوهری ب نیسلامی ټینابوو، بهلی مابوو ل مه که هی مشه خت نه بوو بوو و نیسلاما خو ژئ ناشکه را نه دکر.

یا دووی: و نه شه یه یا مه شهوور، وه کی (ابن حجر) د (فتح الباری) دا دیژت هه تا به ری فه تحا مه که هی ب ده مه کی کیم ژ نوی عه بیاس موسلمان بوو بوو و مشه خت نه بوو بوو، لهو (عومه ری کورپی خه ططابی) نهو نه کربوو ژ (أهل الشوری) هه ر چه نده عومه ری گه لهک قه دری وی دگرت و ب دورستی بهایی وی دزانی ژئ.

هه ر چاوا بت عه بیاس ل سالا دووی ژ مشه ختی د گهل له شه که ری کافران دهرکه فتبوو شه ری به دری، و (ابن اسحق) ژ عه بدل لاهی کورپی عه بیاسی شه دگو هیزت، دیژت: پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ل رؤژا به دری گوته صهحابیان: هه چیبی ژ هه وه (أبو البختری) و (عه بیاس) دیتن نه کوژن، چونکی نهو بیی دلخ خو بیین هاتینه ټینان.

نه گهر نه ف ریوایه ته یا دورست بت دی هندخ گه هینت کو عه بیاس ژ شه رمین قوره بشییان دا هاتبوو شه ری نه کو ژ دل هاتبوو، تشته کی دی دقیت ژ بیر نه که یین: کافر ده می ژ مه که هی دهرکه فتین دا د هه وارا کاروانی نه بوو سوفیانی دهرکه فن، د پشت راست نه بوون کو شه ری دی ټیته کرن، و گه لهک ژ وان ل وی باوهری بوون کو ب تنی د حاله ته کی دا

شهر دئ نئته کرن، نهو ژي نه گهر کاروانئ قوره پيشيان كهفته دهستئ موسلمانان، و دوير نينه عه عباس ب خو ژي نئيك ژ وان كهسان بت بين هزركري كو شهر نائته کرن، و نه گهر زانيبا شهر دئ نئته کرن دهر نه دكهفت، و تشتئ مه پال ددهت كو قئ هزرئ بيژين، نهوه: ل رۆژا ئو خودئ ده مئ كافر بو شهرئ ژ مه كه هئ دهر كهفتين، عه عباس دهر نه كهفت، و نه وه بت بيته هزركرن كو عه عباس ژ شهرئ دترسيا، نه! ل رۆژا (حونه نيئ) عه عباس زهلامئ نئيكانه بوو يئ كو د گهل پیغمبهري -سلاف لي بن- مایه ل سنگئ شهرئ ده مئ خهلك همي ره ژين، عه عباس نه نهو زهلام بوو يئ ژ شهرئ دره قئ، به لي شهرئ پیغمبهري و موسلمانان تشتهك بوو عه عباسي قه ناعهت پئ نه بوو، ما عه عباس نه ههر نهو بوو يئ گو تيبه خهلكئ مه دينئ: نه گهر هوين به ره قانيبي ژ برازيئ من نه كهن به پئلن نه م دئ به ره قانيبي ژي كهين؟ قئجا چاوا نهو ب خو شيرئ خو راکهت و بچته شهرئ برازيئ خو؟!

ل رۆژا شهرئ به درئ عه عباس ب دهستئ موسلمانان هاته ئيخسیر کرن، و نهوئ عه عباس گرتئ (أبو اليسر كعب بن عمرو) بوو، پاشي عه عباسي خو و دو برازيين خو ژ موسلمانان كرين، و زقري مه كه هئ.

پشتئ شهرئ به درئ ل سالا دووئ مشهختئ و هتا رۆژا مه كه هتيدا هاتيبه قه کرن ب دهستئ موسلمانان ل سالا ههشتئ مشهختئ، نئزيكه جاره كا دي دنگ و باسئ عه عباسي نه بن، د هندك ژئدهران دا هاتيبه كو نهو بهري قه كرنا مه كه هئ موسلمان بوو بوو و مشهخت بوو بوو مه دينئ، به لي هندك ژئدهرين دي به رۆقاژيبا قئ چهندي ددهنه زانين و ديژن: عه عباس مشهخت نه بوو بوو مه دينئ هتا مه كه هت هاتيبه قه کرن ژي، و بهري قه كرني ب ده مكي ژ نوي نهو موسلمان بوو بوو.

ل دوي ههيشا ره مه زانئ ژ سالا ههشتئ مشهختئ پیغمبهري -سلاف لي بن- د گهل هژماره كا مه زن ژ موسلمانان -كو نئزيكي دهه هزار كهسان بوون- ب نئيه تا ستاندا مه كه هئ ژ مه دينئ دهر كهفتن، و ل رۆژا سيزدئ گه هشته مه كه هئ، و هندك ديژن: ل دهه دهر كهفت بوو و ل بيستئ گه هشت بوو، بهري پیغمبهري -سلاف لي بن- بچته د مه كه هئ دا ب له شكهرئ خو قه، ل جهه كي دانا ديژنئ: (مر الظهران).

(ابن اسحق) ژ عهباسی شه دگو هیئت، دبیت: ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل (مر الظهران) ای دانای من گوت: ب خودی نه گهر پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب زوردهستی بچته د مه که هی دا بهری خه لکی وی بیته نک ئیمناهییی ژی بخوازن هه تا هه تای قوره شی دی تی چن.

گوت: قیجا نه ز رابووم ل هیسترا پیغه مبهری (البیضاء) سو بار بووم و نه ز دهر که فتم هه تا نه ز هاتیمه (الأراک) من گوت به لکی نه ز هندک مرو فان بینم هاتیمه داران یان ئیک ب کاره کی هاتیمه دا بیترمی دا بچت بیتره خه لکی مه که هی بیته نک پیغه مبهری ئیمناهییی ژی بخوازن بهری نه بچته د مه که هی دا.

ژ قی گوتنا عهباسی دئیمه زانین کو نه و هنگی یی موسلمان بوو و د گهل له شکه ری موسلمانان بوو.

عهباس دبیت: قیجا ده می نه ز دچووم من گو ل دهنگی (أبو سفیان) و (بدیل بن ورقاء) ای بوو د گهل ئیک و دو دناختن، (أبو سفیان) ای گوت: چو ناگر وه کی ناگری نه ف شه فه من نه دیتییه و چو له شکه ری. (بدیل) ای گوت: ب خودی نه فه قه بیلا (خزاعه) یه بو شه ری دهر که فتی. (أبو سفیان) ای گوت: (خزاعه) ژ قی چندی کیمتره.

گوت: من دهنگی وی ناسی، ئینا من گازی کری، وی ژی دهنگی من ناسی، نه ز ب نک شه چووم و من گوتی: (أبو سفیان) نه فه پیغه مبهری خودییه دهر که فتی د گهل مرو فان. وی گوت: نه مان بو قوره شییان بت چاره چیه؟ من گوت: ب خودی تو ب که قییه له پان دی سه ری ته لی دهت، وهره د گهل من سو بار ببه دا بچینه نک و ئیمناهییی ژی بخوازه، وی گو هی خو دا من و د گهل من هات.

ئینا من نه و بر، قیجا هه ر جاره کا نه م د بهر ناگره کی را بو ری باین، نه و دا پس یار که ن: نه فه کییه؟ ده می هیسترا پیغه مبهری ددیت و نه زی لی سو بار دگوتنه ئیک و دو: مامی پیغه مبهرییه -سلاف لی بن-. هه تا نه م د بهر ناگری عومه ری کو ری خه ططابی را بو رین، وی گوت: نه فه کییه؟ پاشی هاته به را من، گا فا نه بوو سو فیان د گهل من دیتی، گوت: دو ژمنی خودی نه بوو سو فیان! همد بو وی خودایی تو ئیخستییه دهستی من.

گوت: مه كره غار و عومهرى دا ب دويښ مهښه حهتا نم گههشتينه نك پيغهمبهرى - سلاډ لى بن- ئينا عومهرى گوت: نهى پيغهمبهرئ خودئ، نهښه خودئ نهبو سوفيان ئيخسته دهستين ته څيچا دهستوبريي بده من دا سهرئ وى لى بدهم!

عهبباس دبببب: ئينا من گوت: نهى پيغهمبهرئ خودئ، نهبوو سوفيان يى ل سهر بهختى من.. پاشى نهز چووم و من هيدى بو پيغهمبهرئ ناخفت، دويماهيبي پيغهمبهرئ گوته من: هره وى د گهل خو ببه و سپيدئ بينه نك من.

گوت: سپيدئ من بره نك، و نهبوو سوفيانى ل ويئرئ شاهده دا و هاته د ئيسلامئ دا.

عهبباسى گوت: من گوت: نهى پيغهمبهرئ خودئ هندى نهبوو سوفيانه زلامهكه حهز ژ مهزنيبي دكته څيچا نهگهر تو تشتهكى بدهي.. ئينا پيغهمبهرئ -سلاډ لى بن- گوت: ههچيبي بچته د مالا نهبوو سوفيانى ښه نهو يى نه مينه.

پشتى نهبوو سوفيانى لهشكهري ئيسلامئ دبتي زڅرى مهكههئ و د ناښ خهلكى دا گازى كړ: گهلى قورهشيان نهښه موحه ممهده هات و هند يين د گهل دا هوين نهشيني، څيچا ههچيبي بچته مالا نهبوو سوفيانى نهو يى نه مينه!
پشتى هنگى موسلمان هاتنه د مهكههئ دا.

ژ څئ سهرهاتيبي دببته زانين كو عهبباسى پاشى نهبوو سوفيانى دهورهكئ مهزن ههبوو كو مهكهه بئ شهر ل بهر پيغهمبهرئ -سلاډ لى بن- هاتييه څه كرن.

پشتى مهكهه هاتييه څه كرن پيغهمبهرئ -سلاډ لى بن- بريار دا (سقايه الحاج) وهكى بهري ههر د دهستئ مامئ وى عهبباسى دا بت، و ب څئ چهندي عهبباس دبته ئيكه مين كهس ب ئاډانا ههچيان رابووى د جاهليه تي و ئيسلامئ ژى دا.

پشتى پيغهمبهرئ -سلاډ لى بن- مهكهه څه كرى، جهواب گههشتئ كو ئوبجاخا (ههوازن) و (تهقهفيان) ل طائفئ يا خو دا به ئيك و دي ئينه شهرئ وى، ئينا بريار دا ب لايئ وان څه دهركهفت، ل دويماهييا ههيقا ره مزانئ دهركهفت، و هژمارا لهشكهري موسلمانان پتر بوو ژ دووازه هزار كهسان، لهو هندهك ژ موسلمانان گوت: ئيدى د چو

شهران دا ئهم ناشکین.. و ئەقیه ده می ئایهت دبیرت: ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَابْتِغْتُمُ الْمَدِينَةَ﴾ (التوبة: ۲۵).

ده می کافران ب ده رکهفتنا موسلمانان زانی ئه بو به ری ده رکهفتن و هاتنه نهالا (حونهینی) د پیکتی دا، و وان ل ویری ری گرت.. ده می لهشکه ری موسلمانان گه هشتیه وی نهالی، سپیدی زوی بوو هیشتا دنیا باش زهلال نه بوو بوو، کافران ژ هه می لایان شه تیر و رم د موسلمانان وه رکن، خافله تی ب لهشکه ری موسلمانان کهفت، ژ دوازه هزار مرۆقان سه د نه مانه ل مهیدانا شه ری هه می پاشپاشکی زفرین و رهقین، ئهوتین ل سنگی ماین ئەقه بوون:

پیغه مبه ری خودی -سلاف لی بن- و ئه و ل بهراهییا هه مییان بوو، پشتا خو نه دا کافران و مال سنگی و گازی موسلمانان کر کو نه رهقن و دگوت: (أنا النبي لا كذب أنا ابن عبدالمطلب). و ژ وان صهحابین کو ماینه د گهل دا ل سنگی شه ری: مامی وی عهباس و پسمامین وی: فهضلی کورپی عهباسی، ئه بوو سوفیانئ کورپی حارثی، و برایی وی رهبعه، عهلییی کورپی ئه بوو طالبی، قو شه می کورپی عهباسی، و عوتبه و موعتب کورپن ئه بوو له هه بی.. ئەقه ههفت پسمامین وی.

و ژ موهاجریان: ئه بوو به کر و عومه ر و ئوسامه یی کورپی زهیدی و دهیکا وی (أم ایمن) و ئه یمه ن.

یه عنی هه می نه دبوونه پازده مرۆف!

پاشی نیزیکی هه شتی مرۆقان ژ موهاجری و ئه نصارییان زوی زفرین و ده هوارا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- هاتن، و گاڤا موسلمانین دی دیتی کو موسلمانان ب قی هژمارا خو یا کیم خو ل بهر سنگی کافران گرت په شیمان بوون و زفرینه مهیدانئ.. و دیماهیی سهرکهفتن یا موسلمانان بوو.

شه ری حونهینی ل سالا هه شتی مشه ختی ئیکه مین شه ر بوو عهباسی مامی پیغه مبه ری پشکداری تیدا کری د گهل موسلمانان و ب راستی وی ناڤی خو ئینا ده ر ئه و

د گهل برازاين خو ټه بوو سوفياني کورې حارثي هه قساري هيسترا پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- گرتبوو و کهسهک ل پيشييا وان ههرسيان نه بوو، و ههر چنده خافله تي يا مهزن بوو، و شکسته کا کریت ژي کهفته لهشکهري به لي ټهوترسيان و پشستا خو نه دانه دوزمني و ل مهيداني مان هه تا شهر ب دويماهي هاتي.

ژ قې دئيه زانين کو عه بياس مروقه کي ب جهرگ بوو و ئي خلاصه کا مهزن بو پيڼغمبهري و ئيسلامي د دلي وي دا هه بوو.

وه سا دئيه زانين کو پشتي فه کرنا مه که هي ل سالا هه شتي عه بياسي خو ژ مه که هي فه گوهاست بوو مه ديني، و ل ويري ل نک پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- ناکنجي بوو بوو، و پشتي هنگي ب بيست و چار سالان ژي هه تا مري ټه ههر ل ويري يي ناکنجي بوو.

ده وري عه بياسي و نيزيکيا وي ژ پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- جاره کا دي ديار ديت ل ده مي وه غه کرنا پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- ژ دنيايي.. ده مي پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- نساخت بووي نساختيا يي مري.

ل وي روژا پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- يي حه سيای کو پيچه کي له شتي وي يي سڅک بووي، ژ مامي خو عه بياسي و پسمامي خو عه لي خواست کو ملين وي بگرن و وي بيه نه مرگه فتې دا نثيژي بکه ت.

د هه ديسه کي دا، بوخاري ژ عايشايي فه دگو هيت، ديتت: ده مي پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- نساخت بووي مه دهرمانه ک کره ده قې وي، ئينا وي ب ئيشاره تان گوته مه: نه که نه ده قې من، يا ژ مه فه ژ بهر نه خو شيا دهرماني ل سهر نساختي وي دهرمان نه قېت، ئينا مه دهرمان کره ده قې، گاڅا هشير بووي عيجز بوو و گوته: ما من هوين ژ هندی پاشقه لي نه دابوون؟ عه بياس تي نه بت ټه قين دي هه مييان دهرماني بدنه ي!

ژ قې هه ديسي بهايي عه بياسي ل نک پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- دئيه زانين.

و پشتي پيڼغمبهري -سلاڅ لي بن- چوويه بهر دلوثانييا خودي عه بياس ئيک ژ وان مروقان بوو يين پيڼغمبهري شويستي: عه بياس و هه ردو کورين خو: (الفضل) و (قشم) و

عەلی ب شویشتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- رابوون، و ئوسامه ی و صالحی مهولایین پیغه مبهری ئاف بو لی دکر، و هەر وان کفن ژ ی کره بهر.

پشتی پیغه مبهری ژ ی -سلاڤ لی بن- عهیباس مابوو ل مه دینێ ل سهر زه مانئ ئەبوو به کری و عومه ری و چهند ساله کان ژ ی ژ زه مانئ عوئمانی.

ل سالا هه ژدی مشهختی، ل سهر ده می خیلافه تا عومه ری باران نه هاتن و خه لایه کا مه زن ل مه دینێ چی بوو، عومه ری گوته صهحابیین: پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- وه سا بهر ی خو ددا عهیباسی وه کی کور بهر ی خو دده ته بابی خو، و ئەفرۆکه ئەگەر پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- د ئاف مه دا نه بت ژ ی مامی وی عهیباس یی د ئاف مه دا قیجا وهرن بلا ئەو نقیتر ی ل بهرا مه بکهت، و دوعا بو مه بکهت؛ دا خودی بارانی ل مه بیارینت.

گاڤا هه می کۆم بووین عومه ری گوته: ئە ی خودا، مه ب دوعایین پیغه مبهر ی ته ههوار دکره ته، ته باران ددا مه، و ئەم ئەفرۆ ب دوعایین مامی پیغه مبهر ی ته ههوار دکهینه ته، قیجا تو بارانی بده مه، و عهیباس ب بهرا وان کهفت و ئەف دوعایه کر: (اللهم لم ينزل بلاء إلا بذنب، ولم يكشف إلا بتوبة، وقد توجه القوم بي إليك لمكاني من نبيك وهذه أيدينا إليك بالذنوب ونواصينا إليك بالتوبة فاسقنا الغيث).

هیشتا مرۆف ژیک نهقه رهقین عهوران خو لیک دا و بارانه کا بۆش باری.

ژ قی سه رهاتییی ژ ی قه در و بهایی عهیباسی باش دیار دبت.

عهیباس -وه کی مه گوته- مابوو ساخ هه تا زه مانئ ئیمام عوئمانی، و مرنا وی ل رۆژا ئەینی بوو چارده ی هه یقا رهجه بی ژ سالا سه به و دووی، و ده می مری ژییی وی هه شتی هه شت سال بوون، و ل به قیعی هاتبوو فه شارتن.

عهیباسی عهباله کی بۆش ل پشت خو هیلابوو: نهه کور و سی کچ، و ناقتین وان ئەفه بوون: الفضل، و ئەفه ژ هه مییان مه زنتر بوو، عبدالله، و ئەفه صهحابییی ب ئاف و دهنگه، عبید الله، عبدالرحمن، قیم، معبد، کثیر، تمام، و الحارث.

و کچین وی: حبیبه، صفیه، أمیمه، بوون.

عهباس ل دويماهييا عهمرئ خو كوره بووبوو، و دبئژن: گاڤا عومهرئ عهباس ددیت
ژ دهوارا خو دهاته خوار و بو رادوهستيا هتا دچوو.

وی سيمه و پينج هديس ژ پڼغه مبهري -سلاف لئ بن- يين ربوايه ت کرين.

و نه ژ تشتين قهشارتبييه كو خهليفين عهباسئ نهوين ژ سالا (۱۳۲ هتا ۶۵۶)
مشهختئ حوكم ل جيهانا ئيسلامئ كرى ژ دووندهها ئي صهحابيښ خودان قهدرن.

پشکا دوووا

هه ر چار
خه ليه يين راشدا

خهليفلا نيكلا
نهووه بهكرلا طدديق

قي جاري مه ل بهره ري بو زهلامي نيكي د نوممه تي دا - پشتي پيغه مبهري -
 فه كه ين . . نه فه زهلامه پيغه مبهري نه بووه، بهلي نهو بوو يي دهوري پيغه مبهري تمام كړي،
 مرزقهك بوو خودي داي و بو دهوركي هليزاري، نه گهر نهو نهبا خودي زي دزانت كه سه كي
 دي ژ بلي وي نه بوو ب وي دهوري رابت يي نهو پي رابووي، زهلامهك بوو نه گهر باوه ريبا وي
 و يا نوممه تي هم يي د گهل نيك بيته كيشان باوه ريبا وي دي باوه ريبا نوممه تي هم يي
 هل كيشت، صهحابيهك بوو نه گهر نه ژ بهر هندي با كو مه دثيا قي گه شتا خو د گهل
 صهحابيان ژ بنه مالا پيغه مبهري - سلاف لي بن - دهست پي بكه ين، بي گومان نه دا ژ وي
 دهست پي كه ين.

بابه تي په يفا مه يا قي جاري نه بووه به كره جيكري پيغه مبهري - سلاف لي بن - و هه قالي
 وي يي نيكي، و پشته قاني وي يي خوشتقي.

نه بووه به كره، ناقلي وي يي دورست (عبد الكعبه) بوو، و پشتي موسلمان بووي ناقلي
 خو كره (عبدالله)، بابي وي نه بووه قوحافه عو شماني كوري عامري ته يمييه، نهو و پيغه مبهري
 - سلاف لي بن - ل بابي هفتي (مورره يي كوري كه عبي) دگه نه نيكي، نه بووه به كره زي
 قوره يسييه به لي ژ بابكي ته يميانه، و دثيه زانين كو قوره يسي عه شيره ته كا مه زن بوو
 و ژ گه لهك بابكان يا پيكهاتي بوو.

دهيكا نه بوو به كړي ژي ههر ژ ئوبجاخا بابي وي بوو، ناڅي وي سهلما بوو، كچا صهخرئ كورئ مالكي كورئ عامري ته يمييه، يه عني دهيكا وي و بابي وي ل عامري دگه هنه ئيك.

ناڅه كي دي ژي نه بوو به كړي هه بوو پي دهاته ناسين نهو ژي (عهتيق) بوو، و عهتيق ب دو مه عنا دئيت: يي جوان، و يي نازكري. هندك دبپژن: هندي نهو يي خوشكوك بوو دگوتني: عهتيق، و هندك دبپژن: دهيكا وي كور بو نه دمان قيجا ده مي نهو بووي دهيكا وي ناڅي وي كره عهتيق دا ژ مرنئ بيته نازاكرن.

ب ناسناڅي (الصديق) ژي دئيته ناسين، يه عني: يي گه له ك راستگو: چونكي ههر تشته كي وي ژ پښه مبهري -سلاڅ لي بن- گوه لي ببا بي دودلي دگوتني: تو راست دبپژي، ئينا پښه مبهري ناسناڅي وي كره: (الصديق).

ل دورين سالا ۵۷۳ ز، پشتي بوونا پښه مبهري -سلاڅ لي بن- ب دو سي سالان، ل باژيري مه كه هي، نه بوو به كره هاته سهر دنيايي، و د ماله كا خودان قهر و بها دا هاته ب خودان كرن، سهر و بهري ژيبي وي بهري موسلمان بيت ب بهر فرهي مه نه زانييه، به لي تشتي ژي هاتييه زانين نهو بوو: نهو مرؤقه كي خوشكوك و ب هه يهت بوو، باوهر ييا خهلكي مه كه هي هه مييان پي دهات: چونكي نهو مرؤقه كي راستگو و دهسپاك بوو، نه زماني خو ژ گوتنين سه قهت دپاراست و خو ژ كرابرين كيم و نه ژ هه ژي ژي ددا پاش، بهري موسلمان بيت ژي خو ژ فه خوارنا مه يي ددا پاش، جاره كي پسيارا قئ چهندي ژي هاته كرن، وي گوت: من نامويسا خو و زه لامينييا خو دپاراست، و هه چيبي مه يي فه خو عه قلي خو و زه لامينييا خو بهرزه دكهت.

كاري شهرم تيدا با، يان مرؤف پي شكه ستبا وي -هيشتا موسلمان نه بووي ژي- نه دكر، و گوتنا دورست نه با ژ ده قئ دهر نه دكهت، و سوژا وي دابا لي قه نه دبوو نه گهر مرنا وي تيرا با، لهو بهايي وي د چاقين خهلكي دا يي مه زن بوو. و وي ده مي خو -وه كي پتريا زه لامين ته مييان- ب بازرگانيي فه دبوراندا، و ژ بهر كو نهو مرؤقه كي دستپاك بوو، و وي خو ژ خرابيي ددا پاش مالي وي بهر كهت كه فتبووي و بوو بوو ئيك ژ زه نكين و دهوله مه ندين مه زن د ناڅ خهلكي مه كه هي دا.

و ژ کارين نهو پي هاتييه ناسين د ناخ خه لکي مه که هي دا نهو بوو نهو گه له ک ب که فاله تکرنا خه لکي رادبوو، و هه چي بي نه بوو به کر ببا که فيلي وى باوه ريبا خه لکي پي دهات، و گاڅا خوښه که فتبا سر بنه ماله کي نهو دا وي دهنه نه بوو به کري، و نه بوو به کري نهو بو خوداني کوشتي دبر، و نهغه نيشانا هندييه کو باوه ريبا هه دو لايان ب وي دهات.

هه ژ جحيلينييا خو نه بوو به کر ب زيره کيبي هاتبوو ناسين، يي زيره ک بوو بو دهستي خو و شيري خو، و يي زيره ک بوو بو نه زماني خو و ديار کرنا بير و بوچوونين خو، گه له ک هه ژ پر پي بي نه دکر، و نه گه ر ناخفتن نه هاتبا به روکا وي نهو نه دناخت، و خو پشتي موسلمان بووي ژي و بوويه خه ليفه دگوته واليبي خو: نه گه ر هه وه وه عظه ک کر، کورت څه برن؛ چونکي ناخفتن نه گه ر دريژ بوو هنده ک هنده کي ژ بير مروقي دبهت.

و دبت نهغ سالوخته تين هه بن نهو و پيغه مبهري -سلاف لي بن- گه هاندينه نيک، و هه قاليني د ناڅه را وان دا پهيدا کري هيشتا بهري پيغه مبهري بو پيغه مبهري -سلاف لي بن- بيت، چونکي دنيته زانين کو هه قالينييه کا موکم د ناڅه را وان هه ردوان دا هه بوو هيتژ بهري نيسلامي، و هه ما به سه بيژين: ده مي پيغه مبهري بو پيغه مبهري -سلاف لي بن- هاتي، بهري پيغه مبهري سوجه تا خو بو مامي خو نه بوو طالبي بکهت، نهو چوو بو هه قالو خو نه بوو به کري کر، و پترين ديروکران ل وي باوه رينه کو نه بوو به کر نيکه مين زه لام بوو باوه ري ب پيغه مبهري نيناي، کاني چاوا خه دي جا نيکه مين ژن بوو باوه ري پي نيناي.

* * *

باژيري مه که هي نهوي دکه فته جهرگي گزيرتا عه ره بان، بووبو رووگه ها هه مي نويجاخ و عه شيره تين عه ره بان و به اي وي د چاڅين وان دا زنده بلند بووبو و ب تايه تي پشتي له شکه ري نه بره هه بي هه به شي ب وي رهنگي په رده در و نه عه ده تي ژي هاتييه پاشقه برن. (مه که ه) نهو باژيري ل سه رده مي نيسماعيلي کوري نيبراهيمي هاتييه ناڅا کرن و پيچ پيچه به رفره ه بووي و هه تا بوويه باژيره کي مه زن و هيدي هيدي رهنگ و پويي خو نهوي ديني نيبراهيم و نيسماعيلي دا يي، ژ ده ست دا هه تا ده مه ک ب سه ردا هات نهو که عه يا وان هه ر دو پيغه مبهري ناڅا کري؛ دا بيته جه ي ته وحيد ي، ب ده ست هنده ک مروقي خو ب تا گير بو نيبراهيمي دزاني بوو بوتخانه و جه ي بوتپه رسيبي، هه ر کونجه کا ته به ري خو دابايي

صه نه مه كښ چكلاندي دا لي بيني، نهو زه لامين ههړ ئيكي ژ وان عهقلي خو ب دنيايه كي نه ددا، سهړين خو بو هندهك داروبهړين رهق و هشك دجه ماندن.

د ناث گيله شو كا شي بهرزه بووني دا، ل وي ده مي خهلكي مه كه هي رځ ل بهر خو بهرزه كړي، چهند زه لامه كين ب تبليتن دهسته كي ب تني دهاتنه هژمارتن مابوون، ب عهقلي خو و ب وي ميراتي ژ باب و باپيرين كهفن گه هشتيبي، گه هشتبوونه وي باوره يبي كو نه ش پريكا خهلكي مه كه هي ل سهړ دچن نه نهو ريكه يا كو ئيبراهيم و ئيسماعيل پي هاتينه هنارتن، بهلي پا ريكه راست ژي ب دورستي ل بيرا وان نه مابوو! تشتي د دهست وان دا ماي ب تني نهو بوو عهقلي وان قه بويل نه دكر بهر هكي بچويك جهي خودايه كي مه زن بگرت، لهو بوته پهريسي ب ديتنا وان كاره كي بيخير بوو.

مه كه هيبان ب حيبه تي شه بهري خو ددا فان كيمه مرؤقان، و مرؤقي دين نه گهر تو يا د سهري وي دا بخويني، دي بيني نهو هزر دكهت نهو هه مي خهلكي هشييار ل دهوور وبهړين وي ددين! و د سهړ هندي ژي را بوته پهريسي مه كه هي مايي خو د فان مرؤقان نه دكر و ژي نه دخواست بينه سهړ ديني وان، و هندهك جاران رځ ل وان نه دگرت كو نهو ناشكه را د ناث خهلكي دا راببن و نه كاميبا ديني قوره شيبان بكهن؛ چونكي نهو د پشت راست بوون كو قيانا خهلكي مه كه هي بو بوته پهريسي دي بته سكره كي ناسي د ناقبه را خهلكي و گوټنا فان مرؤقان دا.

نه بوو به كړي ته مي، وهكي هه قالي خو يي نيزيك موحه ممه دي هاشمي، ژ وان عه قلمه ندان بوو بين تاخفتنين (قس بن ساعده الايادي) و (زيد بن عمرو بن نفيل) ي و (ورقه بن نوفل) ي كه فتينه دلي، ديسا.. نهو خودايي نه م هه مي داين و عهرد و عهسمان ژي ئافراندين دقيت گه لهك ژ هندي پاك و بلندتر بت وهكي قوره شيبا ژي دييژن، قهت تشته كي بهر عهقل نينه نه ش ديني قوره شيبا ل سهړ ديني ئيبراهيم و ئيسماعيل بت.

نه بوو به كړ مرؤقه كي بازركان بوو، گه لهك جاران د گهل كارواني بو كرين و فرؤتنن دچوو شام و يه مهنن، ل ويړي نهوي هندهك مرؤف دديتن ل سهړ دينه كي دي بوون نه وهكي ديني قوره شيبان، و د گهل هندي ژي وان دگوټ: نه م يي ل سهړ ديني ئيبراهيمي. شي چهندي نه بوو به كړ پال ددا كو هزرين خو بكهت: نهري راستي ل كيغه يه؟ ديني ئيبراهيمي يي

دورست چ بوو؟ و پشتي دهمه کي دريتر ژ ليگهريان و هزرکرنې، نه بوو بهر دهست فا دزقري..
 وي ژي پشت دابوو بوتپهريسييا ملله تي خو، هه چهنده نهو مرؤقه کي زنده (ئجتماعي) بوو
 و تیکه ليا وي ژي د گهل خه لکي گه لک يا باش بوو، به لي کيم کهس هه بوون نه بوو بهر
 ژ دل هه قالينيبي د گهل بکته و ژ قئ هه قالينيبي بي ب هيفي بت، و هه قالئ وي بي
 ژ هه ميان نيتر بکتر -وه کي مه گو تي- جحيله کي د حيني وي دا بوو، ب تني دو سالان ژ وي
 مه زتر بوو، هه چهنده نه ژ بابکي ته ميان ژي بوو، به لي بي نهو هه ردو ديتبان دا هزر
 کهت هه ردو براي دهبابينه، هه قالئ وي نه قبيي عه بدل موططه لبئ مه زني بابکي هاشميان
 بوو، موحه ممدئ کورئ عه بدل لاهي، پتر جاران هه ردووان دهمي خو پيکفه دبوران، و هزر و
 بيرين خو بو نيک و دو فه دگيران.

دهمه کي نه بوو بهر کي خو ديت بي ب تنيه، هه قالئ وي بي خوشتقي لي بهرزه بوو،
 چهند روژ ب سه رقه چوون ديار نه بوو، ژ هندک مرؤقان گو ه لي بوو کو موحه ممد بي
 به حسي دينه کي نوي دکته، نينا رابوو قهستا هه قالئ خو کر دا بزانت کاني سوحه تا وي
 چيه؟ نه بوو بهر کي گو تي: نه بولقاسم، تول ديوانخانه يان نه بي ديار و ملله تي ته بي ته
 ب هندئ گونه بار دکهن کو تو بي عه بي د باب و باپير و ديني وان دئنييه دهر، قيجا تو
 چ ديترئ؟ پيغهمبهري -سلاف لي بن- گو تي: به لي نه بوو بهر، خوداي من نه بي کر بيه
 پيغهمبهري و بو هه مي مرؤقان بي هنار تيم. نه بوو بهر کي گو تي: ب خودئ من چو جاران دره و
 ژ ته نه ديتيه، و تو بي ژ هه ژي پيغهمبهري نيبيي، دهستي خو بده من، پيغهمبهري دهستي
 خو ب نک فه دريتر کر، نه بوو بهر چو دهستي و باوهري بي نينا، و ب قئ چهندي نهو بوو
 نيکه مين زه لام باوهري ب پيغهمبهري نيناي، و پشتي هنگي ژي پيغهمبهري -سلاف لي بن-
 هه دگوت: من کهسهک بو ئيسلامئ گزي نه کرييه و دودلييهک ل نک نه بووت، نه بوو بهر
 تي نه بت گاغا من نهو بو ئيسلامئ گزي کري نيکسهري و بي دودلي وي باوهري نينا.

دبت مرؤف -ل قيئرئ- پسپاره کي ژ خو بکته: نهري بوچي موسلمان بوونا نه بوو بهر کي
 هوسا يا ب ساناهي بوو؟

بهري مرؤف ههرا خو د وان نه گهران دا بکته بين نهو پالداي کو ب ساناهيتر ژ هه
 کهسه کي دي موسلمان بت، پيتقييه بيرا خو ل هندئ بينين کو نهو ناسته نگين ل وي دهمي

دكهفتنه د ناقبهرا زهلامین قورهشپیان و هاتنا د ئیسلامی دا، چو ژ وان ل نک نهبوو بهکری نهبوون، چاوا؟

د بهرسفی دا دی بیژین: مرؤف دهمی ل سهر دینهکی یان بیر و باوهرهکی دئیتنه مهزکرن، پاشی بو دینهکی دی یان بیر و باوهرهکا دی دئیتنه گازیکن، دی خوژ یا نوی دهته پاش ژ بهر ئیک ژ فان نهگهران:

۱- ژ بهر دهن بلندیهکا وه ل مرؤفی بکهت کو گوهدارییا کهسهکی دی نهکهت و ب دویف نهکهفت.

۲- یان ژ بهر وی مهزنییا مرؤفی هه، قیجا بترست نهگهر چوو د دینهکی دی دا نهو مهزنی ژ دهستی بیته دهر.

۳- یان ژ بهر بهرژهوهندیهکا شهخصی کو دبت پشتی هاتنا دینی نوی بو مرؤفی نهئیتنه ب جه ئینان.

۴- یان ژ بهر هزرهکا هسک و عهقلهکی گرتی یی کو وی ژ ههر بوچوونهکا نوی دویر بیخت.

۵- یان ژ بهر تهعهصصویهکا کوزه یا کو مرؤفی وهسا تی بگههینت کو دهرکهفتنا ژ ریکا باب و باپیران تاوانهکا بی وینهیه.

۶- یان ترسهکا زنده یا کو مرؤفی ژ هندی پاشقه بهت کو حهقیبی بیژت دا چو نهخوشی نهئینه ریکتی.

۷- یان پیراتییهکا مرؤفی دکهته دوژمنی گوهورینی، یان جحیلینییهکا ری نهدهته خودانی کو ب سهربخوی هزرهکی بکهت.

نهغه نهو نهگهر بوون یین قورهبشی ژ دینی نوی یی پیغه مبهرا -سلاف لی بن- پی هاتی ددانه پاش، و ئاشکهرایه کو چو ژ فان نهگهران ل نک نهبوو بهکری نهبوون، د سهر هندی ژی را رهوشت و رهفتاری وی یی پاک نهو پالدا کو ئیکسهه رهستا ئیسلامی بکهت.

* * *

ئو دهمهكي دريژ بوو ئه بوو به كر ل هيقييا روزهكا هوسا بوو، ل هيقييا راستيا به رزه بوو، گوهي وي ل دهنگهكي بوو بيتي رتيكي نيشا بدت.. و چند كهيفا وي يا مهزن بوو دهمي ديتي ئو دهنگ دهنگي نيزيكترين ههفالي وييه، ئه گهر مروث ب چاههكي مادي بهري خو بدته ئه بوو به كرى دي بينت چو تشتهكي ژ وي كيم نه بوو، مال د دهستي دا يي مشه بوو، عهيال هه بوو، قهدر و بهايي وي زي د ناث خهلكي دا گهلهك بوو، ههميان باوهري يي دهات و ب گوتنا وي دكر، بهلي تشتهكي ژ وي كيم بوو ئو مالي وي ههميي نه دشيا بوو ب جه- بينت، يي ژي كيم بوو بزانت ديني ئيرايمي يي درست يي چاوا بوو، چ رتيكه مروقي دگهينته خودي، لهو دهمي ههفالي وي موحه ممددي گوتتبي: ئهزم پيغهمبهري خودي، ئيكسهري وي باوهري يي ئينا، وهكي وي مروقي يي تشتهكي خو به رزه كهت و گهلهك لي بگهرييت، پاشي ژ نشكهكي فه بينت قيجا ب سهر و چاف فه خو تي وهر بكهت.

ئه بوو به كرى باوهري ئينا و ژ نك پيغهمبهري -سلاف لي بن- زقري مال، وهكي وي مروقي بارهكي مهزن و گران ژ سهر ملي خو بدانت و ههستي ب سقكيي بكهت، ئه بوو به كر يي وهسا بوو.. دهمهكي دريژ پيغه نه چوو نه بوو به كر زقري نك پيغهمبهري خو، بهلي قتي جاري ئو يي ب تني نه بوو، چار زهلامين دي د گهل دا بوون:

(عوثماني كورئي عهفاني) و (طهلهحيي كورئي عويدوللاهي) و (زوبهيري كورئي عهوامي) و (سهعدئي كورئي ئه بوو وهققاصي).

و روزه پاشتر وي پينج زهلامين دي د گهل خو ئينان؛ دا باوهرييا خو ل نك پيغهمبهري -سلاف لي بن- ئاشكهره بكهن: (عوثماني كورئي مهظعونوي) و (ئه بوو عبیدهيي كورئي جهراحي) و (عه بدررحماني كورئي عهوفسي) و (ئه بوو سهلهمه) و (ئه رقه مي كورئي ئه بوو ئه رقه مي) ئه فه نهه زهلام، د گهل ئه بوو به كرى دهه، پيغهمبهري و خهديجا و عهلي و زهيد ئه فه چارده.. دهستهكا ئيكي يا كارواني پيروزي ئيسلامي يي دهست يي كرى، ژ سيزده مروقان نهه ل سهر دهستي ئه بوو به كرى هاتنه سهر ري!

پيغهمبهري -سلاف لي بن- د گوتنهكا خو دا ديترت: ههچيي قهنجيهك ل مه كريت، مه خهلاتي وي يي دا يي، ئه بوو به كر تي نهبت خودي ل روزه قيامهتي خهلاتي وي دي دهتي.

ل قی دهمی هژمارا موسلمانان هیدی هیدی زیده دبوو، پیغمبههرا -سلاڅ لی بن- ژ ههڅالین خو خواست کول مالا نهرقه می ههر چار کوم بین دا نایه تین نوی دئینه خواری بو وان بخوینت، و هیشتا هژمارا وان نهگهشتییه چل کهسان نهبوو بهکری گهلهک چاران ژ پیغمبههرا -سلاڅ لی بن- دهستوری دخواست کو دهرکهڅنه کولانین مهکههی و گازبیا خو بی ترس بهلاڅ کهن، چارهکی پیغمبههرا -سلاڅ لی بن- دهستوری دا، دو سال بوون د سهه گازبیا نیسلامی را بووری بوون، و هژمارا موسلمانان گهشتبوو سیم- و ههشت مروڅان، کاروانی وان یی بچویک گههشته کهعبی، نهبوو بهکر د ناڅ خهلیکی دا رابووقه و بو چارا ئیککی د دیروکا نیسلامی دا خوتبهک ب دهنگهکی بلند خواند، ژ خهلیکی مهکههی خواست بینه د نیسلامی دا، کافر ژ خوتبا وی دین و هار بوون، ب موسلمانان وهرهاتن و لیدان، و بارا نهبوو بهکری ژ لیدانی ژ یا ههمییان پتر بوو، گاڅا ئوبجاخا نهبوو بهکری نهڅ چهنده دیتی د ههوارا وی هاتن و نهو ژ بن دهست و پیینت کافران ئینادهر، و ههمی هزارا وان نهو بوو نهبوو بهکر یی مری، پاشی وان بهری خو دایب هیشتا رها تی مای، رابوون نهبوو بهکر هلگرت و بره مال، و ههمییان سویند خوار نهگهه تشتهک ل نهبوو بهکری هات (عوتبهیی کوری رهبعهی پیشقه بکوژن.

نهبوو بهکر هند هاتبوو قوتان دفنا وی ژ رویی وی نهدهاته جوداکرن، دلگرتی بووبوو و نهزمان ژی لی شکهست بوو، مروڅین وی ل هنداف کوم بووبوون و ههتا نیزیکی روژناڅایی وی چاڅین خو څه نهکرن، گاڅا رح هاتییه لهشی و نهزمانی وی گهرای، ئیکه مین پسیار کری نهو بوو گوټ: چ ل پیغمبههرا هاتییه؟ مروڅین وی خهلهت ناخفتن و لومه وی کر، و گوټنه دهیکا وی: خوارنهکی یان څه خوارنهکی بدی، و ژ نک وی دهرکهفتن. گاڅا دهیکا وی ب تنی مایه د گهل هندی هاتی کو تشتهکی بخوت وی گوټی: ههتا نهز نهزانم کانی چ ل پیغمبههرا هاتییه نهز تشتهکی ناخوم. دهیکا وی گوټی: نهز چو ژ ههڅالی ته نزانم، وی گوټی: هههه نک فاطمایا کچا خهططابی نهو دی تشتهکی ژئی زانت، دهیکا وی ب یا وی کر، بهلی فاطمایا باوهری پی نههات گوټی: نه نهز نهبوو بهکری دناسم نه ژی موحه ممدی، و نهگهه ته بقییت دی د گهل ته نیمه نک کوری ته کانی مهسه لا وی چیه؟ پشتی ههر دو هاتینه نک نهبوو بهکری، نهبوو بهکری پسیار ژئی کر: حال پیغمبههرا چیه؟ کچا خهططابی بهرسقا وی نه دا، گوټی: دهیکا ته یا ل فییری. گوټی: نه ترسه هه ما بیته. وی

گوت: پيغه مبهري يې ب سلامتیه و يې ل مالا نرقه می. نه بوو به کري گوت: پا من سویند يا خواری هتا نهز پيغه مبهري نه بینم نهز تشته کی نه خوم و نهفه خوم.

پشتی خه لک شه ره ټین و کهس نه مایه ل کولانی، دهیکا وی و کچا خه ططابی رابرون ملین وی گرتن، و بره مالا نرقه می ل نک پيغه مبهري -سلاف لی بن-، ل ویری نه بوو به کري ژ پيغه مبهري خواست دوعایې بو دهیکا وی بکهت دا موسلمان بت، و وه سا چیتو و دهکی نه بوو به کري ټیای و دهیکا وی موسلمان بوو. نهف روزه نهو بوو يا همزه ژي تیدا موسلمان بوو.

نهفه نه خوشییا ټیکي بوو سهرا ئیسلامی هاتییه ریکا نه بوو به کري، به لی نه خوشییا دویمایی نه بوو، نه بوو به کر ل وان سیزده سالین ل مه که هی ژيای بهری مشه ختبوننی بو پيغه مبهري -سلاف لی بن- وه کی سببه ری بوو، گه له ک جاران دهمی کافرین مه که هی دهاتنه پيغه مبهري دا نه خوشییا بگه هیننی نه بوو به کري خو ددا بهر و به ره قانی ژي دکر و سنگی خو بو خوشتقیبی خو دکره قه لغان و مه طالی پیلایي.

ل مه که هی.. هژماره کا عه بدین هه ژار و بی خودان هه بوون باوهری ب ئیسلامی ټینابوو، کافران نهو گرتبوون و ل سهر خیزی ټاریای و ل بهر چاقی روزه شاریای گرتدابوون و عه زاب ددان، نه بوو به کري بریار دا وان هه مییان ب پارې خو بکرت و نازا کهت؛ دا نهو وان ژ عه زابا کافران رزگار بکهت، و ټیک ژ قان عه بدان بلالی حه به شی بوو، و ژ بهر ټی چهندي نهف نایه ته د دهر حه قا نه بوو به کري دا هاته خواری: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾﴾ (اللیل: ٥-٧).

هه چهنده ئوبجاخا ته مییان گه له ک به ره قانی ژ نه بوو به کري دکر ژي، به لی د گهل هندي ژي کافران گه له ک حالی وی نه خوش دکر، لهو دهمی پيغه مبهري -سلاف لی بن- دستوری دایه هه ټالین خو کو مشه خت بسن و بچنه حه به شه، نه بوو به کري ژي دستوری ژ پيغه مبهري خواست کو قه ستا حه به شه بکهت، و پشتی ژ مه که هی دهر که فتی و چهندي قوبناغه کان دایه ری، ب ری شه (ابن الدغنه) یې مه زنی ئوبجاخا (القاره) که فته ریکا وی، گوتی: دی کیفه چی؟ نه بوو به کري گوت: ملله تی من نهز یې دهر یخستیم، دی بو خو چمه وه لاته کی بشیم عیباده تی خودایې خو لی بکه م.

(ابن الدغنه) یی گوتی: یین وهکی ته نه دهر دکهفن و نه دئینه دهر یخستن، تو هاریکاریا که سین پیتقی دکه، و میثانداران دسهوینی، و یی ب مرؤقانییی، و هاریکاریا که یی دکه، بزقره باژیری خو و نهز دی بهختی خو ده مه ته.. ل سهر بهختی وی نهبوو به کر زقری مه که هی.

نهبوو به کری ل هوشا مالا خو جه کی نفیژان بو خو چیکربوو، گاغا راوهستیابا نفیژی و قورئان خواندبا، نه دشیئا خو بگرت روندکین وی دهاتنه خواری، ژ بهر دنگی وی و خوشییا قورئانی، ژن و بچوبکین جیرانان لی کوم دبوون و گوهی خو ددانه دنگی وی، کافر ترسیان بچوبکین وان بچنه سهر دینی نهبوو به کری، رابوون چوونه نک (ابن الدغنه) یی و گوتی: بیژنه نهبوو به کری یان بلا بچته د ژورقه نفیژین خو بکته، یان ژی بهختی خو فه گهرینه نه گهر دی د ناقهرا مه و ته دا نه خوش بت..

نهو هاته نک نهبوو به کری و گوتنا کافران بو وی فه گپرا، نهبوو به کری گوتی: دی بهختی ته ل ته زقرینم و بهختی خودی تیرا من ههیه.

* * *

سینده سالان نهبوو به کری ل مه که هی بو دینی خو و پیغه مبهری خو کار دکر، باره کی مهزن ل سهر ملین وی بوو ژ لایه کی فه ب دهستی خو و مالی خو بهر قانی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکر، و ژ لایه کی دی فه هاریکاریا موسلمانین هه ژار دکر و خه مین وان سفک دکر، و ژ لایه کی دی فه یی بهردهوام بوو د موسلمان کرنا خه لکی دا.. وی ژی نه خوشی ژ دهستی کافران ددیت، به لی باوهرییا وی یا موکم نهو وهکی چیا یه کی لی کر بوو چو هه ره بایان نهو نه ده ژاند.

پستی پیغه مبهری -سلاف لی بن- و خه لکی به شری ب سهر یک هلبوین، و پیغه مبهری ده ستوری دایه موسلمانان کو مشهخت بینه مه دینی، نهبوو به کری ژی خواست ده ستوریی بده ته وی دا نهو ژی مشهخت بیت، به لی پیغه مبهری گوتی: لهزی نه که، به لکی خودی هه فاله کی بو ته ببینت. نهبوو به کر تی گه هشت کو وی به حسی خویه، لهو رابوو دو حیشر گریدان و چار هه یشان نالف دایی حه تا باش قه لهو بووین، ده می ده ستوری بو پیغه مبهری

-سلاډ لى بن- هاتييه دان كو مشهخت ببت، چوو مالا نه بوو به كرى و ناگه هداريا وي كر كو ههردو پيگه دى دهركهفن. عايشا دببترت: نه بوو به كرى ژ كهيفان دا كره گرى!

سه رهاتيا مشهختبوونا پيغه مبهري -سلاډ لى بن- كو دببته هژمارتن مهزنترين سه رهاتى، بارى مهزنتر ژى كهفتبوو سهر ملين نه بوو به كرى و بنه مالا وي:

نه بوو به كر د گهل پيغه مبهري -سلاډ لى بن- دهركهفت، و بهري دهركهفت هندهك دههم دانه كچا خو نه سمانى كو هنگى يا فاما بوو و گوتى: هندهك خوارنى بو مه پى بكره.. ههردو ل ئيفاره كا درهنگ ژ مالا نه بوو به كرى دهركهفتن و ب لايى ژيريا مهكهه قه چوون ههتا كهشتينه شكهفتا (ثور) جهى وان بهري هنگى بو خو دهسنيشانكرى، ب رى قه نه بوو به كر هندهك جاران بهري پيغه مبهري دچوو، و هندهك جاران ل پشت، جارا ل لايى وي بى راستى دچوو، و جارا ژى ل لايى چهپى، پيغه مبهري -سلاډ لى بن- گوتى: نهغه چيه؟ وي گوت: هندهك جاران نه دببترمه خو نه كو كافر ژ سينگى قه بينه ته قيجا نهز ب بهر ته دكهقم، و جارا نهز دببترم نه كو ژ پشتيقه بينه ته قيجا نهز ل دويش ته دببتم، و هندهك جاران نهز دببترم نه كو ژ لايهكى قه بين..

ب قى رهنكى ههردو چوون ههتا كهشتينه دهري شكهفتى، نه بوو به كرى گوتى: نهز دى بهري ته چمه ژور، نه گهر تشتهك ل ژور ههبت رى دا چول ته نهئيت.. نه بوو به كر ب ژور كهت ب سيرا دهستان لى گهريا، پشتى زانى شكهفت يا ب سلامه تيبه گازى پيغه مبهري كر.. سى رورژان ههردو مانه د شكهفتى قه، ل فان سى رورژان كافر ژى بى هيفى بوون، ل وي شهقا دهركهفتين، كافران ل بهر دهركهه مالا پيغه مبهري ل بهر دانابوو، پشتى بو وان ديار بووى كو نهوى ل سهر جهى وي عهلييه نه نهوه، رابوون قهستا مالا نه بوو به كرى كر، گاڤا زانى نهو ژى نهمايه، ل نك وان مسوگهر بوو كو ههردو پيگه بين دهركهفتين، وان جههك نههپلا و ب سهر هل نه بوون، خهلاتهكى مهزن دهسنيشانكرن بو ههچيبى تشتهكى ژ وان بزانت، و چو ديار نه بوو، هندهك مرؤقين شارهزا ئينان نهوين ل دويش شوين پيبان دچن ههتا كهشتينه بهر دهري شكهفتى و ل سهربانى وي، نه بوو به كرى گوته پيغه مبهري: نه گهر ئيك ژ وان قى گاڤى بهري خو بدهته بن پيبين خو دى مه بينت، ب دلهكى رحهت قه پيغه مبهري گوتى: نه بوو به كر توچ دببترى بو دووان خودى د گهل وان بى سيبى بت؟

کافران زهلامهک هنارت دا سهح بکه ته شکهفتی بهری بچته ژور زقری، هه فالین وی گوتی: تو بوچی زقری؟ وی گوت: کهس تیفه نینه، هیلینه کا کوتری د ده ری شکهفتی دابوو و یا دورست بوو، نه گهر کهسهک د شکهفتی فه ههبا هیلین یا دورست نه دبوو.

ل وان سی روظان کورپی نه بوو به کری (عه بدللاه) نه وی هنگی هیشتا زاروک دچوو ل مه که هی دگه ریا کانی چ به حسی و خه بهر هه نه و تیقاری دهاته شکهفتی دا وی تشتی وی گو ه لئ بووی بو بابی خو و پیغمبه ری بیژت.

نه سمائا کچا نه بوو به کری خوارن ل مال چی ذکر و ب دزی فه بو بابی خو و پیغمبه ری دینا شکهفتی، و پشتی نه و برای خو دزقرین، شقانی نه بوو به کری په زی خو د بهر ده ری شکهفتی را دزقراند، هندهک شیر بو پیغمبه ری و نه بوو به کری ددوت، و شوین پیبیتن نه سمائی و عه بدلای ژی خراب دکرن: دا کافر ل دویف نه یین.

ب قی په نگی وان هه ر سی روظین خو بوراندن، و وی تیقارا دا نه و ژ شکهفتی ده رکهن نه سمائی هنده خوارن بو ریکی بو وان دورست کر، و چونکی چو میدهک نه بوون خوارنی بکه ته د نا ف دا، رابوو شیتکا خو کره دو پرت: پرتکه د پشتا خو ئالاند، و یا دی کره میدهک، ژ بهر هندي دبیژنی: (ذات النطاقین - خودانا دو شیتکان).

* * *

روظه کا مهزن بوو ل بهر خه لکی مه دینی، نه و روظا پیغمبه ری خودی -سلاف لئ بن- د گهل نه بوو به کری گه هشتینه مه دینی، دوشه نب بوو دو وزده ی هه یفا (ربیع الاول)، نه نه سی کورپی مالکی دبیژت: دو روظ بوون چو روظین وه کی وان من نه دیتینه، روظا پیغمبه ری هاتیبه مه دینی، و روظا مری.. روظا نیکی هندي یا خوش و گهش و روهن بوو، و روظا دووی هندي یا کریت و تاری و نه خوش بوو.

گا فا پیغمبه ری و نه بوو به کر گه هشتینه مه دینی و خه لک هاتیبه به راهی، بارا پتر ژ خه لکی نه زانی کی پیغمبه ری و کی نه بوو به کره له و هه ر نیکی پیسار ژ هه قالی خو ذکر: کی ژ هه ردووان پیغمبه ری؟

گاڅا ههر دو روينشتين هه تافتي ل پيغمبهري دا -سلاف لي بن- نه بوو به کر رابووقه ب کراسي خو سيبه ل پيغمبهري کر، ئينا هنگي خه لکي مه ديني هه دو ژيک جودا کرن.

ل مه ديني ژي -وه کي مه که هي- مالا نه بوو به کري ل نيزيکي مالا پيغمبهري بوو -سلاف لي بن- و مالا هه دووان ل ته نشتا مزگهفتي بوون، ل دريژيا دهه سالان ل مه ديني نه بوو به کر نيزيکترين مرؤث بوو بو پيغمبهري تو دا بيژي سيبه را وييه، ده مي ل مال و ده مي ل سه فري يي د گهل بوو، ل به رفره هيبي و ل بهر ته نگاڅيبي ژي دوير نه دکهت.

ده مي پيغمبهري -سلاف لي بن- فياي مزگهفتا خو ل مه ديني ئاڅا کهت و عهرد ده سني شانکري، پسيارا خودا تين عهردی کر دا عهردی ژ وان بکرت، وان گوټ: مه چو نه څيټ، به لي پيغمبهري قه بويل نه کر، دويماهيبي دهه دينار بهايي عهردی نه بوو به کري ژ مالي خو دان.

ل شهري به دري نه بوو به کر صحابيبي ئيکانه بوو يي ملي وي ب ملي پيغمبهري څه ل بن وي که پرا بو هاتييه چيکر، و گاڅا شه هاتييه کرن ژي نهو ل سنگي بوو، کورپ وي (عه بدر رحمان) نه وي هنگي هيشتا موسلمان نه بووي د گهل له شکهري کافران بوو، پشتي موسلمان بووي رؤژه کي گوټه بابي خو: ل رؤژا به دري تو که فتييه بهر ستيکا من، به لي من بهري خو ژ ته وهر گيټرا.. يه عني: من نه فيا ته بکوژم. نه بوو به کري گوټي: پاني نه گهر تو که فتيابه بهر ستيکا من، من بهري خو ژ ته وهر نه دگيټرا.

ل رؤژا شهري ئو خودي ژي ملي نه بوو به کري ب ملي پيغمبهري څه بوو، و ده مي شکهستن که فتييه ريزا موسلمانان، و ده ستي و ان ژ کرنا شهري سست بوو يي پشتي به لاف بووي کو پيغمبهري يي هاتييه کوشتن، نه بوو به کر ئيک ژ وان کيم مرؤڅان بوو يي ماینه د گهل پيغمبهري -سلاف لي بن- و به رفه فاني ژي کري هه تا شه ب دويماهي هاتي.

ل رؤژا خوده ييبي نه بوو به کري هه لو ب سته ک هه بوو پيټفييه نه ئيټه ژ بير کرن.. ل سالا شه شي ده مي موسلمان د گهل پيغمبهري -سلاف لي بن- بهر ب مه که هي څه هاتين بو کرنا عومري، و کافران چه کدارين خو هنار تينه به راهييا وان و ل نهالا خوده ييبي گه شتينه ئيک، پاشي ب سهر چند مه سه له کا پيک هاتين و پريار هاتييه دان کو موسلمان نه ث ساله بزقرنه

مه دینی و ساله کا دی بینه عمری.. گلهک موسلمانان هزر کر نهف صلحا پینغه مبهری -سلاف لی بن- د گهل کافران مؤر کری، نه صلحه کا ب عدالته بوو، عومه ری ئیک ژ وان کهسان بوو، عومه چوو نک پینغه مبهری، نه بوو به کر ژی یی روینشتی بوو، عومه ری گوټ: نهی پینغه مبهری خودی ما تو نه ب دورستی پینغه مبهری خودی؟ گوټ: به لی. عومه ری گوټ: ما نه ل سهر حه قیینه و نه ل سهر باطلی؟ گوټ: به لی. عومه ری گوټ: پا بوچی نه دی یا کیم بو دینی خو دانین؟!

یا کیم!! نهفه عومه چ دبیرت؟ پینغه مبهری یا کیم بو دینی بدانت، نه ری ما غیره تا پینغه مبهری ل سهر دینی ژ غیره تا عومه ری کیم تره؟ یان عومه مه صلحه تا دینی ژ پینغه مبهری پتر دزانت؟

نه.. به لی زه لامین ته نگا قییا دکیمن!

به ری خو بدنه هه لو بستن نه بوو به کری: پینغه مبهری گوته عومه ری: نهز پینغه مبهری خودیمه، و نهز بی نه مرپیا وی ناکه م، و نهو دی من ب سهر ئیخت. عومه ری گوټ: ما ته نه گوټ بوو نه دی چینه بهیتی و طه وافئ کهین؟ گوټ: من گوټ بوو ته نهف ساله؟ گوټ: نه، پینغه مبهری گوټ: تو دی ئییه بهیتی و دی طه وافئ کهی.. ل قیری نه بوو به کر هاته مهیدانی، نه بوو به کری گوته عومه ری: نهی زه لام نهو پینغه مبهری خودییه، و بی نه مرپیا وی ناکهت و خودی دی وی ب سهر ئیخت، قیجا ب یا وی بکه نهز ب خودی که مه نهو یی ل سهر حه قییه.

نه بوو به کر ئیک دزانت.. پینغه مبهری یی ل سهر حه قییه و تشتی نهو بیژت و بکهت یی دورسته، بلا ل بهر چاف مروټ هزر بکهت یی دورست نینه ژی، نهف هه لو بستن دورستی خودان باوه رییه، گاڤا گوټنا پینغه مبهری هات دقیت مه چو گوټن نه بن؛ چونکی حه قی هه نهوه یا وی گوټی.

ل روژا موصییه تا مه زن ژی ب سهر صلحا پینان دا هاتی، ل وی روژا مه دینه هه می مه نده هوش مای، دل هه می هژیاین، و گاڤ ل خه لکی شکه ستین جاره کا دی نه بوو به کر هاته پینش:

ل سالا يازدي، ل ههيقا سيبي، خهلكي مهديني ههمي، هوپر و گر، زن و ميتر، گاش دهژمارتن و بهري وان ل مالا پيغهمبهري بوو -سلاف لي بن-، دهنگ و باس بهلاف بووبوون كو پيغهمبهري يي نساخه، و روظ بوظ روظي نيش يا لي گران دبت، ههتا و لهي هاتي ئيدي ئهو نهشيا خو ل سهر پييان بگرت و بچت نقيزني ل بهرا موسلمانان بكهت.. پيغهمبهري گوته كابانييا خو عائيشايا كچا ئهبوو بهكري: بيژنه ئهبوو بهكري بلا نقيزني ل بهرا خهلكي بكهت.. ههر وهكي وي ب قني چهندي دقيا صهحابييان تي بگههينت كو نهگهر نيك د ناث وان ههبت بشيت ل جهي وي راوهستت دي ئهبوو بهكر بت و كهسي دي نه.

عائيشايي گوتي: هندي ئهبوو بهكره مرؤقهكي دل نازكه، نهگهر ل جهي ته راوهستيا نهشيتته خو ژ بهر گريبي، قيجا نهگهر تو بيژيه عومهرى ئهو نقيزني ل شويئا ته بكهت.. بهلي پيغهمبهري -سلاف لي بن- قهبول نهكر كهسهكي دي ژ ئهبوو بهكري پيقهتر ل جهي وي راوهستت، ئهبوو بهكر ل جهي پيغهمبهري بوو نيمام و ههمي صهحابييان نقيزني ل دويش وي كر.

ل وان روظين نساخييا پيغهمبهري -سلاف لي بن- دژوار بووي صهجابي ههمي د خهمهكا گران دا دزيان، بهلي يي ژ ههمييان خهم گرانتر ئهبوو بهكر بوو، روظهكي نيش ل سهر پيغهمبهري -سلاف لي بن- پيچهكي سقك بوو، لهو صهحابييان هزر كر ئهو يي بهر ب ساخله ميبني قه دچت، هنگي ئهبوو بهكري دهستوري زي خواست كو بچته وي خانبيي خو ئهوي ل (سبح) ژ دهرقه ي مهديني، ئينا پيغهمبهري دهستوري دا يي.

ل سپيدهيا روظا دوشه نبيبي دوازدهي مهها (ربيع الاول) اي ژ سالا يازدي، ئهبوو بهكر ل وي خانبيي خو بوو ئهوي ژ دهرقه ي مهديني، جهواب گههشتي كو پيغهمبهري نهمايه، ئهبوو بهكر رابوو ل دهوارا خو سويار بوو و قهستا مهديني كر، ديت مزگهفت يا تزي زهلامه، ههمي دحيبه تينه، هندهك يي ديژن: پيغهمبهري يي مري، و هندهك يي ديژن: نه مرييه، و ههمييان پيگه نه قيت باوهر بكن كو ئهو يي مري، ب يي دهنگي قه ئهبوو بهكر پيشقه چوو، خهمي گاقين وي گران كروون، ئهبوو بهكري نه دا و نه ستاند، قهستا مهزلا كچا خو عائيشايي كر، جهي پيغهمبهري لي وهغهر كرى.

عائيشا دبیژت: ئه بوو به کر ب ژور کفت، پیغه مبهري یی درتړکری بوو و پاته ک ل سهر بوو، ئه بوو به کر ب نک فه چوو پاته ژ سهر چاغان راکر و ماچی کره ب ناف چاچین وی فه، و گوت: دهیک و بابین من گوری ته بین، خودی دو مرنا ل سهر ته کوم ناکهت، و ئه و مرنا وی ل سهر ته نفیسی ئه فه ته دیت، و چاچین وی تژی روئدک بوون، و پاته جاره کا دی ب سهر دادا.

ژ دهرقه میزه لا عائیشای، ل مرگهفتی، مهوقف دژوارتر و نازکتر لی هاتبوو، بهری همییان ل دهرگه می بوو کانئ کهنگی ئه بوو به کر دئ دهرکهفت، و گوتنه کا بنه جه بیژت، دلین همییان ب لهز خو دهلاقیت، و ترسی خو ب سهر دا گرت بوو. ئه بوو به کر دهرکهفته مرگهفتی، عومه ری شیرئ خو رويس کر بوو و ل خه لکی دخوری، و دگوت: پیغه مبهري نه مریبه، ههچیبی بیژت پیغه مبهري یی مری دی وی ب فی شیرئ کوژم، ئه بوو به کری گازی کری: ئه ی عومه ری بی دهنگ به، به لی عومه ری بی دهنگ نه بوو، جاره کا دی ئه بوو به کری ژئ خواست ئه ی بی دهنگ بت به لی عومه ری بی دهنگ نه بوو، ئینا ئه بوو به کر ب سهر مینبه را پیغه مبهري کفت. مینبه ری ژ سی دهره جکان پیک دهات، پیغه مبهري گاغا خوتبه دخواند دچوو سهر دهره جکا سیبی، ئه بوو به کر ب سهر دهره جکا دووی کفت و راوه ستیا، هتا مری ژئ که سی ئه و ل سهر دهره جکا سیبی نه دیت، و پشتی وی عومه ری خوتبه ل سهر دهره جا ئیکدی دخواند هتا ئه و ژئ مری.

گاغا صهحابیان دیتی ئه بوو به کر ب سهر مینبه ری کفت، همییان عومه ری هیتا و هاتن ل دور ئه بوو به کری کوم بوون، ئه بوو به کری همدا خودی کر و شاهده دا پاشی گوت: ئه گهر هه وه عیبادهت بو موحه ممه دی ذکر موحه ممه د مر، و ئه گهر هه وه عیباده تی خودی ذکر خودی یی زیندیبه و نامرت، و خودی دبیژت: ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنَّ مَاتَ أَوْ قُتِلَ لَنَنْصُرَنَّكُمْ عَلَىٰ آعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنُصِّرَنَّ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾﴾ (آل عمران: ١٤٤).

عومه ری دبیژت: گاغا ئه بوو به کری ئه ف ئایه ته خواندی، یا ژ من فه ئه ف ئایه ته ژ نوی هاته خواری، هر وه کی من چو جاران ئه و نه خواندی، ده ست و پیبین من سار بوون و نه ز کهفتمه عهردی، و من زانی راسته پیغه مبهري یی مری.

دهنگی گریبی تری مزگهفتی بوو..

مهوقفهکی ب ساناھی نهبوو، (صهدهمه) ژ هندی مهزتر بوو ئەف کوما مرۆقان خو ل بهرانهر بگرت، پیغهمبهر بمرت؟ پا کی دی ئیدی دلین وان ئاقدت و چاقین وان تیر کهت؟ کی دی ئیدی قورئانهکا زیندی بت د ناڤ وان دا ئیت و چت، رۆژهکی صهحابیهک هاته نک پیغهمبهری -سلاف لی بن- وهکی بیههکا زهر لی هاتبوو، پیغهمبهری پسار ژی کر: ته خیره؟ وی گوت: ئەی پیغهمبهری خودی، من هزرین خو کرن ل رۆژا قیامهتی د بهحهستی دا، تو دی د گهل پیغهمبهران بی ل جهین بلند، و ئەم دی د بن ههوه دا بین، و هنگی ئەز ته نابینم، قیجا ئەز بی وی هزری دکهم هنگی چاوا دی صهبرا من ئیت؟!

ئەف زهلامه بوون بوو.. هیشتا پیغهمبهری زیندی د ناڤ وان دا، ئەو ژ ترسیت دوبرکهفتنا ژ وی نساخ دبوون، قیجا چاوا ئەفرۆ ل کولانین مهدينی خو ب تنی ببینن؟ چاوا صهبرا وان بیت؟

پیرهژنهک ل مهدينی ههبوو پیغهمبهر -سلاف لی بن- گهلهک جارن دچوو مالا وی سهرا ددا، پشتی پیغهمبهری، ئەبوو بهکری گوته عومهری: وهره دا بچین سهرا فلان پیرهژنی بدهین ئەوا پیغهمبهری -سلاف لی بن- سهرا ددا.. ميهشانين پيری گاڤا ب ژور کهفتین، بيرا وی ل ميهشانهکی دی بی عزیز ئیناڤه، ئینا پیری گری، و هسا گری هتا گریا ههردو ميهشانين خوژی ئینای، ئینا ئەبوو بهکری گوتی: ئەو جهی پیغهمبهری بار کریسی بو وی ژ وی جهی چیتره بی ژی بار کری. ئینا پیرهژنی گوتی: گریا من ژ بهر هندیه چونکی وهی پشتی وی هاته برین.

خهما وان ب تنی خهما مرنا پیغهمبهری نهبوو، خهما وان یا هندی ژی بوو کو ب مرنا پیغهمبهری رۆناهیا وهچیی ژ عهردی هاته برین.

عومهری.. دهمی زانی مرن راسته و خوشتییی دلی بارکر، چۆکین وی شکهستن، پیبیتن وی نهشیان وی پاگرن، کهفته عهردی، و صهحابییتن دی ژی وهکی وی.. رۆژهکا پدهش بوو، نهخوشتین رۆژ بوو ب سهر مهدينی دا هاتی وهکی ئەنهسی گوتی. ئەبوو بهکر جارهکا دی هاته پیش، بهری ئەبوو بهکر ب سهر مینهبری بکهفت، یا ژ مرۆقی ڤه دی رابت هندهک

شیره تان ل هه فالین خو کهت دا نهو صهبرئ بکیشن، بهلئ وی وه نهکر؛ چونکی مهوقفی نهو نه دخواست، مهوقفی دخواست نهبوو بهکر وان ل راستییه کا مهزن هشیار بکهت، دا کهس ژئ بی تاگهه نهبت.

((أیها الناس: من كان يعبد محمدا فان محمد قد مات، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت)).

نهبوو بهکر تی نهبت کی هزرا ئی گوتنی دکر؟ خودئ یی زیندییه و نامرت، نهو تشتی وی فهرمان پی ل ههوه کری دهمی پیغه مبهړی یی ساخ، نهفرؤ ژئ پشتی مرنا وی نهو فهرمانی پی ل ههوه دکهت.

خودئ.. کانئ چاوا (موحه ممه د) هلبژارتبوو دا کو په یاما وی بگه هینت وهسا (نهبوو بهکر ژئ هلبژارتبوو دا دهورئ پیغه مبهړی تمام بکهت.. و زهلامی ب قی رهنگی بت دقیت ل پیشی پی بت.

و وهسا چی بو.. خودئ وهسا ههزکر صهحابی ههمی ل سهړ وی گوتنی کوم کرن کو خهلیفی پیغه مبهړی -سلافت لی بن- دقیت نهبوو بهکر بت، قی جاری ژئ نهبوو بهکر ب سهړ مینهبرئ کهفت بهلئ دا رهنگ و رویی سیاستا خو بو خه لکی ناشکهرا بکهت، نهبوو بهکری گوت:

((گهلی مروقان: نهز بو مهزنییا ههوه هاتمه هلبژارتن و نهز ژ ههوه مهزنتر نینم، نهگهړ من باشی کر هاری من بکهن، و نهگهړ من خرابی کر من راست بکهن، نهوی د ناڅ ههوه دا لاواز، ل نک من یی ب هیزه هتا نهز مافی وی بو وی بستینم، و نهوی د ناڅ ههوه دا ب هیز ل نک من یی لاوازه هتا نهز مافی ژئ دستینم، گوهدارییا من بکهن هندی نهز گوهدارییا خودئ و پیغه مبهړی بکهم، و نهگهړ من گوهداری نهکر من مافی گوهدارییی ل سهړ ههوه نینه)).

و نهبوو بهکر هاته خواری.. گهلهک ناخفتن دریژ نهکر؛ چونکی نهو نه ژ وان مهزنان بوو یین گوتنن وان ژ کریارین وان پتر، هاته خواری دا دهست ب کاری بکهت، و (سهده گوتن گوری کریاره کی بن)!

دو سال و سې ههيقان نهبوو بهکر خهليفه بوو، و ژوان کارين مهزن يين ل سهر دهمي خلافتا وي چي بووين:

۱- هنارتنا لهشکهرئ نوسامه ي بو شامي، نهو لهشکهرئ پيغهمبهري -سلاف لي بن- بهري مرنا خو دورست کري و نهگههشتي فرئ کت. نهبوو بهکري بهري ههر تشتهکي نهو لهشکهر هنارت، و نهف هنارتنه وهکي کولمهکا دژوار بوو ب ناف چاچين وان منافقان کهفتي نهوين هزر کري پشتي مرنا پيغهمبهري نيسلام دي هلوهشييت و نامينت.

۲- کرنا شهري د گهل وان کهسين ل کوفرئ زچرين و پشت دايه نيسلامي، و وان کهسين ژ دره و خو ب پيغهمبهراتيبي نينايه دهر وهکي (موسهيلههمي) و هندهکين دي، و قي چهندي هيزا موسلمانان د چاچين خهلکي دا مهزن کر.

۳- کرنا شهري د گهل وان کهسين گوتي: نهم زهکاتي نادهين. نهبوو بهکري فهتوا ب کوفرا وان دا و کوشتنا وان هلال کر؛ چونکي وان کوفر ب دانا زهکاتي کر.

۴- دهستيپکرنا فتوحاتان ل لايي روزههلاتي ل جهي دگوتني: (بلاد فارس)، نهبوو بهکري (المشي ابن حارثه) هنارتني پاشي (خالد بن الوليد) پاشي (الققعاع بن عمرو التيمي).

۵- دهستيپکرنا فتوحاتان ل لايي روزهاتايي ل جهي دگوتني (بلاد الشام)، وي (خالد بن سعيد) هنارتني، پاشي (عکرمه) و (عمرو) و (أبو عبیده) ب دويث دا هنارتني، پاشي (خالد بن الوليد) بوهاريكاريا وان هنارت.

۶- کومکرنا قورثاني د نيک (مصحف) اي دا؛ دا بيته پاراستن، و نهو موصحف ل نک نهبوو بهکري، پاشي ل نک عومهري بوو، و پشتي عومهري نهو ل نک کچا وي (حفصايي) بوو، و ل سهر دهمي عثمانی وي نهو موصحف ژ حفصايي وهرگرت.

و گهلهک تشت ههبوون نهبوو بهکر ژ صهحابيبن دي جودا دکر، ژ وان تشتان:

۱- نهو نيکهمين زهلام بوو باوهري ب پيغهمبهري -سلاف لي بن- نينا ي، يبي فهمان يان دودلي.

- ۲- نهو ئيکه مين کهس بوو ئيسلاما خو ئاشکهرا کري، و د ناڅ خه لکي دا رابووي خوتبه خواندي و تيدا ژ وان خواستي باوهريبي ب ئيسلامی بينن.
- ۳- نهو موهاجرئ ئيکانه بوو دهیک و بابيبن وي موسلمان بووين.
- ۴- نهو صهحابيبي ئيکانه بوو يئ پيغهمبهري هلپزارتي کو د گهل وي مشهخت بت.
- ۵- مروقي ژ همييان پتر پيغهمبهري هه ژي ذکر نهو بوو، وهکي د ههديسين دورست دا هاتي.
- ۶- وي ژ هه مي صهحابييان پتر مالي خو د ريکا خودي دا خه رج کريوو، و پتر ژ جارهکي وي مالي خو هه مي دئينا دکره خير و چو بو خو نه دهيتلا.
- ۷- د هندهک ههديسين دورست دا هاتييه کو نهو چيتريني نوممه تييه پشتي پيغهمبهري، و باوهرييا وي هه ي هندي يا نوممه تي هه مي تييه.
- ۸- نهو صهحابيبي ئيکانه بوو يئ ل سه ر ده مي پيغهمبهري و ل حضورا وي فهتوا ددان.
- ۹- نهو ئيکه مين کهس بوو برابارا کو مکرنا قورناني د ئيک موصحه في دا داي.
- ۱۰- د هندهک ههديسان دا هاتييه کو نهو ئيکه مين کهسه -پشتي پيغهمبهري- دچته بهحشتي.
- ۱۱- نهو صهحابيبي ئيکانه بوو يئ پيغهمبهري هلپزارتي کو بته نه ميرو حه جي و هيشتا پيغهمبهري ساخ.
- ۱۲- نهو صهحابيبي ئيکانه بوو يئ ل جهي پيغهمبهري نقيژ ل بهرا صهحابييان دکر، ل ده مي پيغهمبهري نه يئ ناماده. و ژ صهحابييان کهسي ژ بلي وي نقيژ ل بهرا پيغهمبهري نه کرييه.
- ۱۳- نهو ئيکه مين صهحابي بوو بوويه خه ليفي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن-.
- و گه لهک تشتي دي ژي ل نک وي هه بوون دبنه نيشانين چيترينييا وي.

ل رږژا دوشه نبي ب شهقي، پشتي نقيثرا مهغره ب، ل بيست و دووي ههيشا (جمادي الآخريه) ل سالا سيزدي ئه بوو بهكري خاترا خو ژ دنيايي خواست، پشتي چهند رږژه كا نساخ بوو، و بهري ئه بمرت وي هنارته ب دويش عومهرى را و وهصيهت كر كو پشتي وي عومهر بيته خهليفه. و ده مي ئه وي نساخ هندهك هه قالين وي چوون سهرا دا، نيكي گوتي: ما نه نيرينه ب دويش دختوره كي را دا بهري خو بدهته ته، ئه بوو بهكري گوت: دختوري بهري خو بي دايه من، گوتن: چ گوته ته؟ ئه بوو بهكري گوت: گوته من: (اني فعال لما اريد - نهز وي دكهم يا من دقيت).

پشتي ئه بوو بهكر مري ل تهنشت پيغهمبهري - سلاف لي بن - هاته فهشارتن. و ده مي مري ژيبي وي شيست و سي سال بوون.

ئه بوو بهكري شهش زاروك هه بوون: سي كور و سي كچ. كوري وي بي مهزن ناقي وي (عبد الله) بوو ل سهه ده مي خلافته تا ئه بوو بهكري مرسو، و كوري وي بي دي (عبد الرحمن) بوو ل سالا (۵۳) مرسو، و (عبد الرحمن) اي كورهك هه بوو ناقي وي (محمد) بوو صه حابي بوو، و ئهف (محمد) ه صه حابيي نيكانه يه بي ئه و بابي وي و باپيري وي و بابي باپيري وي ههه چار صه حابي، و كوري ئه بوو بهكري بي سبيي (محمد) بوو.

كچين ئه بوو بهكري زي سي بوون: يا مهزن (ئه سماء) بوو و قي شوي ب (الزبير بن العوام) اي كروو، و ده يكا (عبد الله بن الزبير) بيه. و يا ژ وي بچويكتر (عائيشا) بوو و يا ناشكه رايه كو وي شوي ب پيغهمبهري - سلاف لي بن - كرسو، و كچا وي يا بچويك (ام كلثوم) بوو و ئهفه يا پاش باب بوو، و شوي ب (طلحه) اي كروو.

خهلیقی دووئ
عومهرا کورئ خهططابئ

قی جاری دؤر دؤرا عومهریه.. وگاڤا مروقی گوتی: عومهرا، ههر وهکی مروقی گوتی:
رؤژا خزیرانی، ما ههوجه دکهت تو رۆژئ بۆ خودان چاڤهکی بدهیه تهعریفکرن؟

ب راستی دهمی مروقی بقیته بهحسی عومهری بکهت، دئ حیبهتی بت کانی ژ کیشه
دهست پی بکهت، نهگهر یا موستهحیل بت مروف بشیت ئاڤا دهریابهکی د ئامانهکی دا کۆم
بکهت، نهز دبیژم: یا ژ وئ موستهحیلتر نهوه مروف بشیت بهحسی عومهری د پهیشهکی دا
کۆم بکهت.

عومهرا خودانی دلهکی بوو گهلهک ژ کهڤرین هسک رهقتر بوو، مروقهکی بهرزه
بوو ل کۆلانیین مهکههی، وی عهقلهکی وهسا ههبوو پهیکههک ژ خورمی چیکر بوو و دگوت:
ئهڤه خودی منه! و گاڤا برسی دبوو رادبوو خودایی خو ددا بهر لهقان!

پاشی رۆژ بۆرین و سال هاتن، نهڤ عومهره ژ بایی سهری سحاران نازکتر لی هات،
بوو نهو ههیشا گهش یا شهڤا خهلهکی روهن کری و ری نیشا بهرزه بوویان دای.. بوو نهو
عومهری پی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- د دهر ههقا وی دا گوتی: نهگهر پشتی من
پیغه مبهرهک ههبا دا عومهرا بت.

قیجا کهههه کهن دا دهلیقهیهکی پیڤکهه خو بدهینه بهر سیبههرا قی چیاپی بلند نهوی
خودی ههقی و نههقی پی ژیک جودا کری.

ناقثي وي د جاهليه تي و ئيسلامي دا عومهر بوو، بابي وي (خطاب) اي كورپي (نفيل) اي كورپي (عبد العزي) اي كورپي (رباح) اي كورپي (عبد الله) اي كورپي (قرط) اي كورپي (رزاح) اي كورپي (عدي) اي كورپي (كعب) اي بوو، ژ ئويجاخا قوره شيبانه، ژ بابكي (بني عدي)، ئهو و پيغه مبهري - سلاڅ لي بن- ل (كعب) اي كورپي (لؤي) دگه هنه ئيك.

دهيكا وي ژي يا قوره شيبو، به لي ژ بابكي (مخزوم) يان بوو، ناقثي وي (حنتمه) كچا (هاشم) اي كورپي (المغيره) اي بوو، دوتماما (أبو جهل) اي بوو (عمرو) كورپي (هشام) اي كورپي (المغيره) اي.

ل روژا شهري به دري پيغه مبهري - سلاڅ لي بن- ناسناقثي وي كره: (بابي حه فصي)، و (حفص) ل نك عه ره بان نافه كه ژ ناقثين شيري. هر وه سا پيغه مبهري ناسناقثي (الفاروق) ژي دانابوو سر، و (فاروق) ئه وه بي حه قى و نه حه قى ژيك جودا كرى.

عومهر - وه كي د وه صفا وي دا دئيتته گوتن - مروقه كي به ژن بلند بوو، ديمى وي يى سپى بوو، و رپه پين وي د بوش بوون، و سه ري وي يى (ئه صله ع) بوو، و هيشتا د جاهليه تي دا ئهو مروقه كي خوانده فا بوو، دزاني بخوبنت و بنقيست.

سه رويه ري ژيانا وي به ري موسلمان بيت ب به رفره هي نه هاتيه زانين، به لي تشتي ناشكهره ئهو بوو عومهر مروقه كي گه له كي دلره ق بوو، يى دژوار بوو، خه لك ژي دترسيا، ل ده سپيكا په يدا بوونا گازيا ئيسلامي عومهرى هه لويس ته كي گه له كي خراب و دژوار دژي موسلمانان هه بوو، گاڅا زانيبا مروقه كي موسلمان بووي و مايى وي تي چووبا دا رابت وي مروقي ژ ده ست و پيبان گري ده ت، و ل بهر چاقثي روژا ئاري اي عه زاب ده ت، و دوژمناتييا وي بو ئيسلامي هند يا دژوار بوو كافرپن قوره شيبان ب وي د پشت راست بوون، كو دي روژه كي مفاي گه هينته وان.

پسيارا ل قيري خو ده ليخت ئه قيه:

- نه ري ئه ق عومهرى دژوار ترين دوژمن بو ئيسلامي و موسلمانان چاوا ريكا خو گوه ارت و هاته د ئيسلامي دا و بوو مه زنترين له شكهر د چه پهرى به ره قانيا ژ ئيسلامي دا؟

حهتا بهرسفا قی پیساری بو مه ناشکهره بیت دقیت پیسارهکا دی بکهین: نه ری چهند ده رگههین دائیخستی د ناقبهرا ئیسلامی و عومهری دا هه بوون، و چ نه گهر د پشت دوزمناتییا وی را بو ئیسلامی هه بوو؟

راسته عومهر مروقه کی دلرهق بوو، بهلی مهعنا وی نهو نینه دل ری رهق چو جارن نه رم نابت.. رۆژا پیغمبهری -سلاڤ لی بن- دهستوری دایه موسلمانین هه ژار کو مشهخت ببن و بچنه حه بهشی، بو جارا ئیکی -و عومهر هنگی مروقه کی جاهلی بوو- هندهک موسلمانین هه ژار و بی ری قیا مشهخت ببن، ژنکه کی ژ وان دگوتنی: (أم عبد الله) کهفته دهستی کافران و وان ری لی گرت و نههتلا نهو بچت بگهته زهلامی خو، عومهر -خودانی دل ری رهق- ژ ههمیان دلوقانتر بوو د گهل قی ژنکی، وی ری دایه و داخوازا سلامهتی ژی بوو کر، وگوتی: هه ره بگهه هه قالیین خو.. قی ههلوستی عومهری دل ری ژنکی بره هندی کو یا ب هیقی بت عومهر ژی موسلمان بیت، (عامر) ای کو ری (ریبعه) ای گوتی: نه کو تو ته ماعیا موسلمانبوونا عومهری دکه ی؟ وی گوت: بهلی.. عامر گوت: هنگی عومهر دی موسلمان بت ههتا که ری خه ططابی موسلمان دبت!

بهلی نهو بی خه لهت بوو، و ژنک یا دورست بوو.

راسته عومهر بی دژوار بوو، بهلی مهعنا وی نهو نینه مروقی دژوار چو جارن حسیبی د گهل خو ناکهت، عومهری گاڤا ددیت هندهک مروقین هه ژار و بی زه ره ر بین دئینه گرتن و عهزاب دان -و هندهک جارن ب دهستین وی ب خو- وکس نینه به ره قانیی ژ وان بکهت.. عومهر ب په شیمان بی دحه سیا و پیسار ژ خو دکر: نه ری بو؟

مروقی زبرهک و بی ب عار که یف ب زورداری بی نائییت نه گهر خو ل دوزمنی وی ژی بیته کرن.

رۆژا پیغمبه رینییا پیغمبهری -سلاڤ لی بن- دهست پی کری ژبی عومهری بیست و هفت سال بوون، چونکی عومهر سیزده سالان ژ پیغمبهری -سلاڤ لی بن- بچویکتر بوو، مهعنا ده می گازی ئیسلامی دهست پی کری عومهر زهلامه کی کامل بوو، نهو ب خو مروقه کی ب عار و خودان غیرهت بوو، وکانی چاوا ئیسلامی خیرهکا مهزن ژ قی سالوخه تی

وی دیت پشتی نهو موسلمان بووی، هر نهف سالوخهته بوو -ل دهسپیکي- بوویه دهرگههی دایخستی یی ئیکانه د ناقبهرا وی و ئیسلامی ژی دا.

و نهگر هوین پسار کهن: چاوا؟

دی بیژم: غیرهتا عومهری یا زنده و عارا وی ئیکا هند ژی چیکر دهمی وی گوهد لی بووی زهلامهک د ناف قورهیشیان دا یی دهرکهفتی دبیزت: نهو دینی باب و باپیرین ههوه ل سهر، دینهکی پویچه و چو خیر تیدا نینه، و نهو صهنهمین هوین خو بو دجهمینن هندهک بهرین رهق و هشکن، چو مفای ناگههیننه ههوه، وگاڤا وی دیتی هندهک مرؤف یین بووینه تاگیرین شی گازی، و دوبههکی د ناف قورهیشیان دا پهیدا کریهه. غیرهتا وی ل سهر ریکا باب و باپیران، و عارا وی ل سهر کولتوری ئوبجای و لهی کر دنیا د چاقان دا تاری بت، گهلهک هزرین خو د فی دینی نوی دا نهکرن، پسار نهکر: نهف پیغهمبهره چ دبیزت و بهری خهلی ددهته چ؟ ئیکسهر دهست دا چویقی و گوټ: نابت کهسهک ههبت ژ ریکا باب و باپیران دهرکهفت، نهو ریبازا پیروز یا نهفه هنده ساله د گهل خوینا مه گهپرای هوسا ب ساناهی چی نابت بینه هیلان.. نهفه نهو دهرگههی ئیکانه بوو یی کهفتیه د ناقبهرا عومهری و ئیسلامی دا، وگاڤا خودی قیای نهف دهرگهه فهبت، ب پهنگهکی وهسا ب ساناهی فهوو خهلیک ژ بهر حیبهتی بوون.

وهرن دا پیکفه د گهل عومهری بزین.. و سهرهاتییا گوهورینا مهزن د ژیانای وی دا، نهو سهرهاتییا نهو ژ نزمترین کهند و کورین جاهلیهتی گههانیدییه بلندترین کوی ئیسلامی.

ئیمام نهحمده ژ عومهری ب خو فه دگوهیت، دبیزت: نهز مرؤقهک بووم من خو ژ ئیسلامی دویر دکر، و من هندهک ههڤال ههبوون نهف پیکفه ل جههکی کوم دبووین مه فه دخوا و دهمی خو دبورانند.. شهفهکی نهز هاتم من چو ههڤالین خو نه دیتن.. ئینا من گوته خو: دا بجمه کهعبی طهوافی بکه، نهز هاتم من دیت پیغهمبهر -سلاف لی بن- یی راوهستایه نقیژی دکت، من گوټ: باشه، نهف شهفه نهز دی گوهی خو دهمه موهممهدی کانئ نهو چ دبیزت. من خو نیزیک کر، و خو د ناف پاتی کهعبی را فهشارت دا نهو من نهبنت، ئینا وی دهست ب خواندنا سوورهتا (الحاقه) کر، من گوهی خو دایئ کهیفا من گهلهک ب فهاندنا قورنای هات، من د دلئ خو دا گوټ: قورهیشی راست دبیزن: نهفه

شاعره، ئینا من هند گوه لئی بوو وی ئەف ئایه‌ته خواند: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تَأْتِيُونَهُ ﴿٤١﴾﴾ ئینا من گۆت: پا دیاره ئەو گۆتتا کاهنانه، ئینا وی خواند: ﴿وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ﴿٤٢﴾ نَزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا يَنْكُرُ مِنْ أَلْمَعِنَهُ حَاجِرِينَ ﴿٤٧﴾﴾.

گافا عومه‌ری گوهل ل قورئانی بووی، دلئی وی نه‌رم بوو، و د هنده‌ک ریوایه‌تان دا هاتیه عومه‌ر دبیتت: گریبا من هات و ئەز هاتمه د ئیسلامی دا.

مه‌عنا عومه‌ری حسیب دکر ئەف رۆژه رۆژا هاتتا وی یا د ئیسلامی دا بوو.. به‌لئی هه‌ر د وان رۆژان دا سه‌ره‌اتییه‌کا دی ژێ چئی بوو پتر عومه‌ر ب قورئانی شه‌ گرتدا و بوو ئەگه‌را هندئی ئەو ئیکسه‌ر قه‌ستا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئی بن- بکه‌ت و ل سه‌ر ده‌ستی وی شاهده بده‌ت.

ئاشکه‌رایه‌ کو هه‌تا وی ده‌می موسلمان دقه‌شارتی بوون، و ئەو نه‌دویریان ئیسلاما خو ئاشکه‌را بکه‌ن، و پیغه‌مبه‌ر -سلاف لئی بن- د گهل هه‌قالین خو ب دزی شه‌ ل مالا (الارقم) ی کو م دبوون، پشتی هه‌مزه موسلمان بووی ب سئی رۆژان و ب دورستی ل شه‌فا چار شه‌نبی ل سه‌ر پینج شه‌نبی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئی بن- ل مالا ئەرقه‌می دو‌عایه‌ک کر وگۆت: یا ره‌بی تو ئیسلامی ب عه‌مری کورئی هه‌شامی (ئه‌بوو جه‌هلی) یان ب عومه‌ری کورئی خه‌ططابی عه‌زیز بکه‌.

ل پینج شه‌نبی عومه‌ر ب بێن ته‌نگی حه‌سیا ژ گازی ئیسلامی، رابوو شیرئ خو هلگرت و قه‌ستا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئی بن- کر وگۆت: ئەز هنگی دزقرم هه‌تا وی بکوژم. مروّشه‌ک که‌ته‌ ریکا وی گۆتی: دئی چ که‌ی؟ وی گۆت: دئی چم موحه‌مه‌دی کوژم ئەوئ قوره‌بیشی ژیکشه‌ کرین، و عه‌یب د دینی وان دا ده‌ریخستی وگۆتین سه‌قه‌ت د ده‌رحه‌قا خوداوه‌ندیان وان دا گۆتین^(١).

ئینا وی مروّفی گۆتی: ئەی عومه‌ر ئەز ب خودی که‌مه‌ تو خو گهلکه‌ دبینی، ئەگه‌ر ته‌ موحه‌مه‌د کوشت دئی ژ به‌ر (بنی هاشم) و (بنی زه‌ره) کیشه‌ ره‌ئی؟ ما ئەو دئی هیلن تو

(١) به‌ری خو بدنی چ بوو عومه‌ر کریه‌ دوژمنی ئیسلامی: غیره‌ت و عارا وی ل سه‌ر دینی قوره‌بیشیان.

ل سهر عهردي ب ريشه بچي؟ كاني تو هرهه جاري مالا خو دورست كه.. عومهرى گوت: كي ژ مالا من؟ گوتى: زافايى ته و پسمامى ته سهعيدى كورئ زهيدى و خويشكا ته فاطميا كچا خهططابى.

عومهرى رينكا خو گوهارت، قهستا مالا خويشكا خو كر.. ل وى دهى (خباب بن الارت) ل مالا وان بوو قورئان نيشا سهعيدى و فاطمياى ددا، دهنكى وى گههشته عومهرى، و دهنكى عومهرى ژى گههشته وان، خهبابى ژ ترسان دا خو قهشارت، فاطمياى نهو پهري قورئانئ ژئ وهرگرت، و د ناف كراسئ خو دا قهشارت، عومهر ب ژور كهفت و ل وان خورئ: نهو چ دهنك بوو دهاته من؟ وان گوتى: ته چ گوه لئ بوويه؟ وى گوت: بهلى، من يى زانى هوبن يين ب دويش موحهمهدي كهفتين، و كولمهك ل سهعيدى دا، فاطما چووئ دا وى ژ سهعيدى قهكهت، عومهرى كولمهك دانا وئ ژى خوبن ژ دهف و دهنئ هات. گاغا عومهرى ديتى خويشكا وى بريندار بوو راوستيا و هيدى گوتى: نهو چ بوو ف ته كا بده من، عومهرى ژئ وهرگرت، و د گهل خو خواند:

﴿يَسْمِعُ اللَّهُ الرَّحْمَنُ الْكَبِيرُ طه ﴿١﴾ مَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾﴾ و عومهر پيدا چوو حهتا گههشتيه شئ نايهتنى: ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾﴾ ل قيرئ عومهر ژ خواندنئ راوهستيا، پئ حسيا ههر وهكى سنگى وى بهرفرهه بوو.. نهفه چ گوتنه نهو دخوبنت؟ پاشى ههر زوى بو خو گوت، و نهو كهسيئ ل نك گوه ل ناخفتنا وى بوو، عومهرى گوت: خودانئ شئ گوتنى دقبت پهستنا كهسى د گهل وى نهئتهكرن، و.. نهو دهرگههئ گرتى قهبوو، گرفتاريا عومهرى نهو بوو وى دوژمناتيا ئيسلامئ ذكر بيتى گوهئ خو بدهتنئ كاني ئيسلام چ دبئوت و چ دقبت، گاغا نهف گرفتارياه ژ رينكى رابووى و وى ژ نيزيك گوه ل غازيا ئيسلامئ بووى ئيكسهه وى قهستا ئيسلامئ كر، ئيسلامئ -ب ساناھى- عومهر كهسب كر، و رؤژا ئيسلامئ عومهر كهسب كرى جيهانا مرؤقينبيئ ههميبيئ عومهر كهسب كر.. كهسبهكا وهسا حهتا زهمان ههبت و رؤژ و شهف بزقون دئ ههبت.

د پشت پهردهيى ترسى را خهبابى بهري خو ددا عومهرى، گاغا وى ديتى عومهر نهرم بوو ئيكسهه خو ناشكهره كر و گوت: مزگينى ل ته بت نهى عومهر، هيقييا من نهوه تو ب بهر دوعايا پيغهمبهري -سلاف لئ بن- كهفتي، دوهى من گوه ل وى دبوو وى دوعايهك

ژ خودی ذکر کو خودی ئیسلامی ب (أبو الحکم) ئی کورپی (هشام) ی یان (عومهری کورپی خهططابی) عزیز بکته.

عومهر لی زقری و گوتی: موحه ممدی نیشا من بده.. خهبابی مالا (الارقم) ی نیشا دا، عومهری شیرئ خو راکر، و قهستا مالا (الارقم) ی کر.. و چهند دهلیقه یهک بوون عومهر گههشته بهر دهرگههی، دهرگهه قوتا، ئیککی د کونا دهری را بهری خو دایئ و ب ترس شه زقری و گوت: ئەفه عومهره شیرئ وی یئ د دهستان دا، بهری پیغه مبهر بهرسفئ بدهت، شیرئ خودی همزه رابوو سهر پییان و گوت: دهرگههی بو فه کهن ئەگهر وی خیر دقتت ب خیر بیت ئەگهر نه.. ب شیرئ وی دئ وی کوژین.

پیغه مبهری -سلاٹ لی بن- گوت: دهرگههی بو فه کهن. و پیغه مبهر ب بهر شه چوو و بهر سنگین وی گرتن و هژاند و گوتی: کورپی خهططابی تو هاتیبه چ؟ عومهری ب دهنگه کی نهرم فه گوتی: ئەی پیغه مبهری خودی ئەز یئ هاتیم دا باوهریی ب خودی و پیغه مبهری وی بینم.

خافله تی ب مروقتین حازر کفت، وان هزرهکا دی ذکر، و ئەفه تشته کی دی چی بو.. پیغه مبهری و صهحابیین پیکه گوت: (الله اکبر) هتا دهنگی وان ب سهر خانی کفتی.

(الله اکبر) عومهر موسلمان بوو، عومهر ئەوی روزه کی موسلمانه کی گوتی: کهری خهططابی دئ موسلمان بت و عومهر موسلمان نابت.. (الله اکبر) عومهر ئەوی شیرئ خو بو کوشتنا پیغه مبهری -سلاٹ لی بن- رویس کری، نوکه یئ دهستی خو دکته د ناڤ دهستی وی دا و دبیتئ: (.. و أشهد أنك رسول الله).

ئەف سهراهاتیبه ل هه یقا (ذو الحجه) یئ بوو ل سالا شه شی پستی هنارتنا پیغه مبهری -سلاٹ لی بن-، و ژیی عومهری هنگی بیست و هفت سال بوو.

* * *

عومهر موسلمان بوو، و ب موسلمانبوونا وی هژمارا موسلمانا بوو چل زهلام، یه عنی عومهر زهلامی چلی بوو موسلمان بوو.. بهلی موسلمانبوونا وی وهکی یا کهسی دی نه بوو، گاڤا عومهر هاتیبه نک پیغه مبهری -سلاٹ لی بن- و شاهده دای، ئیکسهر وی پسیار

ژ پيغهمبهري كړ: نهى پيغهمبهري خودى ما هم نه د حهقين؟ گوت: بهلى، گوتى: پا بوچى خو قهشترين؟ عومهرى ئينا بيرا خو كانى وى چهند نهخوشى گهاندينه موسلمانين ههژار، و وى ل چهند جهان شانازى ب كوفرا خو يا برى و گوتنن سهقهت د دهرهقا ئيسلامى و پيغهمبهري دا -سلاف لى بن- يين گوتين، لهو وى پى خوش نهبوو نهقرؤ -پشتى موسلمان بووى- د ژور قه روينته خواري و چو دهنكى نهكهت.. بهلى مهسهلا دهركهفتن و بهلا فكرنا گازيبا ئيسلامى ب رهنكهكى ناشكهرا نه ب دهستى عومهرىيه و نه ب دهستى پيغهمبهري ب خو ژى يه.. عومهرى دهستويرى ژ پيغهمبهري -سلاف لى بن- خواست كو مهسهلا موسلمانن تيبيا خو د ناف خهلكى دا بهلاف بكهت، پيغهمبهري دهستويرى داى، عومهرى پسپار كړ: نهري كى ههيه ل مهكههئ زوى گوتنا نهقل دكهت؟ هندهكان گوتى: فلان كهس.. عومهر چوو نك، گوتى: نهري تو دزاني نهزى موسلمان بوويم؟ وى مروقى هيشتال نك عومهرى ژ بنى پيبان كره ههوار: گهلى قورهيشيان عومهر يى د سهردا چووى و عومهر ب دويى را دچوو و دگوت: درهوان دكهت نهز يى موسلمان بوويم.

عومهرى سوز دابوو هه جههكى وى كوفرا خو لى ناشكهرا كرى بچت ئيسلاما خو ژى لى ناشكهرا بكهت.. مهنهجهئ عومهرى هه ژ روژا ئيكى نهقه بوو، (صهراحت) و خو دويركنا ژ (لهف و دهورانى) ئيسلامهكا راست و دورست، يا دوير ژ سياسهتا (تميع) و (پارچه پارچه كرن) و (وهريادانى)، نهقه ريك عومهرى بوو نهگهر ته بقت بزانى.. لهو عومهرى گهلهك جاران دگوت: نهگهر ته بقت باشييا ئيكى بزانى بهري خو نهده روژى و نقيزى وى، بهلى بهري خو بده ناخفتنا وى كانى يى راستگوويه يان نه، و كانى ئيمانتهى دپاريزت يان نه، و نهگهر دلى وى چوو گونهههكى كانى خو ژى پاشقه دبهت يان نه.

عومهرى دهست پى كره جهه گهرييا و ل سهرى ژ خالى خو (نهبوو جههل) دهست پى كره، و هه جههكى چووبايى دا بيترت: نهز يى چوويمه سهر دينى موحهمهدى و هوبن چ دكهن بكهن، پشتى ههمى جهه خلاس كرين، وى قهستا ديوانخانهيا قورهيشيان ل كهعبى كره، پشتى طهواف كرى ل راستا مهزنىن قورهيشيان راوهستيبيا و ب دهنكهكى بلند شاهده دا، (عتبه بن الربيعه) تهحهمل نهكر، چوو عومهرى دا لى بدهت، و خهلكى دا ب دويى

څه، عومهرې ټو ټيخسته بن دهست و پيپين خو و لي دا، وگافا خهلكي ټف چهنده ديتي ژي رهقين و (عتبه) هيتلا د دهستان دا.

(ابن مسعود) دبيت: ټيسلما عومهرې (فهتح) بوو، ومشهختبوونا وي سهركهفتن بوو، و حوكمداريا وي دلوقاني بوو. و دبيت: هنگي ټم پشت راست بووين روژا عومهر موسلمان بووي، و هتا ټو موسلمان نهبووي ټم نهويرباين نقيرتي ل بهيتي بكهين.

و (صهيب الرومي) ژي دبيت: پشتي عومهر موسلمان بووي ژ نوي ټم وويربان ل بهيتي روينين و طهوافي بكهين.

هر د وي روژي دا يا عومهر موسلمان بووي، و پشتي وي داخواز ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- كړي كو دهركهڅنه كولانين مهكهڅي و ټاشكهره بهري خهلكي بدهنه ټيسلامي دهستويري بو خودان باوهران هاته دان كو ټو دهركهڅن، پيغهمبهري -سلاف لي بن- صهحابي كرنه دو ريز: ريزهكي همزه ل بهراهيپ بوو و ريزا دووي عومهر.. و ب څي رهنكي ټو دهركهفتن و چوون هتا گههشتينه كهعبي، و گافا كافران همزه و عومهر ديتين زيده زيده قههرين وگوتن: ټيدي خلاس!

پشتي عومهر موسلمان بووي، و هندي ل مهكهڅي، ټو يي نيزيك بوو ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- و ههردهم د خزمهتا وي و موسلمانان دا بوو، و نيزيكيا وي ژ پيغهمبهري -سلاف لي بن- گههشتبوو هدهدهكي گهلهك جارن پيغهمبهري -سلاف لي بن- پسپارا خو پي دكر.

پشتي عومهر موسلمان بووي نيزيكي دهه سالان ل مهكهڅي ما.. و ټو بوو پيغهمبهري -سلاف لي بن- دهستويري دا خودان باوهران كو بهر ب (يه تربي) څه مشهخت بين، و د گهل مشهختبووني ژي عومهرې چيروكا خو يا تايبهت ههيه^(۱):

هر موسلمانهكي ژ مهكهڅي مشهخت بوويه مهديني ب رهنكهكي څهشارتي ژ مالا خو دهركهفت و خو څه دزي و قهستا مهديني كر، عومهر تي نهبت، روژا وي څياي مشهخت بيت

(۱) هندهك زانا دبيتن: ټف سهراهاتيپه ب ريك دورست نهگههشتيپه مه، و عومهر ژي وهكي ههمي صهحايبان څهشارتي مشهخت بوو، و هندهك دبيتن: سهندا وي يا باشه.

وي كاري خو كر، شيري خو د ستويي خو دانا، و كفاني خو ب ملي خو شه كر، و پرمي خو بين كورت د دهستي خو گرت، و قهستا كهعبي كر، هفت جاران ل دور كهعبي زفري و هاته نك (مهقامي ئيبراهيمي) نقيز كر، پاشي پويي خو ب نك مهزنين قورهيشيان شه لي دا و هنگي نهو ههمي دروينشتي بوون، و گوته وان: نهف پوييه د ردهش بن، خودي فان دفنان ل ناخي بكيشت، ههچيي ژ ههوه بقتيت دهيكاي وي بمينته بي كور، يان عيالسي وي بمينته ئيتيم، يان ژنا وي بته بيژن، بلا بيته بهراھيا من ل پشت قي نهالي نهفه نهز چووم.

نهفه عومهر بوو. روزهكي بهري وي ب جحيلهكي كهفت، وي سهري خو چهماندبوو و خو مهلوبيل كروو دا خهلك بيژن بي ب تهقوايه، عومهر لي هيتاند و گوتي: سهري خو بلند كه! تهقوايا د دلي دا، ههچيي ژ دلي پتر تهقوايا خو نيشا خهلكي بدهت، نهو بي منافقيي بو خهلكي دكهت.

خو رهزبلكرن، نهگهر خو ب هيجهتا تهقوايي ژي بت عومهر قهبول ناكهت. ديروكي پهنكي مشهختبوونا عومهر د ناف بهرپرېن خو دا پاراست دا بته دهلبهكي ناشكهرا دژي هه كهسهكي بيژت: هجرهتا موسلمانا ژ مهكههي بو مهديني رهقين بوو.

ب زيرهكي و عهدهتا خو عومهر (تههددبيا) ههمي سهو و گرگرين كوفري كر، و سالهك پيشه نهچوو نهو نفرينا عومهر ل وان كرى ب جه هات، نهو كهسي عومهر ددهستي خو ب نك شه كيشاي، ههمي يان بارا پتر ل روزه بهدري روي ردهش بوون و دفنين وان ل ناخي هاتنه كيشان، و بهري ههميان دفنا خالي وي فيرعهوني نوممهتي (نهبوو جهل اي).

* * *

پشتي خودايي مهزن دهستوي دايه پيغه مبهري خو كو مشهخت بيت، و وي ژي وهكي مشهختين دي قهستا مهيني كرى، و ل ويژي د ناف خودان باوهران دا ناكجي بووي، عومهر ئيك ژ وان صهحابيښ وي بين نيزيك سوو بو وي، و گهلهك جاران وي مشيورهتا خو ب عومهر دكر، و نهف چهنده باش ناشكهرا بوو پشتي شهري (بهدري) دهمي خودي ودهسا ههز كرى كو موسلمان ب سهركهفن و هفتي ژ مهزن و گرگرين قورهيشيان كهفتنه دهستي

موسلمانان و چونکی نهو بو جارا ئیکتی بوو موسلمان کافران ئیخسیر دکهن پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهزانی کانی دئی چ ل وان کهت، ئینا وی پسیرا هندهک صهحابیین خو کر، نهبوو به کری گوت: نهگه ر نه م بهرانبهری ههر ئیکتی هندهک پاره وی وهرگرین، و وان بهر دین چیتره. عومهری گوت: نهغه کفرن و نهو بین هاتین دا دینی خودی نه هیلن، قیجا یا باش نهوه ههر ئیک ژ مه مروقی خو یی کافر بکوژت؛ دا کافر بزنان کو چو قیانا وان د دلی مه دا نینه.

و دیاره کو رهئیا عومهری ب تنی ب فی رهنگی بوو لهو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب رهئیا دی کر و (فدیة) ژ ئیخسیران وهرگرت، ئینا ژ بهر فی چهندی نایه ته کا قورنانی هاته خواری، تیدا گه ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- و نهبوو به کری هاته کرن: ﴿ مَا كَانَتْ لِيَنْبِيَّ أَنْ يَكُونَ لَهُمْ أَسْرَى حَتَّى يُتَخَذَ فِي الْأَرْضِ قُرْيُودًا عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ (الأنفال: ۶۷). قیجا نهگه ر وی رژی خودی عه زابهک ب سهر موسلمانان دا ئینا ب ژ عومهری پیغه تر کهس ژئ خلاس نه دبوو!

د شهری ئو خودی ژئ دا عومهری یی ناماده بوو، و د گهل موسلمانان دژی کافران شهری کر هتا دویماییی و دهمی هندهک صهحابیین بی نه مریبا پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری و موسلمان شکهستین، و وان قهستا چیا یی ئو خودی کری، (نهبوو سوفیان) هاته راستا موسلمانان و گازی کر: موحه ممه د د ناغ ههوه دا ههیه؟ کهسی بهرسقا وی نه دا، پاشی گوت: (ابن ابی قحافه) د ناغ ههوه دا ههیه؟ دیسا کهسی بهرسقا وی نه دا، ئینا گوت: (کورپی خه ططابی) د ناغ ههوه دا ههیه؟ کهسی بهرسقا نه دا، ئینا (نهبوو سوفیان) ی گوت: نهغه تیرا مه هه نه.. (یا ژ وی فه نهغ ههر سییه نه ماینه) پاشی وی گوت: رژی که ب ئیکتییه، نه قرو ب رژی به درئ یه، (هوهل) یی بلند بت.. ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ناقبه را هه می صهحابیین دا گوتنه عومهری: رابه بهرسقا وی بده، ئینا عومهری گازی کر: نهی دوژمنی خودی تو دره وان دکهی، خودی بلندتر و مهزنتره نه کهسی دی، کوشتییین مه د به حه شتی دانه و کوشتییین ههوه د ناگری دانه، نهغه پیغه مبهره و نهبوو به کره و نهزم، نه م دساخین. نهبوو سوفیانی گوت: (ابن قه مئه) یی دبیرت: من موحه ممه دی کوشتی به لی ل نک من گوتنا ته ژ یا وی دورستتره.

و هوسا عومهر يي نيزيكي پيغه مبهري بوو -سلاڅ لي بن- و د گهل وي د هه مې شهران دا يي ناماده بوو و كافران ب خو ژي دزاني كو سهنكي عومهرې د ناڅ موسلمانان دا پشتي يي پيغه مبهري و نه بوو به كريبه، لهو هه وه ديت ټيكي وهكي نه بوو سوفياني پسيارا وان هه ر ستيان كر.. و جاره كا دي ژي ده مې كافران صولحا حوده يبيي شكاندي و نه و ترسايين موسلمان تشته كي بكن، رابوون مه زني خو نه بوو سوفيان هنارته مه ديني دا صولحي نوي كه ته فه، و پشتي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- د گهل وي نه اخفتي هاته نك نه بوو به كري دا نه مه هدرې بو وي بكهت، و گاڅا نه و ژي د گهل نه اخفتي، هاته نك عومهرې، ئينا عومهرې گوټي: (نه ز مه هدرې بو هه وه ل نك پيغه مبهري بكه م، ب خودي نه گهر ژ مي رين هوبر پيغه تر نه ز چو نه بينم نه ز دي شهري هه وه پي كه م).

عومهر ل بهر ده ستې پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- نمون يي له شكه ري گوهدار بوو، هه ر دم د نه م و فه رمانا خودي و پيغه مبهري دا بوو، و گه له ك جار ان پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- نه و بو سه رو كا تبيا هنده ك (سه ررين) له شكه ري ده سنیشان دكر.

ژ خصائص و تاييه تمه نديين عومهرې، ل قيري نه م دي نيشاره تي دهينه هنده كان:

۱- گه له ك جار ان عومهر دا تشته كي بيژت، پاشي قورئان دهاته خواري ته ئييدا گوټنا عومهرې دكر، ژ وان جار ان:

- مه سه لا ئيخسيري شهري به دري، و نه فه مه بهري نو كه به حسي ژي كري.

- مه سه لا كرنا نفيري ل نك مه قامي ئيبراهيمي ﴿ وَإِذْ جَعَلْنَا آيَاتٍ مَّثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْثَالًا لِّمُحَدِّثِيهَا مِّن مَّقَامِ رَبِّهِمْ مَّصَلٰٓةً ﴾ (البقره: ۱۲۵).

- مه سه لا دانانا حيجابي ل سه ر ده يكتين موسلمانان: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَبْرِينَ إِنَّهُ وَلٰكِن إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَسِينِينَ يُعْذِبُ إِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَعِى مِنْكُمْ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَعِى مِنْ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَآءِ حِجَابٍ ذٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقَوْلِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَا أَنْ تَنكُرُوْا أَرْوَاجَهُمْ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا ﴾ (الأحزاب: ۵۳).

- مهسه لا نه کرنا نفیژی ل سهر مریین منافقان: ﴿ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَتْسِقُونَ ﴾ (التوبة: ۸۴).

د ثان مهسه لان دا، و د گهله کین دی ژی دا، موافقا گوتنا عومهری د گهل نایه تان پهیدا دبوو هیشتا نایه ت نه هاتینه خواری.

۲- شاهده بییا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو عومهری کو خودی حهقی یا دانایه سهر نه زمانی وی و دلئی وی، وهکی (أحمد) و (ترمذی) فه دگو هیزن: ((إِنَّ اللَّهَ قَدْ جَعَلَ الْحَقَّ عَلَىٰ لِسَانِ عَمْرِ وَقَلْبِهِ)).

۳- نه سائی ژ (سعد بن ابی وقاص) ی فه دگو هیزت دبیزت: جاره کی هندهک ژ نکین قوره شسی ل نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- بوون، پسیار ژئی دکرن و هندهک ژ وان دهنگی خو بلند دکر، عومه ب ژور کهفت ئینا ههمی بی دهنگ بوون، پیغه مبهری -سلاف لی بن- گاغا دیتی ژنک ژ عومهری ترسیان و بی دهنگ بوون کره کهنی، ئینا عومهری گوته وان ژنکان: دوژمنتین خو! هوین ژ من دترسن و ژ پیغه مبهری ناترسن؟ ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ئهی عومهر خو ئهو ریکا تو تیرا دچی ژی شهیتان تیرا ناچت.. یه عنی: خو شهیتان ژی ژ ته دترست و خو ژ ریکا ته ددهته پاش.

۴- بوخاری و موسلم ژ (ابن عمر) ی فه دگو هیزن، دبیزت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: من د خهونی دا ددیت من پهرداغه کی شیری فه دخوار، حهتا ژ نینو کین من دهر دکهفت، پاشی ئهوا ژ بهر من دما من ددا عومهری، صهحابیان گوت: تو وی خهونی ب چ ته عبیر دکهی؟ گوت: ب علمی و (ابن مسعود) ی گوت: نه گهر علمی عه ره بان ههمیبیان د لایه کی ته رازی دا بت و علمی عومهری د لایه کی دا بت، علمی عومهری دی بی وان هلکیتشت.

۵- د حه دیستین درست دا وهکی وی یا بوخاری و موسلم ژ حوذهیفه ی فه دگو هیزن، پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئاشکهره دکهت کو عومهر ئهو دهر گه هه بی کو ئومه ته ژ فتنی دپاریزت.

۶- و ئاشکهرایه کو عومهر ئیک ژ وان مروّفانه یین مزگینسی ب به حشستی بو هاتیبه دان.

عومه ر ژ وان مرؤقان بوو يين راست و هه ز ژ راستي دكهن، بوخاري و موسلم
 شه دگوهيزن دبيتزن: جاره كي پيغه مبهري -سلاف لي بن- دهستي عومهرى گرتبوو، ئينا
 عومهرى گوتى: ئه ي پيغه مبهري خودى تول نك من ژ هه مى تشتان خوشتقيترى نه فسا
 من تى نه بت، ئينا پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوتى: ئه ز ب وي كه مه يى نه فسا من
 د دهستى دا هه تا نه ز ل نك ته ژ نه فسا ته ژى خوشتقيتر نه بم (يه عنى: باوهر يا ته تمام
 نابت) ئينا عومهرى گوتى: ب خودى پا نوكه تو ژ نه فسا من ژى خوشتقيترى، پيغه مبهري
 -سلاف لي بن- گوتى: نوكه ئه ي عومه ر.

قيجا نزا مرؤف ژ كيژكي پتر عه جيتگرتى بمينت: ژ صه راحه تا وي، يان ژى ژ قى
 شيانا وي يا غه ريب كو (سه يطه رى) ل سه ر (عه واطفين) خو ب كه ت و وه كي وي دقيت
 بگوهورت؟ و ب راستى ئه ف هه ردو تشته ب هه مى كه سان شه نائين.

و كانى چه ند عومه ر يى دژوار بوو ده مى عيجز دبوو، هند يان پتر ئه و يى نه رم بوو
 ده مى قورئان بو ده اته خواندن، و تشته كي به لاف بوو د نا ف صه حابيبان دا كو نه گه ر نيك
 ژ وان قيا با كه رب و عيجزيا عومهرى بينته خواري دا هنده ك ئايه تان بو خوينت، و ئه شه يا
 عه جيب نينه ما نه قورئان بوو به رى عومهرى ژ جاهليه تى دا يه ئيسلامى؟ و ئه ف چه ندا هه
 ل هنگى ژى باش ئاشكه را بوو ده مى به حسى مرنا پيغه مبهري -سلاف لي بن- د نا ف
 صه حابيبان دا به لاف بووى و به رى ئه ف خه به ره بو وان بيته ته نكيد كرن، ده مى عومهرى
 شيرى خو راكرى و ل صه حابيبان خو رى: هه چيى بيترت پيغه مبه ر يى مرى دى وي ب قى
 شيرى كوژم... وه كي مه به رى نوكه د به حسى (ئهبوو به كرى) دا شه گيراي.

دو سى جار ان ئهبوو به كرى گوته عومهرى: بى دهنك بيه، به لى عومه ر د حاله ته كي
 نه فسى يى وه سا را دبورى گوهدار بيا وي نه كر و خو بى دهنك نه كر، گا فا ئهبوو به كر ب سه ر
 مينبه رى كه فتى و ئه ف ئايه ته خواندى: ﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ
 قُتِلَ أُنْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَن يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ (آل
 عمران: ١٤٤) عومه رى حاله تى خو يى نه فسى ژ بيركر و ده ستى وي سار بوو و شير كه فته
 عه ردى و زانى مه سه له دورسته.

ب ښي پهنكي عومهر بهرانبهر نايه تان راډوهستا و چهند د حاله ته كي عيجزيي دابا گاڤا نايهت بو هاتبانه خواندن نهو ته تسليم دبوو.

و بهري نوکه څي مه نيشارهت دابوو هندي کو عومهر مروښه كي خوانده فا بوو، لهو گهلهک جارن ده مي قورنن دهاته خواري پيغه مبهري -سلاف لي بن- دهنارته ب دويش عومهری را و وي وهحي دنقيسي.

* * *

ل روژا (موهاجر) و (نه نصاري) ب هه څرکي چووين، کاني پشتي پيغه مبهري -سلاف لي بن- كي دي بته خهليفه، ل وي روژي څي دهوری عومهری يي بهرچاښ بوو و وي مهسه له بنبر کر و دهرگه هي فتنی ل سهر نوممه تي دائيخست.. و مهسه له يا ب ښي پهنكي بوو:

ژ تشتين پيغه مبهري -سلاف لي بن- نيشا مه داين د مهسه لا سهر وبهري مرييان دا نهغه يه: نه گهر کهسهک مر يا باش نهوه مروښين وي يين نيزيک ب سهر وبهري شويستن و کفنکرنا وي رابين، لهو ده مي پيغه مبهري -سلاف لي بن- نه مري خودي کري مامي وي (العباس) و پسماي وي (علي) و کورمه تي وي (الزبير) ب کاري شويستن و کفنکرنا وي رابوون، ههر چهنده ههر صهحابييه كي دقيا شهرفا څي کاري بو وي بت، به لي چونکي نهغه مروښين پيغه مبهري يين نيزيک بوون نهو فهرتر بوون ب ښي کاري رابين.

ژ لايه كي دي څه ده مي پيغه مبهري -سلاف لي بن- نه مري خودي کري، سهر وبهري موسلمانان گهلهک يي حساس بوو، چونکي دهور وبهريين وان هه مي دورژمن بوون، و مهسه لا دانانا کهسهکي ل جهي پيغه مبهري -سلاف لي بن- بو ب کارييانا شهريعه تي و ريشه برنا دوله تي کاره كي گهله كي فهر بوو، و چونکي پيغه مبهري -سلاف لي بن- ب پهنكي ناسکه را نه گوتبوو: بلا فلان کهس بيته خهليفی من، ههر چهنده وي گهلهک نيشارهت دابوون کو ب تني نه بوو به کره يي ژ هه څي کول جهي وي بت.

ژ بهر څي چهندي هندهک نه نصاري -هيشتا بهري پيغه مبهري سلاف لي بن- بيته څه شارتن ل جهه كي ديژني که پرا به نوو ساعده بيان (سقيفه بني ساعده) کو م بوون دا سح بکه ني کاني كي دي بته خهليفه ل جهي پيغه مبهري -سلاف لي بن-، ل وي ده مي سوحهت

گههشته نهبوو بهكري و عومهری و نهبوو عوبهیدهی، و نهو د حازر نهبوون، ئينا نهو رابوون قهستا وی جهی کر دا بزائن کانی مهسهله چیه، وان دیت نهنصاری ههمی یین ل دۆر (سهعدی کوپړ عوبادهی) کۆم سووین و یین دبیزنی: نهسیرهک دی ژ مه بت، و ئیک ژ موهاجریان. عومهری ئیا باخفت نهبوو بهكري گوتی: خو بی دهنگ بکه، پاشی نهبوو بهکر رابوو ناخفت، بهحسی نهنصاریان کر و کانی قهنجییا وان چهنده، ههر وهسا وی گوتتین پیغهمبهری -سلاف لی بن- د دهرحقا قهدر و بهایی وان دا شهگیران پاشی گوت: دقیت نه میر ژ قورهیشییا بت و وهزیر ژ نهنصاریان بت. و نهبوو بهكري بیرا سهعدی ل گوتنهکا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئیناقه دهمی گوتی: (قریش ولایة هذا الأمر) یهعنی: نهف کاره د دهستی قورهیشییا دایه. سهعدی گوتی: تو راست دبیزی. و نهنصاری ههمی ب گوتنا نهبوو بهكري قانع بوون.

و عومهر دا کو مهسهلی بنبر کهت، رابووقه و چوو دهستی نهبوو بهكري و گوته صهحابیبن حازر: موبایهعا نهبوو بهكري بکهن چونکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژ مه ههمییا پتر هز ژ وی دکر، و نهو سهییدئ مهیه و ژ مه ههمییا چیتره، عومهری موبایهعا وی کر و خهلکی ژی د دویف دا. و ب قی چهندي عومهری دهرگههی خیلانی د ناخ صهحابییا دا گرت.

و بهری نهم سوچهتا قی سهراهتی ب دویماهی بینین تهعلیقهکا کورت مه ههیه: هندهک کهسین دل نهساخ یین نهقیانا صهحابیبن پیغهمبهری -سلاف لی بن- بو خو کرییه دین، و (تেশویمکرنا) دیروکا ئیسلامی بو خو کرییه مهنهج و ریباز، ژ دلرهشییا خو خهبر دهن و دبیزن: دهمی موبایهعا نهبوو بهكري هاتییه کرن گهلهک صهحابی ناماده نهبوو بوون و هندهک ژ وان ههر ب دلی نهبوو نهبوو بهکر بته خهلیفه. و گهلهک گوتتین دی یین بیخیر دبیزن. و نهو کهسین قی گوتنی دبیزن نهگه بشتین خو بخاپینن ژی، نهو نهشتین خهلکی و دیروکی بخاپینن، و نهوی چاقین خو ژ روناهایا رۆژی بنقینت و هز بکهت ب چاف نقاندنا وی دنیا ههمی دی تاری بت نهو ژ عهقلی یی شوبشتییه.

ب رازیوونا ههمی صهحابییا نهبوو بهکر بوو خهلیفه، و ل دهمی خیلانهتا نهبوو بهكري مشپورهتا خو ب عومهری و دکر و ب گوتنا وی دکر، وهکی مهسهلا کۆمکرنا قورئانی

د نیک موصحهفی دا، پشتی ل شهری (الیمامه) گهلهک حافظیین قورئانی هاتینه کوشتن عومهری داخواز ژ خهلیفه ی کر کو ئه قورئانی د نیک موصحهفی دا کوم بکهت، و خهلیفه ی ب گوتنا وی کر.

دهمی ئه بوو بهر کهفتیه بهر نساخیا مرنی، وی هنارته ب دویف هندهک صهحابیین مهزن را دا دان و ستاندنی د گهل وان بکهت ل دور وی کهسی دی ل شوبنا وی بته خهلیفه، وی دیت ئه د مهسهلی دا ب جهدل چون، ئینا وی گوته: (عه بدره حمانی کورپی عهوفی و عوشمانی کورپی عهفانی: هوین چ دبیتن نه گهر عومهری کورپی خهططابی بت؟ وان گوتی: گهلهک باشه، و ئه و ژ مه ههمییان چیتره.

یا بهلاش بوو د ناٹ صهحابیین دا کو عومهر مروثه کنی زفر و دژواره، لهو هندهکان پی نهخوش بوو، و چوونه نک ئه بوو به کری و گوتنی: تو دی چ بیثیه خودی نه گهر پسیرا عومهری ژ ته کر؟ ئه بوو به کری گوت: دی بیثمی: پی ژ وان ههمییان چیتر من کره مهزنی وان.

ئه بوو به کری وهصیه تا خو نقیسی و هنارته ب دویف عومهری را و گوتی: من پشتی خو تو کره خهلیفه و ئه ز ب تهقوایا خودی شیره تی ل ته دکم، و بزانه هندی خودییه کارهک ب شفق پی هه ی ئه وی ب روژئی قه بویل ناکهت، و وی کارهک ب روژئی پی هه ی ئه وی ب شفق قه بویل ناکهت، و هتا کارئی فهر نه ئیته کرن پی سوننهت نایته قه بویل کرن... و وهصیه تهکا دریت ئه بوو به کری لی کر.

ل بیست و دووی هه یفا (جمادی الآخره) ژ سالا سیزدی مشهختی ئه بوو بهر چو بهر دلوقانییا خودی، و ل وی شهقا ئه بوو بهر مری روژا د دویف دا سپیدی صهحابیین مویابه عومهری کر و عومهر ب اتفاقا هه می صهحابیین بوو خهلیفی دووی د دیروکا ئیسلامی دا.

گافا عومهر بوویه خهلیفه د ناٹ خه لکی دا هندهک کهس هه بوون ب قی چندی نهخوش بووی، چونکی ئه و ژ هندی دترسییان عومهر د گهل وان پی زفر و دژوار بت، و حالی وان نهخوش کهت، دهمی وان بهری خو ددا عومهری و هزرا خو د ئه بوو به کری دا دکر

وان ففرقه كا مهزن دديت، نه بوو به كر ده مي دچوو جهه كي هندي يي نهرم و حهليم بوو بچوبك همي لي كوم دبوون، و ياري ل نك دكرن، و نه بوو به كرى ده ستي خو ب سه ري وان دا دينا، و عومهر گاڅا دچوو عه رده كي هند يي ب هه بيهت بوو زه لام ژي دترسيان و خو ژي ددانه پاش.. گاڅا عومهر بوويه خه ليفه وان هزر كر هه ري يي وه سا بت، قيجا نهو تيك چوون، ده مي عومهر ب مه سه لا وان زاني بريار دا د ناڅ خه لكي دا بيته گازيكرن دا همي ل مزگه فتې كوم بين و رابوو خوتبه ك يو وان خواند، و تيدا گوت:

(من يي زاني هنده ك مرؤڅ ژ دژوارييا من دترسن، و دبېژن: ده مي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- د ناڅ مه دا عومهر د گهل مه يي زفر و دژوار بوو، و ده مي نه بوو به كر مه زني مه نهو يي وه سا بوو، پا نه فرؤ پشتي نهو ب خو بوويه مه زني مه دي يي چاوا بت؟ نهوي نهڅ ناخفتنه گوتي راست دبېژت، ده مي نهز د گهل پيغهمبهري نهز عه بدې وي و خولامي وي بووم، و كهس وه كي وي يي نهرم و ب رحم نه بوو، قيجا نهز د ده ستي وي دا شيره ك بووم گاڅا وي قيا با دا من كه ته د كاڅلاني دا، و گاڅا قيا با دا من هېلت شولي خو بكه م، پاشي نه بوو به كر بوو مه زن، و كهس د مه رديني و نهرمييا وي دا نه دكه فته گوماني، قيجا نهز يو وي وه كي خولامه كي و هاريكاره كي بووم، من دژوارييا خو تيكه لي نهرمييا وي دكر.. پاشي نهز بوومه مه زني هه وه گه لي مرؤڅان، قيجا هوين بزائن هندي نهو دژوارييه يا نهرم بووي، به لي نه ل سه ر وان يين زؤرداريي ل موسلمانان دكه ن..).

و عومهر پيدا چوو و سياسه تا خو يو خه لكي ئاشكه را كر، ئينا كه يفا وان هات و دلې وان رحمت بوو.

عومهر بوو خه ليفه و يو چارا ئيكي ناسناڅي (امير المؤمنين) يو وي هاته ب كارئينان، و هه ر چنده بناخه يين ده وله تا ئيسلامي ل سه ر ده مي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- و خه ليفه يي وي يي ئيكي نه بوو به كرى هاتبوونه دانان، به لي ژ لايي عه مه لي څه عومهر دئيه هژمارتن ئيكه مين ئاڅا كه ري ده وله ت و جڅا كا ئيسلامي يا مه دهنې -وه كي دي يو مه ئاشكه را بت- چونكي نهو كاري عومهر پي رابووي ل ده مي حوكمداريا خو همي وي يو قي چهندي هل دبژرن.

عومەر دەمی بوویە خەلیفە و مەزنییا خەلکی کەفتیە د دەسان دا بەری هەر تشتەکی وی قانونەک بۆ خۆب خۆب دانا، و خۆ مەجبوور کر کو پێگیزیی پی بکەت دا بشیت پشتی هنگی قانونەکی بۆ خەلکی ژى بدانت، و وان مەجبوور بکەت پێگیزیی پی بکەن، و ئەو قانونا وی بۆ خۆ داناى ژ چەند ماددەبەکتین سەرەکی پێک دەات، ژ وان:

۱- عومەر چونکی مەزنی موسلمانانە، ئەو بەرانبەر خودی پی بەرپسپارە ژ هەر تشتەکی د ناڤ توخوبیین دەولەتی دا چی بیت، وی های ژى هەبت یان نە، و ل رۆژا قیامەتی حسیبای وی ژ یا هەر کەسەکی دی دى یا دژوارتر بت، ژ بەر قى چەندى عومەری چاڤین خۆ باش فەدکرن وگاڤا پی حسیبایا خەلەتیەک یا هاتیەکرن هەلبوستەکی توند و دژوار بەرانبەر وی کەسی دستاند ئەگەر خۆ کورپی وی ژى با.

ژ گۆتینن وی یین زیندە بەلاڤ د قى دەلیڤە پی دا: (ئەگەر حیشتەرەک ل عیراقتی تەحسی، خودی رۆژا قیامەتی حسیبای وی دى د گەل من کەت، دى بیژت: ئەى عومەر بۆچی تە رێکا وی خۆش نەکر بوو).

عومەری بریار دابوو هەر زارۆکەکی بیتە شیرڤەکرن راتبەکی ژ دەولەتی بدەنی، شەڤەکی عومەر ل بازێری دچوو بۆ سەح و سویان، دەنگی گریبا زارۆکەکی هاتی، عومەری دەرگەهی خانى قوتا و ل پشت دەرگەهی گۆتە دەیکا زارۆکی: کورپی خۆ تەنا کە.. یەعنی: هەر وهکی ئەو ل وی باوەرئ بوو کو خودی حسیبایا گریبا قى زارۆکی ژى دى د گەل وی کەت، پشتی دو سى جارن وی دەیکا زارۆکی ئاگەهدار کری، جارا سیبی گۆتی: ئەو مەسەلا زارۆکی تە چیه؟ ژنکی گۆت: عومەری پی گۆتی چی زارۆکی بیتە شیرڤەکرن راتبەکی دى دەینی، قیجا من دڤیت ژ بەر قى چەندى زارۆکی خۆ شیرڤەکەم لەو تو دبینی پی دکەتە گری.. عومەری گۆتی: باشە، و عومەری د گەل خۆ گۆت: هیلاک بۆ تە بت ئەى عومەر! نۆکە سەرا پرپارا تە چەند زارۆکین موسلمانان هاتینە ئیشاندن، وی رۆژى د نڤیژا سپیدى دا خەلکی ژ بەر گریبا عومەری گوھ ل دەنگی خواندنا وی نەبوو، پشتی نڤیژى عومەری گۆت: مە بریار دا هەر زارۆکەکی بیت هەر ژ رۆژا ئیکى راتبەک دى بۆ ئیتە دەسنىشانکرن، چونکی من پی زانى هەندەک بەری دەمی شیرڤەبوونی زارۆکین خۆ شیرڤە دکەن.

۲- بهرانبهر ملله تي ژي عومهر يې بهرپسياره ژ ههر ته صهرروفه كا والييهك ژ واليپن وي دانين، و حوكمي خهلكي كريبه د دهستي وان دا.. قيجا كاري نهو بكن - يې باش بت يې خراب بت- بو عومهری دزقپرت و ل سهر وي حسيب دبت، و عومهری مللهت ژي وهسا تي گه هاندبوو لهو گاڤا وان ديتبا والييهكي تشتهكي خراب يې كړي نيكسهر وان خو دگه هانده عومهری و مهسه له بو دگوت، و عومهری ب خو ته حقيق د مهسه لي دا ذكر. عومهری گاڤا والييهك ته عيبن ذكر پشتا خو نه ددایې و نه دگوتې: ته هاي ژ وه لانا خهلكي بت بو من و ژ ويړي وي فته تو يې ب كهيفا خوېي.

رژه كي عومهری گوته خهلكي: نه گهر من يې ژ ههوه همييان باشتر كره مهزني ههوه و من نه مري وي كر كو عداله تي بكت، نه ري من حقي ههوه ژ سهر خو راکر؟ وان گوتي: به لي. عومهری گوت: نه.. هتا نهز بهري خو بده مي كاني نهو دي وي تشتي كهت يې من فهران پي لي كړي يان نه.

مهسه له -ل نك عومهری- نه هه لېزارتنا مرؤقي باش ب تنپيه، مهسه له ب جهينانا باشيپيه و ب كاريانانا عداله تپيه.

۳- عومهری ل سهر خو عهد كړبو داديبا جفاكي د ناڅ خهلكي دا ب كار بينت، و يا ناشكه رايه كو عومهر و عدالهت د گوهي ديروكي دا دو ناڅين ههڅال جيمكن، يان دو پيشين ههڅ رمانن. ب ديتنا عومهری خهلك هه مي وهكي نيكن نهو يې بلندتره يې تهقوا وي پتر بت، ژ مهسه لا تهقوايې دهر كهفت كهس ژ كهسي چيتر نينه.

جاره كي عومهر چوو مه كههي ديت هندهك زه لامين قوره يسي يپن روينشتين خوارني دخون و خولامين وان ل هنداف سهری دراوه ستاينه، عومهری گوتي: بوچي هوبن دراوه ستاينه دي روينن هوبن ژي د گهل وان خوارني بخون.

و گاڤا كورې واليپي وي ل مصري عومهری كورې عاصي شهقهك دانايه كورې فهقيره كي مصريي فهله، عومهری گوته كورې فهقيرې مصري: رابه تو ژي شهقه كي بدانه كورې نه ميري، پشتي وي شهقهك دانايي گوتي: و نيكسي بدانه (صه لعا) عومهری ژي، چونكي كورې وي ژ بهر كو كورې نه ميريپيه نهو شق يا دانايه ته.. پاشي عومهر ل عومهری

زفړی و نهو گوتن گوتی یا هتا نهفرو ژی دیروکا مروقیینی شانازییی پی دبهت، نهو گوتن یا چو حاکمان بهری وی نهگوتی، گوت: (یا عمرو.. متی استعبدتم الناس وقد ولدتهم أمهاتهم أحراراً؟) یهعنی: نهی عمر.. کهنگی ههوه خه لک کرینه بهنییین خو و نهو سه ریسه ست ژ دهیکین خو یین بووین؟

۴- عومهری مللهت وهسا پهروهده کربوو کو نهو بزائن ههقی وان ل سهر عومهری نهوه عومهر شریعهتی خودی ل سهر وان ب کار بینت، و ههقی عومهری ژی ل سهر وان نهوه نهو گوهداریا عومهری بکهن، و هه لایهکی واجبی خو ب جه نهینت لایی دی ههقی خو نهرازیکرنی ههیه.

چارهکی عومهر ل سهر مینهبری ستوی خو راکر و گوت: نهگر من هو کره هه هوین دی چ کهن؟ مروقهک رابووقه و شیری خو هژاند و گوت: نهم دی هو کهینه هه! یهعنی: دی سهری ته لی دهین. ئینا عومهری دهستین خو سه رنهفراز کرن و گوت: الحمد لله.. مادهم د ناڅ نوممه تا موحه ممدی دا هندهک هه نه عومهری ب شیری راست بکهن.

* * *

و کانن چاوا عومهری قانونهک بو خو دانابوو دا نهو پیگیری پی بکهت، وهسا قانونهک بو والیین خو ژی دانابوو، وی ل سهر وان فهر کربوو نهو پیگیری پی بکهن، و سیاسه تا عومهری د گهل والیین وی یا ب فی رهنگی بوو.

۱- هه والییهکی وی هنارتبا جههکی راتبهکی هه یقانه بو وی و هاریکارین وی دهسینشان دکر، و بو زانین هه می گاغان راتبین والیین وی ژ راتبی وی پتر بوو، و گوهی وی لی بوو چی گاغا زانیا مهصره فی والییهکی ژ راتبی وی پتره دا هنیرته ب دویش را و پیسپاری ژئی کهت کانن نهو فی مهصره فی ژ کیفه دئینت؟

۲- پی وی کربا والی ل سهر دکره شهرت کو د ناڅ خه لکی دا بژیت، و وهکی وان بت، و نهو ب خو کاری خو ب دهستی خو بکهت.

۳- بهري وي مرؤقهك كريا والى والى وي دهژمارت، و پشتى دبوو والى ژى ب دهمهكى جارهكا دى مالى وي دهژمارت، قيجا نهگه زانيبا مالى وي ب پهنگه كى نه يى طه بيى يى زنده بووى حسيب د گڼل دكر و ژى دستاند.

۴- دو نهگه رين مهزن هه بسون وي والى ژ بهر دئوخستن، ئيك: كو ملله تى ژى رازى نهبت و گازندهيان ژى بكه ن ژ بهر (انحراف) و خه له تيپن وي. دو: و كو ملله تى ب پهنگه كى زنده ي عهده تى هه ز ژى بكه ن و ل دؤرا وي كوم ببن، دا غورور و بو وي چى نهبت و هزرا هندى بكه ت كو دى شيت ب وان بهرهنگارىا دهوله تى كه ت.

۵- ل دو ماهيا ژيى خو عومهرى برپار دابوو نهو بجه هه ويلايه ته كى دو هه يشان لى بمينت، و خه لكى وي جهى ژ نيزيك بمينت، و گوهى خو بده ته گلله و گازنده يين وان و وي دگوت: بهلكى هندهك مرؤف هه بن نه شين بينه مهدينى، و گازنده و پنتقيبين خو بگه هيننه مه قيجا يا دورست نهو نهو ل دويف وان بچين. بهلى مرنى دهليشه نه دا يى نهو قى برپارا خو ب جه بمينت، هه چهنده ل ده مى جهجى نهو ب قى كارى رادبوو و خو دگهانده خه لكى هه مى دهقران و پسپارا حالى والييان دكر، و گاڅا وي تشته كى نه دورست ژى گوه لى ببا دا هنيتره ب دويف وان را و حسيبه كا دژوار دا د گڼل وان كه ت.

ب كورتى دى بيژين: گاڅا وي كهسهك كريا والى و هنارتبا جهه كى، وي نهو وهسا تى دگهانده كو هزر نه كه ت نهو بوو مه زنى جهه كى و چو حسيب ل سه ر نينه، و هه چيبا وي بقت نهو دى كه ت و ميزانيه كا شه كرى دى ل بن دهستى بت، و دهسه لاتا مهركه زى -كو خيلافه ته- هاى ژ وي نينه.

ژ لايى دانان و بنه جهرنا بناخه يين دهوله تا مهدهنى ژى شه عومهرى پيگاڅه كا مهزن هاقتبوو هيشتا بهري بيته خه ليفه و پشتى بوويه خه ليفه ژى. نهو ژى ب قى پهنگى:

۱- دهوله تا مهدهنى بى دهستور و قانون ب ريشه ناچت، و چونكى دهستور و دهوله تا ئيسلامى قورئانه، ئيمامى عومهر ما ب نه بوو به كرى شه -دهمى نه بوو به كر خه ليفه - كو قورئان د ئيك موصحف دا بيته كومكرن دا بو هه كهسه كى يا بهرده ست بت، و ب تاييه تى نهو يين حوكمى د ناقهه را خه لكى دا دكهن، و بهري هه ميبان خه ليفه ي ب خو،

لهو ئەف موصحفه ل نک ئەبوو بهکری بوو هندی یی سخ، پاشی چوو نک عومهری هندی ئەو ژ یی سخ. و ئەفه ئیک ژ مهزنتربن بناخهییین ئاڤا کرنا دهولهتا مهدهنینه.

۲- پاراستن و پیشخستنا زمانی و ئەدهیبیاتان ئەفه ژ ی دبتنه ناسنامه و بناخهیهکی سهرهکی بۆ پهیدا بوونا جفاکا مهدهنی، ئەوا ئاڤا کرنا دهولهتا مهدهنی ب هیقییی شه دمینت، لهو وی خههکا مهزن ژ قی چهندی دخوار، و خهک ب تاییهتی بچوبک و جحیل پال ددان کو خو فیری زمان و ئەدهیبیاتان بکهن، دا بینه خودان ناسنامهیا تاییهت و ئاشکهرا.

۳- دامهزراندنا دهولهتا مهدهنی و دورستکرنا حوکمهتهکا ب ریک و پیک پیتقی ب ههبوونا تاریخهکی ههیه دم پی بته زانین، و ئاشکهرایه کو تاریخا هجری، یا کو موسلمان هتا ئەفرۆ سالیین خو پی دهژمیرن عومهری دانا بوو.

۴- دانانا دهواوینان، یین کو قی گافی دبیژنی: دهزگههین حوکومی، یان دائیره، ل سهر دهمی عومهری بوو، ههر ویلایهتهکی دیوانهک ههبوو ب ئەزمانی وی جهی دهاته نقیسین، دهزگهها (قضائی) و ئیداری، دورستکرنا دهزگهها بهریدی و پۆستهگههاندنی، دهسنیشانکرنا ئاڤاهیهکی بۆ گرتنا مرۆقین تاوانبار، چیکرنا پارهی، پاراستنا توخوبیین دهولهتی ب ریکا دورستکرنا دیوانا لهشکهری یا نۆکه دبیژنی: وهزارهتا بهرپهقانییی. ئەفه ههمی عومهری -ل دهمی خیلافهتا خو- دامهزراندبوون، و ب قی چهندی مرۆف دسیت بیژت: عومهر ئاڤاکهری ئیکهمین دهولهتا ئیسلامی یا مهدهنی بوو.

۵- و تشتی ژ ههمییی مهزنتر ئەو بوو عومهری (نظام الشوری) -کو مهزنتربن (مقومات) ین نظاما حوکومییه- د دهولهتا خو دا کرپوو راستییهکا بهرچاڤ، دهمی عومهر بوویه خهلیفه بریار دا صهجابی -و ب تاییهتی زانا و شارهزاییین وان- ژ مهدینی دهرنهکفن و بمیننه ل نک وی، ژ بهر چهند ئەگههکان، ئیک ژ وان ئەو بوو: دا ئەو ل دهمی ههوجهیی رهئیا وان وهرگرت و بۆچوونا وان بزانت، و عومهری مهجسهک ههبوو ژ چهند صهحابیان پیک دهات گاڤا تشتهک چی بیا دهنارته ب دویف وان را و گوھی خو ددا گوتنا وان، و تشتی ئەو ل سهر کۆم بیان عومهری ب جه- دئینا.

۶- دهستورهک بو کرنا شهري و چاوانيبيا ته عامولا د ناقبهرا لهشکهری و سه رلهشکهری دا عومهري دانابوو، و وی ب خو (اشراف) ل سه رب جه نينانا قی دهستوری دکر، و نهف چهنده ژي کارهکي زبده پيتثييه بو دانان و پيشقهبرن و پاراستنا دهولهتی.

و دهمی نه م ديپترين: عومهري فلان دهستور، يان فلان نظام دانا، مهعنا وي نهو نينه نه م ديپترين: نهفه تشتهک بوو عومهري ژ نک خو چيکريوو، و ههمی ژ داهيتانا وی بوو، نهخير! بهلکی ريبهري وی د قی چهندي دا کيتاب و سوننهت بوو، زبدهباری وان شيرهت و (توجيهات) ين نهبوو بهکری داينی، و پشتی فان ژ نوی دهوري (اجتهادات) ين عومهري ب خو ژي ديپن.

دو لايپن دی ژي ههبوون عومهري گهلهک خه م ژي دخوار: لايي نابوري، و لايي ناقه دانکرنی.

ژ لايي نابوري فه: عومهري پويته ب چاندني و بازگانيبی دکر، و دهمی موسلمانان عهردهکي نوی دستاند عومهري نه دهيتلا عهردي زراعی ژ خه لکي وان جهان بيته ستاندن، بهلکی وی عهرد دهيتلا د دهستی خودانان دا، و تهشجيعا وان ل سه ر چاندني دکر، و بهري عومهري بمرت ب ده مکی دگوت: نه گهر نهوا من ل دويماهيبي زانی من ل بهراهيبي زانيبيا نهز دا مالي زهنگينان يي زبده ژي ستينم و ده مه فهقيران. و عومهري جههک چيکريوو دگوتني: (بيت الدقيق) نه رزاق لي ددانا، ههچيبي برسی با دچوو وييري خوارن بو خو ديپنا ب ههروه.

ژ لايي ناقه دانکرنی فه، بهسه بيپترين: عومهري ل سه ر دهمی خيلافهتا خو بريارا دامه زراندا چهند باژيرهکان دابوو، وهکی: باژيري بهصرا و کووفه.

و کورترين و مهزنترين گوتن د دهرهقا عومهري و خيلافهتا وی دا ب بهر گوهي من كهفتی نهوه يا ژ ئيمامي عهلی هاتيه فه گوهاستن، روزهکی عهلی عومهري ل چولي ديت يي دکهته غار، گوتي: نه خير نهی (أمير المؤمنين)؟ عومهري گوتي: حيشترهک ژ حيشترين زهکاتي يا فههستی نهزي لي دگهريپيم.. ئينا عهلی سهري خو هژاند و گوتي:

(لقد أتعبت من بعدك) یه عنی: ب راستی ته نهو وهستاند یی پشتی ته بیت!! گوتنه که کانی چند مهزنییا عومهری ژئی دئیته زانین هند شاره زاییا عهلی ژئی دئیته زانین.

ئهی عومهر ته ب ئی سهر وبهری خو، ب ئی دادی و عهاله تا خو ههمی مهزن و خهلیفه یین پشتی خو وهستاندن، کس پشتی ته نهشیت وهکی ته بکهت، و ههچی بییت خه لک دئ بیژنی: وهکی عومهری به، و گهلهک یا ب زهحه ته عومهر دوباره بیت.. (لقد أتعبت من بعدك) گوتنه که چیا یی زانینی عهلی د دهرحه قا چیا یی عهاله تی دا عومهری دبیزت، ئیجا نزا مروث پتر ژ کی عه جیگر تی بیت؟

و سه رهاتییین عهاله تا عومهری گهلهک و گهلهک ژ وی رۆژی ناشکه راترن نهوا ل رۆژه کا ساهی ل نیشا عهسمانی، و نه گهر ئهم وان ههمییان فه گتیرین دهم تیرا مه ناکهت، ل ئیبری ب تنی دئ گوتنا نه یاره کی ژ نه یارین عومهری فه گتیرم دا بزانی کانی عومهر چ بو.. قه یسه ری رومی مروثهک هنارته مه دینی دا بو وی بهری خو بده ته حالی عومهری، دا به لکی نهو بزانت کانی عومهر چیه و بوچی هوسا زوی دهوله تا وی هنده به رفره ه بوویه؟

نهو مروث هاته مه دینی چا ئی خو ل باژیری گتیرا کانی قه سرا عومهری ل کیشه یه، و چند لهشکه زیره قانیی لی دکهن، چو قه سر و قوسیر ب بهر چا ئین وی نه کهفتن، پس یارا مروثه کی کر: مه لکی هه وه ل کیشه یه؟ وی گوتی: مه چو مه لک نینن، نه میره ک مه یی هه ی یی ب وی لای هه فه چو وی.. نهو مروث ب وی لای هه فه چوو کس نه دیت، ب تنی زه لامه ک تی نه بت یی خو درپژکریه سه ر ئاخ، و تری سه ر جلکین وی ئاخه، و یی نقشتییه، هه می تشت هاتنه سه ر هزرا وی مروثی ب تنی نهو تی نه بت کو نهف زه لامی درپژکری عومهر بت، ل خو زقری پس یار ژ مروثه کی کر: کانی عومهر؟ وی گوتی: نهوی هه عومهره.. نهو زه لام د جهـ دا هسک بو، نهفه عومهره؟ نهو عومهری مه لک ل سه ر کورسیکین خو ژ ترسین وی دا فه دلهرزن یی ب ئی حالییه، نهی عومهر ته عهاله ت کر ئیجا تو پشت راست بووی، لهو تو یی نقشتی!

و هه ر جاره کا نهف گوتنه یا ئی مروثی نه یاری عومهری د دهرحه قا عومهری دا گوتی دئیته بیرا من، کانی چند مهزنییا عومهری ل بهر چا ئین من دوباره دبه ته فه هند نهحه قییا وان نه زانان بو من دیار دبت نهوین دبیزن: مادهم وه سایه پا بوچی عومه هاته کوشتن؟ هه ر

وهكي ل نك شان (عهقهرييان) كوشتن نهجامي ئيكانهيه يي (موعادهلا) زولم و زوردارييي.. بهلي بهري نهو ئي پسيارا وهكي وان يا بي بها بكن دثيا وان ل بيرا خو ئينابا كو عدالته و بهلاشكرن و گوټنا حقيقيي كاني چهند ههټالان بو مروئي پهيدا دكهت، هند دوزمنان زي پهيدا دكهت، و تيرا عومهرى ههيه نه م بيژين: كوشتنا وي ب دهستي مروشهكي بوو د ههمي ژيبيي خو دا جارهكا ب تني زي خو بو خودي نهچهماند بوو و نهگوټبوو: (الله اكبر)، ونهقه دهليلهكي ديهه ديروكي د صالحي عومهرى دا تومار كرى، ديسا دي بيژين: تيرا عومهرى ههيه مهزني كو پشتي وي و هتا نهټرو زي كهسي كه رب ژ عومهرى قهنهبوويه سهرا زولمهكا وي كريت.

هه چاوا بت روژا عومهرى گهلهك ژ هندئ گهشتر و مهزنتره كو ب چهنگي هندهك قهله و چهكههكيان رهش بيت، يان ب سهرا دا هندهك بي عهقلان بيته قهشارتن.

دهه سال و شش ههيف و چار روژان عومهرى خيلافهت ب خو خهملاند، و روژا باركزي هات.. ل وي ههيف عومهر تيدا شهيد بوو، كو ههيف (ذو الحجه) بوو، عومهر ژ حجي قهگهريا، و بهري نهو ژ مهكههي دهركهټ، وي دهستين خو سهرنهټراز كرن و گوټ: ((يا رهبي ژيبي من دريژ بوو، و هيزا من لاواز بوو، و رهعييه تا من بهرفرهه بوو، قيچا تو رجا من بستينه، يا رهبي تو شهادهتي ب رزقي من بكه، و مرنا من بيخه باژيري پينغمهبري خو)).

كچا وي حهفصا دبيژت: ئينا من گوټي: چاوا دي شهيد بي و تول مهديني؟ گوټ: وي گوټه من: نهگهر خودي بقتيت دشيت.

بيست روژ ب سهر دوعايا وي قه نهچوون خودي داخوازا وي ب جه ئينا:

ل سالا (۲۳) مشهختي عومهرى قهستا مهكههي كر بو كرنا حجي، و نهو بوو پشتي نهو ژ كرنا حجي خلاس بوو و بهري بزقريته مهديني وي دوعايهك ژ خودي كر كو شهيد بووني ب رزقي وي بكهت، ل دوزين بيستي ههيف (ذو الحجه) عومهر گههشته مهديني، و ئيك ژ وان سياسيان بين عومهرى ب كار دئينا د دهرحهقا عهبدين نه موسلمان دا نهو بوو وي نهدهيلا عهدهك پشتي بالغ دبت بمينته د مهديني دا، نهگهر يي موسلمان

نهبت، (المغيره بن شعبه) دهمي والي ل کوفه عهده کي مهجووسي ب دهست کهفت ناڅي وي (فيرووز) بوو و دگوتني: (ابو لؤلوه)، مرڅه کي صنه تکار بوو، و گهلهک کارين دهستي دزائين، موعيره کاغزهک بو عومري هنارت تيدا داخواز څي کر کو ټو دهستوبري بدهت دا موعيره عهده څو د گهل څو بينته مهديني بهلکي موسلمان فايدهي څ کارني دهستي وي بکن، عومري دهستوبري داين.

(ابو لؤلوه) ي ل مهديني کارني دهستي ذکر بو سهبيدي څو موعيره ي، و موعيره ل سهر وي کربو شهرت کو ههر رڅر ټو چار دهره مان بدهته سهبيدي څو، (ابو لؤلوه) ي ب څي چهندي نه څوش بوو، و هزر کر چار دهره م گهلهکن.. رڅه کي وي عومر ديت ئينا گانده بين څو بو کرن کو سهبيدي وي باره کي گران يي دانايه سهر ملان. عومري کره دلني څو کو بيڅته موعيره ي بارني وي سفک بکهت، و گوتنه (ابو لؤلوه) ي: تهقوايا خودني بکه و قهنجيبي د گهل سهبيدي څو بکه. (ابو لؤلوه) ي هزر کر عومر يي پشستا موعيره ي دگرت، لهو گوت: عهدهالهتا وي خه لک همي څه گرت ټهز تي نهيم. پاشي عومري پسيار څي کر: کاني ټو چ کاران دزانت، وي گوت: ټهز دشيم دستاره کي چي کهم ب بايي شول بکهت. عومري گوتي: پا دي ټيکي وها بو مه چي بکه.. وي گوت: ټهز دي بو ته دستاره کي چي کهم خه لکي رڅه لهاتي و رڅه ټاڅايي پي باڅن. عومري تي ئينا دهر کو ټاخفتنا وي يا ب تيقله لهو گوتنه مرڅه کي د گهل څو دا: ټهڅه يي گه فان ل من دکهت.

(ابو لؤلوه) ي کره دلني څو عومري بکوڅت، څ بهر څي سهرهاتي، يان څي چونکي ټمپراتوريه تا شرکي يا مهجووسيان ب دهستين عومري هاتبو په لڅاندن و ټالايي تهوحيدي ل وهلاتي فورسي هاتبو بلندکرني؟

ټهڅ ههر دو گوتن بين هاتينه کرن.

و ل دڅر مهسه لا: کاني هندهک کهسپن دي څي د گهل (ابو لؤلوه) ي دا هه بوون دهمي وي پيلان بو کوشتنا عومري گيڅاي يان نه؟ د هندهک ربوايه تان دا هاتييه کو مهسه له پيلانه کا مهزن بوو هورمزانني مهجووسي، و جوفينه يي فهله، د گهل (ابو لؤلوه) ي تيدا پشکدار بوون، و وان (ابو لؤلوه) هليڅارت دا ب کارني کوشتنني رايبت.. بهلني ټهڅ چهنده د ربوايه تا (بوخاري) دا نه هاتييه.

ههه چاوا بت (أبو لؤلؤه) ي كيرهك تاييهت بو قي كاري خو چي كر، دو سهه ئيخستني دا ژ ههردو لايان فه كار بدهت، پاشي ههردو دهقين كييري تيركرن و ژههر پي وهركر، و وهسا بو خو دانا كول نقيژا سپيدي بچته مزگهفتي و عومهري د نقيژي دا بكوژت.

ل سپيديهيا رؤژا دوشهنبه، (۲۳) ي ههيفا (ذو الحجه) ژ سالا (۲۳) مشهختي، (أبو لؤلؤه) ي مهجووسي ب كييرا خو يا ژههركري فه قهستا مزگهفتا پيغهمبهري -سلاڤ لئ بن- ل مهدينې كر ب ئيهتا كوشتنا عومهري كورې خهططابي، پشتي عومهري ريزين نقيژكران راست كرين پيشقه چوو و بهري خو دا قبيلې، (أبو لؤلؤه) ي ريز برين، و كييرا وي د بن جلكان فه يا قهشارتي بوو، و دياره مزگهفت ل وي دهامي هند يا روغن نهبوو ژي خهلك وي بنياسن، خو ب عومهري را گههاند، پشتي عومهري گوټي: (الله أكبر).. صهيي مهجووسي سي درب ب كييرا خو يا ژههركري ل عومهري دان، ئيك ژ وان ل جهي نافكي بوو و عومهر ب وي چوو.. ههتا عومهر لئ زفري وي خو هاقيت و د ناف ريزا را قهستا ژ دهرقه كر، عومهري گزي كر: وي صهي نهز كوشتم. خهلك شاش بوون، (أبو لؤلؤه) ي ههچي كهفتيه بهر سنگي دربهك وهشاندئ، ههتا دبيژن: وي سيژده زهلام برينداركرن، ههفت ژي مرن ژ بلي عومهري.

(أبو لؤلؤه) نهشيا خلاص بيت، هندهكان ري لئ گرت گاڤا وي زاني خلاص نابت كييرهك ل ستويي خو دا و خو كوشت.

عومهر پاش پاشكي زفري د ناف ريزي دا و دهستي عهبدرحمانې كورې عهوفي گرت و كيشا جهي خو، عهبدردهحمانې نقيژل شوينا عومهري كر، و عومهري -ب برينا خو فه- نقيژل پشت وي كر.

پشتي نقيژ ب دويماهي هاتي عومهري گوټه (ابن عباس) ي: كاني بهري خو بدئ نهو كييه نهز كوشتيم؟ (ابن عباس) ي سهكرې پاشي زفري و گوټ: عهبدئ موغيرهيه. عومهري گوټ: نهوي صنعتهكار؟ گوټي: بهلي. عومهري گوټ: خودي وي بكوژت من قهنجي د گهل وي كربوو، (الحمد لله) مرنا من ب دهستي مرؤقهكي موسلمان نهبوو كو رؤژا قيامهتي ل نك خودي سوجهكا خو بو خو بكهته هيجهت. پاشي عومهري گوټ: جاري وي نهكوژن. هندهكان گوټ: وي ب خو خو يي كوشتي. ئينا عومهري گوټ: (انا لله وانا اليه راجعون).

پاشی هندی خوین ژ برینا عومهری هات دلخ وی هاته گرتن، ئینا زهلامان نهو پراکر و بره مال.. سی پوژان عومهر ما بریندار، و د گهل برینا وی یا مهزن نهو ل سهر هشین خو ما و یا وی د بریندارییا خو دا کری چو مروقتین ساخ و هشیار ژی نهشین بکهن.. وهرن دا قهستا مالا عومهری بکهین و وان ههر سی پوژین دویماهییی ژ ژییی وی د گهل دا بژین، دا پتر مهزنییا وی بو مه ناشکهرت بیت.

* * *

و مهخسه دا مه ب وی تشتی یی عومهری کری مهسه لا هلبژارتنا خهلیقه یی پشتی وی

بوو.

دهمی نغیتر خلاس بووی و هندهک زهلامان عومهر هلگرتی و بریبه مالا وی، خهمهکا مهزن ب سهر خهلیکی مهدینی دا هات تو دا بیتری چو خهم ژ وی مهزتر نینن، هندهک صهحابی لی کوم بوون دا حال وی ل سهر سفک بکهن، جحیلهک هاته نک و نهو یی د وی حالی دا بوو، گوئی: نهی (أمیر المؤمنین) مزگینییا خودی ل ته بت، ته ههقالینییا پیغهمبهری -سلاف لی بن- یا کری، و تو زوی هاتبوویه د ئیسلامی دا، و دهمی تو بوویه خهلیقه ته عدالت کر و نهقه شهیدبوون ژی گههشته ته.. عومهری گوئی: خوژی نهز سهر ب سهر ژی دهرکفتبامه، نه ل سهر من و نه بو من، پاشی نهو جحیل دهرکفت، عومهری بهری خو دایی کراسی وی یی شوره و یی عهردی دمالت، ئینا عومهری گوئی: کانی بیژنی بلا بزفرت، گاغا زفری عومهری گوئی: برازا کراسی خو کورت که، بو جلکی ته پاقرتره، و دا خودی ژی ژ ته رازی بیت.

بهری خو بدهنه مهزنییا عومهری و کانی نهو چهند یی حهریص بوو ل سهر سوننهتی، د گهل وی برینا مهزن یا کهفتییه لهشی کو رویکیکین وی قهت کرین، دهمی وی دیتی کراسی مروقهکی یی شوره و یی د بن گوژهکی دا -و نهقه خیلافی سوننهتا پیغهمبهرییه سلاف لی بن- وی برینا خو ژ بیر کر و نهمری ب سوننهتی ل وی جحیلی کر.

عومهری -وهکی هندهک ئیسلامخوازین مه یین عهصری و حهرهکی- نهگوئی: کورتکرنا دلنگان مهسهلهکا (هامشی)یه و ژ (قوشورانه)، ب بهر ناکهفت مروقی داعیه

خو پيغه مژويل بكهت، يان (واقع) و حالتي سياسي ژ هندتي مهزنتره خهليفه خو ب مهسهلكا هنده (تافه) فه مژويل بكهت.. روظا مه ئيسلام كريبه تشتين (موهيم) و نه (موهيم)، و مه خهم ژي ي (موهيم) ب تني خواري، و سي چارپيكتين سوننه تي ژ بهر مهصلهحه تهكا (شهخصي) يان (حزبي) مه ژ تشتين (تافه) و نه (موهيم) هژمارتي، (موهيم) و نه (موهيم) پيگفه چوون:

دين چوو و نهكهت ب دهست مه دينار

تالي ژ نهچاري بووينه صهففار

(ابن عباس) ل نك عومهري يي روينشتي بوو، گاڤا وي گوهل ل عومهري بووي گوتي: خوژي نهز سهر ب سهر ژي دهركهفتبام.. گوتي: نه ب خودي تو سهر ب سهر ژي دهرناكهفي، ته ههقالينييا پيغهمبهري -سلاف لي بن- كربوو و نهو يي ژ ته رازي بوو، و ته هو كربوو و هو كربوو.. و ههتا پيغهمبهري -سلاف لي بن- مري ژي يي ژ ته رازي بوو، پاشي ته ههقالينييا خهليفتي پيغهمبهري ژي كر و تو د فهرمانا وي دا بووي و ته بو وي هو كر و هو كر.. پاشي تو بوويه نه مير و ته نه ميراتي ب تازه يي كر و ته هو كر و هو كر، ئينا عومهري گوتي: كورتي عهبياسي نه گهر تزي عهردى من زير ههبا ژ ترسين روظا قيامه تي دا نهز دا دم.

پاشي وان هنارته ب دويش هه كيمه كي را دا بهري خو بدهته برينين عومهري، وي هندهك قهسپ كرنه ناقي و نهو ناڤ دا عومهري، پشتي بينه كي نهو ژ برينا وي دهركهفت، پاشي هندهك ئاقه ماست ژي دا يي، نهو ژي ژ بريني دهركهفت، ئينا نهو ژ عومهري بي هيفي بوو و گوتي: نهى (امير المؤمنين) كهسه كي بدانه شوينا خو، نهز دبيرم ژ نه قرو ههتا سوياهي زنده تر تو ناميني، عومهري گوت: ته راستي گوته من، و نه گهر ته تشتي كي دي گوتبا من، من باوهر نه دكر، في گاڤي نه گهر دنيا هه مي يا من با ژ ترسين هاتنا قيامه تي دا نهز دا وي دم.

ل شان ههه ستي روظان عومهر ژ بهر برينا خو نه شيا بچته نقيزا ب جماعت ل مزگهفتي، لهو نه مر كر صوهه بي رومي ل شوينا وي نقيزي ل بهرا موسلمانان بكهت.. و ده مي خهلكي داخواز ژي كرى نهو نيكي ل شوينا خو بكهته خهليفه، عومهر پيچه كي ما

هزرین خو کرن، و گوت: نهگه نهز کهسه نه دانمه شوبنا خو ئیکی ژ من چیترو وه کریبه، و مهخسهدا وی پی پیغه مبههرا بوو -سلاڤ لی بن-، و نهگه نهز ئیکی بدانمه شوبنا خو ژ ئیکی ژ من باشترو وه کریبه، و مهخسهدا وی پی پیغه مبههرا بوو.

مرۆقهکی گوتی: نهز دی ئیکی باش نیشا ته دهه، کورپی ته عهبدللاه. عومهری گوتی: خودی ته بکوژت، نهز ب خودی کهمه مهخسهدا ته ب قی گوتنی خودی نینه، من بو خو پی نهخوش نهبوو قیجا دی دهه مه ئیکی دی ژ مرۆقین خو؟! نهگه خیر تیدا بت مه تیرا خو ژ پراکر، و نهگه خرابی تیدا بت بهسی بنه مالا عومهریه حسیبنا ئومهتا موحه ممهدی ژ زهلامهکی وان ب تنی بته کرن، من چول سهه خو نههیتلا یا ژ من هاتی من کر و من مرۆقین خو بی بارکر، قیجا نهگه سهه ب سهه نهز رزگار بووم نهو نهز مرۆقهکی بهخته وهرم.

پاشی گوت: نهگه (ابو عبیده) یی ساخ با نهز دا وی ل شوبنا خو دانم.

و ناشکهرایه کو دهه مرۆق ههبوون پیغه مبههرا -سلاڤ لی بن- ب ساخی مرگینی ب بهحهشتی دابوو یی: نهبوو بهکر و نهبوو عوبیده، و نهقه ههردو بهری عومهری مریوون، و عومهرا.. نهقه سی، و پشتی عومهری هفت مابوون: عوشمان و عهلی و زوبهیر و طهلهحه و عهبدررهحمان و سهعد و سهعیدی کورپی زهیدی.

عومهری شهشین ئیکی ژ قان هلبژارتن، و یی هفتی (سهعیدی کورپی زهیدی) ژ ناڤ دهه ریکست، چونکی پسمامی وی بوو و زهلامی خویشکا وی فاطمای بوو، گوتی: نهز شاهدهی بو ته دهه کو پیغه مبههرا -سلاڤ لی بن- یی ژ ته رازی بوو هتا مری، بهلی چونکی تو مرۆقی منی، چی نابت تو د گهل قان بی، پاشی گوته سهحابیبیان: ئیکی ژ قان ههه شهشان بو خو هلبژارتن، و کورپی من عهبدللاه بلا د گهل ههوه بت رهیا وی وهرگرن، بهلی وه نهبت تشتهکی بیخه دهه دهستان دا.

و گوت: نهز شیرهتی ل وی دکهه یی پشتی من دبهه خهلیفه کو قهدری موهاجران بگرت و حورمهتا وان بیارتت، و قهدری نهنصاریان ژ بگرت، باشیی د گهل باشی وان بکهت و ل خرابی وان بیورت، و قهدری خهلیکی دی ژ بگرت نهوی ل وهلاتین موسلمانان، چونکی نهون ئیسلامی دیارتن، چویی ژ نهستینت نهو مال نهبت یی ژ وان زیده بکهت و

ئهو پي درازي، و نهز شيرهتي ل وي دکهم ب عهريه پين دهشتي ژي.. و ب (اهل الذمه) ژي باري زيدهي طاقه تا وان ل وان نهکهن.

ئهغه ب کورتي ئهو شيرت بوو يا عومهري ل وي کهسي کري ئهوي دئ پستي وي بته خهليفه. و عومهري گوته کورتي خو: سهح کي کاني چ دهين ل سهري من هه نه ژ مالي من بده، ئه گهر مالي من تيرا نهکر، بيژه بنه مالا عهدي بلا هاري ته بکهن، ئه گهر هر تيرا نهکر بلا قورهيشي ژي هاري ته بکهن.

پاشي گوتي: عهبدللاه، ههريه نک دهیکا موسلمانان عايشايي و بيژي: عومهري سلاقي ل ته کرين، و نه بيژي (امير المؤمنين)ي، چونکي نهز نوکه ئه ميرئ کهسي نينم، و بيژي: ئه گهر تو دهستويريي بدهي، عومهري دقنيت ل نک ههردو هه قالين خو بيته قهشارتن، يهعني: د مهزله کا عايشايي قه ل نک قه بري پيغهمبهري -سلاقي لي بن- و يي ئه بوو بهکري.

عهبدللاه هات، ديت عايشا يا بو عومهري دکه ته گري، عهبدللاهي داخوازا عومهري گه هاندئ، عايشايي گوت: ب خودي ئهو جه من بو خو هيتا بوو بهلي ئهز دئ وي ئه قرو ب پيش خو ئيخم.

گاغا عهبدللاه زقريه نک بابي خو و گوتسيي: عايشا يا رازيه، گوت: (الحمد لله) ئهغه ل نک من ژ هه ميبئي گرنگتر بوو، ئه گهر نهز مرم جاره کا دي دهستويريي ژي بخوازه قه ئه گهر رازي نه بوو من ببه نه ناف زياره تي موسلمانان.

کچا وي حه فضا دهیکا موسلمانان هاته نک، گاغا وي ئهو د قي حالي دا ديتي کره گري و گوت: وهي بو هه قالسي پيغهمبهري.. عومهري گوته کورتي خو: کاني من راکه شه نهز نه شيم گوهي خو بدهمه فان گوتنان، وي عومهر دا بهر سنگي خو، عومهري گوته کچا خو: نهز ته ب خودي ددهمه سويندي ژ قي جاري پيشه تر تشته کي ب من نه بيژي، چا قين ته نهز نه شيمي، بهلي هه مريبه کي ئهو تشت پي بيته گوتن يي نه ل نک وي، مه لائيکه تان کهرب ژي قه دبن.

سې رۆژان عومهري پشتی بريندارکړنې ما، دوشهنبې و سې شهنې و چار شهنې، و ل رۆژا چار شهنې (۲۶) ی هه یفا (ذو الحجه) ژ ساللا (۲۳) مشهختی عومهري شههید چوو بهر دلوفانیا خودی، و ژیبی وی هنگی ل دورین (۶۳) سالیبی بوو.

گافا عومهري هاتییه ب سهر وبهرکرن نیمامی عهلی هاته هنداف و گوت: ب خودی پشتی پیغهمبهري -سلا ل بن- مروقهک ل سهر عهردی نینه من ههز کربست نهز ب عهملهکی وهکی یی وی بچمه نک خودی ژ عهملهی فی یی هاتییه کفنکرن پیغهتر.. پاشی عهلی هند کره گری ههتا ریمپین وی ژ پوندکان تهر بووین و گوت: مرنا عومهري دهرزهک د نیسلامی دا چي کر ههتا رۆژا قیامهتی نهو دهرز خو لیک نادهتهقه.

و گافا خه لک کوم بووین دا نقیژ ل سهر عومهري بکن، هندهکان عثمان و هندهکان عهلی پیش نیخست دا نقیژ ل سهر بکن -و هنگی هیشتا خهلیفه نههاتبوو هلبرارتن- صوههیبی گوت: هوین ههرده خو بدنه پاش، عومهري نهز ل شوبنا خو یی کریمه نیمام.

وان گوت: تو راست دبیژی.. و ههمی پاشقه چوون، و صوههیبی نقیژ ل بهرا موسلمانان ل سهر عومهري کر، و پاشی عومهري ل وی جهی هاته قهشارتن یی وی قیای، پیغهمبهري -سلا ل بن- ل لای قییلی، و ب ره خ قه نهبوو بهکر و ب ره خ نهبوو بهکری قه عومهري^(۱).

عومهري سیزده عهبال ههبوون: نهه کوپ و چار کچ، کوپ وی یی ژ ههمیان ناقدارتر عهبدللاه و نهو ژ صهحابییهکی ب ناف و دهنکه، و گهلهک هه دیس یین ربوایهت کرین، و عاصم و نهقه باپیرو عومهري کوپ عهبدلعزیزی یی دهیکنییه، و ژ کچین وی: (حفصه) ژ ههمیان ناقدارتره، و نهقی شوی ب پیغهمبهري کربو -سلا ل بن- لهو نهبوو بهکر و عومهري ههرده خهزویرتن پیغهمبهري بوون، و پیغهمبهري خهزویرو عثمانی و عهلی ههر دووان بوو.

(۱) و سهراهاتییا هلبرارتنا خهلیفه یی پشتی عومهري، هنگی دی بهحس ژ کهرین دهمی نهه بهحسی نیمامی عثمان دکهین، نهگهر خودی ههز بکته.

وهكي بو مه تاشكهرا بووي عومهر دهه سال و شهش ههيف و پيئج روژان ما خهليفه،
و وي ل في دهمي گهلهك كارين مهزن كرن، ل فيري نهم دي وان كاران ب كورتي بيئين:

۱- دهمي عومهر بوويه خهليفه گهرم گهرما شهري موسلمان و كافران بوو ل پتر
ژ چهپرهكي، ل عيراقسي و شامي، گاڤا عومهری خيلافهت وهرگرتي وي بهردهوامي
ب سياسهتا نهبوو بهكري دا و خمهكا مهزن ژ نامادهكرنا لهشكهري خوار.

ل شامي سهركهفتنين موسلمانان روژ بو روژي زيدهتر لي هاتن و موسلمان شيان
ديمهشقي و حمصي و قنسريني و نهجنادينی بستينن، و يا ژ ههمي مهزنتر نهو بوو
موسلمان شيان قودسي فهكهن و عومهری ب خو ب دهستي خو كليپين قودسي وهرگرتن.

ل جهبهبي عراقي ژي لهشكهري نيسلامي بو پيشقه چوو و شيا د گهلهك شهريين
مهزن دا سهركهفت حهتا پايتهختا دهولهتا فورسي ب خو ژي ستاند، و دهولهتا وان بي
سهروشوبن كر، و ب لابي خوراساني ژي فه چوو.

كوردستان ژي، و ههر ودهسا مصر، ژ وان وهلاتان بوون يين ل سهه دهمي عومهری
هاتينه فهكرن و نيسلام گهشتي.

و ل دههكي عومهری بريار دا نهو ب خو سهركيشيا لهشكهري نيسلامي ل عيراقسي
بكهت، بهلي صهجابي مانه پيئه و گوئي: يا باش نهوه تو بمينييه ل مهديني، نينا وي
(سعد بن ابي وقاص) ل شوبنا خو هنارت.

۲- كاري دي يي مهزن يي عومهری كري دهريخستنا جوهي و فهلان بوو ژ وهلاتي
حيجازي، و نهو فرپكرنه شامي، ژ بهر كو پيغهمبهري -سلاف لي بن- نيشارهت دابوو كو دو
دين ل وييري كوم نابن.

۳- ب سهروبهركرن و ريكخستنا كاروباري دهولهتي ب وي رهنكي مه بهري نوكه
نيشارهت يي داي.

۴- دانانا ديروكا هجري نهوا بوويه ديروكا دهولهتا نيسلامي يا رهسمي.

و پشتی شی هه مییی، و بهری ئەم بهرپهری عومهری ژێ قهلدهین و قهستا دیوانا
عوثمانی بکهین، هوبن هزر نهکهن ئەم یین شیاین دیروکا عومهری بو ههوه فهگپین، یان
هندهکی ژ مهزنییا وی بهرچاڅ کهین.

عومهر ئەوی قهدهرا مه وهسا کو ئەم گوهل لئ بیین بیی وی ب خو ببیین، ههز ژێ
بکهین بیی مهزنییا وی -وهکی ئەو ژ ههژی- بزاین، گهلهک ژ هندئ مهزنتره مرۆڅ
د سهعهتهکی یان د دو سهعهتان دا بشیت بدهته نیاسین.

بهلئ ههز چاوا بت هیثیا مه ئەوه ئەو دهمی مه د گهل عومهری بۆراندی څیانا وی
پتر د دلئ مه دا مهزن بکهت، دا بهلکی ئەڅ څیانه ل ئاخهتئ مه بدهته د گهل وی، ههز
وهکی پیغه مبهری -سلاڅ لئ بن- گوئی: ﴿ المرء مع من أحب ﴾ مرۆڅ د گهل ویه یئ ئەو
ههز ژێ دکهت.

خهليفه سيي

عوثماني كورن عهفانن

پشتي عومهرى دورا عوثماني دئيت، زهلامى ئيكانه د دپروكې دا دو جارن بوويه زاقايي پيغهمبهركي، عوثمان نهوي مهلائيكهتان شهرم ژني دكر. ئيمامى شهيد نهوي پتر ژ جارهكي مزگيني ب بهحشتي بو هاتييه دان.

قيجا كهره كهن نه و هوين و عوثمان. و چيروكا مهردينيبي و خوږوتنا بو خودي.

عوثمان ناڅي وي يي درست بو، بابي وي عهفانن كورن (أبو العاص) ئ كورن (أميه) يي كورن (عبد شمس) ئ كورن (عبد مناف) ئ قورهيشيه. نه و پيغهمبهه -سلاف لى بن- ل (عبد مناف) ي دگههنه ئيك، يهعنى: ل بابي پينجى؛ چونكي پيغهمبهه -سلاف لى بن- كورن (عبد الله) ئ كورن (عبد المطلب) ئ كورن (هاشم) ئ كورن (عبد مناف) بو.

و عهفانن بابي عوثماني د جاهليه تي دا مر بو.

دهيكا عوثماني (أروى) بو، نهو ژي ههه ژ بابكي (عبد شمس) ئ قورهيشي بو، يهعنى: نهو و زهلامى خو ژ ئيك بنهمالى بوون، و دهيكا دهيكا عوثماني (البيضاء) كچا (عبدالمطلب) ي بو، يهعنى: عوثمان نهقيبي مهتا پيغهمبهري بو و پيغهمبهه برازيي پيرا عوثماني بو.

دهيكا عوثماني (أروى) گههشتبوو دههه ئيسلامى و موسلمان بووبوو، و دبپزن: نهو ل سهه دههه خيلافهتا عوثماني مريوو.

شش سالان پشته بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- عثمان ل باژیتری (طائف) بی
ب سهر دنیا بیی کهفتبوو.

سهر و بهری ژینا عثمانی د جاهلیه تی دا ب بهرفره هی مه نه زانییه، به لی ژ تشتین
ناشکه رایه کو عثمان مرۆقه کی گهلهک خوشتقی بوو د ناف قوره شیبیان دا، هه تا دبیتن:
دهمی ژنکه کی کوره کی خو دهژاند نه ث مالکا شعری پی دگوت:

أحبك والرحمن حب قريش عثمان

یه عنی: نه ز ب خودی که می کانی قوره شیبی چهنده هز ژ عثمانی دکهن، نه ز هند هه ز
ژ ته دکهم.

عثمان مرۆقه کی روی گهش بوو، بی رهنگ نه سهر بوو، ره پین وی د درتیر بوون، و
بهژنا وی یا نافنجی بوو، هه ژ جحیلینیا خو نهو زهلامه کی ب مرۆقایی و شهرمین بوو،
د ناف قوره شیبیان دا کهسک نه بوو قوره شیبی هه می هه ز ژئ بکه ن هندی وی، و هه ژ بهر
هندی بوو پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل ده می صلحا حوده بیبی نهو هنارته مه که هی د ناف
قوره شیبیان دا.

بابی عثمانی ئیک ژ مه زن و ماقولین بابکی نه مه و بیین قوره شیبی بوو، مرۆقه کی
دوله مه ند بوو و کاری بازگانیی دکر، لهو عثمان هه ژ زارو کینیا خو ژینه کا خوش بر بوو
سه ری، و دبیتن: عثمانی چو پوژان فه قیری نه دیتبوو.

هیشتا عثمان بی جحیل بابی وی مر، و مالی وی هه می بو عثمانی ما، و
عثمانی ژ وی وه کی پتربیا زهلامین مه که هی بازگانی ب مالی خو دکر.

هه قالینی د ناقبه را عثمانی و نه بوو به کری دا هه بوو، لهو ده می ئیسلام هاتی و نه بوو
به کری به ری هه مییان باوه ری ب پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئینای، نه بوو به کر هات و
داخواز ژ هه قالین خو بین نیتیک کر کو بینه د ئیسلامی دا، عثمان ئیک ژ وان بوو ..
عثمانی د گافتی دا گوهدارییا نه بوو به کری کر، و د گهل وی چوو نک پیغهمبهری -سلاف
لی بن- و ل سهر دهستی وی موسلمان بوو، و عثمان ئیک ژ وان پینج زهلامان بوو بین
به ری هه مییان هاتینه د ئیسلامی دا: نه بوو به کر، عثمان، طه لحه، زوبهیر و سه عدی کوری

نه بوو وه ققاصی. و عثمان ئیکه مین زه لامي نه مه وی بوو باوهری ب پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئینای، لهو نهف چهنده بو نه مه وییان نه خوش بوو، ب تاییه تی نه گهر نه ل بیرا خو بینین کو په یوهندی د ناقهرا نه مه وییان و بابکی هاشمیان دا د خوش نه بوون.

گاشا خه لکی زانی عثمان یی موسلمان بووی ژ قی چهندي مهنده هوش بوون، ئیک ژ وان چوو -ب گازنده شه- گوته دهیکا وی: کوړی ته یی چوویه سهر دینی موحه ممه دی. دهیکا وی نهوا کچ مه تا پیغهمبهری، گوته: ما کی ژ مه فهرتره هاری موحه ممه دی بکهت؟ مالی مه و رحین مه گوړی موحه ممه دی بن!

به لی نهفه ره ئیا زه لامین نه مه وییان نه بوو، مامی وی (الحکم بن أبی العاص) ی گاشا زانی عثمان یی موسلمان بووی، چوو عثمان گرت و حشکی گریدا و عهزاب دا و سویند خوار نهو عثمانی نه به ردهت هه تا عثمان نه زقرته سهر دینی وان.. عثمانی ژی سویند خوار ژ دینی خو لیقه نه بت نه گهر خو نهو د بن عهزابی دا بمرت ژی. پشتی ده مه کی مامی وی ژی بی هیقی بوو، ئینا نهو بهردا و ئیدی مای خو تی نه کر.

پیغهمبهری -سلاف لی بن- کچا خو (رقیه) دابوو کوړی مامی خو (أبو لهب) ی، به لی بهری (أبو لهب) بویکا خو نه گوهریزت وهی بو پیغهمبهری هات، و ئیسلامی دهست پی کر، (أبو لهب) ی گوته کوړی خو: تو کچا مه حه ممه دی بینی نهز و تو ژتیک خلاس. وی گوهری خو دا بابی خو و کچا پیغهمبهری -سلاف لی بن- هیشتا نهفه گوهاستی بهردا.

پشتی هنگی عثمانی نهو بو خو خواست، و پیغهمبهری -سلاف لی بن- داخوازا وی ب جه- ئینا و کچا خو (رقیه) دای.

پوژ بو پوژئی هرمارا موسلمانان زیده دبوو، و د گهل زیده بوونا هرمارا وان دژواریا کافرین قوره بشییان ژی ل سهر وان زیده دبوو، و ژ بهر کو موسلمان د بی هیز بوون و کس نه بوو بهر قانیی ژ وان بکهت، پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهستویری دا وان نهو مشهخت بین و بچنه وهلاتی حه بهشی؛ چونکی مه لکهک ل ویری هه بوو ل سهر دینی عیسای بوو، قه بویل نه دکر د مه مله که تا وی دا ته عدایی ل که سی بیتنه کرن.. و ئیکه مین که سی رتکا مشهخت بوونی گرتی و د فرمانا پیغهمبهری دهرکهفتی: عثمانی کوړی عهفانی و ژنکا وی

(رقیه) کچا پیغه مبهری بوون. لهو پیغه مبهری -سلاډ لی بن- دوعا بو وی کر و گوټ: عوتمان ئیکه مین کهسه پشتی لووطی مشهخت دبت.

پشتی عوتمان و هندهک صه حایبیین دی گه هشتینه حه به شه، ده مه کی مان، نهو بوو قوره بشییان کره دیعایهت کو خه لکی مه که هی هه می یتن موسلمان بووین ئینا نهو زقرینه مه که هی.. به لی پشتی نهو زقرین بو وان دیار بوو کو نهف گوټنا گه هشتیبه وان دره و بوو، لهو هندهک ژ وان جاره کا دی زقرینه حه به شه و عوتمان و کابانییا وی (رقیه) ژ وان بوون، نهو ب ده ستوریا پیغه مبهری -سلاډ لی بن- چوون.

نه م نزانین کانی قی جاری عوتمان چهند مابوول حه به شه، و کانی بهری پیغه مبهری -سلاډ لی بن- ژ مه که هی مشهخت بته مه دینی عوتمان ژ حه به شی زقری بوو مه که هی، یان پشتی مشهخت بوونی نهو ئیکسه ژ حه به شی هاتبوو مه دینی؟ به لی تشتی مسوگر نهو ل سالا دووی ژ مشهختی ده می شه ری به دری چی بووی، عوتمان ل مه دینی بوو.. و هزر پتر بو هندی دچت کو نهو زقری بوو مه که هی پاشی ژ مه که هی مشهخت بوو بوو مه دینی، و ب قی چهندي عوتمان دبه ژ وان که سان یین سی جارن -د ریکا خودی دا- مشهخت بووی.

ل مه دینی ده می پیغه مبهری -سلاډ لی بن- و هندهک صه حایبیین خو دهر که فتینه به راهییا کاروانی نه بوو سوفیانی، عوتمان ژ وان که سان بوو یین دهر نه که فتین، و نه گه را دهر نه که فتنا وی نساخییا ژنکا وی بوو.. بهری پیغه مبهری -سلاډ لی بن- دهر که فته به دری کچا وی (رقیه) نساخ بوو، ههر چهنده عوتمانی دل تی هه بوو د گهل پیغه مبهری -سلاډ لی بن- دهر که فت ژی، به لی پیغه مبهری گوټی: تو نه ئی بمینه ل مال ژ بهر ژنکا خو.. و بهری له شکه ری موسلمانان یی سه رکه فتی ژ به دری بزقرته مه دینی خودی وه سا حهز کر کابانییا عوتمانی بچته بهر دلوقانییا خودی، پشتی نیزیکی پازده سالان ماینه د گهل ئیک، و ژییی (رقیه) یی ده می مری نه بوو بوو سیه- سال، و عوتمانی کورهک ژ (رقیه) یی هه بوو ناشی وی (عبد الله) بوو، دبیژن: نهو ل شهس سالییی مریوو.

و ده می پیغه مبهری -سلاډ لی بن- ده ستکه فتییین به دری لیکه کرین پشکهک دا عوتمانی ژی، وه کو کو عوتمان د شه ری دا یی ناماده، لهو ته عامولا خه لکی به دری د گهل عوتمانی دهاته کرن.

ل مهدينی عثمان ژي وهکي نهبوو بهکر و عومهر و عهلی، ههردهم د گهل پيغهمبهري بوو -سلاف لی بن- و ههر وهکي قهدهری نهف ههر چاره ناماده دکرن دا پشتی پيغهمبهري -سلاف لی بن- خلافته راشدی بکهن.

عثمان -وهکی مه بهري نوکه ژي گوتی- مروقهکی زهنگین بوو، و ل مهدينی وی مالخ خو د خزمهتا پيغهمبهري و ئيسلامي دا دانابوو، دههکی ئاف ل مهدينی کیم بوو، و ئافا کانی و بیران ژي ل بهر دهقی خهلکی تام نهخوش بوو، بیرهک تی نهبت نهو بیرا دگوتی: (بئر رومه)، نهف بیره یا زهلامهکی جوهری بوو، گاڤا وی دیتی بهری خهلکی کهفته ئافا بیرا وی رابوو ئاف فروت و ب قی چهندي ل سهر موسلمانان بوو تهنگافی.. پيغهمبهري -سلاف لی بن- گوت: کی دی قی بیري بو موسلمانان کرت و پیش وی قه کانیهک د بهحشتی دا دی بو ههبت؟

عثماني گوت: نهز.

عثمان چوو نک زهلامي جوهری، گوتی: بیرا خو بفروشه من، بی جوهری گوتی: نیفهکی دی فروشمه ته، روژهکی ئاف بو من و روژهکی بو ته، و بهایهکی ب دلخ خو گوت. هزارا وی نهو بوو دی پارهی ژ عثمانی وهرگرت، و روژهکی دی ئافی ژي فروشت. عثمانی گوتی: بلا.

پشتی عثمانی پارین وی دابنی و دبیشن: دوازه هزار دهرهم بوون، عثمانی گوته خهلکی: ههچییی ئاف بثیت بلا ب ههروه ل روژا من بو خو ببهت، روژا دورا عثمانی با خهلک دچوو تیرا دو روژان ئاف بو خو دئینا، و روژا دورا زهلامي جوهری با کهسی ئاف ژي نه دکری، ئینا زهلامي جوهری بارا خو ژي فروته عثمانی بهلی قی جاری ب ههشت هزار دهرهمان. و عثمانی بیر بو موسلمانان کره وهقف.

و سهرهاتیبن مهردینیبا عثمانی ژ هندي پترن کو مروث بهرتمیرت.

دههکی پيغهمبهري -سلاف لی بن- دیت ههر وهکی مزگهفتا وی یا تهنگ دبت پشتی هژمارا موسلمانان زیده بووی، لهو روژهکی د ئاف صهحابیبن خو دا گوت: کی دی فلان جهی کرت دا نه ب سهر مزگهفتی قه بهردهین و ژ وی چیتتر بو وی د بهحشتی دا ههیه؟

ل قیترئ عثمانی بهری ههقالین خو را کر و گوت: ئەز.. و وی ب بیست و پینج هزار دهرهه مان ئەو عهرد کړی.

و ههر ژ چیرۆکین مهردینی و خیرخوازییا وی سهر دهمی خلافتا ئەبوو بهکری جارهکی ل مه دینی بوو گرانی، و ئەرزاق ل بازاری نه ما، ل وان رۆژان قافیله کا عثمانی هاته مه دینی، هه می قویت و ئەرزاق بوو، بازرگانین مه دینی چوونه نک عثمانی دا معاملی د گهل وی بکهن، عثمانی گوتی: ههوه خیره، وان گوت: مه یی زانی قافیله کا ته یا هاتی و ئەم یین هاتین ئەرزاقی ژ ته بکړین دا بهینه بازاری؛ چونکی تو دزانی خه لک یی تهنگاڅه.. عثمانی گوتی: وهرن.. ههر دهرهه می هوین چه ند فایده ی دئ دهنه من؟

وان گوت: ئەوی ته ب دهان کړی ئەم دئ ب دوازدان ژ ته کړین، وی گوت: ئیکی پتر یی دایه من. وان گوت: دئ چاردهیان دینه ته. گوت: پتر. گوتن: پازدهیان، عثمانی گوت: ئیکی پتر یی دایه من. ئینا بازرگانان گوت: ئەو کییه پتر دای؟ ئاخری تاجرین مه دینی ئەمین! عثمانی گوت: ئیکی ههر دهرهه می دهه دهرهه فایده یین داینه من، هوین دئ پتری دهن؟ وان نه گوت: نه خیر. عثمانی گوت: گهلی تاجران. هوین شاهد بن ئەف هزار حیشتترین من ب بار څه خیرن بو فه قیر و ژارین مه دینی.

ئو فایدی خودی ددهته عثمانی دهرهه مه ک ب دهان بو وی چیتره ژ هه می فایدین دی.. قی سهرهاتییی ئەفرۆ ئەم دکینه دیاری بو وان تاجرین دهلیقه یان بو خو (استغلال) دکهن، و کهیفا وان دئیت دهمی کورین مللهتی دکهڅنه د تهنگاڅییی دا، نه دا وهکی عثمانی بکهن و سهرمالی خو ل نک خودی زیده کهن، بهلکی دا پتر خوینا هه ژاران بمیژن و ب برسا وان خو هه مه کهن!

(ئەز) ئەو شعار و دوریشمه بوو یی عثمانی ل دهمی سباقا خیرئ دا بلند دکر.

رۆژا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- کربیه دلئ خو بو شه ری ته بووکی دهرکهڅته جیهادی وی بهری خو دایئ گرفتارییا مه زن ئەو بوو موسلمانان پیتره نه بوون پی بدهرکهڅنه جیهادی، لهو ئەو ب سهر مینه بهری کهفت و داخواز ژ موسلمانان کر کو هاریکارییا لهشکهری بکهن؛ دا بشیت دهرکهڅته جیهادی.

عوشمان رابووقه و گوت: کارکنا لهشکهری ههمی خه ما من.. هزار و تشتک حیشتیر و ههسپ عوشمانی ناماده کرن، ب زینی و ئالف فه.. نه بهس هنده، هزار دینار ژی ئینان کرنه کوښا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دا نه و ان ل سهر جیهادکهران خه رج بکته.. ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: (ما ضر عثمان ما عمل بعد الیوم - ژ نه فرۆ وئ فه عوشمان چ بکته زیان ناگهتی).

نهفه پیچهک بوو ژ گهلهکییا مهردینییا عوشمانی، ئینجا چاوا ژ زهلامین دهرهجا ئیکتی نهبت؟

وهکی مه گوتی: عوشمان ژ وان صهحابییان بوو یتن ههردهم د گهل پیغهمبهری -سلاف لی بن- دژیا، و دهمی کچا پیغهمبهری (رقیه) مری ل سالا دووی مشهختی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- خویشکا وئ (أم کلثوم) دا عوشمانی، و ب ئی چهندي عوشمان دو جاران بوو زاقایین پیغهمبهری -سلاف لی بن-.

نیزیکی شهش سالان عوشمان و (أم کلثوم) د گهل ئیک مان، و ل سالا نههی مشهختی (أم کلثوم) مر بیی کو چو عه یال ژ عوشمانی هه بن.. و پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: نه گهر کچهکا دی مه ههبا دا دهینه عوشمانی.

عوشمان مرؤقهکی خواندهقان بوو، و ئیک ژ نفیسهرین وهحیی بوو، یتن پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهنارته ب دویف را دا قورئانی بنقیست دهمی هندهک ئایهتین نوی دهاتنه خواری.

ل رؤژا حوده بییی دهمی پیغهمبهری -سلاف لی بن- و صهحابی هاتین دا بچنه مهکههی بو کرنا عومری، و کافران هندهک هنارتینه بهراهییا وان دا نههیلن نهو بیینه د مهکههی دا، پیغهمبهری -سلاف لی بن- قیا مرؤقهکی فریکهته مهکههی دا بیژته کافران: نهه نههاتینه شهړی ههوه بکهین، نهه یتن هاتین عومری بکهین.. پشتی وی دان و ستاندن د گهل صهحابیبن خو کری رهئیا هه مییان نهو بوو نهو عوشمانی بهنیرته مهکههی؛ چونکی کس وهکی وی ل نک قورهیشییان یی ب قهدر نهبوو.

گاڅا عوښمان چووینه مه که هی، کافران عوښمان گرت و سځ روژان دان و ستاندن کرن کانی نهو چ بکهن.. هنگی سوحبت وهسا گه هشته پیغه مبهری کو قوره بشیان عوښمان یی کوشتی، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- برابرا شهری دا، و صهحابیان به یعه دا پیغه مبهری کو د ههر حاله کی هه بت دا نهو د گهل وی بن، پشتی نهو چووینه دهستی پیغه مبهری، پیغه مبهری دهستی خو یی چه پی کره د دهستی خو یی راستی دا و گوټ: نهغه پیس عوښمانی څه، و نهغه بوو (بیعه الرضوان).

د هندهک ریوایه تین دورست دا هاتییه څه گوهاستن کو عوښمان ئیک ژ وان که سان بوو یین پیغه مبهری -سلاف لی بن- هندهک نه پینی بو گوټین، و ناگهدارییا وی کری کو هندهک موصیبهت دی ب سهر وی دا ئین، څیجا دڅیت نهو صهبری بکیشته هه تا خودی حوکمی د ناڅهرا وی و دوژمنتین وی دا بکهت، (ابن ماجه) د هه دیسه کا دورست دا ژ عایشایی څه دگو هیزت، دبیزت پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوټه عوښمانی: ﴿یا عثمان، ان ولاک الله هذا الأمر یوما، فأرادک المنافقون أن تخلع قمیصک الذی قمصک الله فلا تخلعه﴾ نهی عوښمان نه گهر خودی نهف کاره روژه کی ئیخسته دهستین ته، و منافقان څیا وی کراسی خودی کریبه بهر ته ژ بهر ته بکهن، تو ژ بهر خو نه که.

نهف شیرده ته پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل عوښمانی کربوو، و عوښمان شیرده تا وی ب جه- ئینا، و ژ لایه کی دی څه نهف هه دیسه هندی دگهینت کو نهو ین څیا یین عوښمانی بیخن (منافق) بوون؛ چونکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهف ناڅه یی دانایه سهر وان.

و ئیمامی (ترمذی) د هه دیسه کا دورست دا ژ (موره بی کورپی که عبی) څه دگو هیزت، دبیزت: روژه کی پیغه مبهری -سلاف لی بن- به حسی فتنا کر و وهسا بو مه دیار کر کو فتنه گه لهک یا نیزیک بووی، هنگی زه لاهه کی سهر وچاڅ پیچای د بهر مه را چوو، ئینا پیغه مبهری ئیشارهت دایی و گوټ: ﴿هذا یومئذ علی الهدی﴾ یه عنی: وی روژی نهغه دی ل سهر هیدایه تی بت. گوټ: نهز ب دویڅ وی زه لاهمی دا چووم دا بزانه کانی نهو کییه، من دیت نهو عوښمانه.

و د هه دیسه کی دا ئیمام نه حمه د ژ عایشایی څه دگو هیزت، دبیزت: ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- که فتییه بهر نساخییا مرنی، نهز و هه فصایا کچا عومه ری ل نک بووین،

گوت: جاره كي دلې پيغه مبهري هاته گرتن، مه گوت: دياره تمام بوو، پاشي هشيرار بوو، و گوت: دهرگه هي بو شه كهن. من گوته هه فصايي: دي بابي من بت يان بابي ته، مه دهرگه هه شه كر دهر كهفت عوتمان، گاڤا پيغه مبهري نهو ديتي گوتي: خو نيزيك بكه.

عوتمان ب نك شه چوو، ئينا پيغه مبهري تشتهك د گوهي دا گوت، من و هه فصايي نه زاني كانې چ گوتي، پاشي ب دهنگه كي بلند گوتي: ته زاني من چ گوته ته؟ گوت: به لي، پاشي جاره كا دي زي تشتهك د گوهي دا گوتي، و ديسا ب دهنگه كي بلند گوتي: ته زاني من چ گوته ته؟ گوت: به لي من زاني و نه ز تي گه هشتم.

و د ريوايه ته كا دي دا عايشا دببوت: گاڤا پيغه مبهري -سلاف لي بن- هپدي تشتهك گوتيبې رهنكي عوتماني هاته گوهارتن.. و روژا دوژمنان حصار دانايه سهر عوتماني -وه كي دي به حس زي كهن- هندهك مروژان گوتي: بوچي تو نه مر ناكه ي شهري وان بيته كرن؟ وي گوت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- تشتهك گوتيبه من نه ز دي سه بري ل سهر كيشم. لهو هندهك زانا يان دگوت: دياره نهو تشتي پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوتيبې به حسي كوشتنا وي بوو.

ئيمامي عوتمان نيك ژ وان صهحابيان بوو بين پيغه مبهري -سلاف لي بن- مزگيني ب به هشتي دا بي، و مري و نهو بي زي رازي.

* * *

ل سهر ده مي خلافتا نه بوو به كرى عومه ر تي نه بت كهس هندي عوتماني بي نيزيكي نه بوو به كرى نه بوو، د گه لهك مه سه لان دا خه ليفه ي ره ئيا وي وه ردگرت و ب گوتنا وي دكر، و روژا نه بوو به كر كه فتيبه بهر مرنې و قياي كيتابه كي بنقيست دا كه سه كي بدانت هه جي خو، وي هنارته ب دويش عوتماني را دا بنقيست، ده مي عوتماني ده ست ب نقيسي ني كرى و بهري نه بوو به كر ناقې وي كه سي بنقيست بي وي دفت ل شوينا خو بدانت دلې وي هاته گرتن، يا ژ عوتماني شه نهو تمام بوو ئينا عوتماني ناقې عومه ري نقيسي گوت: دا چو خيلاف چي نه بت.. پشتي نه بوو به كر هشيرار بوو گوتي: ته چ نقيسي؟ عوتماني بو خواند

و ناقی عومهری گوت، ئينا ئه بوو به کړی گوتی: (بارک الله فيک! ته گهر ته ناقی خو نقيسيبا ژي تو يی ژ هه ژي بووی).

و عومهر بوو خهليفه.. و دهمی مه به حسی عومهری کړی، مه ناشکرا کر کو عومهری تشتهک نه دکر هتا ره ئيا صهحابيبن وهرنه گرتبا، و عوتمان ئیک ژ وان بوو يبن عومهری دثيا د ههمی مهسلان دا ره ئيا وی بزانت، و گلهک کارين عومهری کرين ره ئيا عوتمانی بوو وی وهرگرتی.

و بهری عومهر ژي ژ قی دنيايي بار کهت -وهکی مه گوتی- وی شهش کهس هلبژارتن و گوته موسلمانان: نهغه ئهون يبن پينغمهبر ژي رازی، قيجا هوين ئیکی بو خو ژي هلبژارتن، و عومهر چوو يبي بزانت کانئ ئهوی دئ بته خهليفه پشتی وی کييه، بهلی دلئ عومهری دگوتی موسلمان دئ ئیکی ژ دووان هلبژارتن: عوتمانی یان ژي عهلی، لهو وی شيرهت ل فان ههردووان کر کو ته گهر تشتهک کهفته دهستی وان ئهو عهاله تی د ناقهرا خه لکی دا بکهن، و عومهر چوو.. و موسلمانان عوتمان هلبژارت، بهلی ب چ پهنگ؟

چيروکا (شوری) يی دئ قی چهندي بو مه ديار کهت.

* * *

دهمی عومهر هاتيبه بريندارکرن و دختوران ئهو بی هيشی کړی، خه لکی گوتی: ئیکی بدانه جهی خو.. ئهو بوو عومهری شهش کهس هلبژارتن و گوت: نهغه ئهون يبن پينغمهبر -سلاٹ لی بن- ژي رازی، و ئهو ههر شهش ژي نهغه بوون: عوتمان، عهلی، طه لحه، زوبهیر، سهعد و عه بدره حمان. بهری عومهر تمام بیت گوت: بلا سی رۆژ د سهر ههوه را نه بوژن يبي هوين ئیکی نه هلبژارتن.

پشتی صهحابی ژ قهشارتنا عومهری خلاس بووین، ئهف ههر شهشه -ب تاماده بوونا صهحابيبن مهزن- کوم بوون، عه بدره حمانئ کورئ عهوفی رابووشه و گوت: سی ژ ههوه (تهنازولی) بو سييان بکهن.

زوبهیری گوت: من تهنازول بو عهلی کر.

و طه لحهی گوت: من تهنازول بو عوتمانی کر.

و سهعدى گوت: من تهنازول بو عهبدررهحماني كر.

ژ شهشان سي دهركهفتن، و سي مان، عهبدررهحماني گوته ههردو ههقالين خو: نيك
ژ ههوه دئ تهنازولسي بو يي دى كهت دا تم وي بكهينه خهليفه؟

يهعنى: عهبدررهحماني ب خو ژى تهنازول كر.. عوتمان و عهلى خو بي دهنك كر،
كهسي نهگوت: من تهنازول بو يي دى كر، ئينا عهبدررهحماني گوت: باشه هوين ههردو دئ
ب گوتنا من كهن نهگه نهز نيك ژ ههوه هلبزيرم و نهز سوژى ددهم كويي باشتر ژ ههوه
هلبزيرم؟

ههردووان گوت: بلا.

عهبدررهحماني ههردو برنه ويغه و نيك نيكه گوتى: تو مرؤقى پيغهمبهريبي و تو
ژ واني يين بهرى خهلكى هاتينه د ئيسلامى دا، نهز ته ب خودى ددهمه سويندى نهگه من
يي دى هلبزيرات تو گوهدارييا وي بكه و پي رازى به.

ههردووان گوت: بلا.

صهحابى ژى ههمى ب قى گوتنى رازى بوون، سي رؤژان عهبدررهحمان ما، نيك نيكه
پسيارا موهاجرى و نهنصاريان كر، ههميان عوتمان هلبزيرات، لهو عهبدررهحمان هات و
گوته عوتماني: دهستى خو بينه.. و موبايهعا وي كر.

د دويف وي دا صهحابيان ههميان -يبي نيك خو قهكيشت يان خو نهرازي بكهت-
موبايهعا عوتماني كر.

ژ قى سههاتيبيي يا (بخارى) د صهحيحا خو دا قهدگوهيزت بو مه ئاشكهرا دبت كو
صهحابى ههمى ل وي باوهري بوون كو پشتى نهبوو بهكرى و عومهري عوتمان ژ ههمى
صهحابيان چيتر بوو، و نهگه ل نك وان عهلى چيتر با وان نهو نهدهيلا، و عوتماني
هلبزيرن. و د ريوايهتهكا دى دا بوخارى ژ نبن عومهري قهدگوهيزت، دبيترت: پشتى
پيغهمبهري -سلاف لى بن- مه كهس وهكى نهبوو بهكرى نهديت، و پشتى نهبوو بهكرى
عومهري، و پشتى عومهري عوتمان، و پشتى عوتماني مه كهس ژ كهسي باشتر نهديت.

ب فی ره‌نگی عوتمان بۆ خیلافه‌تی هاته هلبژارتن، و وی ل رۆژا شه‌نبییی ده‌ی هه‌یفا موحه‌ره‌ما سالا (۲۴) ئی مشه‌ختی ده‌ست ب کارئ خۆ وه‌ک خه‌لیفه کر.. و ئیکه‌مین تشت عوثماني کری پشتی موبایه‌عا وی هاتییه‌کرن وی خه‌تبه‌ک ل مزگه‌فتی خواند تیدا بیرا خه‌لکی ل راستییا فی ژینی ئینا و کو دنیا مالا که‌سی نینه، و که‌س لی نامینت فیجا بلا که‌س که‌یفا خۆ پی نه‌ئینت و خۆ پی پشت راست نه‌که‌ت، هه‌ر وه‌سا وی سۆز دا وان کو ئه‌و دئ ل سه‌ر ریکا بین به‌ری خۆ چت، و ژ وان خواست ئه‌و گوهدارییا وی بکه‌ن د خیری دا و هاریکارییا وی بکه‌ن ل سه‌ر ب جه‌ ئینانا کیتابا خودی و سونه‌تا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-

پشتی سوجه‌تا کوشتنا عومه‌ری به‌لاف بووی و گه‌هشتیه‌ کافران، پشتا وان راست بوو و دلئ وان رحه‌ت بوو؛ چونکی ترسا عومه‌ری خه‌و ژ چاقین وان ره‌قاندبوو، هه‌تا دهره‌جه‌کی ئیککی وه‌کی رۆسته‌می فوری دگۆت: عومه‌ری میلاکا من سۆت، ئه‌و د گهل سه‌یان دئاختت سه‌ د ئاخفتنا وی دگه‌هن!

ئه‌و کافرین ل ده‌ور و به‌رین ده‌وله‌تا ئیسلامی دژیان گه‌له‌ک که‌یف ب نه‌مانا عومه‌ری هات و وان دلئ خۆ برئ ده‌ست درژیان ل سه‌ر ده‌وله‌تا ئیسلامی بکه‌ن.

ده‌وله‌تا رۆمی پی ل وی صلوحی دانا یا وان د گهل موسلمانان گریدای، و ژ لایئ مصرئ و شامئ شه‌ هیرش دانه سه‌ر موسلمانان، و ل لایئ رۆژه‌لاتی ژئ هنده‌ک ملله‌تان وه‌کی ئه‌رمه‌ن و فوری و هنده‌ک ملله‌تین دی ده‌ست ب دوژمنییا ده‌وله‌تا ئیسلامی کر، و هه‌را وان ئه‌و بوو ئه‌ف خه‌لیفی نوی هاتی وه‌کی یئ به‌ری خۆ نابت، به‌لئ هه‌را وان خاڤ دهرکه‌فت؛ چونکی ئیمامئ عوتمان هه‌ر ژ ده‌سپیککی ب هیز به‌رسقا وان دا.

عوثماني ده‌ستورییا موعاویه‌ی دا کو ئه‌و ژ لایئ دهربایئ شه‌ هیرشی بکه‌ته سه‌ر هیزین ده‌وله‌تا رۆمی.. ئینا موعاویه‌ی -ئه‌وی عومه‌ری ل سه‌ر ده‌می خۆ کریه‌ه والییی شامئ- ده‌ست ب ئاڤا کرنا ئسطوله‌کی ئیسلامی یئ ب هیز کر، ب وی ئسطوولی موعاویه‌ی گه‌له‌ک ده‌قهر ستانن و گه‌ف ل پایته‌ختا رۆمیان ب خۆ کر، کو هنگی باژیری

(قسطنطينيې) بو، نهوي نوکه د بېژني: سته‌نېول. و ب قې مه‌وقفې خو يې ب هيز نه ب تنې عثمان شيا هيقيبين دهولته رومي پويچ بکته، بهلکې نهو شيا سههما دهولته تا ئيسلامي هندي دي بکته د دلي وان دا، کو پشتي هنگي خو ل دهمي موسلمان بي هيز ژي بووين دهمي شهري نافخويي د ناف وان دا په‌يدا بووي، رومانيان د خو را نه‌دیت هيرشه‌کي بکهنه سهر دهولته تا ئيسلامي.

ل لايې روژه‌لاتي ژي ئيمامي عثمان ده‌ستوري دا له‌شکه‌ري ئيسلامي کو پيشفه بچت، و وان کهسان نه‌دهب دهت يين دلي خو برييه خيانه‌تا دهولته تا ئيسلامي.

د چند ساله‌کين کيم دا عثمان ب سياسي تا خو و ب هيز و دژوارييا خو شيا توخيبيتن دهولته تا ئيسلامي ژ چيني حه‌تا نه‌نده‌لوسي و ژ ليثين قسطنطينيې حه‌تا توخيبيتن حه‌به‌شه به‌رفره بکته، و ترسا ئيسلامي د دليتن کافران دا مه‌زتر لي بکته.

ل قيري يا د جهي خو دايه ئيشاره‌تي بدهينه مه‌سه‌له‌کي نهو ژي نه‌قه‌يه: هندهک دپروکشان و نقيسهران و هسا عثمان يي دايه نياسين کو مروقه‌کي لاواز و بي هيز بو، و وي ب سستيا خو دهولته هه‌رفاند.

و نهف مه‌وقفې عثمان يي مه نوکه به‌حس ژي کري به‌سه کو دره‌وا قې گوتني بو مه ناشکه‌را بکته. عثمان مروقه‌کي سست و خاف نه‌بو، و ب لاوازي قهت ته‌عامل د گهل نه‌يارين دهولته تا ئيسلامي نه‌دکر، و دپروک شاه‌دهيي بو عثمان ددهت کو نهو مه‌وقفې ب هيز يي وي به‌رانبه‌ر دوژمنين دهولته‌تي ستاندي قهت يي کيمتر نه‌بوويه ژ مه‌وقفې عومري، ژ بهر قې چندي گلهک کهسان ل ههر شهس سالي نېکي يين خيلافه‌تا عثمان عه‌صري وي ژ عه‌صري عومري چيتر دديت، به‌لي تشتي ته‌رازي گوهارتي، نهو بوو د لايي سياسي تا نافخويي دا عثمان سياسي ته‌کا جودا ژ يا نه‌بوو به‌کري و عومري ب کار ئينا، و نه‌قې سياسي تا هه مه‌سه‌له گوهارت، و ل ده‌مه‌کي دي ب به‌رفره‌هي دي به‌حسي قې سياسي تي کهين.

تشتي دي يي مه‌زن -ژ بلي به‌رفره‌کرنا توخيبيتن دهولته‌تي- يي کو عثمان ل ده‌مي خيلافه‌تا خو کري (ئستساخا) قوراني بو:

تاشکهرایه کو هندي قورئانه ل درتړییا بیست و سی سالان پارچه پارچه هاتبوو خواری، و ههر جاره کا پارچه یه کا نوی ژ قورئانی دهاته خواری پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهنارته ب دویف هندک صهحابیان را؛ دا وی پارچه یی ژ قورئانی بنفیسن.. و بهری پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ دنیا یی بار کهت قورئان هه می یا نفیسی بوو ل سهر گه لهک جهان، به لی نهف نفیسینه د نیک کتیبی دا یا کومکری نه بوو.

ژ بلی نفیسینی گه لهک صهحابی ژی هه بوون قورئان هه می ژ بهر بوو.

ل سهر ده می نه بوو به کری ده می گه لهک صهحابی ژ وان یین قورئان ژ بهر د شه پین مورته ددان دا هاتینه کوشتن، عومه ری داخواز ژ نه بوو به کری کر ب کومکرنا قورئانی رابیت؛ دا نهو ژ بهرزه بوونی بیتنه پاراستن، نه بوو به کر -پشتی ب گوتنا عومه ری قانع بووی- به ری خو دایی کانی کیز صهحابی ژ هه مییان پتر ب نفیسینا قورئانی رادبوو ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- یی ساخ، دیت (زهیدئ کورئ ثابتی) ژ هه مییان پتر ب فی کاری رادبوو، نینا هنارته ب دویف را، و هندک صهحابیین دی ژی دانه د گهل و ژ وان خواست نهو قورئانی هه مییی -ژ جهین نفیسی- د نیک کتیبی دا کوم بکن، ب وی پهنگی یی وان ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- گو له لی بووی.

پشتی نهو ب فی کاری رابوون و وان دانه یهک ژ قورئانی نفیسی، نهو قورئان ما ل نک نه بوو به کری.. و وه کی دی صهحابیان ل دویف ژ بهر کرنا خو، و هنده کان ژی ل دویف دانه یین خو یین نفیسی قورئان دخوان و نیشا خه لکی ددا.

ده می نه بوو به کر مری، نهو دانه یا قورئانی نهوا ل نک وی بو مالا عومه ری هاته شه گوهاستن و هندي عومه ری یی ساخ نهو ل نک وی ما.

گافا عومه مری، ما ل نک کچا وی دایکا موسلمانان هه فصاییی.

ل ده می عثمانی -وه کی مه گوتی- توخیین دهوله تا نیسلامی هیشتا بهر فراهتر لی هاتن، و صهحابی پتر به لاف بوون، و ل ههر وه لاته کی نهو دچوونی و لی تاکنجی دبوون، وان قورئان نیشا خه لکی ددا و خه لکی بو خو هندک دانه دنفیسین، ههر نیک کی ل دویف

زانينا خو، و ژ بهر كو چو دانه يبن رسمي ل بهر دهستي وان نه بوون، هندهك جاران گوهورين د ناههرا خهلكي دا پهيدا دبوون.

صهحابيبن پيغهمبهري (خوذهيفه يي كورئ يه ماني) جاره كي ل سهر ده مي خيلافه تا عوثماني بو جيهادي دهركه فته وهلاتي شامي و عيراقي، وي ديت بهر بهره خهلك د خواندنا قورئاني دا يي ب خيلاف دچن، و هه فركي د ناههرا وان دا يا پهيدا دبت، خوذهيفه ي ب ئي چه ندي گه لك نه خو ش بوو، و ترسيا نوممه ت د كيتا با خودي دا ب جه ده ل بچت. لهو گا فا زفرييه مه ديني بهري بچته مالا خو، قهستا خه ليفه ي كر و گو تي: د هه وارا نوممه تي هه ره بهري نهو د كيتا با خودي دا ب خيلاف بچن وهكي جو هي و فه له د كيتا يبن خو دا ب خيلاف چو وين.

ئيمامي عوثمان صهحابي هه مي كوم كرن و دان و ستاندن د ئي مه سه لي دا د گهل وان كر، و پاشي نهو ل سهر هندي پيك هاتن كو وي دانه يا ل نك حه فصايي بينن، نهوا ل سهر ده مي نه بوو به كرى هاتيه نقيسين، و جاره كا دي ته كليفا (زه يدي) بيته كرن كو نهو و هندهك و صهحابيبن دي ئي دانه يي د گهل وان دانه يبن صهحابيان هه ين و ژ بهر، هه قبه ر بكه ن، پاشي هندهك دانه ل بهر بيته نقيسين، و هه ر دانه يه ك ل وهلاته كي ژ جيهانا ئيسلامي بيته به لاقكرن؛ دا خهلكي وي وهلاتي لي بخوين و بو خو ل بهر بنقيسن و ب ئي چه ندي چو خيلاف نه مينت.

ئيمامي عوثمان ب ئي كاري مه زن رابوو و ب ئي چه ندي (موصحه فتن عوثماني) ل جيهانا ئيسلامي به لاف بوون و ب هزاران دانه ل بهر هاتنه نقيسين. و نه گه ر عوثماني د ژينا خو هه ميبي دا چو كاري دي ژ بلي ئي كاري نه كريان زي، نه ف كاره به سي وي بوو كو نا ئي وي ب زيري د ديروكا ئيسلامي دا بيته نقيسين.

و ب ئي رهنگي ده م بو ري. خو شي و بهر فره ي و عه داله ت د نا ف نوممه تي دا به لاف بوو، و كاني چاوا هه ژاري و بهر ده ست تهنگي خرايبي د نا ف نوممه تي دا به لاف دكه ت گه لك جاران بهر فره ي و زهنگيني زي سستي و خا قبيي د نا ف خهلكي دا به لاف دكه ت و نه نجامي خا قبيي خرابي پي شه دي ت.

ل زه‌مانی عوثمانی ئوممه‌ت گه‌له‌ک به‌رفره‌ه بوو، خیر و خیرات به‌لاش و زنده بوون، گه‌له‌ک که‌س و ملله‌ت کۆم کۆمه‌هاتنه د ئیسلامی دا و هاتنا وان یا ب له‌ز ئیکا هند په‌یدا کر کو ئه‌و ب دورستی نه‌ئینه گوهارتن.

ژ به‌ر ئی هه‌مییه‌ی هه‌به‌بایین گوهرینی رابوون، و کوشتنا عومه‌ری -یا کو گه‌له‌ک ده‌ست د پشت را هه‌ین- شه‌کره‌ک بوو بو ده‌رگه‌هی فتنی د ناڤ ئوممه‌تی دا، ئیمامی عوثمان شیا نیزیکی شه‌س سالان ئی فتنی پاش بیخت و ئوممه‌تی ژنی بیارتیت، به‌لی پشتی هنگی سالین ته‌نگافی و زه‌حه‌می ده‌ست پی کرن، و گه‌له‌ک ئه‌گه‌ر د پشت ده‌سپیکرنا وان را هه‌بوون، پتیریا وان عوثمانی چو په‌یوه‌ندی پیغه‌هه‌بوو، به‌لی یا عوثمانی په‌یوه‌ندی پیغه‌هه‌ی ب تنی ئیک ئه‌گه‌ر بوو.

* * *

هه‌ر مرۆشه‌کی هزر و بیره‌کا تایبه‌ت هه‌یه، و هه‌ر مه‌زنه‌کی ژنی سیاسه‌ته‌کا تایبه‌ت هه‌یه، ده‌می (فتوحاتین) ئیسلامی ل سه‌ر ده‌می ئه‌بوو به‌کری ده‌ست پی کرین، پاشی ل سه‌ر ده‌می عومه‌ری به‌رفره‌ه بووین، بارا پتر ژ سه‌رکیشین له‌شکه‌ری ئیسلامی سه‌حابی بوون، و ده‌می خودی که‌رم د گه‌ل موسلمانان کری و گه‌له‌ک جه‌- و وه‌لات ل به‌ر وان شه‌کرین و ده‌وله‌تا ئیسلامی به‌رفره‌ه بووی، موسلمان -و ب تایبه‌تی سه‌حابی- ل گه‌له‌ک جهان به‌لاش بوون بو جیه‌ادی، و ئه‌و ل هنده‌ک وه‌لاتان ناکنجی بوون؛ دا ئیسلامی نیشا خه‌لکی وان وه‌لاتان بده‌ن.

ئه‌بوو به‌کری و پشتی وی عومه‌ری ژنی، گاڤا دیتی سه‌حابی به‌لاش بوون رابوون سیاسه‌ته‌کا ده‌سینشانکری دانا و ئەف سیاسه‌ته‌ ئه‌فه‌ سوو، گوئن: چوونا سه‌حابیان بو ژ ده‌رفه‌ی مه‌دینی -و ب تایبه‌تی زانایین وان یین مه‌زن- دڤیت بو ده‌مه‌کی ده‌سینشانکری بت و ب ده‌ستوبریا خه‌لیفه‌ی بت، و هه‌ر جاره‌کا خه‌لیفه‌ی گوئی: بزڤره، دڤیت بزڤرت.

و هه‌ر چه‌نده ئه‌بوو به‌کری ژنی ئەف سیاسه‌ته‌ ب کار ئینابوو به‌لی ئه‌و پتر ب ناڤی عومه‌ری هاته نیاسین؛ چونکی ده‌می خیلافه‌تا وی درێژتر بوو.. ئی سیاسه‌تی گه‌له‌ک به‌ره‌میین باش بو ده‌وله‌تی پیغه‌هاتن، وه‌کی:

۱- مهدينه (پايتهختا دهولتهتي) كره سهنتهري گرانيبي (مركز الشقل) يي دهولتهتي؛ ژ بهر كو پترييا صهحابيېن مهزن ل ويري دناماده بوون.

۲- نامادهبوونا فان صهحابيېان ل نك خهليفه ي باري وي سڅك كره؛ چونكي ههر جارهكا نهو ههوجهي فهتوايهكي ببا دا صهحابيېان كوم كهت و رهيا وان وهرگرت، و ب قتي چهندي تشتي خهليفه ي ذكر بو صهحابيېان ههمييان هستيب دبوو.

۳- كومبوونا صهحابيېان ل مهديني دهولتهت ژ پهيدا بوونا گرؤپ و (تهكهتولاتان) پراست؛ چونكي مانا صهحابيېان ل هندهك باژيران دا بته نهگهرا كومبوونا خهلكي ل دور وان و پهيدا بوونا هندهك (عهصهبيياتين) جودا جودا.

دهمي عثمان بوويه خهليفه كار ب قتي سياسهتي نهكر، رهيا وي نهو بوو ههر صهحابيېهك يي ب كهيفا خو بت، و وي نهو حهق نهدا خو كو صهحابيېان ل مهديني كوم بكهت وهكي عومهري كرى.

نهف گوهزينا د مهنهجي دا، يا عثماني پهيدا كرى (مهناخهك) دورست كر بو وان سهراهي و رويدانين پشتي هنگي قومين.. بهلي وه نبت بيته هزركرن نهفه نهگهرا ئيكانه بوو، نه! بهرفره بوونا دهولتهتي، و هاتنا گهلهك مللهتین جودا جودا د ئيسلامی دا بيي ئيسلام و هسا ژينا وان ب ريقه ببهت وهكي ژينا صهحابيېان ب ريقه دبر، پهيدا بوونا هندهك عهصهبيياتين ههريمي، كيمبوونا زوهدي.. و گهلهك نهگهري دي ژي د پشت دورستبوونا قتي مهناخي را هه بوون، نهف مهناخي هندهك ساليين ب زهحمهت ب سهر نوممهتي دا ئينانين ل وي دهمي قهدهرا خودي عثمان بو مهزنيبي هليژارتي.

ژ بلي قتي نهگهركا دي ژي يا مهزن د پشت وي فتنی را هه بوو يا ل سهر دهمي عثمانی رابووي، يا پيتشييه نم ل قيري ب كورتي ئيشارهتي بديني:

جوهييهكي يه مهنی هه بوو دگوتني: (عبد الله بن سبا) دوژمناتييا ئيسلامي د گهل خوينا وي دگهريا، هاته مهديني و ژ دره و خو ب ئيسلامي ئينا در؛ دا بشيت كاري خو يي پيس د ناف ريزين موسلمانان دا بكهت، كا چاوا برايي وي (شاوولي) بهري وي ب شهش سالان خو ژ دره و كروو فهله و ناقی خو كروو (پولس) و فهلاتي ژ ناف دا خراب كره.

(عبد الله بن سبأ) ی ثیا فی دهوری دوباره بکهت، د ناڅ خه لکی دا به لاث کر کو پیغه مبه رځ زځرته څه و عهلی وه صیبی و بیه، و عوڅمانی بی پی ل حه قی وی دانای.. و هندهک تشتین دی ژی به لاث کر، گاڅا صهحابی پی حه سیاین ب توندی به رسنگی څان گو تین وی گرت، ئینا نهو ژ مه دینی رځی و خو ژ جهه کی څه گوهاسته جهه کی دی، چوو به صرا، پاشی کووفه، پاشی شامی، پاشی مصری و ل ویری ما.. و هر جهه کی نهو چووبایی وی خو دگهانده نه عربیین نه زان، و ب نه زمانی خو بی حلی خه لک دگهانده خو، و دلای وان ژ عوڅمانی رهش دکر و بی به ختی ب دویڅ څه دنان؛ دا فتنه د ناڅ نوممه تی دا سه ری هلدهت، و هر کهسه کی ب دره وین وی قانع ببا و گه هشتبایی نهو دا به ری وی ده ته سی ریکان، وی دگوته هه څالین خو:

- هوین خو ب هندای بیننه دهر کو هوین بین (الامر بالمعروف والنهی عن المنکر) دکهن؛ دا خه لک هه ژ هه وه بکهن و بگه هنه هه وه.

- و به ری هر تشته کی به حسی خرابی و خه له تی بیین مه زین خو بکهن؛ دا وان ل بهر خه لکی رهش کهن.

- و بیترنه خه لکی عهلی پتر یی ژ هه ژی خیلافه تی بوو؛ چونکی نهو وه صیبی پیغه مبه ریه و پسمامی و بیه.

و ب فی چندای توڅی ئیک کی بی شیعاتی بی ب دهستی کهسه کی هیڅین جو هی د ناڅ نوممه تی دا هاته چانندن بو هندای دا دلای خه لکی ژ صهحابیین رهش بیت.

* * *

پشتی مه ئیشارت دایه وان نه گهران بین فتنه هلکری، یا د جهی خو دایه ئیشاره تی بدهینه وان هیجه تان ژی بین فتنه چیبیان بو خو گرتین دا عوڅمانی پی بیخن، چ هه څالین (عبد الله بن سبأ) ای جو هی بن، یان بین دی بن..

و ده می مروڅ وان هیجه تان دخوینت بین څان فتنه چیبیان بو خو گرتین وه کی د کتی بین دیروکی دا هاتین، مروڅ دشیت وان هه مییان د چار خالان دا کوم بکهت:

۱- ل دؤر وان واليبان يين كو عوثمانى دانايين.. گوتن: وى هندهك صهحابى ئيخستن و هندهكين دى يين نه ژ ههژى ل جهى وان دانان.

۲- ل دؤر مالى دهولهتى يى گشتى.. گوتن: وى هند رى يا دايسه مرؤقسين خو ژ ئەمهوييان كو تشتى حهقى وان نهبت ئەو بو خو بيهن.

۳- ل دؤر ههلويستى وى ژ هندهك صهحابييان.. گوتن: وى هندهك (اجراءات)ين زؤردارانه و دژوار د گهل هندهك صهحابيبن خودان قهدر وهرگرتن.

۴- ل دؤر هندهك مهسهلين دينى يين كو وى نجهتهد تيدا كر.. گوتن: وى موخالهفا پيغهمبهري -سلاف لى بن- و ئەبوو بهكرى و عومهري كريبه.

ئەقە ئەو هيجهت بوون يين فتنهچييان بو خو گرتين؛ دا دوژمناتييا خو بو عوثمانى پى دورست بكهن، و ههر چهنده ئەف هيجهته چو د جهى خو دا نينن، و زانايبين موسلمان د كهفن دا ئيك ئيكه يين موناقهشه كرين، و ب دهليل ئاشكهرا كريبه كو ئيمامى عوثمان يى دورست بوويه، بهلى حهتا قى گاقى ژى هندهك نهزان وان هيجهتان قه دگيرن و دوباره دكهن؛ دا دىروكا ئيسلامى پى شتلى بكهن و بهرپهري سپيى هندهك صهحابييان بهقهم بكهن.

مه نه ل بهره ل قيرى ئيك ئيكه بهحسى وان هيجهتتين بى خير بكهى و بى خيربيا وان ئاشكهرا بكهين؛ چونكى ب وى رهنگى گوتنا مه دى گهلهك دريژ بت، بهلى پيخه مهت دياركرنا مهسهلى ب كورتى دى نه دورستيا فان هيجهتان بهرچاڤ كهين:

*** مهسهلا ئيخستنا وى بو هندهك صهحابييان ژ واليباتييا هندهك جهان، و دانانا**

هندهكين دى يين نه ژ ههژى، و ب تايهت ژ بنه مالا ئەمهوييان، دى بيزين:

۱- عوثمان خهليفه بوو، و حهقى خهليفهيه وان واليبان بدانت يين وى باوهري پى ههى كو دى شين ب قى كارى رابن و ب كير دئين.

۲- ئەو صهحابيبن وى ئيخستين ب جهئينا نا داخوازا خهلكى وان جهان بوو.. و دثيت ژ بير نهكهين كو عومهري ژى بهرى وى هندهك صهحابى ژ واليباتيبي ئيخستبون.

۳- ل سهر دهمی عوثماني ههژده والی ههبوون، پینج ژ وان نه مهوی بوون چار ژ وان ل ئیک دهمی والیاتی ذکر: (سعید بن العاص) و (معاویه بن ابی سفیان) و (عبدالله بن سعد بن ابی السرح) و (عبدالله بن عامر)، و بهری مرنا عوثماني وی (سعید بن العاص) ئیخست بوو، مهعنا سی والی ههبوون و ئیک ژ وان کو (معاویه) بوو عومهری کربو و والی، مهعنا: ژ ههژده والیان عوثماني دو نه مهوی کربوونه والی و ئیک ژ وان ههردووان صهحابی بوو.

۴- و بو زانین ل سهر دهمی پښغهمبهړی -سلاف لی بن- پښغهمبهړی ویلایهت دابوو پینج نه مهوویان، مهعنا د ناف نه مهوویان دا گهلهک مرؤف ههبوون ب کتیرا والیاتی پښغهمبهړی دهاتن.. پستی هنگی: دهمی ئیمام عهلی بوویه خهلیفه وی پینج کهس ژ بنه مالا خو، ژ هاشمیان کرنه والی، و کهسی نهف چهنده بو وی کیماسی نه دیتییه، ئیجا بوچی بو عوثماني کیماسییه؟

* ل دۆر مهسلا کو وی مالی دهولهتی یی ئیخستییه دهستی نه مهوویان.. دی

بیرین:

ئاشکه رایه کو کهسی -خو دوزمنین عوثماني ژی- نهشیاینه بیرین: ئیمامی عوثمان تشتهک ژ مالی دهولهتی بو خو یی بری، و د قی مهسلی دا بهرپهړی عوثماني ل نک ههقال و دوزمنین وی ژ بهفری سپیتره.

یا دی: تشتهکی گهلهکی بهرچاقه کو عوثمان ب خو، هیشتا د جاهلیهتی دا، مرؤفهکی زنده زهنگین بوو، و چیرؤکین مهردینیا وی د ئیسلامی دا د ئاشکه رانه و هندهک ژ وان مه بهحس ژئ کر.. و عوثمان مرؤفهکی دل نهرم و ب رحم بوو د گهل خهلیکی ههمی و د گهل مرؤقین خو ب تاییهتی، و هیشتا بهری نهو بپته خهلیفه ژی وی گهلهک هاریکاریا مرؤقین خو ذکر، و پستی بوویه خهلیفه ژی، ئیجا دهمی فتنهچیان فیای بهایی وی د چاقین نهزانان د کیم بکهن ژ درهو بهلاف کر کو عوثمان ژ مالی موسمانان ددهته مرؤقین خو.. نهړی نهگه عوثمان پستی بوویه خهلیفه ژ مالی موسلمانان دابته مرؤقین خو، پا بهری نهو بپته خهلیفه وی ژ مالی کی ددان وان؟ یان هوین بیرین وی ژ (بیت المال)ی ددزی و عومهر پی نه دحسیا !!؟

* ل دور ههلوپستى وى ژ هندهك صهحابييان وهكى (أبو ذرى و (عمار بن ياسر) و
(عبدالله بن مسعود)ى.. دى پيژين:

تشتهكى غهريپ نينه خيلافهك د ناڅبهرا خهليفه و هندهك صهحابييان دا چى بيت،
و خهليفه ههلوپستهكى دژوار ههبت، و ئهبوو بهكرى و عومهرى ب خو ژى ئهف چهنده
ل نك ههبوو، قيجا بوچى ئهف تشته بو خهلكى چى بيت و بو عومهرى چى نهبت؟

د گوتنهكى دا ژ عومهرى دئيتته فهگوهاستن ئهو دپيژته وى خهلكى دژى وى رابووين:
(ئهز ب خودى كهمه ئهو تشتين هوين پي ژ عومهرى رازى بووين ههوه بو من كرنه عهيب؛
چونكى ئهوى پي ل ههوه دانا و ب دهستى خو هوين دقوتان، و ب ئهزمانى خو هوين پاشفه
دبرن.. بهلى من خو بو ههوه نهرم كر، و من چهنكى خو بو ههوه چهماند، و دهستى خو و
ئهزمانى خو ژ ههوه گرت، قيجا هوين وپريانه من).

يهعنى: مهسهله ئهو بوو يا ئيمامى عهلى گوتيبه عومهرى: (لقد اتعبت من بعدك..
ته ئهوى ل دويف خو وهستاند).

* مهسهلا چارى كو وى هندهك تشت كرين پين بهرى وى نهكرين..

ئهقى نهم گهلهك ل دويف ناچين؛ چونكى ئهوين ئهف هيجهته بو خو گرتى دا فتنى پي
د ناڅ خهلكى دا راكمه ههمى ژ هندى د كيمتر بوون كو د مهسهلتن شريعهتى دا باخفن،
يان بگههنه گوزهكا عومهرى بو علمى و زوهدى و تهقوايى.. پشتى هنگى ئهگر خو ئهو
د دورست زى بن د فان گوتنين خو دا - و سهدا سهده ئهو د دورست نهبوون- ئهري كيرك
خراپتره: خهليفه د هندهك (اجتهادات) ين خو دا خهلهت بت، يان مروف فتنى د ناڅ
خهلكى دا هلكهت و ژ بن ئهمرى خهليفه دهركهفت و بهيعا خو بو وى بشكيتت و
دويمهپي وى بكوژت؟

* * *

پشتى بو مه ديار بووى كانى ئهگرين رابوونا فتنهچييان دژى ئيمامى عومهرى
چ بوون، و ئهو هيجهتين وان بو خو گرتين دا دوژمناتيبا خو بو عومهرى پي دورست بكن

چ بوون، ئەم دئی نوکه ژ لایین دیرۆکی فه بهرئ خو دهینه سه رهاتییا ده رکهفتنا وان و کو مبوونا وان ل مه دینئ:

پشتی بۆرینا شەش سالان د سەر خیلافهتا عوثماني را، یه عنی: ل سالا سیمهئ مشهختی، نه رازیبوون ل سەر هندهک کارین عوثماني ژ هندهک لایان فه پهیدا بوو، ژ بهر وان ئەگه رین مه به حس ژئ کری، و فان که سین هه، ئەوین چه زکری فتنئ د ناڤ ئوممهتئ دا هلکهن بزاقه کا مهزن کر؛ دا خه لکی دژی عوثماني و والیبین وی راکهن، و ژ بهر کو سەر و گرگرتن فتنئ کهس ژ وان ئەو نه بوو یئ ناڤئ خو هه ی، و د ئیسلامئ دا ده ورهک دیتی، نه ل سەر ده مئ پیغمه مبرئ -سلاف لی بن- و نه ل سەر ده مئ ئەبوو به کری و عومه ری، به لکی هه می ئەو بوون یین باوه ریه کا ته قه لهق هه ی، و زانینه کا مهزن ب شه ریه تی نه هه ی، و دا خه لکی نه زان و ساده گو تین وان باوه ر بکهن، ئەو رابوون هندهک کاغه ز ل سەر ئەزمانئ هندهک صهحابیین (ته زویر کرن) و د ناڤ نه زان و خه لکی ده شتئ دا ل کووفه و به صره و مصرئ به لاف کرن، ئەو جه پین (عبدالله بن سبأ) ی توڤئ فتنئ لی چاندی، و وان د فان کاغه زان دا ل سەر ئەزمانئ هندهک صهحابیین داخواز ژ خه لکی کر کو دژی عوثماني رابین و کاری بکهن پیخه مهت ئیخستنا خه لیفه ی.. و مخابن هندهک نه زان هه بوون باوه ر ژ ڤئ چه ندئ کر، و ژ بیرا وان چوو کو ئەگه ر صهحابیین ڤیابا عوثماني بیخن ئەو هند ل مه دینئ هه بوون کو وی بیخن و ههوجه یی نه زانین مصرئ و عیراڤئ نه بن.

رۆژ بۆ رۆژئ نیشانین فتنئ ئاشکه را بوون، و هندهک فتنیه چییان خو گه هانده عوثماني ل مه دینئ و دان و ستان دن د گهل کرن، عوثماني ب تازه یی به رسڤا وان دا و هندهک داخوازین وان -یین دورست- بۆ ب جه- ئینان، و هندهک والیبین وان، ل دویت داخوازا وان گوهارتن، بۆ هندئ دا فتنه بیته فه مران دن و ئوممهت تووشی چو گرفتارییان نه بت. به لی ئەو ده ستین پیس یین کو د پشت فتنئ را ب ڤئ نه جامی نه خوئش بوو، و لی گه ریان دوباره خه لکی دژی عوثماني راکهن، و د بن لیڤ لیڤکان را گه ف کرن کو هپیشئ بده نه سەر مه دینئ دا عوثماني بیخن، یان ژئ بکوژن ئەگه ر وی گوهدارییا وان نه کر.

ئەف سوچه ته گه هشتنه مه دینئ، عوثمان رابوو هه نارته ب دویت والیبین خو را و هه می ل مه دینئ کو م کرن و پیکه -د گهل هندهک صهحابیین ژئ- روینشتن؛ دا ل دۆر ڤئ

مهسهلې باخفن.. پاشي ههمي ل سهر هندی کوم بوون کو والي ب حکمت و عهقلداری سهردهريبي د گهل سهر و گرگرتن فتنې بکهن، و وان بژاله کهن، و بهنپرنه توخوبين دوله تي ب هيجه تا جهادي؛ دا مزويل بين و فتنه گيريبي ژبير بکهن.. و هر واليهک زقري وهلاتي خو.

والیبي شامي (معاويه بن ابي سفیان) يي نمهوي، ب شاره زايييا خو هست کر کو دبت مهسهله هوسا ب سانهي ب دويماهي نه نيت، لهو بهري بزفرت گوته عثمانی: د گهل من وهره شامي نه ز دي بهر قانيبي ژ ته کهم نه گهر هندهک کهس دزي ته راپوون.

عثمانی گوت: جيرانيا پيغهمبهري -سلاف لي بن- و واري مشهختيبي نه ز ب چو جهان ناگوهورم.

گوتي: پا لهشکه رهي ژ شامي دي بو ته هنيرم دا زيره قانيبي ل ته بکهت.

عثمانی گوت: نه ز قه بويل ناکه م لهشکه ري ته بهر پييتن خه لکي مه ديني تهنگ بکهت و نه ز قاي وان کيم بکهت.

موعاويه ي گوتي: پا دي نييه کوشتن!

عثمانی گوت: (حسبي الله ونعم الوكيل).

و نهو چي بوو يا موعاويه ي هزرکري.. ل هه يفا شه و والا سالا (۳۵) مشهختي، هژماره کا فتنه چيان ژ به صره و کووفه و مصري، کو هژمارا وان هزار و دو سه د مرؤف بوون ل دويث گوتنه کي، و ل دويث گوتنه کا دي دو هزار بوون، و هندهک ديترن: شهش هزار بوون. ب هيجه تا کرنا هجي ده رکه فتن و بهر ب حيجازي فه چوون، و چوونا وان ل نيک دهم و بو نيک جهي نيشانا هندييه کو تفاهک د ناقبه را وان دا هه بوو.

و بو زانين سهری فتنی يي مهزن (عبد الله بن سبأ) د گهل فتنه چيپين مصري ده رکه فتبوو.

گاڤا فتنه چي ههمي گه هشتينه نيک، وان قهستا مه ديني کر و ب ره خ باژيري فه دانا، و جاب هنارت کو نهو بين هاتين دا نيک ژ وان بکهن:

- يان عوثماني بيخن و ل شوبنا وي نيكي دي بدانن.

- يان زي نهو داخوازين وان همييان ب جه- بينت.

و هندي فتنهچيپين مصري بوون هندهك هنارتنه نك ئيمام عهلي و گوتني: مه دقيت تول شوبنا عوثماني بيبه خهليفه، ئينا ئيمام عهلي ل وان خوري و گوته وان: ههچيپي باش بت دزانت ل سهر نهماني موحه ممدى -سلاف لي بن- له عننه ل ههوه يين هاتينه کرن، دهړکهفن خودي خيري نهدهته ههوه.

فتنهچيپين کوفه چوونه نك (الزبير بن العوام) ي و نهو گوتني يا مصريان گوتيبه عهلي، و وي زي نهو بهرسف دا وان يا عهلي دايه مصريان، و فتنهچيپين بهصرا چوونه نك (طلحه بن عبید الله) ي، و نهوا ب سهرى مصرى و کوفيين هاتي ب سهرى وان زي هات، و ههر وهکي نهغه پيلانهک بوو فتنهچيپان گپراي دا ريزين صهحابييان زيکفه کهن، بهلي يا وان قياي چي نهبوو، نهو صهحابيپين ل مهدينى ههمى بوونه نيک ريز و ل دور ئيمامي عوثمان کوم بوون.

پشتي فتنهچيپان زاني چو صهحابي خو نادهنه د گهل وان، رابوون هندهك مروث ژ خو هلبزارتن و هنارتنه نك عوثماني دا دان و ستاندني د گهل وي بکهن.. و ب نامادهبوونا چهند صهحابيپه کين وهکي عهلي نهو ل سهر پينج شهرتان پيک هاتن.. پينج داخواز وان ههبوون عوثماني سوز دا بو وان ب جه- بينت، ب وي شهرتي نهو بزقرنه وان جهين نهو زي هاتين.

فتنهچي ژ دو رهنکه مروثان د پيکها ب بوون. سهرين فتنى، و نهقان دزاني يين چ دکهن، و ب فهند و فيل وان کاري خو دکر، و عامى، و نهغه هاتبوونه خاپاندن ژ لايى دهستهکا نيکي فه.

عاميپين فتنهچيپان کهيف ب قى (اتفاق) ي هات، و گوتن: ههما مه زي نهغه دقيا، بهلي سهرين فتنى ب قى چهندي نهخوش بوو؛ چونکي نهو نه بو قى تشتي هاتبوون، لهو وان پيلانگيريبهکا دي کر:

(الاشتر النخعي) و (حكيم بن جبله)، كو دو ژ سهريتن فتنې بوون، خو ژ ههقالين خو فتهتاندن و مانه ل مهدينې.. كو ما فتنهچييان ژ دهرفهه مهدينې شهرفهين و بوونه دو پارچه: مصري ب لايي روژتافايي شه چوون، و عراقی ب لايي روژههلاتي شه؛ دا بزفرينه جهين ژي هاتين، پشتي وي تفاقييي يا د ناههرا وان و عثمانی دا هاتييهكرن.. پشتي شهش قوينان دايه ري، مصريان ديت سوبارهك هات د بهر وان را بوري، خو نيزيكي وان كر خه بهر گوته وان و چوو، پشتي بينهكا دي ديسا خو نيزيكي وان كر و خه بهر گوته، يهعني: هه وهكي وي دقيا بيژته وان: وهرن من بگرن تشتهكي د گهل من!

گاڅا وان نهف ههلويسته ژ وي ديتي چووني گرت و ئينا، و گوته: ته چيه؟ تو كيي؟ وي گوته: نهز قاصدي (امير المؤمنين) يمه بو واليبي مصري. ئينا مصريان نهو گرت و سهكركي كاغهزهك شي ديت تيدا هاتبوو كو عثمان يي ديژته واليبي مصري نهگه نهف مروقه زفرينه مصري همييان بگره و بكوژه.

فتنهچي تيك هاتن و تيك چوون و گوته: نهفه عثمانی خيانهت ل مه كر و تفاقيا مه د گهل وي نهما، دقيت نهم جارهكا دي بزفرينه مهدينې و مهسهلي صافي بكهين.. ههتا مصري گهشتينه مهدينې، فتنهچييين عراقی ژي گهشتن و ههمي ل جهي بهري كوم بوونهفه.

گاڅا صهحابييان ديتي فتنهچي زفرينهفه، هندهكان خو گههانده وان دا پسپاري ژي بكهن كاني بوچي نهو زفرينه فه، مصريان گوته عهلي: ته كاغهزا بو مه فريكري دا بزفرين، عهلي بو وان سويند خوار كو وي هاي ژ چو كاغهزان نينه.. بهري مهسهله د دهستي سهريتن فتنې دا روهن بيت و پيلانا وان بو ههقالين وان تاشكهرا بيت، گوته: نهفه كاغهزا دوژمني خودي عثمانيييه بو واليبي مصري دا نهو مه بكوژت.

ئيمام عهلي گوته عراقيان: مصري ژ بهر شي چهندي زفرين و ههوه چيه بوچي هوين زفرين؟

وان گوته: نهم ژي يي د ههوارا وان هاتين.

عه‌لی گوټی: و چاوا هوین ب وان حسیان و شه‌ش قویناغ د ناچه‌را هه‌وه دا هه‌بوون، هوین ل رۆژه‌هلایه‌ی بوون و نه‌و ل رۆژئاڤایی؟ نه‌فه پیلانه‌که ل مه‌دینی یا هاتییبه گپران.

یه‌عی: به‌ری هوین ژ مه‌دینی بچن هه‌وه نه‌ف شو‌له یی دورست کری.

عوثمایی ژی وه‌کی عه‌لی سویند خوار کو وی چو کاغه‌ز بو که‌سه‌ی نه‌نقیسیینه و نه‌و ژ گوټنا خو لیته نه‌بوویه، و دا ئالۆزبیه‌کا دی بیه‌ته د ناڤ مه‌سه‌له‌ی دا هه‌تا (اتفاق) نوی نه‌به‌ته‌فه سه‌رین فتنی گوټه عوثمایی: پا کاتیی خو مه‌روانی بده ف مه‌ دا وی بکوژین دیاره وی نه‌ف کاغه‌زه یا ب ناڤی ته‌ نفیسی.. و وان ژ نه‌حه‌قییا خو نه‌گوټ: نه‌گه‌ر مه‌روانی پیش عوثمایی فه نفیسی بت پا کی پیش عه‌لی فه نفیسییه؟

عوثمان ل به‌ر نه‌هات مه‌روانی ته‌سلیمی وان بکه‌ت.. ئینا فتنه‌چییان چو پی نه‌ما گوټ: پا نه‌م نازقرین هه‌تا عوثمان ئعتزالی نه‌که‌ت.

به‌ری نه‌م به‌رده‌وامییی ب سه‌رهاتییا فتنه‌چییان د گهل عوثمایی بده‌ین، پسیره‌کی دئی که‌ین:

نه‌ری نه‌گه‌ر عوثمایی، یان هه‌تا مه‌روانی کاغه‌ز بو والییی مصری هنارتبا ما دا بیژنه قاصدی خو: د به‌ر فتنه‌چییین مصری را هه‌ره و خه‌به‌ران بیژنه وان؛ دا ل ته بکه‌فته شکئی و کاغه‌زی ژ ته بستین؟ یان دا بیژنی: د جهه‌کی دی را هه‌ره و خو نیشا وان نه‌ده و له‌زی بکه‌ دا به‌ری وان بکه‌هییه مصری؟

مه‌سه‌له یا ئاشکه‌رایه وه‌کی ئیمام عه‌لی گوټی، به‌لی نه بو وان یین عه‌قلی خو داننه بن پییین خو!

فتنه‌چییان بریار دا حصاری بداننه سه‌ر عوثمایی و مالا وی، و وان نه‌هیلا عوثمان ده‌رکه‌فته مزگه‌فتی بو کرنا نفیژی ل به‌را خه‌لکی، و نه‌هیلا که‌س ئاڤی یان خوارنی بو وی بیه‌ت.

ل وی ده‌می بارا پتر ژ سه‌حابییان ل مه‌دینی نه‌بوون؛ چونکی عوثمایی -وه‌کی مه گوټی- ری ل به‌ر سه‌حابییان نه‌دگرت کو بو خو ده‌رکه‌فن، نه‌فه ئیک.. یا دووی: ده‌می نه‌ف

فتنه چي بووي دهمي هجتي بوو و گهلهك صهحابي چووبوونه مهكههي، و گهلهك ژي ل سهر توخوبين دهولهتي بوون، بو كرنا جيهادي.

نيزيكي هفت سه صهحابيان ژ وان بين كو هنگي ل مهدينې بوون خو دانه نيك وهكي: عهلي و ههر دو كورتن وي هسهن و حوسهيني، و زوبهيري و زهيدې كورنې ثابتي و نهبوو هورهيري و عهبللاهي كورنې عومهري.. و گهلهكين دي، ههميان شيرين خو هلگرتن و چوونه نك عثمانې و گوتني: نهغه هم د نامادهينه كاني توچ برياري ددهي، عثمانې گوت: مهسهلا شهري و كوشتني قهت نابت؛ چونكي من نهقيت نهز نيكه مين كهس بم پشتي پيغهمبهري -سلاف لي بن- نوممه تا وي ليك بيخه.. شيرين خو بدانن و ههچيبي ب من بكهت و گوهداريا نه مري من بكهت بلا شهري نه كهت.

ئينا نهف صهحابيه قهرهقين، هندهكان گوته عثمانې: نهگهر تو دهر كه قيه مهكههي باشته، نهو ل ويري حورمه تا مهكههي تيك نادهن. عثمانې گوت: نه.. نهكو بينه مهكههي و نهز بيمه نهگهرا شكاندا حورمه تا بازي.

د گهل كو نهف صهحابيه ب نه مري عثمانې قهرهقين ژي، بهلي هندهك جحيتين وان ههر مانه ل دور مالا عثمانې بو بهره قانيكرنا ژ وي، وهكي: هسهن و حوسهيني و عهبللاهي كورنې زوبهيري و عهبللاهي كورنې عومهري.. ههتا دبترن: جارهكي عثمان دهر كهفته بهر دهرې ديت هسهن و حوسهين بين ل بهر دهرې د راوه ستاينه و شيرين وان بين د دهستان دا، عثمانې گوته وان: هوين ل قيري چ دكهن؟

وان گوت: بابي مه هم بين هنارتين دا زيره قانيبي ل ته بكهين.. ئينا عثمانې گوتي: بزقنه ماليين خو، سوباهي نهز دي چ بترمه پيغهمبهري نهگهر گوته من: ته كورنې من بو خو كروونه هرهس؟!

ههر دو زقرينه مال، بهلي بابي وان جارهكا دي نهو زقراندن و گوتي: ل جههكي وهسا راوهستن عثمان هوه نه بينت.

و حصاري دهست پي كر، نهو حصارا نيزيكي چل روژان قهكيشاي.. ل دهمي حصاري فتنه چيبان شعاري خو يي پيس هلدا: يان عهزلكرنا عثمانې، يان ژي كوشتنا وي.

عوثمانی -د دل دا- ئیک ژ دووان بو خو هلبرارت، بهلی د گهل هندئ ژئ پسیارا خو ب صهحابیین ناماده ژئ کر، هنده کان گوئی: یا باشتر نهوه تو نهفسا خو ژ کوشتنی پیاریزی.. بهلی ئەف ریکه نه نهو بوو یا عوثمانی هلبرارتی، رۆژه کی عهبدللاهی کوپی عومهری چوو نک ل مال -وه کی نیمام نهحمه د ژئ فه دگوهیزت- عوثمانی گوئی: تو چ دیبزی بو فی گوئنا وان، دیبزن: خیلافه تی بهیله و خو نهده کوشتن.

گوهی خو بده بهرسفا (ابن عمر)ی، نهوی ل سهر دهستی بابی خو عومهری کوپی خهططابی، و بهری وی ل سهر دهستی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- فیری مهزنییا خو گۆریکرنی بووی..

(ابن عمر)ی گوئی: نه گهر تو خو عهزل بکهی، و گوهی خو بدهیه وان، ما تو دی د دنیا بی دا ههر و ههر مینی؟

وی گوئ: نه.

(ابن عمر)ی گوئی: و نه گهر ته گوهی خو نه دا وان ما ژ کوشتنا ته پیغه تر نهو دی تشته کی دی کهن؟

وی گوئ: نه.

(ابن عمر)ی گوئی: و ما به حهشت و جهنم ب دهستی وانه؟

وی گوئ: نه.

(ابن عمر)ی گوئ: پا نهز دیبزم نهو کراسی خودی کریبه بهر ته، ژ بهر خو نه که، دا بو خه لکی نه بته سوننهت چی گاڤا هنده کان خه لیفی خو نه قیا رابن بیتری: خو بیخه.

ههر نهو گوئن بوو یا بهری هنگی ب پتر ژ بیست سالان پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گوئیبه عوثمانی: نه گهر رۆژه کی خودی جلکه ک کره بهر ته و منافق هاتنی دا تو ژ بهر خو بکهی، تو وی ژ بهر خو نه که..

و عوثمان ل بهر نه هات خو عهزل بکهت.

و وه نهبت بيته هزرکرن هندي عثمان حهز ژ خهليفاتي و مهزنيبي ذکر لهو وي خو
عهزل نهکر، نه.. هنگي ژيبي عثمانی ژ هشتيبي بوري بوو، و نهفه ژ دهمی نادهمی وهره
هاتييه زانين کو ههر مرؤقهکي گههشتييه پيراتيبي هيشي و (طموح) هکا وهسال نک
نامينت کو مرنې و کوشتنې ل سهر تشتهکي دي هلېژېرت، و ههمي نيشان و سهرهاتيبيښ
ديروکا عثمانی هندي دگههينن کو پروژهکا ب تنې ژي نهو يې (منصب) پهريس نهبوو، نهگه
نه.. بوچي وي ب لهشکهري موعاويهی مهنصبې خو نهديپاراست؟ بوچي هفت سهده موهاجری
و نهنصاری - يېن کو پښغهمبهري ب وان بهرهنگارييا عهردب و عهجهمی کری- وي قهرهفاندين
و گوت: من نهقيت نهز نهو کهس بم يې بو چارا ئيکي خوينا نوممهتې درېژت.

ل نک عثمانی خوينا وي بيته ريتن چيتره ژ هندي کو نوممهت خوينا ئيک و دو
برېژن، نهگه وي بريارا شهري دا، يان دهرگههي سوننهتهکا خراب د ناف نوممهتې دا شهکر،
کو تهنازولې بو فتنهچييان بکهت.

زهدهرا ژ ههميان کيتر - ب ديتنا عثمانی - نهوه: نهو بيته کوشتن دا نوممهت
پاراستي بمينت، نهفه نييهتا وي بوو.. قيجا بيژنه من: خو گوربکرنهکا ژ قې مهزتر ههيه؟
بهلي دقيت عهجيگرتي نهبين مادم نهف خو گوربکرنه ژ عثمانی دهرکهفتييه، نهو
عثمانی ههر ژ روژا ئيکي ژ موسلمانبوونا خو سهر و مالي خو گوري نيسلامی کری.

وهکي مه گورتی پتر ژ چل پروژان فتنهچييان حصار دانا سهر عثمانی.. و ل قې دهمی
وان نهدهيلا عثمان ژ مال دهرکهفت و بچت نقیژي ل بهري خهلکي بکهت، و ههر ژ بهر قې
فتنی نهو وي سالی نهشيا بچته هجې، و نهو دهه سال بوو، ههر سال عثمان دچوو
هجې، وي سالی وي (عبد الله بن عباس) پيش خوځه کره نهميرې هجې، و ل دهمی
حصاری وي (أبو هريره) و (أبيم عامر) تهکليف کريون کو نقیژي ل بهرا خهلکي بکهن، و
عاهلي خوتبه دخواند.

دهمی فتنهچييان زانی کو مسوگه عثمان ل بهر يا وان ناييت، و عثمانی نهقيت
کهس شهري بکهت و بهرهفانيبي ژي بکهت، و دهمی حصاری ژي درېژ بوو، نهو ژ ئيک
ژ دو تشتان ترسيان:

- کو خهلکی مه دینی بین تهنگ بین و دژی وان رابن.
- یان ژی لهشکه رهک ژ دهرقهی مه دینی بیت، و ب تاییهت ژ شامی؛ دا بهرپه قانییی ژ عوثمانی بکهت.
- و ئەفا دووی چئ بوو، سوچهت گههسته خهلکی مه دینی کو مه عاوییهی لهشکه رهک یی هنارتی دا بیته مه دینی بو بهرپه قانی کرنا ژ عوثمانی، لهو فتنه چی تهنگاڅ بوون و ب تاییهتی سه رین فتنی و کار کر دا مه سه لی ب دویماهی بینن.
- ل سه ری هژماره کا فتنه چیبیان چه کی خو هلگرت و قهستا مالا عوثمانی کر دا بکوژن به لی نهو صهحابیین هره سی ل خهلیفه ی دگرت هاتنه به راهییا وان و شه ره کی سڅک د ناقبه را وان دا چئ بوو، هتا دبیزن: هسه نی کوړی عه لی د ثی شه ری دا بریندار بوو.
- فتنه چیبیان زانی نهو ب ثی ری کی نه شین بگه هنه عوثمانی، رابوون ری کا خو گوهارت، و ژ پشتا خانی شه هاتن، چهنه مرۆشه ک ژ وان ب لهز هاتن و موحه ممه دی کوړی نه بوو به کری ژی د گهل وان بوو. وان خو د سه ر سیاجی خانی را هاقیت، کوړی نه بوو به کری گههسته عوثمانی ره پین عوثمانی گرتن و گه ف لی کرن، عوثمانی ب رحه تی شه گو تی:
- برازا، ره پین من به رده، نهز ب خودی که مه بابی ته قه دری قان ره بان دگرت، و نه گه ر وی نه فرۆ تو دیتبای دا نهو شه رمی ژ ثی کاری ته کهت.
- دبیزن: موحه ممه دی شه رم ژ خو کر و په شیمان بوو، دهرکه فته حهوشی، و نهو که سین د گهل وی ب ژور که فتنین هاژوتنه ژ دهرقه، و شیریی خو هلگرت و گو ت: نهز ناهیتلم هوین بچنی.
- ل قی ری هه قالتین وی دین بوون، و وه کی گورگین برسی هیرش دا مالی و ب نک نیمامی عوثمان شه چوون.
- و به ری نهو تاوانا خو یا مه زن و روی رهش بکهن، وهرن دا سه حکه یینی کانی نهو دو رۆژ بوو حالی عوثمانی چ بوو؟

مه گوت: پشتي فتنهچي ب رنقه زقرين و هاتينه مهدينى، و دوريشمى خو ناشكهره كرى: عهزلا عوثماني يان كوشتنا وى، و دهمى وان ديتى عوثمان ب يا وان ناكهت، رابوون حصار دانا سهر و ئى حصارى چل و ئيك روژا فهكيشا، سيمه روژان وان رى ددا عوثماني كو بچته نقيزى ل مزگهفتى.

ل روژا سى شهنبي هفتى ههيفا (ذو الحجه) وان برپار دا نههيلن عوثمان دهركهفته مزگهفتى، و نههيتلا كهس خوارنى و فهخوارنى بو وى بيهته مال، ههتا دبىژن: دهيكاموسلمانان (ام حببيه رمله بنت ابى سفيان)ى هندهك خوارن بو عوثماني بر نهو هاتنه بهراهيبي و ب پهنگهكى كرى رى لى گرت و زقراندهفه.

روژهكى عوثمان دهركهفته بهر دهري و گوته فتنهچيان: (السلام عليكم)

كهسى بهرسقا وى نهدا، ئينا وى گوته وان: نهز ژ ههوه ب خودى ددهمه سويندى ههوه زانييه كو من بيرا (رومه) ب مالى خو كرى بوو و كرىو وهقف بو موسلمانان؟
وان گوت: بهلى.

عوثماني گوت: پا بوچى هوين نهقرؤ ناهيلن نهز ئاقى رى فهخوم.

وان سهرين خو شور كرن!

عوثماني گوت: نهز ههوه ب خودى ددهمه سويندى ههوه زانييه كو من فلان عهد ب مالى خو كرى بوو و ل سهر مزگهفتى زيده كرىو؟
وان گوت: بهلى.

عوثماني گوت: پا بوچى هوين نهقرؤ ناهيلن نهز نقيزى لى بكهم؟

ديسا وان سهرين خو شور كرن!

عوثماني گوت: نهز ههوه ب خودى ددهمه سويندى ههوه زانييه روژهكى نهز د گهل پيغهمبهري -سلاڻ لى بن- و نهبوو بهكرى و عومهرى، نه ل سهر كهقرهكى بووين نهو كهقرهزيا ئينا پيغهمبهري -سلاڻ لى بن- گوته كهقرى: راوهسته پيغهمبهرك و صدديقهك و دو شههيد ل سهر ته ههنه؟

وان گوت: بهلی.

عوثمانی گوت: (الله اکبر) وان ب خو شاهده بی دا کو ئەز شههیدم.

پاشی زفری د ژورقه.

گاڤا صهحابییان دهستوبری ژ عوثمانی خواستی کو شهری بکهن و وی ری نه دایه وان، هندهک عهبدین عوثمانی هه بوون شیرین خو ئینانه دهر دا شهری بکهن ئەگهر هات و هندهک فتنه چیبیان هپرش دا سهر خانی، ئینا عوثمانی گوته وان: هه چیبی شیری خو بزفرینتسه د کافلانی دا، ئەو -بو کناری خودی- بی نازایه.

ب فی رهنگی عوثمانی نه هیتلا چپکه کا خوینی ژ مروقه کی بریت پینه مهت بهر فانییا ژ وی، و گاڤا هندهکان سهر اقی چهندي گارنده ژ وی کری، وی گوت: پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- تشتهک بی گوتییه من و ئەز دی صهبری ل سهر کیشم.

گاڤا فتنه چیبیان حصار ل سهر عوثمانی دژوار کری، و هندهک صهحابیین کیم ل بهر دهرگه هی مالا وی ماین؛ دا نه هیلن کهس ب ژور بکهفت، ئەو بوو فتنه چیبیان هپرشهک دا سهر خانی بی عوثمانی ب وی رهنگی مه بهری نوکه بهس ژی کری، و گاڤا وان صهحابییان بهرگری کری و دهنگی قهره بالغا وان گهشتییه ژور، عوثمان ل دهنگی وان دهرکهفت و گوت: گهلی مروقان من نه کوژن، ئەز ب خودی کهمه ئەگهر ههوه ئەز کوشتم، پشتی من چو جارن هوبن ههز ژ ئیک و دو ناکهن و چو جارن هوبن هه می پیکه نقتیری ناکهن...

شیره تی عوثمانی بی دویماهی بی ل وان کری ئەفه بوو، بهلی ئەو ژ هندی بوری بوون کو گوهدارییا گوتنه کا راست بکهن.

رژا ئەف سهرهاتییه چی بووی ئەینی بوو، ههژدهی هه یفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) مشهختی، وی رژی عوثمان بی ب رژی بوو، و ئەگه را رژیگرتنا عوثمانی -وده کی ئیمام ئەحمده دغه گوهیت- ئەو بوو: شهفا بهری هنگی عوثمانی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- د خهوا خو دا دیتبوو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دگوتی: ئەی عوثمان فتارا ته سوباهی دی ل نک مه بت.

هه ژ بهر هندي عثمانی وی رژی بیست عهدين خو نازاکن و هندهک جلیکن زیده
کره بهر خو و بی ب رژی بوو.

گاغا عثمانی بو چا را دویمایی شیرت ل وان کری زفری د مال فه، و داخواز
ژ ژنکا خو (نائیلا) بی کر کو قورناتا وی بینت بدانتته بهر سنگی، و عثمانی دست
ب خواندنا قورناتی کر هه وهکی مرؤقهک ژ عاله ما ناخره تی هاتییه دنیایی.

گاغا فتنهچی بی هیفی بووین کو نهو نهشین ژ دهرگه هیفه بینه ژور هندي حهسه و
حوسهین و عهبدللاهئ کورئ زوبهیری و ههقالین وان ل بهر دهری بن، رابوون ریکا خو
گوهارت، و ژ پشتا خانی فه هاتنی.. ب وی رهنکی مه فه گپرای.

گاغا عثمانی زانی فتنهچی ب ژور کهفتن وهکی خو ما، نهو و قورناتا خو د گهل ئیک
بوون، و ب پیراتییا خو یا خودان هه بیهت فه نهو چاهه ریبی دهعهتا پیغه مبهری بوو -سلاف
لی بن-.

رژ ژ ئیقاری وهرگه ریاوو و دهمی فتاری نیریک بوو بوو، و فتارا وی ل نک
پیغه مبهری بوو.

دورژمنه کی خودی ب ژور کهفت و شیری وی د دهستان دا بوو، ئیکه مین درب
وه شاندییه خه لیفی (مهظلووم) ب دهستی وی کهفت، بریندار کر، گوتنا عثمانی نه فه بوو:
ب خودی نهو ئیکه مین دست بوو وهی بی هاتییه نفیسین.

و دربی دووی ب جینیکا عثمانی یا چه پی کهفت، و ب وی ئیمامی شه هید کهفته
د بههشتی دا، د گهل ههقالین خو: پیغه مبهری و نه بوو به کری و عومه ری.

و له عنه تییی خودانی فی دربی مرؤقه کی مصری بوو دگوتنی (جبله بن الایهم).

چپکهک ژ خوینا عثمانی کهفته سهر به ریه ری قورناتی، ل سهر نایه تا (۱۳۷) بی
ژ سورته تا (البقرة): ﴿فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ آمَنُوا وَلَوْ أَنِ قَالُوا فَسَيَكْفِيكَهُمْ
اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ هه وهکی خودی ب فی چهندي دقیا مزگینیبی بدهته وی کو نهو
دی تولا وی ستینت و نهو تیرا وی هه یه.

و وه‌سا چی بوو، دیرۆک دبیترت: هه‌ر کهسه‌کی پشکداری د کوشتنا عوثماني دا کری ب مرنه‌کا عادی نه‌مریوو، هه‌می هاتنه‌ کوشتن هه‌ر ئیک ل جه‌ه‌کی و ب کریتترین ره‌نگ.

و دبیترت: به‌ری عوثمان تمام بیت دوعایه‌ک کر و گۆت: (اللهم اجمع أمة محمد) یا ره‌بی تو ئوممه‌تا موحه‌مه‌دی کۆم که‌ی و بکه‌یه ئیک.

و دا پتر بۆ هه‌وه ئاشکه‌را بیت کانێ که‌رب و کینا فان فتنه‌چییان ل سه‌ر عوثماني چه‌ند بوو، دو نمونه‌یان دێ بۆ هه‌وه فه‌گپرم:

۱- گاڤا عوثمان تمام بووی ژنکا وی سه‌ری وی دانا سه‌ر پییی خۆ، وی گاڤی فتنه‌چییه‌کی دی ب ژۆر که‌فت و شیریی وی د ده‌ستان دا بوو، گۆت: ب خودی ئەز هنگی رادوه‌ستم هه‌تا دفنا وی دبپرم، ژنکا عوثماني ده‌ستی خۆ دا به‌ر شیریی وی تبه‌له‌کا وی قه‌ت بوو، هنگی عه‌به‌ده‌کی عوثماني ب ژۆر که‌فت و شیره‌ک ل وی مرۆقی دا و کوشت.

۲- (محمد بن سیرین) دبیترت: جاره‌کی مه‌ طه‌واف دکر، من گوه‌ ل زه‌لامه‌کی بوو دگۆت: یا ره‌بی تو گونه‌ها من بو من بغه‌فرینه، و ئەز باوه‌ر ناکه‌م تو بو من بغه‌فرینی. گۆت: ئەز ژێ عه‌جیبگرتی مام و من گۆتی: ئەفه‌ چ گۆتتا غه‌ریبه‌ تو دبیتری؟ گۆت: وی گۆته‌ من: ئەز مرۆقه‌ک بووم من سویند خواربوو چی گاڤا عوثمان ب ده‌ست من که‌فت، ئەز شه‌قه‌کی بدانمی، رۆژا ئەو هاتییه‌ کوشتن و ته‌رمی وی هیتشتا ل ژۆر خه‌لک دچوون نشیتر ل سه‌ر دکر، ئەز ژێ چوومه‌ ژۆر، گاڤا من دیتی که‌س نه‌ما د ژۆرقه‌ من شه‌قه‌ک دانا عوثماني و ئەو یی مری، ئینا د گاڤی دا ده‌ستی من هسک بوو. (ابن سیرین) دبیترت: من به‌ری خۆ دا ده‌ستی وی هیتشتا یی هسک بوو نه‌دلقلقی.

مه‌عنا: خۆ پشتی عوثمان مری ژێ دلێ وی هوبن نه‌بووبوو!

* * *

ل ده‌هی هه‌یفا موحه‌ره‌ما سالا (۲۴) عوثمان بووبوو خه‌لیفه، و ل هه‌ژده‌ی هه‌یفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) هاته‌ شه‌هیکرن، یه‌عنی: دوازه‌ سال کیم بیست و چوار رۆژان وی خه‌لیفاتی کر بوو.

و رۆژا ئەو شه‌هید بووی ژیبی وی هه‌شتی و دو سال بوون.

وهكي مه گوتي: بهري مهغرهبا روظا ئهينيبي ههژدهي ههيفقا (ذو الحجه) ئه هاته شههيدكرن و ههه وي شهفتي ئه هاته فهشارتن زي، و ژ (الحسن البصري) يا هاتييه فهگوهاستن كو عوتمان ب جلکين وي فه هاتبوو فهشارتن بي شويستن.. و (جبير بن مطعم) ي د گهل سي مرؤقين دي نفيز ل سهه كرهو، و ل بهقيعي ل جههكي فهشارتي هاته فهشارتن دا فتنهچي في نهكهفن.

ئيمامي عوتمان پتر ژ زنهكي ئيناوون، و وي شازده عيال ههبوون: نهه كور و هفت كچ.. ئيك ژ وان عهبالله بوو كوري (رقيه) يا كچا پيغهمبهري بوو -سلاف لي بن-.
ئهفه ئيمامي شههيد عوتماني كوري عهفاني بوو.. و سههاتييا وي د گهل مهردينيبي و خوگوريكرني.

سلاف ل عوتماني بن هندي خودان باوهههك ههبت موصحهفا عوتماني بخوينت.

خهلیفای چارای
عهلییای کورای نه بوو طالبای

قی جاری قهستا دیوانا شهیده کی دی دئی که بن.. شههیدی بابی شههیدان: عهلییی کورای نه بوو طالبی هاشمی بی قورهشی..

شیری خودی و پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بابی حهسهنی، عهلی کورای نه بوو طالبی مامی پیغه مبه ری، و نه بوو طالب ناقی وی بی دورست (عبد مناف) بوو، و نه بوو طالب کورای عهبدلموطه لبی کورای هاشمییه.. و ده می مه به حسنی حه مزهی کری نه م چهنده کی ل دور عه یالی عهبدلموطه لبی ناخفت بووین.

دهیکا وی فاطمایا کچا نه سه دی کورای هاشمییه، یه عنی: دهیکا وی دوتاما بابی وی بوو، چونک نه سه د و عهبدلموطه لب براینن نیک بوون.

بابی وی نه بوو طالب و عهبدللاهی بابی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- براینن نیک یین دهیبای بوون، لهو ده می عهبدلموطه لب که فتیه بهر مرنی نه قییی خو یی نیتیم موحه مبه دی کورای عهبدللاهی -سلاف لی بن- نه وی ژییی وی هنگی ههشت سال، نیمانته تی کورای خو نه بوو طالبی کر، و نه بوو طالبی حهتا رورژا دویماییی ژ ژییی خو نیمانته تی خو ب دورستی پاراست.

ل ههشت سالییی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بو مالا نه بوو طالبی هاته قه گهاستن، و ل ویری هاته ب خودانکرن.. نه بوو طالبی و ژنکا وی فاطمای نه هیلا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ب نه خوشییا نیتیمییی بحه سییت و هه می جاران وان ژ عه یالی خو پتر چائی خو

ددا وی. ژ بهر ئی قهنجییا وان ده می پيغهمبهري مهزن بووی و بوویه خودان ژن و مال فیما قهنجییا مامی خو همزه ی و عهباسی: حالی ئه بوو طالبي یی نه خو شه و عهباله کی بوش وی یی هه ی نه گهر هه ر ئیک ژ مه کوره کی وی ببه ته نک خو و هاری وی ب خودان بکه ت. وان گو ت: تو راست دبیتری^(۱).

ئهبوو طالبي چار کور و دو کچ هه بوون: طالب و عقیل و جه عفر و عهلی، و فاختا ئهوا دگو تنی: (ام هانیء)، و جومانه.

هیشتا عهلی یی بچویک -ل دویف ئی ربوايه تی- چوو د مالا پيغهمبهري دا -سلاف لی بن- و ل نک وی و خه ديجا یی هاته ب خودان کرن و بوو ئیک ژ که سین مالا وان. و ل سهر دهستی فان ههردو مروثین مهزن، عهلی هاته پهرو ده کرن.

گاڅا پيغهمبهري نی بو پيغهمبهري -سلاف لی بن- هاتی ژبیی عهلی ل دورین دهه سالیی بو، و هه ژ دهستی کی عهلی باوه ری پی ئینا، و ئهو دئیتته هژمارتن ئیکه مین کهس موسلمان بووی ژ زاروک و جحیلان، و ژ بهر کو وی بهری هنگی صه نه م نه په ریسی بوون و سهری خو بو چو خوداوه ندین ژ قهستا نه چه ماندبوو، یا بوویه عهده ت پشتی ناخی وی دئیتته گو تن: (کرم الله وجهه) یه عنی: خودی دمی وی ب قهدر ئیخستییه.

بابی عهلی (ئهبوو طالب) ل سهر کوفری مربوو، به لی دهیکا وی فاطما موسلمان بوو بوو، و د گهل کوری خو یی بچویکتر عهلی مشهخت بوو بوو مه دینی و ل مالا وی بوو حه تا مری، و مرنا وی بهری مرنا پيغهمبهري بوو -سلاف لی بن-. و دبیژن: ده می ئه مری پيغهمبهري -سلاف لی بن- کراسه کی خو ل شوینا کفنی کره بهر و نقیژ ل سهر کر و د گهل چوو د قهبری وی دا، و دوعا بو کرن و چاقین وی رو ندرک دباراندن. هنده کان گو تی:

- نه ی پيغهمبهري خودی، مه نه دیتییه ئهوا ته بو ئی کری ته بو ئیک کی دی کريت؟

(۱) ئی چهندی ئبن نسحاق ربوايه ت دکه ت، به لی زانایین همدیسی دبیژن: چو راستی بو وی نبه، د گهل به لاقبو نا وی د ناڅ نفیسه رین دیرو کی دا؛ چونکی ربوايه تا ئبن نسحاقی یا (مرسل و مدلس) ه، یه عنی: ئهو ربوايه ته کا ضه عیفه! و ئهبوو طالبي شهش زاروک ب تنی هه بوون، و ئهو -وه کی ناشکه را- هند نه بوون کو بابی وان نه شیت وان ب خودان بکه ت.

پيغهمبهري -سلاف لى بن- گوتى: نهبوو طالب تى نهبت كهس وهكى قى بو من يى باش نهبوو، من كراسى خو كره بهر وي دا جلكين بهحشتي ل بهر بينه كرن، و نهز چوموه د قهبرى وي دا؛ دا عهز ابا قهبرى ل سهر وي بيته سفك كرن.

عهلې ژ ههمې صهحابيان پتر يى نيزيكي پيغهمبهري بوو -سلاف لى بن-، بهلكې نهو وهكى كوره كى وي دئيتته هژمارتن؛ چونكي ههر ژ زاروكينييا خو نهو د ناڅ مالا پيغهمبهري دا بوو، و هتا پيغهمبهري -سلاف لى بن- مري ژى نهو د گهل وي دا بوو و چو جارن ژى دوير نهكهفتبوو، و قى چهندي مفايه كى مهزن گهانده عهلې و نيكه هند ژى چى كر كو نهو زانينى و كارينه جهيبى ژ سهره كانيبا وي يا پاقژ و صافى وهرگرت، و ههر ژ بهر قى چهندي بوو عهلې بو ههر سى خهليفين بهري خو بوو بوو وهزير و موشيره كى نه مين، و د پتر مهسه لان دا نيك ژ وان ره نيهك وهرنه دگرت هتا بوچوونا عهلې زانيبا.

ل مهكه هى عهلې يى نيزيك بوو ژ پيغهمبهري -سلاف لى بن-، و ههر چهنده نهو ل دهستپيكا گازيبا نيسلامى يى بچويك بوو ژى -ل دوزين دهه ساليبى بوو- بهلى وي قهت خو ژ پشتنه فانيبا پيغهمبهري -سلاف لى بن- نه ددا پاش، و و تشتى پيشه هاتبا تيدا دودل نه دبوو.

نهو نه خوشيبيبن ل دهستپيكي هاتينه سهرى صهحابيان عهلې يى ژى پاراستى بوو؛ چونكي نهو هنگى يى بچويك بوو، و ل ههر سپزده ساليبن بهري مشهختى ب تنى ل جهه كى ناڅى عهلې بلند دبت و بو مروڅى ناشكرا دبت كو عهلې ژ وي رهنگى صهحابيان بوو بين ههردهم د ناماده كو خو گورى نيسلامى و پيغهمبهري نيسلامى بكهن، و مهخسه دا مه پى ل دهمى مشهختييه.

رژا پيغهمبهري -سلاف لى بن- قباى ژ مهكه هى مشهخت بيت و بهر ب مهدينى قه بچت و وي و نهبوو بهكرى نتيفاق كرى ب شهف ژ باژيرى دهركهفن.. پيغهمبهري -سلاف لى بن- زانى كو كافر ين مهكه هى دوزين خانيبى وي بين گرتين و شيرين خو بين پاكرين دا وي پى بكوژن.. ل وي شهفى پيغهمبهري -سلاف لى بن- ژ پسمامى خو عهلې خواست كو نهو ل سهر جهى وي بنقت؛ دا وان كافر ين ل بهر دهرگه هى وه تى بگه هينت كو نهو هيشتا يى ل سهر جهى خو رازايه.. و ژ لايه كى دى قه وي گوته عهلې: هندهك نيمانه تين خهلكى

مهكههي ل نك من ههنه، تو بمينه پشتي نهز دهردهشم ئيمانهتپن وان بو وان فهگهپينه، پاشي تو ژي وهره مهدينې بگههه مه.

عهلي ب گوتنا وي كر.. و ژ فني چهندي بو مه ناشكرا دبت، كو عهلي مرؤشهكي زنده ب جهرك و زيرهك بوو، و ترسي ريكو خو بو دلې وي نهددت؛ چونكي نهگهر عهلي پيچهكي ب تني ژي ترسيابا ل جهې پيغهمبهري -سلاف لي بن- نهدفست دا بيژت: نهكو كافر ب خهلهتي فه من بكورن.

پشتي عهلي داخوازا پيغهمبهري -سلاف لي بن- ب جه ئيناي، و ئيمانهتپن خهلكي بو زفراندين، وي ژي وهكي موسلمانين دي قهستا مهدينې كر و مشهخت بوو، و هنگي ژيبي عهلي بيست و سي سال بوون.

و يا هاتيبه فهگوهاستن كو دهمي پيغهمبهري -سلاف لي بن- پشتي مشهختبووني (مؤاخاه) داناي و ههر دو صهحابي كرينه برايبن ئيك، وي خو و عهلي كرنه برايبن ئيك.

ل مهدينې ژي عهلي گهلهك يي نيزيكي پيغهمبهري بوو -سلاف لي بن- و پشكداري د وان شهران دا دكر يين پيغهمبهري د گهل كافران دكرن، و گهلهك جارن پيغهمبهري -سلاف لي بن- نالايي لهشكهرئ موسلمانان دكره د دهستي عهلي دا.

دهمي مه بهحسي سهرهاتيپن زينا پيغهمبهري -سلاف لي بن- كرى، مه ب بهرفرههي بهحسي سهرهاتيا شهرئ بهدرئ كر و مه دهورئ ئيمام عهلي ژي د قى شهرئ دا ديار كر لهو ههوجه ناكهت ل قيرئ دوباره بكهين^(۱).

ههر وهسا دهمي مه بهحسي زينا فاطمائي ژي كرى مه ناشكرا كرىو كو پشتي شهرئ بهدرئ پيغهمبهري -سلاف لي بن- بريار دا كچا خو فاطمائي بدهته پسمامي خو عهليبي كورئ نهبوو طالبي، و سهرهاتيبا شويكرنا فاطمائي و دووندهها وي و عهلي ژي بهري نوكه مه ب دريژي فهگوهاستيبه، لهو هم ل قيرئ دوباره ناكهينهفه.

(۱) برينه كتيبنا مه: زياننامهيا پيغهمبهري خودئ سلاف لي بن.

د وان ههمی شهران دا بیین پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- د ژینا خو دا کرین نیمام عهلی پشکداری تیدا کرپوو وهکی: بهدری و ئوحدوی و خندهقی و خهیهری و فهتعا مهکههی و خودهیییی و... هتد. تهبووک تی نهبت، دهمی پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- دهرکه فتیه غهزایی گوته عهلی: تول شوینا من بمینه ل مه دینی. و گاڅا عهلی گوتییی: دی من هیلیه د گهل ژنک و بچوپکان، وی گوتی: ما ته نه قیت تو بو من وهکی هاروونی بی بو موسای، به لی پشتی من چو پیغه مبهري نینن؟

ژ بهر قی چندی عهلی ما ل مه دینی و پشکداری د قی غهزایی دا نه کر. و ل رۆژا خهیهری بهایی عهلی و زیره کییا وی بو ههمی صهحابیین ئاشکه را بوو:

گاڅا پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- و صهحابیین وی دور ل جو هییتن خهیهری گرتی و دهمه کی درتژ حصار مای، پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- چوند جاره کان لهشکه هنارت دا خهیهری فهکن به لی هر جار لهشکه دهست قالا دزقری ژ بهر کو خهیهری یا ئاسی بوو... شه فه کی پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- گوت: سوباهی نه ز دی ئالای دهمه ف زه لامه کی، وی خودی و پیغه مبهري دقین و خودی و پیغه مبهري نهو دقیت، خودی خهیهری ل سهر دهستی وی دی فه که ت..

رۆژا د دویف دا پیغه مبهري هنارته ب دویف عهلی را و ئالا کره د دهستان دا و خودی خهیهری ب دهستی وی فه کر. هه قاله کی وی دیتژت: عهلی دهرگه هه کی خهیهری ژ جه- ئینا دهری و بلند کر و نه م ب ژور که فتین، پشتی هنگی چار پینج زه لامه ک ژ مه هاتنی دا وی دهرگه هی راکه ن نه شیانن هندی بی گران بوو.

ل شهری حونه ینی ژی دهمی بارا پتر ژ صهحابیین ژ مهیدانا شهری ره قین و پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- هیلایه ل سنگی شهری، نیمام عهلی ئیک ژ وان صهحابیین کیم بوو بیین ماینه ل مهیدانا شهری و نه ره قین.

ل سالا نه هی پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- موسلمان هنارتنه جه جی و نه بوو به کر کره نه میری جه جی، و هنگی کافر ژی دچوونه مه که هی بو کرنا جه جی، ئینا ئایه تین دهستپیکا سووره تا (التوبه) هاتنه خواری و خودایی مه زن تیدا ئاشکه را کر کو ژ نه ف ساله پیغه تر چی

نابت كافر بيته كه عبي و هجتي بكن.. پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- عهلي هنارته مه كه هتي دا نهو فان نايه تان بو خهلكي بخوينت پيش پيغهمبهري فه -سلاڅ لي بن-.

و دهمي پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- مري، عهلي ژ وان بوو بين ب كاري وي رابووين و شويشتين و كفن كړي.

د دهر حهقا عهلي و قه دري وي دا گه لك هديس ژ پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- بين هاتينه فه گوهاستن، ئيمام نه حمده دببخت: د دهر حهقا قه در و بهايي چو صهحابيان دا هند هديس ب سه نه دين دورست نه هاتينه فه گوهاستن هندي د دهر حهقا عهلي دا هاتينه فه گوهاستن.

و گاځا عومر هاتييه برينداركرن، وي شهش صهحابه هلبزارتن و شاهديي بو وان دا كو پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- دهمي مري ژ وان يي رازي بوو، و عهلي ئيك ژ وان شهان بوو، و ناشكراهيه كو عهلي ئيك ژ (العشره المبشره) يه، ژ وان دهه زه لمان بين مزگينيا ب به حهشتي بو هاتييه دان.

و د عه قيدا مه سوننيان دا ئيمامي عهلي پشتي نه بوو به كر و عومر و عوثماني چيتريني نوممه تپيه، و نه م ژ وان كه سان د بهرينه بين كو نه زمان دريڅيان د دهر حهقا عهلي دا دكهن، هر وه سا ژ وان كه سان ژي بين كو (غلو) د دهر حهقا وي دا دكهن و وي ژ مه رته با وي بلندتر لي دكهن.

ل سه ر دهمي هر سي خه ليفه يان: نه بوو به كر و عومر و عوثماني، عهلي گه لك يي نيزيكي وان بوو، و پتر جاران وان ره ئي و بزچونا عهلي وه ردگرت و كار پي دكر.. به لي نه ف چندا هه پتر ل سه ر دهمي عوثماني هاته پيش، و مروف دشيت بيت: پشكداريا عهلي يا (مباشر) د سياسه تي دا ل سه ر دهمي خيلافه تا عوثماني ده ست پي دكه ت؛ چونكي ل دهمي عوثماني، عهلي زه لامي دووي بوو -پشتي عوثماني- د ده وله تي دا.

و دهمي مه به حسي سيره تا عوثماني كړي چنده كي مه ده وري عهلي ژي د وان سه رهاتي و رويدانان دا ناشكراهيه بين كو بهري شه هيدبوونا عوثماني قه ومين. و ژ بهر كو نهو سه رهاتي بين ل سه ر دهمي خيلافه تا عهلي چي بووين هه مي نه جامي سه رهاتييا

رەببونا فتنەچییان بوو دژی عوسمانی.. و دا مەسەلە پتر ل بەر مە یا ئاشکەرا بت، ل قییری ئەم دئی پێشەگرێدانەکی د ناڤهرا سەرھاتیین دەمی عوسمانی و دەمی عەلی دا دکەین:

سەرھاتییا رەببونا فتنەچییان دژی ئیمام عوسمانی هەر ژ دەستیکی و حەتا تاوانا خۆ یا مەزن ب کوشتنا ئیمامی ب دویمای ئینا مە بەری نۆکە ب بەرفرەھی فەگێرەبوو.. ل قییری پتر دو مەسەلان دئی بەرچاڤ کەین:

یا ئیککی: هەلویستی وان سەحابییان ئەوین ل مەدینە ژ قی مەسەلە چ بوو؟ هەر چەندە مە گەلەک ئیشارەت یین داینە قی چەندئ ژئی، بەلئ بۆ بیرئینان و پێکڤەگرێدانا بابەتی دئی دوبارە کەین.

یا دووی: پشتی فتنەچی ب کوشتنا عوسمانی رەببون کێشە چوون و چ کرن؟

مەسەلا ئیککی:

دەمی فتنەچی ل مەدینە دا جریان دا تاوانا خۆ ب جە بین، هەلویستی سەحابییان د دەر حەقا وان مەسەلان دا یین فتنەچییان دژی عوسمانی هەلپەستین ل سەر دو بۆچوونان یین لیکڤەکری بوو، هەندەکان دگۆت: بلا عوسمان پێچەکی تەنازولئ بۆ وان بکەت دا فتنە مەزنتر لئ نەئیت، و ئیمام عەلی د گەل قی بۆچوونئ بوو.

و هەندەکان دگۆت: دقیت عوسمان چو تەنازولئ بۆ وان نەکەت؛ دا رۆ بۆ وان و یین وەکی وان خۆش نەبت کو چی گاڤا وان تەتەک قیا فان رەنگە فتنەیان بگێرن، و عەبدللاهی کورئ عومەری د گەل قی بۆچوونئ بوو.

و وەکی مە فەگێرە ئیمام عوسمان ب خۆ د گەل بۆچوونا دووی بوو، لەو وی چو تەنازول نەکر حەتا شەهید بووی.

بەلئ دقیت بیژین: ئەڤ جوداھییا د قی هەلویستی دا د ناڤهرا سەحابییان دا کارەکی وەسا د وان دا نەکر بوو کو ئەو دژی عوسمانی رەوستان، یان کەربێن خۆ ژئی فەکەن، یان پشنا فتنەچییان بگرن، و مە فەگێرەبوو کو دەمی فتنە دژوار بسوی حەفت سەد سەحابییان ژ (موهاجر و ئەنصارییان) شیرین خۆ هەلگرتن - و خودانین هەر دو بۆچوونین بۆری د گەل دا بوون- و چوونە نک عوسمانی، و دەستویری ژئی خواست کو ئەو بەرگریی بکەن و شەری

فتنهچيان بکهن، بهلي عوثماني قهت ري نهدا وان و گوت: نهز نيکهمين کهس نابم پشتي پيغهمبهري -سلاف لي بن- شهري د ناف نوممهتا وي دا هل دنيخت، و گوته وان: نهگر ههوه باوهري ب نيمامهتيا من ههيه شيرين خو بدان و ههري نيک بلا بچته مالا خو. نينا نهو قهههين، بهلي د گهل هندي هندهک صهحابي بو زيرهقاني مانه ل بهر دههگههي مالا عوثماني، و ژ وانان -وهکي مه بهري نوکه قهگيپراي-: حهسهن و حوسهين بوون، و عهبدللاهي کورپي زوبهيري، و موحهمهدي کورپي طهلههي، بوو بابيښ وان نهو هنارت بوون، و عهبدللاهي کورپي عومهري، و نهبوو هورهيره، و هژمارهکا دي.. نهقان هتا عوثمان هاتييه کوشتن زي شيرين وان د دهستي دا بوون و ل بهر دهري مالا وي بوون، و هندهک ژ وان بريندار زي بووبوون.

و گاغا هندهک فتنهچي هاتينه نک عهلي و زوبهير و طهلههي و ژي خواستي مويابهعا نيک ژ وان بکهن دا ل شوينا عوثماني بيته خهليفه، ههري نيک ژ وان ژ لايي خو قه ب کرپتيرين پهنگ نهو زقراندن و تهئکيد ل سهري نيمامهتيا عوثماني کر.

و روژا عوثمان تيذا شهيد بووي و سوجهت گههشتييه عهلي، نهو وهکي مرورهکي دين ب نک مالا عوثماني قه هات، و ب ناف وان صهحابييان کهفت ييښ هرهسي ل مالا عوثماني دکر، و ب کولم و مستان چوو وان و گوتي: پا بوچي مه هوين دانا بوونه قيري؟

و وي روژي دهنگي گريبي -گرييا ل سهري عوثماني- ژ مالا عهلي هاته گوه لي بوون.. و نيک صهحابي ب تني زي نه ل مهديني و نه ژ دههقهي مهديني نهبوو کهيف ب کوشتنا عوثماني هاتي، يان گوتي: باش بوو نهو نهماي!! خو نهو صهحابيښ هندهک خيلاف د گهل عوثماني ههري زي نيک چوون، و کرنه گري، و گوتن: خوزي بهري بيست سالان نه مريابن و مه کوشتنا عوثماني نهديتبا.

مهسهلا دووي:

فتنهچي -وهکي مه گوتي- ژ دو پهنگه مرورهقان پيک هاتبوون: سهري و گرگه: و نهقه د دل رهش و حاقد بوون ل سهري نيسلامي و صهحابييان، و وان ب نهخشه کاري خو دکر. و مروقيښ عامي: و نهقه نهو کهسين خاپاندي بوون و هندهک ژ وان -ل نک خو- د دل صافي

بوون، و وان هزر دکر نه مانا عوثماني بو نوممه تي چيتره، دا (سلبياتين) وي -پين وان هزر دکر سلبياتن- نه مينن، فيجا گاغا عوثمان نه ماي نهف رهنگي دووي ژ فتنه چييان زفرينه جهين خو و بي دهنگ بوو، و رهنگي نيکي ژ فتنه چييان -کو ب تبليتن دهستان دهاتنه هژمارتن- مانه د مهيداني دا، و ناڅين وان ل سهر ههمي نه زمانان گهريان و (مهصيري) وان بوو نه گهرا په يدا بوونا هندک فتنه و شهر و ليککه فتنين مهزن د ناف نوممه تي دا، و دکي دي بهس ژي کهين.

* * *

پشتي نيمام عوثمان ب دهستين فتنه چييان هاتييه شهيدکرن، نهو صهحابي پين ل مهديني ههمي ل دور نيمام عهلي کوم بوون و مويابه عا وي کر، و تاشکهرايه کو عوثماني بهري مرنا خو وه صيهت بو کهسي نه کريو کو پشتي وي بته خهليفه، لهو صهحابي ب نجهادا خو ل سهر وي بوچووني کوم بوون کو عهلي بته خهليفه؛ چونکي کهسهکي ژ وي باشر د ناف وان دا نه بوو.

نيمام نه حمده شه دگوهرت، ديترت: روژا عوثمان تيدا هاتييه کوشتن، عهلي زفري مالا خو و درگههي خو گرت، خه لک هاته نک ل مالا وي و گوڼي: نهف مروقه هاته کوشتن و دڅيت خه لکي خهليفه يهک ههبت و نه م نابيين کهس ژ ته چيتر بت بو څي کاري. نينا عهلي گوته وان: وه نه بيژن، نهز و دزير بم بو ههوه چيتره ژ هندي کو نهز نه مير بم. وان گوڼي: نه ب خودي، کهسهکي ژ ته باشر نابت بو څي کاري. عهلي گوڼي: نه گهر وه بت نهز قه بويل ناکه م مويابه عا من قهشارتي بيته کرن، نهز دي درکه قمه مزگهفتي و هه چيبي قيا بلا مويابه عا من بکهت.

عهلي درکهفته مزگهفتا پيغهمبهري -سلاف لي بن- و ل روژا نه ينيبي (۲۵) هه يفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) مشهختي -پشتي شهيد بوونا عوثماني ب ههفتييه کي- موهاجر و نه نصاريان مويابه عا نيمام عهلي کر، و ب څي چهندي عهلي دڅيته هژمارتن خهليفه يي راشدي يي چاري و نيکه مين زهلامي هاشمي يي بوويه خهليفه.

کتهکا کيم ژ صهحابيبن -ل دهسپيکتی- خو ژ موبايهعا وی دا پاش وهکی: سهعدی کورپی نهبوو وهققاصی و عهبدللاهی کورپی عومهري، بهلی وان ب خوژی پشتی هنگی عتراف ب خلافهتا وی کر. و طهلهحيی کورپی عوبهيدللاهی و زوبهيري کورپی عهووامی ژ وان صهحابيبن بوون بين موبايهعا عهلی کری.

گاغا عهلی بوويه خهليفه سهريتن فتنی، کو پتر ژ وان خهلکی کوفه و بهصرا بوون، چوونه د ناف لهشکهری موسلمانان دا یی کو نیمام عهلی سهريکيشيا وی دکر، و بارا پتر ژ صهحابيبن وهسا هزرکر کو ئیکه مين کار یی عهلی پی رابیت دی کوشتنا وان سهريتن فتنی بت بين کو ب کوشتنا عوثماني رابووين، وهک (قصاص) وتولستاندن، بهلی گاغا وان دیتی عهلی نهف چهنده نهکر، نهو تیک چوون و نهرازيبوونا خو ل سهر فی کاری عهلی دیار کر، و هندهک ژ وان رابوون و گوتن: نهگهر عهلی تولی نهستينت نه م دی ستينين.

و مسوگهر پسيارا ل قيری دئینه کرن دی نهفه بت: نهري بوچی عهلی نهو نهکوشتن؟

د بهسقی دا دی بيژين: عهلی -خودی ژی رازی بت- خهليفه بوو، نیمامی موختههد بوو، رهيا وی نهو بوو تهجيلکرنا ب کارئینانا هددی پتر مهصلهحت یا تیدا؛ چونکی فتنهچيبن هيزهکا مهزن د پشت را ههبوو، و مهسهله نه چهند مرؤقهک بوون کو عهلی وان بکوژت یان نهکوژت، و عهلی دهليلی خو ل سهر فی چهندي ههبوو، گاغا (حادثه الافک) چی بووی -ل سهر دهمی پیغهمبهري سلاف لی بن- و بو خهلکی ناشکهر بووی کو (عبد الله بن أبي بن سلول) سهرهکانيا فی بی بهختيبييه، پیغهمبهري -سلاف لی بن- (عبد الله) جهلده نهاد، يهعنی (هددی قهذفی) ل سهر ب کارنهئينا دهمی دیتی فتنه دی مهزن بت و (نهوس و خهزهجي) سهرا فی چهندي دی بهرينه سهر وچاقتين ئیک.

ههر ژ بهر فی مهصلهحتا مهزن عهلی (هددی قهتلی) ل سهر وان فتنهچيبن ب کار نهئينا، گوټ: دا مهسهله پتر ژ دهستين مه دهرنهکفت. بهلی (ئجهادا) هندهک صهحابيبن دی یا ب فی رهنگی نهبوو، وان گوټ: مرؤقين عوثماني خودانين خوينينه و وان هق هيه داخوازا هقی خو بکن.. و وهکی ناشکهر خيلاف د ناقبهرا عهلی و وان صهحابيبن دی دا خيلافهکا فقهی بوو نه کو یا سياسی یان عهقائدي بوو، يهعنی: وان نهدگوټ: عهلی ب کير

خیلافه تی نائیت، یان بلا خو عهزل بکته، یان نهو شریکی فتنهچیپانه. حاشای صهحابییان کوئی رهئییی د دهرحهقا عهلی دا بیژن.

ئهفه ب نسهت عهلی و خیلافا وی د گهل (طهلهحه) و (زوبهیری) و ههقالین وان.

ب نسهت خیلافا عهلی د گهل موعاویه وی و وان صهحابیین ل شامی، ههر چهنده نهو ژی خیلافهکا فقهی بوو بهلی چهندهکی یا جودا بوو.

ئیک ژ وان هیتجهتین فتنهچیپان ل سهو عوثماني گرتین - وهکی مه گوتی - نهو بوو وان دگوت: عوثماني مروقتین خو یین کرینه والی، لهو عهلی فیما مهسهلا والییان ههسم بکته دا نهف گازنده ئیدی نهئیتهکرن.

گاڤا صهحابییان ل مهدینی موبایهعا عهلی کری، خهلکی دی ژی ل وهلاتین دی یین موسلمانان موبایهعا وی کر، خهلکی شامی تی نهت، گاڤا عهلی داخواز ژ موعاویه وی کری نهو د گهل خهلکی ویلایهتا خو موبایهعا وی بکهن، موعاویه وی صهحابی و ماقوبلین شامی کوومکرن و رهئیا وان وهرگرت، وان گوت: بلا عهلی کوژهکین عوثماني بکوژت نهو دی موبایهعا وی کهین.

عهلی نهو نهکوشتن، خهلکی شامی موبایهعا وی نهکر!

عهلی هزرکر نهگهر نهو موعاویه وی بیتخت مهسهله دی چارهسهو بت، ئینا (سهل بن حنیف) کره والییی شامی ل شوینا موعاویه وی، بهلی خهلکی شامی هاتنه بهراهییی و گوتنی: بزقره نک وی یی تو هنارتی. عهلی دیت مهسهله ئالوز بوو، ئینا بریار دا بچته باژیری کووفه دا نیزیکی شامی بیت، و مهسهلی د گهل وان ب دویماهی بینت، نهف دهوکهفتنه ب دلی گهلهک صهحابییان نهبوو، و هسهنی کوری عهلی ب خو ژی ئیک ژ وان بوو، بهلی عهلی ب یا وان نهکر و ل دهسپیکا مهها (ربیع الاول)ی ژ سالا (۳۶) مشهختی وی خو ژ مهدینی فهگوهسته کووفه.

* * *

ب دهوکهفتنا عهلی بو عیراقی کهیفا فتنهچیپان نهوین عوثمان کوشتی گهلهک هات؛ چونکی نهو ل ویری چونه د ناف مروقتین خو دا و پتر ب هیز کهفتن. و بهری عهلی بگههته

كووفه جاب گههشتي كو (طهلهه) و (زوبهير) ب لهشكهركي فه يبن هاتينه بهصرا ب نيهتا وهرگرتنا تولا عوثماني، ئينا عهلي رپكا خو فهگوهاست و قهستا بهصرا كر دا بزانت كاني مهسهلا في لهشكهرى چيه؟

بهري هم بهردهواميبي ب فهگيرينا في سهراهاتيبي بكهين چند خالهك ههنه دقيت بهرچاڅ بكهين:

۱- طهلهه و زوبهير و لهشكهرى وان بهيعه دابوو عهلي، و وان نعتراف ب خيلافهتا وى ژى دكر، و بهيعا خو ژى وان دگهل وى نهشكاندبوو.

۲- نهو بو شهري عهلي دهرنهكهفتبون، و ههما ههر نههاتبوو سهر هزرا وان ژى كو نهو و عهلي دئ كهفنه بهرامبهر ئيك.

۳- عهلي و طهلهه و زوبهير ههر سي ژ وان دهه صهحابيانه يبن پيغهمبهري -سلاف لي بن- مزگينييا بههشتي داين.

۴- و نهو ههر سي د موجههد بوون و زانايي موجههد -ب شاهدييا پيغهمبهري سلاف لي بن- نهگهر خو يي خهلهت ژى بت دئ يي خودان خير بت.

ههر چاوا بت ل مهكههي هژمارهكا صهحابييان گههشتنه ئيك و گوتن: هم دئ دهركهفينه بهصرا؛ دا خهلكي وئ ل خرابييا قاتلين عوثماني هشييار بكهين و دا نهو ههمي بينه ئيك رهئى دژى وان، و داخوازا تولستاندنا كوشتنا عوثماني بكهين، و خودانين في هزري يبن مهزن طهلهه و زوبهير بوون، و وان گوته دهيك موسلمانان عايشايي: نهگهر تو د گهل مه دهركهفي دئ خودان خير بي؛ چونكي دهمي موسلمان دزانن تو ژى خودانا في گوتنى يي دئ گوهداريا ته كهن.. عايشايي گوهداريا وان كر و نهو ژى دهركهفت.

گاڅا لهشكهر نيزيكي بهصرا بوو، واليبي بهصرا يي عهلي داناي (عوثماني كورئ حهنيفي) لهشكهركي هفت سهه نهفهرى ب سهركيشييا (ابن جبهه) ي -كو ئيك ژ سهرين فتنى بوو دژى عوثماني- هنارته بهراهييا وان دا بزانت كاني نهو هاتينه چ؟

(ابن جبله) ی بو شاراندنا ئاگرئ فتنئ دهست دا شهري طهلهحه و زوبهیری بیی دان و ستاندنی د گهل وان بکهت، و پسیاری ژئ بکهت کانئ ئهو هاتینه چ؛ لهشکهري (ابن جبله) ی شکهست و هندهک دبیتزن: ئهو ب خو ژئ هاته کوشتن.

والیبی بهصرا هزرکر طهلهحه و زوبهیر یین هاتینه شهري، ئینا کاغهزهک بو ئیمام عهلی هنارت و سوحبهت بو شهگیرا، عهلی ریکا خو گوهارت و شوبنا بچته کووفه هاته بهصرا.. دهه هزار مرؤف د گهل عهلی بوون، لهشکهري (طهلهحه و زوبیری) ژئ نیزیکی پینج هزار کهسان بوو، گاڤا ئیمام عهلی نیزیکی وان بووی (المقداد بن الأسود) و (الققعاع بن عمرو) - و ئهو ههردو صهحابینه- هنارتنه نک طهلهحه و زوبهیری دا پسیاری ژئ بکهن کانئ وان چ ل بهره؟

پشتی ههردو لایان رهئبیا ئیک و دو زانی ل سه هندی پیک هاتن کو شه نهئبته کرن و ههمی پیکه هاری ئیک بکهن بو ئارمانجا خو یا ههفیشک کو کومکرنا موسلمانانه و تۆلستاندا ژ فتنه چیبانه.

گاڤا فتنه چیبان ب قئ صولحه زانی تیک چوون و ل نک وان مسوگهر بوو کو ههر صولحهکا د ناف موسلمانان دا چئ بیت بو وان خرابه، لهو گۆتنه ئیک و دو: ههر چاوا بت دقیت ئهف صولحه چئ نهبت.

و ژ بو ب جهئبانا قئ ئارمانجا خو یا پیس رابوون -رؤژا د دویف دا، و بهری ههردو کۆم قهردهن- ب خافلهتی شه سپیدی زوی چوون هندهک زهلام ژ لهشکهري طهلهحه و زوبهیری کوشتن دهمی ئهو دنقستی و زقپینه ناف لهشکهري عهلی.. ئهقان هزرکر ئهو صولحا دوهی عهلی د گهل وان کری بو خاپاندن بوو، ئینا وان ژئ هندهک تیر د لهشکهري عهلی وهرکرن، عهلی ژئ لایئ خو قه هزرکر ئهفه ئهو ژ گۆتنا خو لیقه بوون، پیچهک ژ قئ لایئ پیچهک ژ لایئ دی، شهري دهست پی کر و ههتا دانئ ئیقاری قهکیشا، و هرمارهکا نه یا کیم ژ مرؤقان د قئ شهري دا هاتنه کوشتن، و سهرکهفتن یا لهشکهري ئیمام عهلی بوو.

ههژئ گۆتنبیه کو ههردو لا پشتی هنگی گهلهک پهشیمان بوون کو ئهف سهرهاتییا نهخۆش د ناف وان دا روی دای، و خودئ گونههین ههمیبان بغهفرینت.

د قى شهري دا ئالايي ئيمام عهلى د دهستى كورئ وى (موحه ممهدى) دا بوو، و
ئالايي زوبهيري د دهستى كورئ وى (عبداللاهي) دا بوو.

پشتى نهف شهريه ب دويماهى هاتى، يئ كو ب ناقي (معركة الجمل) هاتيبه نياسين
ژ بهر حيشترا عايشايي، ئيمام عهلى ب لهشكهري خو قه قهستا باژيري كووفه كر،
و ل (۱۲)ى رهجهبا سالا (۳۶)ئى نهو گههشته باژيري، ل كووفه عهلى ئاكنجى بوو و نهو
بو خو كره پايتهخت، و نيزيكى هفت ههيفان تهناهيبي قهكيشا.. د قى دهى دا ئيمامى
كاغهزهك بو موعاويهى د گهل صهحابيبن ناقدار (جرير بن عبدالله البجلي) هنارت، تيدا
ژئ خواست كو نهو ژى وهكى ههمى موسلمانان موبايهعا وى بكهت، و دوبهركيبي نهئيخته
ناف ريزا نوممهتئ، نهگهر نه نهو دئ ژ وان نيته هژمارتن يين ژ بن حوكمئ ئيمامى
دهركهفتين، و هنگى بو ئيمامى دروسته شهري وان بكهت هتا نهو ل حهقيبي بزقرن.

موعاويهى ههفالين خو ژ صهحابيبن و خهلكئ شامئ كوم كرن و داخوازا عهلى بو
وان قهگپرا، ئينا گوتنا ههميبن نهو بوو: كو نهگهر عهلى وان بكورث يين عثمان كوشتى
نهم دئ موبايهعا وى كهين، نهگهر نهو وئ نهكهت نه موبايهعا وى ناكهين.

و دا هوين بزنان كاني مهوقفئ عهلى چهند يئ بهرتنگ بوو گوهداريا قئ سهرهاتيبي
بكهن:

جارهكي عهلى د ناف لهشكهري دا رابوو، و گوت: كي ژ ههوه عثمان كوشتيبه؟

دهه هزار مروقان ب نيك دنگ گوت: مه ههميبن نهو يئ كوشتى!

مهزنترين موصيبت خودئ دايه عهلى نهو لهشكهري بوو يئ ل دورا كوم بوو، ههر نيك
ژ وان خو ب عهلى ب خو نهdda، و لهشكهري ب قئ رهنكي بت نهگهر خو ل سهر حهقيبي
ژى بت دئ شكيت.. گاغا نهف سوجهته دگههشته شامئ خهلكئ نهزان وه هزر دكر كو
عهلى ب كوشتنا عثمانى يئ رازيبه نهگهر نه پا بوچى قاتلين وى قهدهوينت؟

عهلى د واقعهكى دا دژيا خهلكئ شامئ ب دورستى تهقديرا وى نهدكر، وان ژ لايهكي
نهظهري قه بهري خو ددا قئ مهسلى، يا ژ وان قه مهسله گلهك يا ب ساناهيبي، و
باشترين دهليل كو مهسله هند يا ب ساناهى نهبوو وهكى خهلكئ شامئ هزر دكر نهو بوو:

دهمى موعاويه بوويه خهلیفه و نوممهت ههمى ل سهر خيلافه تا وى كوم بووى ژى، نهو نهشیا قاتلین عوثماني بکوژت.. هنگى ژ نوی وى ب دورستی تهقدیرا وى واقعی کر یی ئیمام عهلی تیدا دژیا.

عهلی د گهل خو بریار دا کو شهړئ خهلکى شامى بکته، لهو وى کارى خو بو قى چهندي کر، و گوته لهشکهړئ خو: نهغه خهلکى شامى یی شهړى دخوازن، هوین چ دبیژن؟ ئینا بوو پرم پرم و ان و وان چو گوئننن ناشکهرا نه دانه ئیمامى، ئیمام عهلی ژ سهر مینبهړئ هاته خواری و د گهل خو گوټ: (انا لله وانا الیه راجعون).

و وهسا دیار بوو کو ههر دو دهستهک بهر ب شهړى فه چوون..

و بهرى مهسه لا شهړئ وان فهگیرین چهند خالهکین ههوجهى روهنکرنی هه نه:

۱- عهلی و موعاويه ههر دو صهحابی بوون، و د ناف لهشکهړئ ههر دو وان دا هژماره کا دی یا صهحابیان هه بوون^(۱)، و د عهقیدا مه سوننیان دا ههر چهنده چو صهحابی د موعصوم نینن ژى، بهلئ نهو ههمى د عادلن، و نه هزرا باشیى ژئ دکهین و مه باوره کو ئیه تا وان یا باش بوو.

۲- خيلافا وان خيلافه کا فقهى بوو نه یا عهقائیدی و سیاسى بوو، لهو خو د دهمى ههړکیى ژى دا کهسئ کهس فاسق نه دکر و ژ (منحرف) و بیدعهچیيان حسیت نه دکر.

۳- ههر چهنده موعاويهى مویابه عهلی نه کربوو، بهلئ مهعنا وئ نهو نه بوو وى عهلی ژ ههژى خيلافه تى نه ددیت، نه خیر.. یا هاتیهه فه گوهاستن ژ موعاويهى کو وى کاغز

(۱) ژ موحه ممدئ کوړئ سیرینی دئبته فه گوهاستن، دبیژت: دهمى فتنه پهیدا بووین، صهحابین پیغمبهري -سلاف لی بن- دهه هزار کهس بوون، نهوین ب نک فه چوون ژ وان نه دگه هشته سهدان، بهلکى سیپ ژى تى نه بوون. مهعنا: دهمى شهړئ ناقحوی ل زه مانئ ئیمامى عهلی د ناقهرا موسلمانان دا پهیدا بووى، نهو صهحابین ب دهستى خو پشکداری تیدا کرى نه دگه هشته سیپ کهسان، ههر چهنده نهو ب هزاران بوون، و نهوین دی هه مبیان نعتزال کربوو. قیجا کانی نهف راستییه ژ وئ مهزنگرن و ته شوپها هندک کهسین ل سهر دیروکى دئبته هژمارتن دکهن، دهمى دقین وهسا دیار بکن کو صهحابی فتنه چى بوون!!

بو عهلی دهنارتنه کووفه -ل دهمی ههڅرکی د ناقبهرا وان دا یا گهرم- و پسیارا هندهک مهسه لین دینی ژئی دکر و عهلی بهرسقا وی ددا.. و رۆژا صلح د ناقبهرا ههردووان دا هاتییه مۆرکرن نفیسه ری صلحی ناقی موعاوییهی بهری یی عهلی نفیسی، موعاوییهی گۆتی: ناقی عهلی ببه بهراهییی؛ چونکی نهو بهری هاتبوو د نیسلامی دا و نهو ژ من چیتره!

۴- نههاتبوو فهگوهاستن ژ موعاوییهی هندی عهلی یی ساخ کو وی خو ب خهليفه دابته ناسین، یان ژی داخواز ژ خهلیکی کربت کو موبایهعا وی بکهن.

۵- د عهقیدا مه دا، عهلی نیمامی شهرعی بوو، و نهو ل سهر حهقییی بوو، و دثیا موعاوییهی گوهدارییا وی کربا و بهیعه دابایی، و پشتی نهبوو بهکر و عومهر و عثمانی چو صهحابی ژ عهلی د باشر نهبوون.

۶- موعاوییه صهحابی بوو و نییک ژ نفیسه ریڼ وهچییی بوو، مهعنا یی نهمین بوو، و پیښه مبري -سلاف لی بن- باوهری پی ههبوو لهو وهچی پی ددا نفیسیین، و ژ بلی هه چار خهلیفه ییڼ راشد چو خهلیفه ژ موعاوییهی د باشر و ب عهاله تتر نههاتینه، و ههچییی بقیت پاراستی بمینت دقیت دلئ خو د دهر حهقا موعاوییهی دا ساخلم بکهت، و نهزمانی خو ژی د دهر حهقی وی دا پاقر بکهت، نهگهر نه دئ ژ فاسقان نیته هژمارتن.

۷- (أبو مسلم الخولانی) رۆژهکی چوو نک موعاوییهی و گۆتی: تو ههڅرکییا عهلی دکهی ماخونه تو وهکی وییی؟

موعاوییهی گۆت: نه ب خودی نهز دزانم عهلی ژ من چیتره، بهلی ما هوین ژی نابیژن: عثمان ب زۆرداری هاته کوشتن؟ و نهز پسمامی ویمه و نهزی داخوازا خوینا وی دکهم، بیژنه عهلی بلا کوژهکین عثمانی بدهته ف من نهز دئ ههمی تشتان تهسلیمی وی کهم.

نهو چوونه نک عهلی، بهلی عهلی قهبول نهکر وان تهسلیم بکهت، ژ بهر وی نهگهرا مه بهحس ژئی کری.. نینا شهر د ناقبهرا وان دا چی بوو.

ل هه یقا صهفهري ژ سالا سپه و هفتي مشهختي ل (صوفيني) ل سهر ليثا (فوراتي) ههردو لهشکهر گههشتنه نيک، لهشکهری نيمام عهلی ژ سهه هزار کهسان پیک دهات، و یی موعاويهی ژ هفتي هزار کهسان. سی رۆژا شهري شهکيشا، و ب نيشانان يا ديار بوو کو لهشکهری نيمامی یی سهرکهفتييه، ل نيثارا رۆژا سيی لهشکهری شامی قورئان بلندکرن و داخوازا صلحي کر، رهئيا عهلی ئهو بوو صلحي قهبويل نهکته، بهلی پشکهکا مهن ژ لهشکهری وی ل بهر سنگی راهستيا و گوتی: چاوا تو حوکمی قورئانی قهبويل ناکه؟ ئينا عهلی نهچار بوو صلح قهبويل کر، گاڅا صلح قهبويل کری رهئ بوو ئهو عهلی مرۆقهکی بهنيرت و موعاويه نيکی دا ئهو تفاقئ بکن، موعاويهی (عمرو بن العاص) هنارت ئهوی پیغه مبهري -سلاف لی بن- د دهر حقی دا دبیرت: ﴿عمرو بن العاص في الجنة﴾^(۱). و عهلی قيا پسمامی خو عهبدللاهی کورئ عهباسی بهنيرت، بهلی ههڅالین وی گوتی: چونکی ئهو پسمامی تهيه لهو تو دئ وی هنيری ئهه قهبويل ناکهین، ئهبوو موسایئ شهعهري بهنيره!

و ئهبوو موسا ژي صهحابييهکی خودان قهدر بوو، ئينا عهلی ب يا وان کر.

ههردو لهشکهر ژیک قهرهقين ب ئيهتا هندي کو ههردو حهکم (عهمر و ئهبوو موسا) ل هه یقا رههزانی کوم بین، و د قی شهري ژي دا هژمارهکا نه يا کيم ژ موسلمانان هاتنه کوشتن، نيک ژ وان (عهماری کورئ یاسری) بوو، ئهوی پیغه مبهري -سلاف لی بن- گوتی: ﴿وبع عمار تقتله الفئة الباغية، يدعوهم إلى الجنة ويدعونه إلى النار﴾^(۲) و چونکی عهعمار د گهل لهشکهری عهلی بوو، و ئهو ب دهستی لهشکهری موعاويهی هاتبوو کوشتن، جمهوری زانایین سونی ل وی باوهرینه کو عهلی یی حهق بوو، بهلی مهعنا قی ئهو نینه موعاويه یی نهحق بوو؛ چونکی ئهوی موجههد بوو، و موجههد نهگهر خو یی خهلهت ژي بت دئ یی خودان خیر بت.

(۱) وهکی نيمام نهحمهه و طهبرانی ژي قهدهگوهيزن.

(۲) وهکی بوخاری ژي قهدهگوهيزت. و هندک ربوايهتین قی ههديسی ژ عهمری کورئ عاصی ب خو دئینه قهگهاستن، ئهوی شهري ل لای موعاويهی دکر. و ژ قی چهندي نينصافا صهحابیان د ربوايهتا ههديسان دا ناشکهر دبت.

پشتی شهر راوهستیای عهلی ب لهشکهری خوځه زځپری کووفه، و موعاویه زځپری شامی، و پشتی هفت ههیشان هر دو حهکم ل (دومه الجندل) کوم بوون و پشتی دان و ستاندنی نهو نهگههشتنه چو نهجامان، و هر ئیک زځپری نک ههثالی خوځ.

گافا عهلی ب مهسهلا حهکهمان رازی بووی، نهوا ههثالین وی ل سهر وی فهرض کری، دهستهکهک هر ژ ناڅ ههثالین وی رابوون و گوتن: خودی دبیت: ﴿إِنَّ الْحَكْمَ لِلَّهِ﴾ (الأنعام: ۵۷) چاوا تو حوکمی مروځان قهبول دکهی، تو کافر بووی سهرای چی چندی!

و نهغه ئیکهمین (فرقه) بوو ژ ناڅ موسلمانان دهرکهفتی و (نحراف) د عهقیدی دا کری، و چونکی نهو ژ ناڅ لهشکهری نیمام عهلی دهرکهفتن موسلمانان ناڅی وان کره: (الخواج)، و نهڅ خهوارجه خودائین عهقیدهکه فاسد بوون، و تشتی ژ ههمیی بهرچاقت د مهزهبی وان دا نهو بوو وان موسلمان ههمی کافر دکرن نهو تی نهبن یین دگههنه وان. و وان گهلهک نهزمان دریتی د دهر حهقا نیمام عهلی دا کرن و دویماهیی چوونه د ریکا موسلمانان دا و خهلک کوشتن، ئینا نیمامی بریار دا شهری وان بکته پشتی (ابن عباس) هنارتییه د ناڅ وان دا و وی حهقی بو وان ناشکهرای کری.

مهزترین شهر د ناقبهرا عهلی و خهوارجان دا چیبوی شهری (نهروانی) بوو، و د فی شهری دا نیمامی عهلی هژمارهکا مهزن ژ څان (مونحرفان) کوشتن، و نهڅ سهرهاتییه ژی بو مه ناشکهرای دکته کو نیمامی عهلی ل سهر حهقییی بوو؛ چونکی د حهدیسین دورست دا هاتییه کو پیغمبهر -سلاف لی بن- د گوتهکا خوځ دا بهحسی سالوختهتین څان خهوارجان دکته و دبیت: ﴿يَقْتُلِهِمْ أَدْنَى الطَّائِفَتَيْنِ إِلَى الْحَقِّ﴾^(۱) یهعنی: نهوین نیریکتر بو حهقییی دی شهری وان کهن. و یین شهری وان کری عهلی و لهشکهری وی بوو.

پشتی خهوارج دهرکهفتین و عهلی شهری وان کری خو نهو صهحابیبن د گهل عهلی شهری ههڅرکین وی نهکری ژی وهکی عهبدللاهی کوری عومهری و سهعدی کوری نهبوو وهقاصی خوزی راهیلان کو وان د گهل عهلی شهری خهوارجان کریا، ژ بهر وی حهدیسا مه څهگیرای.. مهعنا صهحابیبن ههمییان (نقرارا) عهلی ل سهر فی چندی کر.

(۱) موسلم فی حهدیسی روایهت دکته.

و ههژی گوتنییه کو نیمام عهلی فهتوا ب کوفرا خهوارجان نه‌دا، و شه‌پری خو د گهل وان ب ناڅی جیهادا د گهل کافران نه‌دا نیاسینی، و جوداهیییا مه‌زن د ناڅه‌را شه‌پری عهلی د گهل خهوارجان، و شه‌پری وی د گهل طه‌لحه و زویبر و موعاوییه‌ی نه‌و بوو شه‌پری وی د گهل څان ههر سیتیان نه‌نجامی خیلافه‌کا فقهی بوو، ژ بهر هندئ د ناڅ صه‌حابییان دا هه‌بوون بیتن خو نه‌دایه د گهل چو ژ هه‌ردو لایان، به‌لی شه‌پری وی د گهل خهوارجان شه‌پره‌کی عه‌قائیدی بوو و نه‌نجامی خیلافه‌کا عه‌قیدی بوو، له‌و هه‌می صه‌حابییان خو نه‌وتن شه‌پری عه‌لی ژی دکر پشته‌قانییا نیمامی د څی چهندي دا کر.

وه‌کی مه‌گوتی: د شه‌پری نه‌هروانئ دا موسلمانان هژماره‌کا مه‌زن ژ خهوارجان کوشتن، و نه‌وتن مایی ژ وان ل سهر باطلئ خو پتر مجد بوون و گوتن: ئیکجار عه‌لی کافر بوو؛ چونکی نه‌و ب حوکمی مروڅان رازی بوو و ب کوشتنا مه‌ رابوو.. و د عه‌قیدا وان دا نه‌و بوو: گاڅا مروڅی موسلمان گونه‌هه‌کا مه‌زن کر -وه‌کی قه‌تلئ- دئ کافر بت.

و ژ بلی څی چهندي وان موعاوییه و عه‌مرئ کورئ عاصی ژی کافرکن، له‌و وان پریار دا څان ههر سیتیان بکوژن، گوتن: دا موسلمان ژ خرابییا وان رحه‌ت بین!

سی که‌سان په‌یمان دا ب څی تاوانا مه‌زن رابین: (عبد الرحمن بن ملجم المرادی) گوت: عه‌لی بو من، و (البرک بن عبد الله التیمی) گوت: موعاوییه خه‌ما من، و (عمرو بن بکر التیمی) گوت: و عه‌مر بو من.. یئ ئیکئ مرادا خو ب جه‌ ئینا و هه‌ردووین دی فاشل بوون.

ل سالا (٤٠)ئ مشه‌ختی (عبد الرحمن)ئ خارجی قه‌ستا کووفه کر، و ل ویری وی خو ب هه‌قالین خو را گه‌هاند و کاری خو کر.

دبیزن: وی ل کووفه کچکه‌ک دیت ناڅی وی (قطام) بوو، نه‌و ژی ل سهر مه‌زه‌بئ خهوارجان بوو و گه‌له‌ک مروڅین وی ل شه‌پری نه‌هروانئ هاتبوونه کوشتن ب ده‌ستی له‌شکه‌ری نیمام عه‌لی، نه‌ف کچه‌ زیده زیده یا جوان بوو، گاڅا (عبد الرحمن)ی نه‌و دیتی هه‌ز ژئ کر و داخواز ژئ کر کو نه‌و شوی پی بکه‌ت، کچکئ گوتئ: بلا نه‌گه‌ر تو مه‌هرئ من بده‌یه من. وی گوتئ: مه‌هرئ ته‌ چیه؟ وی گوت: سی هزار دینار و کوشتنا عه‌لی. مه‌زترین

مههر بوو دپروکي فهگپراي، کوشتنا شپري ئيسلامئ بابئ حهسهني، عهليبي کورئ نهبوو طالبی!

جوانيبا کچکي، و عهقيدا خراب، و دلئ ژ کهريي داگرتي.. عهبدردرهحماني موجرم پالدا کو مهزنترين تاوانئ ل سهر ناقي خؤ تومار بکهت.. ل رؤژا چارشهنيي پازدهي رهمهزانا سالا چلي، ل دهمنئ نقیژا سپيډئ، هندهک دپيژن: ئيمام عهلي د نقیژئ دا بوو، و هندهک دپيژن: هيشتا وي دهست ب نقیژئ نهکريوو، عهبدردرهحماني شپري خؤ يي ژهرکري د ئيمامي وهراند و دربي وي ب سهرئ ئيمامي کهفت.. و وي کاري رهقي کر، بهلي موسلمان پي ودهاتن و نهو گرت.

عهلي، (جعده بن هبیره) ل شوبنا خؤ کره ئيمام دا نقیژا سپيډئ ل بهراهيبا خهلکي بکهت، و پشتي هندهکان عهلي برييه مالا وي، وي گؤت: نهگهر نهز مام نهز خوداني ويمه، يهعني: نهز دئ حوکمي ل سهر وي دهم، و نهگهر نهز مرم وي ب تنئ پيش من فه بکورژن، و نهراين خونبا خهلکي برپژن بيژن: نهفه پيش عهلي فه.

چارشهنيي و پينج شهنيي عهلي ما بريندار و ل سپيډهيا رؤژا نهينيبيي ئيمام شههيد بوو، و هنگي ژيبيي وي شپست و سي سال بوو، و هندهک دپيژن: پينجي و حهفت سال بوو.

حهسهن و حوسهين و عهبدللاهي کورئ جهعفهي ب شويشتنا وي رابوون، و حهسهني نقیژ ل سهر کر، و ل جههکي بهرزه وان نهو فهشارت، ژ ترسيئ هندی دا کو خهوارج بچن تهرمي وي بينه دهر، و هندهک دپيژن: نهو د (قصرالاماره) فه ل کووفه هاته فهشارتن.

و هر چاوا بت نهو قهبرئ نوکه ل نهجهفي ب ناقي قهبرئ عهلي دئبته نياسن، و رافزي دپهريسئ! قهبرئ ئيمام عهلي نينه؛ چونکي ژ تشيئن مهعلووم د دپروکي دا نهوه نهو ل کووفه -نه ل نهجهفي- هاتبوو فهشارتن، و ل جههکي فهشارتي؛ دا خهوارج قي نهکهفن.

و گاڤا ئيمام شههيد بووي وي کهس پشتي خؤ نهکريوو خهليفه، و نهگهر وي حهسهن دانابا جهي خؤ، وهکي هندهک نهزان دپيژن، دهمنئ موعاويهي کورئ خؤ يهزید دانايه جهي خؤ، وهندهک صهحابييان خؤ ل سهر کاري وي نهرازي کري، نهو دا بيژت: عهلي ژي نهف چهنده بهري من کريوو، کاني چاوا گؤت: نهفه سوننهتا نهبوو بهکر و عومهرييه.. بهلي کو

موعاوییه یی ئهف هیجته ته بو خو نه گرتی، هندی دگهینت کو عهلی کهس ل جهی خو نه دانابوو، بهلی پشته شهیدبوونا وی خه لکی کووفه ژ هه قالینوی پشته مرنا وی مویایه عا حهسه نی کورپی وی کر، وهکی مه به حس ژئی کری ده می مه به حس حهسه نی کری. و چونکی ده می حهسه نی دکه فته د بن وان سیم- سالان فه یین پیغمبهړی -سلاف لی بن- به حس ژئی کری ده می گوئی: ﴿الخلافة بعدی ثلاثون سنة﴾^(۱) یه عنی: خیلافه ت پشته من سیم- سالن. زانایین ئیسلامی ل وی باوهرینه کو حهسه نی کورپی عهلی خهلیفه یی راشدی یی پینجییه.

ئیمام عهلی پتر ژ ژنه کی ئینابوو، و وی عهلیاله کی بوش هه بوو، یین ژ هه مییان ناقدارتر: حهسن و حوسهین بوون، و بهری نوکه مه ب به رفده یی به حسنی وان کریه. و موحسن، و ئه فه هیشتا یی ساقا مربوو. و زهینه ب، و قی شوی ب پسمامی خو عهبدللاه کورپی جه عهفری کر بوو، و (أم کلثوم) و قی شوی ب عومهری کورپی خه ططابی کر بوو. و ئه ف هر پینجه عهلیالین فاطمایا کچا پیغمبهړی بوون -سلاف لی بن-.

و ژ کورپین وی یین دی: موحه ممد، و ئه بوو به کر، و عوتمان، و عه بیاس و عهبدللاه و هنده کین دی.. و وهکی هوین دبینن وی ناقین هر سنی خهلیفین بهری خو پاکربوون و هه ما ئه فه ب تنی بهسه بپته رهد ل سهر وان ئه زمان درپژان ئه وین دبیزن: عهلی دژی وان بوو.

ئه گهر عهلی دژی ئه بوو به کری با دا بوچی ناقی وی دانته سهر کورپی خو، و ئه گهر د ناقهرا عهلی و عومهری دا دوژمناتی هه با چاوا ئه و دا کچا خو ده تی، و ناقی وی دانته سهر کورپه کی خو، و هر وه سا عوتمان ژی؟

﴿فَاتَمَّالَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾^(۱).

(۱) ئین حبان قی حه دیسی ریوایه ت دکه ت.